SZIKRA

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

I. V. SZTÁLIN

MŰVEI

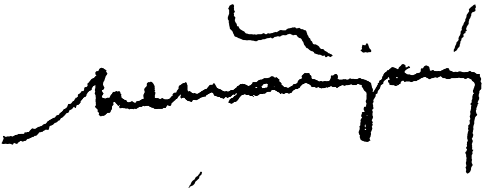
SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

I. V. SZTÁLIN

MŰVEI

ÖTÖDIK KÖTET

1921—1923

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1951

Az orosz eredeti címe:

И. В. СТАЛИН
СОЧИНЕНИЯ. ТОМ 5. 1921—1923

ОГИЗ. ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

МОСКВА 1947.

Sztálin elvtárs műveinek magyar fordítása a tizenhat kötetes orosz kiadás nyomán készül, amelyet a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának határozata alapján a Marx—Engels—Lenin Intézet ad ki.

A magyar kiadás a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

1951 március

ELŐSZÓ

Az ötödik kötet Sztálin elvtársnak az 1921—1923-as években írt műveit tartalmazza.

A kötet tartalmának zömét azok a cikkek, beszámolók és beszédek alkotják, melyek a pártnak a népgazdaság helyreállítására irányuló feladataival, a munkásosztály és a parasztság szövetségének az új gazdasági politika („nep") viszonyai között kialakult új formáival, a párt szervezeti és eszmei egységének erősítésével, a párt és a tömegek kapcsolatának formáival és módszereivel foglalkoznak („Nézeteltéréseink", „A kommunizmus soronlevő feladatai Grúziában és a Kaukázusontúl", „Távlatok", előadói beszéd a X. és a XII. pártkongresszuson).

Ez a kötet tartalmazza „Az orosz kommunisták politikai stratégiájáról és taktikájáról" című brosúra-vázlatot, továbbá „A párt a hatalom megragadása előtt és után", „Az orosz kommunisták stratégiájának és taktikájának kérdéséhez" című cikkeket, amelyekben Sztálin elvtárs a bolsevik párt politikai stratégiájáról és taktikájáról szóló lenini tanítást fejtegeti.

Az ötödik kötetben foglalt művek jelentős része a nemzeti kérdés elméletének kifejtésével, a bolsevik

párt nemzeti politikájával, a szovjet soknemzetiségű állam építésével és a Szovjetunió első Alkotmányának alaptételeivel foglalkozik (tézisek a X. és a XII. pártkongresszusra, előadói beszéd a X. és a XII. pártkongresszuson, előadói beszéd az OK(b)P Központi Bizottságának a nemzeti köztársaságok és területek felelős pártmunkásaival tartott IV. tanácskozásán, előadói beszéd a X. Összoroszországi Szovjetkongresszuson és a Szovjetunió I. Szovjetkongresszusán, „A nemzeti kérdés feltevéséhez", „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták nemzeti politikája" című cikkek stb.).

Ebben a kötetben jelenik meg először: „Az orosz kommunisták politikai stratégiájáról és taktikájáról" című brosúra-vázlat; a „Platformtervezet a nemzeti kérdésről"; az OK(b)P Központi Bizottságának a nemzeti köztársaságok és területek felelős pártmunkásaival tartott IV. tanácskozásán a „Gyakorlati rendszabályok a nemzeti kérdésben a XII. pártkongresszuson hozott határozat végrehajtására" mondott előadói beszéd, az előadói zárszó és a válasz a felszólalásokra.

A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottsága mellett működő

MARX—ENGELS—LENIN INTÉZET

1921–1923

MEGNYITÓ BESZÉD AZ OROSZORSZÁGI SZOCIALISTA FÖDERATÍV SZOVJET KÖZTÁRSASÁGBAN ÉLŐ TÜRK NÉPEK KOMMUNISTÁINAK TANÁCSKOZÁSÁN[1]

1921 január 1

(Jegyzőkönyvi feljegyzés)

Sztálin elvtárs a tanácskozás megnyitása után megállapítja, hogy a Központi Iroda munkája nem volt kielégítő és most új Központi Irodát kell választani. Ezután röviden jellemzi a kommunizmus fejlődési feltételeit az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság türk népei körében.

A kommunizmus fejlődése Oroszországban hosszú multra tekint vissza. Az orosz szocializmuson belül évtizedekig folyt az elméleti munka és az elméleti harc. Ennek a harcnak az eredményeképpen kialakult a vezető elemek egybeforrott csoportja, amely elméletileg elég erős és elvi tekintetben elég szilárd ahhoz, hogy magával vigye a párt tömegeit.

Ettől eltérően, országunk keleti részén csak nemrég, a szocializmusért folyó gyakorlati forradalmi harc során fogamzott meg a kommunizmus, anélkül hogy előzetesen átment volna az elméleti fejlődés szakaszán. Ez az oka annak, hogy a türk kommunizmus elméletileg gyenge, s ezt a gyengeséget csak úgy küzdhetjük le, hogy országunk türk nyelvein elvi színvonalon álló kommunista irodalmat teremtünk.

Az orosz kommunizmus fejlődésének történetében a nacionalista elhajlás elleni harcnak sohasem volt komoly jelentősége. Az oroszok általában, és különösen az orosz kommunisták, mivel a multban az uralkodó nemzethez tartoztak, nem érezték a nemzeti elnyomást, soraikban általában nem volt dolguk nacionalista törekvésekkel, hacsak nem számítunk bizonyos hajlamokat a „nagyhatalmi sovinizmusra", és ezért nem kellett, vagy alig kellett harcolniok ilyen törekvések ellen.

Ettől eltérően, a türk kommunistáknak, akik elnyomott népek fiai és átmentek a nemzeti elnyomás szakaszán, soraikban állandóan volt dolguk és ma is van dolguk a nacionalista elhajlással, nacionalista csökevényekkel, amelyek leküzdése a türk kommunisták soronlevő feladata. Ez a körülmény kétségtelenül hátráltatja a kommunizmus kikristályosodását országunk keleti részén.

De a kommunizmusnak a Keleten megvan a maga előnyös oldala is. Az orosz kommunisták a szocializmus gyakorlati megvalósítása terén nem vehettek át, vagy alig vehettek át tapasztalatokat Európa fejlett országaitól (Európa főleg a parlamenti harc terén nyujtott tapasztalatokat) s ezért az orosz kommunistáknak úgyszólván saját eszközeikkel, számos elkerülhetetlen hiba árán kellett építeniök a szocializmus felé vezető utat.

Ettől eltérően, a türk kommunizmusnak, mely a szocializmusért folyó gyakorlati harcban, orosz elvtársakkal vállvetve vivott harcban fogamzott meg, módjában volt az orosz elvtársak gyakorlati tapasztalatait felhasználni s a hibákat elkerülni. Ez a körül-

mény biztosítja, hogy a kommunizmusnak a Keleten megvan minden esélye arra, hogy gyors ütemben fejlődjék és megerősödjék.

Ezekkel a körülményekkel magyarázható, hogy a párt Központi Bizottságának politikája a még fiatal türk kommunizmus irányában aránylag enyhe és arra irányul, hogy segítséget nyujtson a Kelet szilárd kommunista elemeinek a türk kommunizmus előbb említett gyengéi és fogyatékosságai elleni harcban.

A Központi Iroda az az apparátus, amelyen keresztül foganatosítandók a nacionalista csökevények ellen irányuló harci rendszabályok és azok a rendszabályok, amelyeknek célja a kommunizmus elméleti megerősítése országunk keleti részén.

„Pravda" 6. sz.
1921 január 12.

NÉZETELTÉRÉSEINK

A szakszervezetek kérdésében fennálló nézeteltéréseink nem a szakszervezetek elvi értékelése terén mutatkoznak. Programunknak a szakszervezetek szerepéről szóló ismert pontjai, amelyeket Trockij gyakran idézget, és a párt IX. kongresszusának a szakszervezetekről hozott határozata[2] érvényben vannak (és érvényben is maradnak). Senki sem vitatja, hogy a szakszervezeteknek és a gazdasági szerveknek kölcsönösen át kell hatniok és át is fogják hatni egymást („összenövés"). Senki sem vitatja, hogy az ország gazdasági újjászületésének jelen pillanata megköveteli, hogy a szakszervezetek, amelyek egyelőre még csak névleg ipari szakszervezetek, fokozatosan olyan igazi ipari szakszervezetekké alakuljanak át, amelyek talpra tudják állítani fő iparágainkat. Szóval, nézeteltéréseink nem elvi nézeteltérések.

Abban a tekintetben sincsenek közöttünk nézeteltérések, hogy a szakszervezetekben és általában a munkásosztályban elengedhetetlen a munkafegyelem. Az olyan kijelentések, hogy pártunk egy része „kiengedi kezéből a gyeplőt" és az elemi erők játékára bízza a tömegeket — megfontolatlan kijelenté-

sek. A pártelemek vezető szerepe a szakszervezeteken belül és a szakszervezetek vezető szerepe a munkásosztályon belül vitathatatlan igazság.

Még kevésbbé vannak közöttünk nézeteltérések a szakszervezeti Központi Bizottságok és az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács minőségi összetételének kérdésében. Mindannyian egyetértünk abban, hogy ezeknek az intézményeknek az összetétele korántsem eszményi, hogy a szakszervezeteket több katonai és más mozgósítás alaposan megritkította, hogy vissza kell adni a szakszervezeteknek régi funkcionáriusaikat, rendelkezésükre kell bocsátani újakat, el kell látni őket technikai eszközökkel stb.

Nem, nem ezen a téren vannak közöttünk nézeteltérések.

I

A MUNKÁSTÖMEGEKHEZ VALÓ KÖZELEDÉS KÉT MÓDSZERE

Nézeteltérések abban a kérdésben vannak közöttünk, hogy a munkásosztályban milyen *módon* kell megszilárdítani a munkafegyelmet, milyen *módszerekkel* kell közelednünk a munkástömegekhez, amelyeket be akarunk vonni az ipar feltámasztásának művébe, milyen *úton* alakíthatjuk át a mai gyenge szakszervezeteket erős, valóban ipari szakszervezetekké, amelyek fel tudják támasztani iparunkat.

Két módszer van: a *kényszerítés* módszere (katonai módszer) és a *meggyőzés* módszere (szakszervezeti módszer). Az első módszer egyáltalán nem zárja ki

a meggyőzés elemeit, de itt a meggyőzés elemei alá vannak rendelve a kényszer követelményeinek és annak csak segédeszközei. Viszont a második módszer sem zárja ki a kényszerítés elemeit, de itt a kényszerítés elemei alá vannak rendelve a meggyőzés követelményeinek és annak csak segédeszközei. E két módszer összetévesztése éppoly megengedhetetlen, mint amilyen megengedhetetlen egy kalap alá vonni a hadsereget és a munkásosztályt.

A pártmunkások egy csoportja, élén Trockijjal, megittasodva a hadseregben alkalmazott katonai módszerek sikereitől, azt hiszi, hogy ezeket a módszereket a munkásosztályon belül, a szakszervezetekben is lehet és kell is alkalmazni, ha ugyanolyan sikereket akarunk elérni a szakszervezetek megerősítése, az ipar feltámasztása terén. De ez a csoport megfeledkezik arról, hogy a hadsereg és a munkásosztály két különböző terület, hogy az a módszer, amely alkalmas a hadseregben, alkalmatlannak, károsnak bizonyulhat a munkásosztály és a szakszervezetek számára.

A hadsereg nem egynemű. Két fő társadalmi csoportból, parasztokból és munkásokból áll, akik közül az előbbiek — számukat tekintve — többszörösen felülmúlják az utóbbiakat. Amikor a párt VIII. kongresszusa[3] kimondotta, hogy a hadseregben főképpen a kényszerítés módszerét kell alkalmazni, abból indult ki, hogy hadseregünk főként parasztokból áll, akik nem mennek harcolni a szocializmusért, s ezért csak a kényszerítés módszerének alkalmazásával lehet és kell rábírni őket, hogy harcoljanak a szocializmusért. Ebből származtak a ráhatás olyan

tisztán katonai módjai, mint a politikai megbízottak és politikai osztályok rendszere, a forradalmi törvényszékek, a fegyelmi büntetések, valamennyi parancsnok kinevezésének rendszere stb.

A munkásosztály, a hadsereggel ellentétben, egynemű társadalmi osztály, amely gazdasági helyzeténél fogva hajlik a szocializmusra, könnyen hat rá a kommunista agitáció, önként szakszervezetekben szervezkedik és ezért, mindent egybevetve, a Szovjetállam alapja, talpköve. Ezért nem meglepő, hogy túlnyomórészt a meggyőzés módszereinek alkalmazása lett ipari szakszervezeteink gyakorlati munkájának alapja. Ebből származtak a ráhatás olyan tisztán szakszervezeti módszerei, mint a felvilágosítás, a tömegpropaganda, a munkástömegek kezdeményezésének és öntevékenységének fejlesztése, a választás elve stb.

Trockijnak az a hibája, hogy lebecsüli a hadsereg és a munkásosztály közötti különbséget, egy kalap alá vonja a katonai szervezeteket és a szakszervezeteket, és — talán megszokásból — a hadseregben alkalmazott katonai módszereket átültetni igyekszik a szakszervezetekbe, a munkásosztályba.

„A katonai módszereknek (parancsnak, büntetésnek) éles szembeállítása a szakszervezeti módszerekkel (felvilágosítással, propagandával, öntevékenységgel) nem egyéb — mondja Trockij az egyik okmányban —, mint kautskysta-mensevik-eszer előítéletek megnyilvánulása . . . Munkásállamban a munkás- és a katonai szervezet szembeállítása szégyenletes kapituláció a kautskyzmus előtt."

Ezt mondja Trockij.

Ebből, ha nem fordítunk figyelmet az olyan fölös-

leges szóvirágokra, mint „kautskyzmus”, „mensevizmus” stb., világosan kitűnik, hogy Trockij nem értette meg a munkásszervezetek és a katonai szervezetek közötti különbséget, nem értette meg, hogy a katonai módszerek és a demokratikus (szakszervezeti) módszerek szembeállítása *a háború felszámolásának és az ipar feltámasztásának időpontjában* elengedhetetlen, elkerülhetetlen, s hogy ennélfogva a katonai módszerek átültetése a szakszervezetekbe — téves, káros.

Ez a megnemértés volt az alapja Trockij nemrég megjelent vita-brosúráinak, melyeket a szakszervezetekről írt.

Ez a megnemértés a forrása Trockij hibáinak.

II

TUDATOS DEMOKRATIZMUS ÉS KÉNYSZER-„DEMOKRATIZMUS”

Egyesek azt hiszik, hogy amikor ma a szakszervezeti demokratizmusról beszélünk, ez csak üres szavalás, divat, ami a pártélet bizonyos jelenségeivel függ össze, de idővel majd megunják, hogy demokratizmusról „fecsegjenek” és minden marad a „régiben”.

Mások meg azt gondolják, hogy a szakszervezeti demokratizmus lényegében engedmény, a munkások követeléseinek tett kényszerű engedmény, hogy itt inkább valami diplomáciával, semmint igazi, komoly valamivel van dolgunk.

Mondanunk sem kell, hogy mind azok, mind

ezek az elvtársak súlyosan tévednek. A szakszervezeti demokratizmus, vagyis az, amit a „szakszervezeti proletárdemokrácia normális módszereinek" szoktak nevezni — a munkásság tömegszervezeteinek lényegéhez tartozó tudatos demokratizmus, amely feltételezi annak a *tudatát*, hogy a szakszervezetekben egyesült milliós munkástömegek irányában elengedhetetlen és hasznos a meggyőzés módszereinek rendszeres alkalmazása. E tudat nélkül a demokratizmus puszta szóvá válik.

Amíg háború volt és a veszély közvetlenül fenyegetett, szervezeteink felhívásai: „segítséget a frontnak" — élénk visszhangra találtak a munkásoknál, mert a pusztulás veszélye nagyon is kézzelfogható volt, mert ezt a veszélyt mindenki konkrétan láthatta Kolcsak, Jugyenyics, Gyenyikin, Pilsudski, Vrangel seregeiben, amikor ezek előrenyomultak és visszaállították a földbirtokosok és tőkések hatalmát. Akkor nem volt nehéz megmozgatni a tömegeket. Most azonban, mikor a háborús veszélyt elhárítottuk, az új veszély pedig, a gazdasági veszély (a gazdasági bomlás) korántsem olyan kézzelfogható a tömegek számára — most nem lehet pusztán felhívásokkal megmozgatni a nagy tömegeket. Természetesen mindenki érzi a kenyér és a textiláruk hiányát, de először, az emberek mégiscsak segítenek magukon, mégiscsak szereznek valahogyan kenyeret is, textilárukat is, s ezért a kenyér- és áruhiány veszélye korántsem sarkalja annyira a tömegeket, mint ahogyan a háborús veszély sarkalta őket; másodszor, senki sem állíthatja, hogy a gazdasági veszély valóságát (a mozdonyok, mezőgazdasági gépek,

textilgyárak, kohászati üzemek hiányát, a villanytelepekhez szükséges berendezések stb. hiányát) ugyanolyan tudatosan látják a tömegek, mint ahogy a közelmultban a háborús veszélyt látták. Ahhoz, hogy a munkásosztály millióit a gazdasági bomlás leküzdésére mozgósítsuk, fokozni kell a nagy tömegek kezdeményezését, tudatosságát, öntevékenységét, konkrét tények alapján meg kell *győzni* őket arról, hogy a gazdasági bomlás ugyanolyan valóságos és halálos veszély, amilyen tegnap a háborús veszély volt, a munkásosztály millióit a demokratikusan felépített szakszervezetek útján be kell vonni a termelés talpraállításának művébe. Csakis így lehet az egész munkásosztály szívügyévé tenni azt a harcot, melyet a gazdasági szervek a gazdasági bomlás ellen folytatnak. Máskülönben nem győzhetünk a gazdasági fronton.

Szóval: a tudatos demokratizmus, a proletárdemokrácia módszere a szakszervezeteken belül — ez az ipari szakszervezetek egyedül helyes módszere.

Ehhez a demokratizmushoz semmi köze sincs a kényszer-„demokratizmusnak".

Trockij „A szakszervezetek szerepe és feladatai" című brosúráját olvasva, azt hihetnők, hogy Trockij lényegében „szintén" a „demokratikus" módszer híve. Ezért egyes elvtársak azt hiszik, hogy a szakszervezetek munkamódszereinek kérdésében nincsenek közöttünk nézeteltérések. Ez azonban egyáltalán nem igaz. Mert Trockij „demokratizmusa" kényszerű, felemás, elvtelen, és mint ilyen, csak kiegészíti a szakszervezetek számára nem alkalmas katonai-bürokratikus módszert.

Ítéljenek önök maguk.

1920 november elején a Központi Bizottság meghozza, a Szakszervezetek V. Összoroszországi Konferenciájának kommunista frakciója pedig végrehajtja azt a határozatot, amely kimondotta, hogy „a legerélyesebb és szigorúan tervszerű harcot kell folytatni az ellen, hogy a centralizmus és a militarizált munkaformák bürokratizmussá, önkényeskedéssé, minden öntevékenység elfojtásává és a szakszervezetek fölött gyakorolt kicsinyes gyámkodássá fajuljanak ... hogy a Közlekedési Munkások Szakszervezetének (Trockij vezette) Központi Bizottsága számára is múlóban van a különleges viszonyok által előidézett különleges igazgatási módszerek ideje, amelyek miatt a Vasúti Politikai Főosztályt létesítették”, s ezért a konferencia kommunista frakciója „azt ajánlja a Közlekedési Munkások Szakszervezete Központi Bizottságának, hogy a szakszervezeten belül fokozza és fejlessze a proletárdemokrácia normális módszereit”, kötelezi a Közlekedési Munkások Szakszervezetének Központi Bizottságát, hogy „a többi szakszervezeti egyesüléssel azonos jogokkal lépjen be az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács kötelékébe és vegyen tevékeny részt annak közös munkájában” (lásd „Pravda” 255. sz.). De Trockij és a Közlekedési Munkások Szakszervezetének Központi Bizottsága e határozat ellenére is egész novemberben továbbra is folytatja a régi, félig bürokratikus, félig katonai vonalat, a régi módon továbbra is a Vasúti Politikai Főosztályra és a Hajózási Politikai Főosztályra támaszkodik, megpróbálja „fenekestül felforgatni”, felrobbantani az Összorosz-

országi Központi Szakszervezeti Tanácsot, védelmezi a Közlekedési Munkások Szakszervezete Központi Bizottságának kiváltságos helyzetét más szakmai egyesülésekkel szemben. Sőt, Trockij november 30-án a „Központi Bizottság Politikai Irodájának tagjaihoz" intézett levelében ugyanolyan „váratlanul" kijelenti, hogy a „Hajózási Politikai Főosztály... a legközelebbi két-három hónapban *semmiesetre sem* oszlatható fel". És mi történt? E levél megírása után 6 nappal (december 7-én) ugyancsak Trockij a Központi Bizottságban ugyanolyan „váratlanul" arra szavaz, hogy „azonnal szüntessék meg a Vasúti Politikai Főosztályt és a Hajózási Politikai Főosztályt, erőiket és anyagi eszközeiket pedig a normális demokratizmus elvei alapján adják át a szakszervezetnek". És ezt a Központi Bizottság nyolc tagja közül egymaga teszi hét tag ellenében, akik már nem tartották elegendőnek ezeknek az intézményeknek a feloszlatását, hanem még azt is követelték, hogy változtassák meg a Közlekedési Munkások Szakszervezete Központi Bizottságának mai összetételét. Trockij, hogy megmentse a Közlekedési Munkások Szakszervezete Központi Bizottságának mai összetételét, a Közlekedési Munkások Szakszervezete Központi Bizottságában működő politikai főosztályok megszüntetése mellett szavaz.

Mi változott meg ez alatt a hat nap alatt? Talán a vasutasok és a hajósok fejlődtek annyira e hat nap alatt, hogy a Vasúti Politikai Főosztályra és a Hajózási Politikai Főosztályra nincs többé szükségük? Vagy talán a bel- vagy külpolitikai helyzetben történt fontos változás ez alatt a rövid idő alatt?

Dehogyis. Csupán az történt, hogy a hajósok a Közlekedési Munkások Szakszervezetének Központi Bizottságától erélyesen követelték a politikai főosztályok megszüntetését és a szakszervezeti Központi Bizottság összetételének megváltoztatását, mire Trockij csoportja, mely félt a bukástól és legalább a Közlekedési Munkások Szakszervezete Központi Bizottságának régi összetételét szerette volna megóvni, kénytelen volt meghátrálni, részleges engedményeket tenni, amelyek, mellesleg, nem elégítettek ki senkit.

Ezek a tények.

Aligha szorul bizonyításra, hogy ennek a kényszerű, felemás, elvtelen „demokratizmusnak" semmi köze a „szakszervezeti proletárdemokrácia normális módszereihez", melyeket a párt Központi Bizottsága még november elején ajánlott és amelyek annyira szükségesek ipari szakszervezeteink újjászületéséhez.

* *
*

Trockij a Szovjetkongresszus[4] kommunista frakciójának vitagyűlésén mondott zárszavában tiltakozott az ellen, hogy politikai elemet vigyenek a szakszervezeti vitába, mert — mondotta — a politikának ehhez semmi köze sincs. Ki kell jelentenem, hogy Trockijnak egyáltalában nincs igaza. Aligha kell bizonyítani, hogy a munkás-paraszt államban nincsen egyetlenegy fontos, az egész államra nézve jelentős határozat sem, különösen ha az közvetlenül a munkásosztályt érinti, melynek végrehajtása valamikép ne hatna ki az ország politikai helyzetére. Általában nevetséges és komolytalan a politikát a gazdaságtól elválasztani. Éppen ezért feltétlenül

szükséges, hogy minden ilyen határozatot előzetesen politikai szempontból is mérlegeljenek.

Ítéljenek önök maguk.

Ma már bebizonyítottnak tekinthető, hogy a Közlekedési Munkások Szakszervezete Trockij által vezetett Központi Bizottságának módszereit magának e Központi Bizottságnak gyakorlata ítélte el. Trockij, aki a Közlekedési Munkások Szakszervezetének Központi Bizottságát vezeti és ezen keresztül befolyást gyakorol más szakszervezetekre is, a szakszervezetek felélénkítését és megújhodását, a munkásoknak az ipar feltámasztásába való bevonását akarta elérni. És mit ért el valójában? A szakszervezeteken belül konfliktusba keveredett a kommunisták többségével, a szakszervezetek többsége összeütközésbe került a Közlekedési Munkások Szakszervezetének Központi Bizottságával, a Közlekedési Munkások Szakszervezetének Központi Bizottsága ténylegesen kettészakadt, s a szakmailag szervezett egyszerű munkásokban harag gyűlt fel a politikai megbízottak ellen. Másszóval, nemcsak hogy nem újhodtak meg a szakszervezetek, hanem még maga a Közlekedési Munkások Szakszervezetének Központi Bizottsága is bomlásnak indult. Kétségtelen, hogy ha a Közlekedési Munkások Szakszervezete Központi Bizottságának módszereit átvittük volna más szakszervezetekbe is, ott is az összeütközések, a szakadás, a bomlás képe tárulna elénk. Végeredményben zűrzavar és szakadás támadt volna a munkásosztályban.

Szemet hunyhat-e a munkásosztály politikai pártja ilyen tények előtt? Lehet-e azt állítani, hogy

országunk politikai állapota szempontjából közömbös, vajjon egységes szakszervezetekben tömörült munkásosztállyal, vagy különféle, egymással szemben ellenséges csoportokra szakadt munkásosztálylyal van-e dolgunk? Lehet-e azt mondani, hogy a tömegekhez való közeledés módszereinek értékelésénél a politikai mozzanatnak nem lehet semmi szerepe, hogy a politikának ahhoz semmi köze sincs?

Világos, hogy nem.

Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságnak és a vele szövetséges köztársaságoknak most körülbelül 140 millió lakosa van. Ennek 80 százaléka paraszt. Ahhoz, hogy ilyen országot kormányozzunk, elengedhetetlen, hogy a munkásosztály rendíthetetlenül bízzék a Szovjethatalomban, mert ilyen ország csak a munkásosztály útján és a munkásosztály erejével vezethető. De ahhoz, hogy megtartsuk és megszilárdítsuk a munkások többségének bizalmát, rendszeresen fejlesztenünk kell a munkásosztály tudatosságát, öntevékenységét, kezdeményezését, rendszeresen kommunista szellemben kell nevelnünk a munkásosztályt olymódon, hogy beszervezzük a szakszervezetekbe és bevonjuk a kommunista gazdaság építésének művébe.

Ezt a feladatot lehetetlen megvalósítani a kényszerítésnek és a szakszervezetek felülről történő „felforgatásának" módszereivel, mert ezek a módszerek részekre szakítják a munkásosztályt (lásd a Közlekedési Munkások Szakszervezetének Központi Bizottságát!) és bizalmatlanságot keltenek a Szovjethatalom iránt. Ezenkívül nem nehéz megérteni, hogy — általában — kényszerítő módszerekkel kép-

telenség fejleszteni a tömegek öntudatát, a tömegeknek a Szovjethatalomba vetett bizalmát.

Világos, hogy csakis „a szakszervezeti proletárdemokrácia normális módszereivel”, csakis a meggyőzés módszereivel lehet majd a munkásosztályt egybeforrasztani, öntevékenységét fokozni és a Szovjethatalomba vetett bizalmát megszilárdítani, amire most oly nagy szükség van, hogy az országot harcra mozgósíthassuk a gazdasági bomlás ellen.

Mint látják, a politika szintén a meggyőzés módszerei mellett szól.

1921 január 5.

„Pravda” 12. sz.
1921 január 19.
Aláírás: I. Sztálin.

A PÁRT SORONLEVŐ FELADATAI A NEMZETI KÉRDÉS TERÉN

Az OK(b)P X. kongresszusa elé terjesztett és a párt Központi Bizottsága által jóváhagyott tézisek[5]

I

A TŐKÉS REND ÉS A NEMZETI ELNYOMÁS

1. A modern nemzetek meghatározott korszaknak, a felfelé ívelő kapitalizmus korszakának termékei. A feudalizmus felszámolásának és a kapitalizmus fejlődésének folyamata egyúttal az emberek nemzetté alakulásának folyamata is. Az angolok, franciák, németek, olaszok a feudális széttagoltság fölött diadalmaskodó kapitalizmus győzelmes fejlődése közben alakultak nemzetekké.

2. Ott, ahol a nemzetek kialakulása nagyjában a központosított államok kialakulásával egyidejűleg ment végbe, a nemzetek, természetesen, állami formát öltöttek, önálló burzsoá nemzeti államokká fejlődtek. Így történt Angliában (Írország nélkül), Franciaországban, Olaszországban. Ezzel szemben Európa keleti részén a központosított államok kialakulása, mivel az önvédelem követelményei (törökjárás, mongoljárás stb.) siettették, a feudalizmus felszámolása előtt, tehát a nemzetek kialakulása előtt ment végbe. Ennélfogva itt a nemzetek nem fejlőd-

tek és nem is fejlődhettek nemzeti államokká, hanem néhány tarka összetételű, soknemzetiségű burzsoá államot alakítottak, amelyek rendszerint egy erős, uralkodó nemzetből és néhány gyenge, alávetett nemzetből álltak. Ilyen államok: Ausztria, Magyarország, Oroszország.

3. A nemzeti államokban, mint például Franciaországban és Olaszországban, amelyek kezdetben főleg saját nemzeti erőikre támaszkodtak, általában ismeretlen volt a nemzeti elnyomás. Ezzel ellentétben a soknemzetiségű állam, amely egy nemzetnek, pontosabban: e nemzet uralkodó osztályának a többi nemzet fölötti uralmán épül fel, a nemzeti elnyomás és a nemzeti mozgalmak szülőhazája és fő küzdőtere. Az uralkodó nemzet és az alávetett nemzetek érdekellentétei olyan ellentétek, amelyek megoldása nélkül a soknemzetiségű állam léte nem lehet szilárd. A burzsoá soknemzetiségű államnak az a tragédiája, hogy képtelen megoldani ezeket az ellentéteket, hogy a nemzetek „egyenlősítésére" és a nemzeti kisebbségek „védelmére" irányuló minden kísérlete, a magántulajdon és az osztályegyenlőtlenség fennmaradása mellett, rendszerint újabb kudarccal, a nemzeti összeütközések újabb kiélezősésével végződik.

4. Az európai kapitalizmus további növekedése, új felvevő piacok szüksége, a nyersanyagok és fűtőanyagok utáni hajsza, végül az imperializmus fejlődése, a tőkekivitel és a nagy tengeri utak és vasútvonalak biztositásának szükségessége egyrészt arra vezetett, hogy a régi nemzeti államok új területeket hóditottak meg és ilymódon soknemzetiségű (gyarmati) államokká alakultak át, amelyeknek állandó

velejárói: a nemzeti elnyomás és a nemzeti összeütközések (Anglia, Franciaország, Németország, Olaszország), — másrészt arra, hogy a régi soknemzetiségű államok uralkodó nemzetei körében erősödött az a törekvés, hogy necsak megtartsák a régi állami határokat, hanem ki is terjesszék azokat, hogy a szomszéd államok rovására új (gyenge) nemzetiségeket vessenek maguk alá. Ezzel a nemzeti kérdés kibővült és a dolgok fejlődése folyamán végülis egybeolvadt az általános gyarmati kérdéssel, a nemzeti elnyomás pedig belső állami kérdésből államközi kérdéssé, annak a harcnak (és háborúnak) a kérdésévé vált, amelyet a „nagy" imperialista hatalmak a gyenge, nemteljesjogú nemzetiségek leigázásáért folytatnak.

5. Az imperialista háború, amely gyökeréig feltárta a burzsoá soknemzetiségű államok kibékíthetetlen nemzeti ellentéteit és belső tarthatatlanságát, a győztes gyarmati államokon belül (Angliában, Franciaországban, Olaszországban) a nemzeti összeütközések rendkívüli élesedésére, a legyőzött régi soknemzetiségű államok (Ausztria, Magyarország, az 1917-es Oroszország) teljes széthullására és végül — a nemzeti kérdés „legradikálisabb" burzsoá megoldásaként — új burzsoá nemzeti államok (Lengyelország, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Finnország, Grúzia, Örményország stb.) megalakulására vezetett. Ámde az új önálló nemzeti államok megalakulása nem biztosította és nem is biztosíthatta a nemzetiségek békés együttélését, nem szüntette meg és nem is szüntethette meg sem a nemzeti egyenlőtlenséget, sem a nemzeti elnyomást, mert a magántulajdonon

és az osztályegyenlőtlenségen alapuló új nemzeti államok nem létezhetnek:

a) nemzeti kisebbségeik elnyomása nélkül (Lengyelország elnyomja a belorusszokat, zsidókat, litvánokat, ukránokat; Grúzia elnyomja az osszétokat, abházokat, örményeket; Jugoszlávia elnyomja a horvátokat, bosnyákokat stb.);

b) területüknek szomszédaik rovására történő kibővítése nélkül, ami összeütközésekre és háborúkra vezet (Lengyelország — Litvánia, Ukrajna, Oroszország ellen; Jugoszlávia — Bulgária ellen; Grúzia — Örményország, Törökország ellen stb.);

c) anélkül, hogy a „nagy" imperialista hatalmaknak ne lennének alávetve pénzügyi, gazdasági és hadügyi tekintetben.

6. Így tehát a háborúutáni időszak a nemzeti ellenségeskedés, egyenlőtlenség, elnyomás, összeütközések, háborúk, a civilizált országok nemzetei által egymással szemben és a nemteljesjogú népekkel szemben elkövetett imperialista kegyetlenkedések vigasztalan képét tárja elénk. Egyfelől néhány „nagy"-hatalom, amely elnyom és kizsákmányol minden függő és „független" (valójában teljesen függő) nemzeti államot, és e hatalmak egymás közötti harca a nemzeti államok kizsákmányolásának monopóliumáért. Másfelől a függő és „független" nemzeti államok harca a „nagy"-hatalmak elviselhetetlen járma ellen; a nemzeti államok egymás közötti harca nemzeti területük kibővítéséért; minden egyes nemzeti állam harca saját elnyomott nemzeti kisebbségei ellen. Végül, a gyarmatok erősödő szabadságmozgalma a „nagy"-hatalmak ellen és a nemzeti össze-

ütközések élesedése e hatalmakon belül, valamint a nemzeti államokon belül is, amelyek rendszerint több nemzeti kisebbséget foglalnak magukban.

Ilyen az a „világkép", amelyet az imperialista háború örökbe hagyott.

A burzsoá társadalom teljesen csődöt mondott a nemzeti kérdés megoldása terén.

II

A SZOVJET REND ÉS A NEMZETI SZABADSÁG

1. A magántulajdon és a tőke elkerülhetetlenül szétválasztja az embereket, nemzeti viszálykodást szít és fokozza a nemzeti elnyomást, viszont a kollektív tulajdon és munka éppolyan elkerülhetetlenül közelebb hozza egymáshoz az embereket, aláássa a nemzeti viszálykodás gyökereit és megszünteti a nemzeti elnyomást. A kapitalizmus nemzeti elnyomás nélkül éppúgy elképzelhetetlen, mint ahogy a szocializmus is elképzelhetetlen az elnyomott nemzetek felszabadítása nélkül, nemzeti szabadság nélkül. A sovinizmus és a nemzeti harc elkerülhetetlen, elháríthatatlan mindaddig, amíg a parasztság (és általában a kispolgárság), amely tele van nacionalista előítéletekkel, a burzsoáziát követi, — és fordítva, a nemzeti béke és a nemzeti szabadság biztosítottnak tekinthető, ha a parasztság a proletariátust követi, vagyis ha biztosítva van a proletárdiktatúra. Ezért a Szovjetek győzelme és a proletárdiktatúra megteremtése a nemzeti elnyomás megszüntetésének, a nemzeti egyenjogúság megteremtésének, a nemzeti kisebbségeket megillető jogok biztosításának legfőbb feltétele.

2. A szovjet forradalom tapasztalata teljes egészében megerősíti ezt a tételt. A szovjet rend megteremtése Oroszországban és a nemzetek állami különválásra való jogának kihirdetése gyökeresen megváltoztatta az oroszországi nemzetiségek dolgozó tömegeinek egymáshoz való viszonyát, aláásta a korábbi nemzeti ellenségeskedés gyökereit, megfosztotta talajától a nemzeti elnyomást, megszerezte az orosz munkásoknak másnemzetiségű testvéreik bizalmát, mégpedig nemcsak Oroszországban, hanem Európában és Ázsiában is, és ezt a bizalmat a lelkesedésig, a közös ügyért való harci készségig fokozta. Szovjet köztársaságok megalakulása Azerbajdzsánban, Örményországban ugyanilyen eredményekre vezetett — megszüntette a nemzeti összetűzéseket és megoldotta a török és örmény, az örmény és azerbajdzsán dolgozó tömegek „évszázados" ellenségeskedését. Ugyanezt kell mondanunk a Szovjetek magyarországi, bajorországi, lettországi ideiglenes győzelméről is. Másrészt határozottan állíthatjuk, hogy az orosz munkások nem tudták volna legyőzni Kolcsakot és Gyenyikint, az Azerbajdzsán és az Örmény Köztársaság pedig nem tudott volna talpraállni, ha odahaza nem szüntették volna meg a nemzeti ellenségeskedést és a nemzeti elnyomást, ha Nyugat és Kelet nemzetiségeinek dolgozó tömegei nem fordultak volna feléjük bizalommal és lelkesedéssel. A szovjet köztársaságok megerősödése és a nemzeti elnyomás megszűnése egyazon folyamatnak — a dolgozók felszabadulásának, az imperialista rabság alóli felszabadulásuknak — két oldala.

3. De a szovjet köztársaságok léte, még a területileg legkisebbeké is, halálos veszéllyel fenyegeti

az imperializmust. Ez a veszély nemcsak abban rejlik, hogy a szovjet köztársaságok, miután szakították az imperializmussal, gyarmatokból és félgyarmatokból valóban önálló államokká váltak és ezzel újabb területtől és további jövedelmektől fosztották meg az imperialistákat, hanem mindenekelőtt abban, hogy a szovjet köztársaságok puszta léte, e köztársaságoknak a burzsoázia elnyomása és a proletárdiktatúra megszilárdítása útján tett minden lépése a leghatalmasabb agitáció a kapitalizmus és az imperializmus ellen, agitáció, mely arra buzdítja a függő országokat, hogy rázzák le az imperialista rabigát, leküzdhetetlen tényezője a kapitalizmus bomlasztásának és dezorganizálásának, annak minden formájában. Ez az oka annak, hogy az imperialista „nagy"-hatalmak harca a szovjet köztársaságok ellen elkerülhetetlen, hogy a „nagy"-hatalmak e köztársaságok megsemmisítésére törekednek. A „nagy"-hatalmak, amelyek egyik végvidéki burzsoá kormányt a másik után, az ellenforradalmi tábornokok egyik csoportját a másik után mozgósítják Szovjet-Oroszország ellen, a „nagy"-hatalmak, amelyek szigorú blokád alá veszik és általában gazdaságilag elszigetelni igyekeznek Szovjet-Oroszországot — e „nagy"-hatalmak Szovjet-Oroszország ellen folytatott harcának története ékesszólóan bizonyítja, hogy az adott nemzetközi viszonyok között, a kapitalista környezet viszonyai között, különkülön egyetlenegy szovjet köztársaság sem tarthatja magát biztosítottnak az ellen, hogy a világimperializmus gazdaságilag nem teszi tönkre és katonailag nem zúzza szét.

4. Ezért az egyes szovjet köztársaságok elszige-

telt fennállása, mivel a tőkés államok veszélyeztetik létüket, bizonytalan, nem szilárd. Egyfelől a szovjet köztársaságok védelmének közös érdekei, másfelől a háború által szétrombolt termelőerők helyreállításának feladata, továbbá annak szükségessége, hogy a gabonatermelő szovjet köztársaságok élelmiszerrel segítsék a gabonában szűkölködő szovjet köztársaságokat — mindez parancsolóan diktálja a különálló szovjet köztársaságok állami szövetségét, mint az imperialista nyűgtől és a nemzeti elnyomástól való megszabadulás egyetlen útját. A „saját" burzsoáziájuktól és az „idegen" burzsoáziától megszabadult nemzeti szovjet köztársaságok meg tudják védeni létüket és le tudják győzni az imperializmus egyesült erőit, de csakis úgy, ha szoros állami szövetségben egyesülnek — különben semmikép nem fognak győzni.

5. A szovjet köztársaságoknak a hadügy és a gazdasági ügyek közösségén alapuló föderációja az állami szövetségnek az az általános formája, amely lehetővé teszi:

a) hogy az egyes köztársaságok és az egész föderáció épségét és gazdasági fejlődését biztosítsuk;

b) hogy figyelembe vegyük a fejlődés különböző fokain álló különböző nemzetek és népek életmódjának, kultúrájának és gazdasági állapotának sokféleségét és ennek megfelelően a föderáció egyik vagy másik formáját alkalmazzuk;

c) hogy megteremtsük azoknak a nemzeteknek és népeknek békés együttélését és testvéri együttműködését, amelyek saját sorsukat egyik vagy másik formában egybekapcsolták a föderáció sorsával.

Oroszország tapasztalata, melyet a föderáció különböző formáinak alkalmazása terén, a szovjet autonómián alapuló föderációról (Kirgizia, Baskíria, Tatária, Hegylakók, Dagesztán) a független szovjet köztársaságokkal létesített szerződéses viszonyon alapuló föderációra való áttérés terén (Ukrajna, Azerbajdzsán) és e két forma közötti közbülső fokozatok alkalmazása terén (Turkesztán, Belorusszia) szerzett — teljesen igazolta, hogy a föderáció, mint a szovjet köztársaságok állami szövetségének általános formája célszerű és rugalmas.

6. A föderáció azonban csak akkor lehet tartós, a föderáció csak abban az esetben érhet el igazi eredményeket, ha a föderációhoz tartozó országok kölcsönös bizalmára és önkéntes hozzájárulására támaszkodik. Ha az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság a világ egyetlen országa, ahol sikerült számos nemzet és nép békés együttélését és testvéri együttműködését megoldani, ez azért volt lehetséges, mert itt nincsenek sem uralkodók, sem alávetettek, sem anyaország, sem gyarmatok, sem imperializmus, sem nemzeti elnyomás, — a föderáció itt a különböző nemzetek dolgozó tömegeinek kölcsönös bizalmán és azon az önkéntes törekvésén alapszik, hogy szövetségben egyesüljenek. A föderációnak ezt az önkéntes jellegét a jövőben is feltétlenül meg kell őrizni, mert csak az ilyen föderáció lehet majd az átmeneti forma minden ország dolgozóinak ahhoz a magasabbrendű egységéhez, amely egy egységes világgazdaságban valósul meg, s amelynek szükségessége egyre és egyre jobban érezhető.

III

AZ OKP SORONLEVŐ FELADATAI

1. Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságnak és a vele kapcsolatban levő szovjet köztársaságoknak körülbelül 140 millió lakosa van. Ebből körülbelül 65 millió ember nem-nagyorosz (ukránok, belorusszok, kirgizek, uzbekok, turkmenok, tadzsikok, azerbajdzsánok, volgamelléki tatárok, krimi tatárok, buharaiak, khivaiak, baskírok, örmények, csecsencek, kabardok, oszétok, cserkeszek, ingusok, karacsájok, balkárok*, kalmükok, karélok, avarok, darginok, kazi-kumuhok, kürinok, kumikok**, márik, csuvasok, votjákok, volgamelléki németek, burjátok, jakutok stb.).

A cárizmus politikája, a földbirtokosok és a burzsoázia politikája ezekkel a népekkel szemben arra irányult, hogy kiirtsa közöttük az államiság minden csíráját, megnyomorítsa kultúrájukat, korlátozza anyanyelvük használatát, tudatlanságban tartsa és végül lehetőleg eloroszosítsa őket. E politika eredménye: e népek fejletlensége és politikai elmaradottsága.

Most, amikor a földbirtokosok és a burzsoázia uralma megdőlt és a néptömegek ezekben az országokban is proklamálták a Szovjethatalmat, a párt feladata abban áll, hogy a nem-nagyorosz népek dol-

---

* Az utóbbi hét nép alkotja a „Hegylakók" csoportját.

** Az utóbbi öt nép alkotja a „Dagesztániak" csoportját.

gozó tömegeinek segítsen utolérni az előrehaladt Közép-Oroszországot, segítsen nekik abban, hogy:

a) országaikban kifejlesszék és megszilárdítsák a szovjet államiságot e népek nemzeti jellegének megfelelő formákban;

b) országaikban megszervezzék az anyanyelven működő bíróságot, közigazgatást, gazdasági szerveket, hatalmi szerveket helyi emberekből, akik ismerik a helyi lakosság életmódját és lelkivilágát;

c) országaikban kifejlesszék az anyanyelven működő sajtót, iskolákat, színházakat, klubokat s általában a kulturális és művelődési intézményeket.

2. Ha a 65 millió főnyi nem-nagyorosz lakosságból leszámítjuk Ukrajnát, Belorussziát, Azerbajdzsán kis részét és Örményországot, amely országok kisebb-nagyobb mértékben átmentek az ipari kapitalizmus szakaszán, akkor körülbelül 25 millió főnyi, főleg türk lakosság marad (Turkesztán, Azerbajdzsán nagyobb része, Dagesztán, a hegylakók, tatárok, baskírok, kirgizek stb.), amely még nem ment át a kapitalista fejlődésen, amelynek saját ipari proletariátusa nincs vagy alig van, amelynek gazdasága többnyire még mindig az állattenyésztésen alapul és amely megőrizte a patriarchális-nemzetségi életmódot (Kirgizia, Baskíria, Észak-Kaukázus), vagypedig nem ment tovább a félig patriarchális, félig feudális életmód ősi formáinál (Azerbajdzsán, Krim stb.), de már belesodródott a szovjet fejlődés közös medrébe.

A pártnak az a feladata (az 1. pontban megjelölt feladaton kívül), hogy segítse e népek dolgozó tömegeit a patriarchális-feudális viszonyok csökevényeinek felszámolásában, segítsen nekik, hogy a

dolgozó parasztok Szovjetjei alapján bekapcsolódjanak a szovjet gazdaság építésébe, segítsen olymódon, hogy e népeknél erős kommunista szervezeteket teremt, amelyek fel tudják használni az orosz munkásoknak és parasztoknak a szovjet és gazdasági építés folyamán szerzett tapasztalatait és ugyanakkor építő munkájukban tekintetbe tudják venni minden egyes nemzetiség konkrét gazdasági helyzetének, osztályszerkezetének, kultúrájának és életmódjának minden sajátosságát, és nem ültetik át mechanikusan Közép-Oroszország gazdasági rendszabályait, melyek csak a gazdasági fejlődés más, magasabb fokán célszerűek.

3. Ha a 25 millió főnyi, főleg türk népességből leszámítjuk Azerbajdzsánt, Turkesztán nagyobb részét, a (volgamelléki és krimi) tatárokat, Buharát, Khivát, Dagesztánt, a hegylakók egyrészét (a kabardokat, cserkeszeket, balkárokat) és azt a néhány más nemzetiséget, amelyek már letelepedtek és szilárdan lefoglaltak bizonyos területet, akkor mintegy 6 millió főnyi kirgiz, baskír, csecsenc, oszét, ingus marad, kiknek földjei egészen a legutóbbi időkig orosz áttelepülők gyarmatosító tevékenységének tárgyául szolgáltak, akik e népektől máris elvették legjobb szántóikat és fokozatosan a terméketlen pusztaságokra szorították ki őket.

A cárizmus politikája, a földbirtokosok és a burzsoázia politikája arra irányult, hogy e területekre az orosz parasztok és kozákok köréből minél több kulák elemet telepítsenek s ezeket a nagyhatalmi törekvések megbízható támaszaivá tegyék. Ennek a politikának az eredménye — az őserdőkbe kiszorí-

tott helyi, tősgyökeres lakosság (kirgizek, baskírok) lassú kihalása.

A pártnak e népek dolgozó tömegei irányában az a feladata (az 1. és 2. pontban megjelölt feladatokon kívül), hogy a kulákságtól és különösen a rabló nagyorosz kulákságtól való megszabadulásért folyó harcban egyesítse e népek dolgozó tömegeinek erőfeszítéseit a helyi orosz lakosság dolgozó tömegeinek erőfeszítéseivel, tőle telhetőleg és minden eszközzel segítségére legyen e népek dolgozó tömegeinek, hogy lerázzák nyakukról a kulák gyarmatosítókat, s ilymódon biztosítsa számukra az emberi megélhetéshez szükséges jó földeket.

4. A fentebb említett nemzeteken és népeken kívül, amelyeknek határozott osztályszerkezetük van és határozott területen élnek, az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságban vannak még egyes laza nemzeti csoportok, nemzeti kisebbségek, amelyek másnemzetiségű tömör többségekbe vannak beékelve és amelyeknek többnyire nincsen sem határozott osztályszerkezetük, sem határozott területük (lettek, észtek, lengyelek, zsidók és más nemzeti kisebbségek). A cárizmus politikája arra irányult, hogy ezeket a kisebbségeket minden eszközzel, még pogromokkal is (zsidó pogromok), felőrölje.

Most, mikor a nemzeti kiváltságok megszűntek, mikor a nemzetek egyenjogúsága valóra vált, a nemzeti kisebbségek szabad nemzeti fejlődésének jogát pedig maga a szovjet rend jellege biztosítja, a párt feladata e nemzeti csoportok dolgozó tömegei irányában az, hogy segítségükre legyen abban, hogy

teljes mértékben élhessenek a szabad fejlődésnek ezzel a számukra biztosított jogával.

5. A végvidékek kommunista szervezetei némileg sajátos viszonyok között fejlődnek, amelyek gátolják a párt normális növekedését ezeken a vidékeken. Egyfelől, a végvidékeken dolgozó nagyorosz kommunisták, akik egy „uralkodó" nemzet létezésének viszonyai között nőttek fel és nem ismerték a nemzeti elnyomást, gyakran kisebbítik a nemzeti sajátosságok jelentőségét a pártmunkában, vagypedig egyáltalán nem számolnak azokkal, munkájukban nem veszik tekintetbe az illető nemzetiség osztályszerkezetének, kultúrájának, életmódjának, történelmi multjának sajátosságait, s így elsekélyesítik és elferdítik a párt nemzeti politikáját. Ez a körülmény a kommunizmustól való elhajlásra, nagyhatalmi, gyarmatosító, nagyorosz soviniszta elhajlásra vezet. Másfelől, a helyi tősgyökeres lakosság kommunistái, akik átélték a nemzeti elnyomás nehéz időszakát és még nem szabadultak meg teljesen annak kisérteteitől, gyakran túlozzák a nemzeti sajátosságok jelentőségét a pártmunkában, elhanyagolják a dolgozók osztályérdekeit, vagypedig egyszerűen egybekeverik a nemzet dolgozóinak érdekeit ugyanannak a nemzetnek „általános nemzeti" érdekeivel, nem tudják az utóbbiaktól különválasztani a nemzet dolgozóinak érdekeit és ezekre építeni pártmunkájukat. Ez a körülmény szintén a kommunizmustól való elhajlásra, burzsoá-demokratikus nacionalista elhajlásra vezet, amely néha a pániszlamizmus, pántürkizmus[6] formájában jelentkezik (a Keleten).

A kongresszus, midőn határozottan elitéli mind

a két elhajlást, mint a kommunizmus ügyére nézve káros és veszélyes elhajlásokat, szükségesnek tartja, hogy rámutasson az első elhajlás, a nagyhatalmi, gyarmatosító elhajlás különösen veszélyes és káros voltára. A kongresszus felhívja a figyelmet arra, hogy a párt soraiban észlelhető gyarmatosító és nacionalista csökevények leküzdése nélkül a végvidékeken lehetetlen erős és a tömegekkel egybekapcsolt, valóban kommunista szervezeteket teremteni, amelyek a helyi és az orosz lakosság proletár elemeit az internacionalizmus alapján tömörítik soraikban. Ezért a kongresszus azt tartja, hogy a végvidékeken a párt egyik legfontosabb feladata: felszámolni a nacionalista és elsősorban a gyarmatosító ingadozásokat a kommunizmuson belül.

6. A háború frontjain elért sikerekkel kapcsolatban, különösen pedig Vrangel megsemmisítése után, egyes elmaradt végvidékeken, amelyeknek nincs vagy alig van ipari proletariátusa, a kispolgári nacionalista elemek karrierhajhászásból erősebben iparkodnak a pártba bejutni. Ezek az elemek, számolva a pártnak mint ténylegesen kormányzó erőnek helyzetével, rendszerint kommunistává festik át magukat és gyakran csoportosan csatlakoznak a párthoz, ahová magukkal viszik a rosszul leplezett sovinizmus és a bomlás szellemét, az általában gyenge végvidéki pártszervezetek pedig nem tudnak mindig ellenállni annak a kisértésnek, hogy a párt sorait új tagok felvételével „kibővítsék".

A kongresszus erélyes harcra hív minden álkommunista elem ellen, akik a proletariátus pártjához dörgölőznek, és óva inti a pártot, nehogy intellektuel

kispolgári-nacionalista elemekkel „bővítse” sorait. A kongresszus azt tartja, hogy a végvidékeken a pártnak főleg e végvidékek proletárjaival, szegényparasztjaival és dolgozó parasztjaival kell sorait feltöltenie, s ugyanakkor azon kell lennie, hogy a végvidéki pártszervezeteket minőségi összetételük javítása útján szilárdítsa meg.

„Pravda” 29. sz.
1921 február 10.

AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT X. KONGRESSZUSA[7]

1921 március 8—16

Az Oroszországi Kommunista Párt tizedik kongresszusa. Gyorsírói jegyzőkönyv. Moszkva 1921.

1. ELŐADÓI BESZÉD A PÁRT SORONLEVŐ FELADATAIRÓL A NEMZETI KÉRDÉS TERÉN

Március 10

Mielőtt áttérnénk a párt soronlevő konkrét feladataira a nemzeti kérdés terén, néhány előzetes megállapítást kell tennünk, amelyek nélkül a nemzeti kérdés megoldása lehetetlen. Ezek a megállapítások a nemzetek létrejöttére, a nemzeti elnyomás keletkezésére, a nemzeti elnyomásnak a történelmi fejlődés folyamán kialakult formáira vonatkoznak, továbbá a nemzeti kérdés megoldásának formáira a fejlődés különböző időszakaiban.

Három ilyen időszak van.

Az első időszak — a nyugati feudalizmus felszámolásának **és a kapitalizmus** győzelmének időszaka. Erre az időszakra esik az emberek nemzetté alakulása. Olyan országokra gondolok, mint Anglia (Írország nélkül), Franciaország, Olaszország. Nyugaton: Angliában, Franciaországban, Olaszországban és részben Németországban, a feudalizmus felszámolásának és az emberek nemzetté alakulásának időszaka nagyjában egybeesett a központosított államok keletkezésének időszakával, minek következtében az ottani nemzetek fejlődésük folyamán állami formát öltöttek. És mivel ezekben az államokban nem voltak

más jelentősebb nemzeti csoportok, ezért ott nemzeti elnyomás sem volt.

Ezzel szemben Európa keleti részén, a nemzetek kialakulásának és a feudális széttagoltság felszámolásának folyamata időben nem esett egybe a központosított államok keletkezésének folyamatával. Magyarországra, Ausztriára, Oroszországra gondolok. Ezekben az országokban még nem volt kapitalista fejlődés, talán csak születőben volt, de a törökjárás, mongoljárás és más keleti népek betörései miatt a védelem érdekei elodázhatatlanul megkövetelték központosított államok kialakulását, amelyek meg tudják állni helyüket az invázió nyomásával szemben. És mivel Európa keleti részén a központosított államok keletkezési folyamata gyorsabb volt, mint a nemzetté alakulás folyamata, ezért ott vegyes összetételű államok jöttek létre, amelyek több, nemzetté még nem alakult, de már közös államban egyesült népből állottak.

Így tehát az első időszakot az jellemzi, hogy a kapitalizmus hajnalán megjelennek a nemzetek; Nyugat-Európában tiszta nemzeti államok keletkeznek, melyekben ismeretlen a nemzeti elnyomás, Keleten viszont soknemzetiségű államok jönnek létre, *egy* fejlettebb nemzettel az élükön és elmaradt, kevésbbé fejlett nemzetekkel, melyeket az uralkodó nemzet politikai, majd gazdasági tekintetben is alávetett magának. A Kelet soknemzetiségű államai voltak melegágyai a nemzeti elnyomásnak, amely nemzeti összeütközésekre vezetett, megszülte a nemzeti mozgalmakat, felvetette a nemzeti kérdést és a kérdés megoldásának különböző módjait.

A nemzeti elnyomás fejlődésének s az ellene folyó

harc módjainak második időszaka arra az időszakra esik, amikor Nyugaton megjelenik az imperializmus, amikor a kapitalizmus a felvevő piacok, a nyersanyagok, fűtőanyagok és az olcsó munkaerő utáni hajszában, a tőkekivitelért és a nagy vasútvonalakért, tengeri utakért folyó harcában átlépi a nemzeti állam kereteit s közeli és távoli szomszédjai rovására bővíti területét. Ebben a második időszakban a régi nyugati nemzeti államok — Anglia, Olaszország, Franciaország — többé már nem nemzeti államok, vagyis, mivel új területeket hódítottak, soknemzetiségű gyarmati államokká, s ezzel ugyanannak a nemzeti és gyarmati elnyomásnak színterévé válnak, amely Európa keleti részén már korábban megvolt. Ezt az időszakot Európa keleti részén az jellemzi, hogy felébrednek és erősödnek az alávetett nemzetek (csehek, lengyelek, ukránok), s ez az imperialista háború eredményeképpen a régi burzsoá soknemzetiségű államok széthullására és új nemzeti államok megalakulására vezetett, amelyek szolgailag függnek az úgynevezett nagyhatalmaktól.

A harmadik időszak — ez a szovjet időszak, a kapitalizmus megsemmisítésének és a nemzeti elnyomás megszüntetésének időszaka, amikor az uralkodó és alávetett nemzetek kérdése, a gyarmatok és anyaországok kérdése a történelem régiségtárába kerül, amikor a Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság területén szemünk láttára olyan nemzetek lépnek a színtérre, amelyeknek egyenlő joguk van a fejlődésre, de gazdasági, politikai és kulturális elmaradottságuk következtében történelmileg örökölt egyenlőtlenségük bizonyos mértékben még fennáll.

Ennek a nemzeti egyenlőtlenségnek az a lényege, hogy a történelmi fejlődés következtében a multtól örökbe kaptuk azt, hogy egy nemzet, mégpedig a nagyorosz nemzet, politikai és ipari tekintetben fejlettebb a többi nemzetnél. Innen ered a tényleges egyenlőtlenség, amelyet nem lehet egy év alatt megszüntetni, de amelyet meg kell szüntetnünk olymódon, hogy gazdasági, politikai és kulturális segítséget nyujtunk az elmaradt nemzeteknek és népeknek.

Ez a nemzeti kérdés fejlődésének három időszaka, amelyek történelmileg elvonultak előttünk.

Az első két időszaknak van egy közös vonása, mégpedig az, hogy mindkét időszakban vannak nemzetek, amelyeket elnyomnak és rabságban tartanak, minek következtében a nemzeti harc nem szünetel, a nemzeti kérdés pedig megoldatlan marad. De különbség is van e két időszak között. Ez a különbség abban rejlik, hogy az első időszakban a nemzeti kérdés nem terjed túl az egyes soknemzetiségű államok keretein és csak kevés nemzetet, főleg európai nemzeteket érint, viszont a második időszakban a nemzeti kérdés belső állami kérdésből államközi kérdéssé, az imperialista államok közötti háború kérdésévé válik, melyet ezek az államok azért folytatnak egymás ellen, hogy uralmuk alatt tartsák a nemteljesjogú nemzetiségeket, hogy a maguk befolyása alá vessenek új meg új, Európán kívül élő népeket és törzseket.

Ilymódon a nemzeti kérdés, amelynek azelőtt csak a kultúrországokban volt jelentősége, ebben a szakaszban többé már nem elszigetelt jellegű és egybeolvad az általános gyarmati kérdéssel.

A nemzeti kérdésnek általános gyarmati kérdéssé fejlődése nem történelmi véletlenség. Ez a fejlődés először azzal magyarázható, hogy az imperialista háború idején maguk a hadviselő hatalmak imperialista csoportjai kénytelenek voltak a gyarmatokhoz fordulni, ahonnan emberanyagot merítettek csapatok alakítására. Kétségtelen, hogy ennek a folyamatnak, amelynek során az imperialisták kénytelenek voltak a gyarmatok elmaradt népeihez fordulni, múlhatatlanul felszabadulásra, harcra kellett ösztökélnie ezeket a törzseket és népeket. A második tényező, amely arra vezetett, hogy a nemzeti kérdés kiszélesedett és általános gyarmati kérdéssé fejlődött, amely kezdetben a szabadságmozgalom szikráival, majd lángjával borította el az egész földkerekséget, — ez a második tényező az imperialista csoportok arra irányuló kísérlete volt, hogy Törökországot felosszák és állami létét megszüntessék. Törökország, mely a muzulmán népek között állami tekintetben fejlettebb ország, nem nyugodhatott bele megsemmisítésébe, kibontotta a harci lobogót és maga köré tömörítette a Kelet népeit az imperializmus ellen. A harmadik tényező: megjelent Szovjet-Oroszország, amelynek az imperializmus elleni harcát számos siker koronázta, ami természetesen lelkesedéssel töltötte el a Kelet elnyomott népeit, felébresztette, harcra mozgósította őket és ezzel lehetővé tette az elnyomott nemzetek közös frontjának megteremtését Írországtól Indiáig.

Ezek azok a tényezők, melyek a nemzeti elnyomás fejlődésének második szakaszában arra vezettek, hogy a burzsoá társadalom nemcsak hogy nem oldotta meg a nemzeti kérdést, nemcsak hogy

nem teremtett békét a népek között, hanem ellenkezőleg, a nemzeti harc szikrájából lángra lobbantotta az elnyomott népek, gyarmatok és félgyarmatok harcát a világimperializmus ellen.

Nyilvánvaló, hogy az egyetlen rendszer, amely meg tudja oldani a nemzeti kérdést, vagyis olyan feltételeket tud teremteni, amelyek a különböző nemzetek és törzsek békés együttélését és testvéri együttműködését biztosítják — a Szovjethatalom rendszere, a proletárdiktatúra rendszere.

Aligha szorul bizonyításra, hogy amíg a tőke uralkodik, amíg a termelési eszközök magántulajdona fennáll és osztályok vannak, addig nem biztosítható a nemzetek egyenjogúsága, — nem szorul bizonyításra, hogy amíg fennmarad a tőke hatalma, amíg folyik a harc a termelési eszközök birtokáért, addig éppoly lehetetlen a nemzetek egyenjogúsága, mint amilyen lehetetlen a különböző nemzetek dolgozó tömegeinek együttműködése. A történelem azt tanítja, hogy a nemzeti egyenjogúság megvalósításának egyetlen módja, az egyetlen mód arra, hogy megteremtsük az elnyomott és nem elnyomott népek dolgozó tömegei testvéri együttműködésének rendszerét — a kapitalizmus felszámolása és a szovjet rend bevezetése.

Továbbá, a történelem bebizonyította, hogy ha egyes népeknek sikerül is megszabadulniok mind saját nemzeti burzsoáziájuktól, mind az „idegen" burzsoáziától, vagyis ha megvalósították is maguknál a szovjet rendet, az imperializmus fennállása mellett külön-külön nem létezhetnek és külön létüket nem képesek sikerrel megvédeni, ha a szomszédos

szovjet köztársaságok nem nyujtanak nekik gazdasági és katonai segítséget. Magyarország példája meggyőzően bizonyítja, hogy ha a szovjet köztársaságok nem egyesülnek állami szövetségben, ha nem forrnak össze egységes katonai és gazdasági erővé, akkor a világimperializmus egyesült erőivel szemben nem állhatják meg helyüket sem a katonai, sem a gazdasági fronton.

A szovjet köztársaságok föderációja az állami szövetségnek az a rég keresett formája, melynek élő megtestesülése az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság.

Ezek, elvtársak, azok az alapvető megállapítások, amelyekről elöljáróban beszélnem kellett, hogy azután megindokolhassam pártunk intézkedéseit, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság keretein belül megoldjuk a nemzeti kérdést.

Noha az oroszországi és az Oroszországgal kapcsolatban levő köztársaságokban fennálló szovjet rendszerben már nincsenek sem uralkodó, sem jogfosztott nemzetek, sem anyaország, sem gyarmatok, sem kizsákmányoltak, sem kizsákmányolók, nemzeti kérdés mégis van még Oroszországban. Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságban a nemzeti kérdés lényege az, hogy fel kell számolni egyes nemzeteknek azt a tényleges elmaradottságát (gazdasági, politikai, kulturális elmaradottságát), mely a mult öröksége, s ezzel lehetővé kell tenni az elmaradt népeknek, hogy utólérjék Közép-Oroszországot állami, kulturális és gazdasági tekintetben egyaránt.

A régi rendszerben a cári hatalom nem törekedett és nem is törekedhetett arra, hogy Ukrajnában, Azerbajdzsánban, Turkesztánban és más végvidékeken az államiságot kifejlessze, a cári hatalom küzdött az ellen, hogy a végvidékeken államiság fejlődjék ki és ugyanúgy küzdött a végvidékek kulturális fejlődése ellen, minden igyekezete a tősgyökeres helybeli lakosság erőszakos asszimilálására irányult.

Továbbá, a régi állam, a földbirtokosok és a tőkések olyan megnyomorított népeket hagytak ránk örökül, mint a kirgizek, csecsencek, oszétok, akiknek földjeit Oroszország kozák és kulák elemei gyarmatosító célokra használták fel. Ezek a kis népek minden képzeletet felülmúló szenvedésekre és kihalásra voltak kárhoztatva.

Továbbá, a nagyorosz nemzetnek, mint volt uralkodó nemzetnek a helyzete nyomot hagyott még az orosz kommunistákban is, akik nem tudnak vagy nem kívánnak közelebb jutni a helyi lakosság dolgozó tömegeihez, nem tudják vagy nem kívánják megérteni szükségleteiket és nem tudnak vagy nem kívánnak segíteni nekik abban, hogy kivergődjenek az elmaradottságból és kulturálatlanságból. Az orosz kommunisták kisszámú csoportjairól beszélek, akik munkájukban, figyelmen kívül hagyva a végvidékek életmódjának és kultúrájának sajátosságait, olykor az orosz nagyhatalmi sovinizmus felé hajlanak.

Továbbá, a nem-orosz nemzetiségek helyzete, amelyek átélték a nemzeti elnyomást, érezteti hatását a helyi lakosságból kikerülő kommunistákon, akik népük dolgozó tömegeinek osztályérdekeit olykor nem tudják megkülönböztetni az úgynevezett

„általános népi" érdekektől. A helyi nacionalista elhajlásról beszélek, amely néha észlelhető a nem-orosz kommunisták soraiban és amely a Keleten például a pániszlamizmusban, pántürkizmusban nyilvánul meg.

Végül, meg kell menteni a kihalástól a kirgizeket, baskírokat és néhány hegyi törzset, s a gyarmatosító kulákok rovására biztositani kell számukra a szükséges földeket.

Ezek a kérdések és feladatok alkotják együttvéve országunkban a nemzeti kérdés lényegét.

A nemzeti kérdés terén soronlevő pártfeladatok jellemzése után át kell térnem egy általános feladatra, arra, hogy a végvidékeken kommunista politikánknak alkalmazkodnia kell a gazdasági életnek azokhoz a különleges viszonyaihoz, amelyek főleg Keleten fordulnak elő.

Ugyanis több, főleg türk nép — körülbelül 25 millió ember — nem ment át, még nem tudott átmenni az ipari kapitalizmus szakaszán, ezért nincs, vagy alig van ipari proletariátusuk, minek következtében a gazdaság kezdetleges formáiból a szovjet gazdaság szakaszába az ipari kapitalizmus kikerülésével kell átmenniök. Ahhoz, hogy ez a nehéz, de korántsem lehetetlen művelet sikerüljön, számolni kell e népek gazdasági állapotának, sőt még történelmi multjának, életmódjának és kultúrájának is minden sajátosságával. Elképzelhetetlen és veszélyes volna e népek területén ugyanazokat a rendszabályokat alkalmazni, amelyek itt, Közép-Oroszországban, helyénvalók és fontosak voltak. Világos, hogy az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet

Köztársaság gazdasági politikájának megvalósítása során feltétlenül figyelembe kell venni a végvidékek gazdasági helyzetének, osztályszerkezetének, történelmi multjának mindazokat a sajátosságait, melyekkel ott találkoztunk. Nem is beszélek arról, hogy véget kell vetni az olyan képtelenségeknek, amilyen például a Közellátási Népbiztosságnak az a követelése, hogy a kötelező beszolgáltatás rendjén sertéseket szolgáltassanak be Kirgiziában, ahol a muzulmán lakosságnak sohasem volt sertése. Ebből a példából látható, hogy mennyire nem akarnak számolni az életmód olyan sajátosságaival sem, amelyek minden átutazónak azonnal szemébe ötlenek.

Az imént átadtak nekem egy cédulát, melyben arra kérnek, hogy válaszoljak Csicserin elvtárs cikkeire. Elvtársak, véleményem szerint Csicserin cikkei, amelyeket figyelmesen elolvastam, nem tartalmaznak egyebet, mint puszta irodalmárkodást. Ezekben a cikkekben négy hiba, illetőleg fogyatékosság található.

Először, Csicserin elvtárs hajlamos arra, hogy tagadja az imperialista államok között fennálló ellentéteket, mert túlbecsüli az imperialisták nemzetközi egyesülését és szem elől téveszti, lebecsüli azokat az imperialista csoportok és államok közötti belső ellentéteket, amelyek megvannak és háborút szülnek (Franciaország, Amerika, Anglia, Japán stb.). Csicserin túlbecsülte az imperialista főhatalmak egyesülésének mozzanatát és lebecsülte azokat az ellentéteket, amelyek ezen a „trösztön" belül fennállanak. De ezek az ellentétek megvannak s azokon alapszik a Külügyi Népbiztosság tevékenysége.

Csicserin elvtárs egy másik hibát is elkövetett. Lebecsüli az uralkodó nagyhatalmak és a nemrég alakult, pénzügyi, katonai tekintetben e nagyhatalmaknak alávetett nemzeti államok (Csehszlovákia, Lengyelország, Finnország stb.) közötti ellentéteket. Csicserin elvtárs teljesen szem elől tévesztette azt, hogy, noha ezek a nemzeti államok alá vannak vetve a nagyhatalmaknak, vagy helyesebben, annak következtében, hogy alá vannak vetve a nagyhatalmaknak, a nagyhatalmak és ez új nemzeti államok között ellentétek vannak, amelyek, például, a Lengyelországgal, Észtországgal és más államokkal folytatott tárgyalások során megnyilvánultak. A Külügyi Népbiztosság éppen azért van a világon, hogy ezeket az ellentéteket számbavegye, hogy azokra építse tevékenységét, hogy ezeknek az ellentéteknek keretein belül lavírozzon. Csicserin elvtárs csodálatosképpen lebecsülte ezt a mozzanatot.

Csicserin elvtárs harmadik hibája abban áll, hogy túlságosan sokat beszél a nemzeti önrendelkezésről, amely valójában puszta jelszóvá vált, melyet az imperialisták előnyösen kihasználnak. Csicserin elvtárs különösképpen elfelejtette, hogy már két éve búcsút mondtunk ennek a jelszónak. Ez a jelszó nem szerepel többé programunkban. Programunk nem a nemzeti önrendelkezésről beszél — ez a jelszó teljesen szétfolyó —, hanem egy sokkal élesebben és félreérthetetlenül megfogalmazott jelszóról, a népek állami különválásra való jogáról. Ez két különböző dolog. Csicserin elvtárs ezt a mozzanatot különösképpen figyelmen kívül hagyja cikkeiben, s ezért a szétfolyóvá vált jelszó ellen felhozott ellenvetései

úgy hatnak, mint a vaklövés, mert sem az én téziseim, sem a párt programja egy szóval sem említik az „önrendelkezést". Ezekben az okmányokban csak a népek állami különválásra való jogáról van szó. Ez a jelszó azonban most, amikor a gyarmatokon fellángolóban van a szabadságmozgalom, forradalmi jelszó. Amikor a szovjet államok önkéntes elhatározásukból föderációban egyesülnek, akkor az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársasághoz tartozó népek saját akaratukból nem élnek a különválás jogával. Amikor azonban azokkal a gyarmatokkal van dolgunk, amelyek Anglia, Franciaország, Amerika, Japán harapófogójában vergődnek, amikor olyan alávetett országokkal van dolgunk, mint Arábia, Mezopotámia, Törökország, Hindosztán, vagyis olyan országokkal, amelyek gyarmatok vagy félgyarmatok, akkor a népek különválási jogának jelszava forradalmi jelszó és lemondani róla annyi, mint az imperialisták malmára hajtani a vizet.

Csicserin cikkeinek negyedik fogyatékossága az, hogy nincsenek bennük gyakorlati útmutatások. Cikkeket írni, persze, könnyű, de ha valaki cikkeinek ilyen címet ad: „Sztálin elvtárs tézisei ellen" — akkor valami komoly dologgal, legalábbis gyakorlati ellenjavaslatokkal kell előállania. Márpedig Csicserin cikkeiben nem találtam egyetlenegy gyakorlati javaslatot sem, amelyet érdemes volna figyelemre méltatni.

Beszédem végére értem, elvtársak. A következő eredményre jutottunk. A burzsoá társadalom nemcsak hogy nem volt képes megoldani a nemzeti kérdést, hanem, ellenkezőleg, a nemzeti kérdés „megoldására"

irányuló próbálkozásaival a nemzeti kérdést gyarmati kérdéssé szélesítette ki és új frontot teremtett maga ellen, amely Írországtól Hindosztánig terjed. Az egyetlen állam, amely fel tudja vetni és meg tudja oldani a nemzeti kérdést — ez az az állam, mely a termelési és munkaeszközök kollektív tulajdonán nyugszik — a Szovjetállam. A szovjet föderatív államban nincsenek többé sem elnyomott nemzetek, sem uralkodó nemzetek, megszűnt a nemzeti elnyomás, de tekintettel a magasabb és az alacsonyabb kulturális színvonalon álló nemzetek közötti tényleges (kulturális, gazdasági, politikai) egyenlőtlenségre, melyet a régi burzsoá rend hagyott ránk örökül, a nemzeti kérdés olyan rendszabályok kidolgozását követeli, amelyek az elmaradt nemzetek és népek dolgozó tömegeinek gazdasági, politikai és kulturális haladását megkönnyítik, amelyek módot nyujtanak nekik arra, hogy utólérjék az előrehaladt proletár Közép-Oroszországot. Ebből következnek azok a gyakorlati javaslatok, melyeket a nemzeti kérdésben benyujtott téziseimnek harmadik része tartalmaz. (T a p s.)

2. ZÁRSZÓ

Március 10

Elvtársak! A nemzeti kérdésről folyó vitában kongresszusunkra az a legjellemzőbb, hogy a nemzeti kérdésről szóló nyilatkozatokról, Oroszország új közigazgatási beosztásán keresztül, áttértünk a kérdés gyakorlati tárgyalására. Az Októberi Forradalom kezdetén arra szorítkoztunk, hogy kinyilatkoztattuk a népek különválási jogát. 1918-ban és 1920-ban Oroszországnak nemzetiségi ismérvek alapján való új közigazgatási beosztásán dolgoztunk, hogy az elmaradt népek dolgozó tömegeit és Oroszország proletariátusát közelebb hozzuk egymáshoz. Most azonban, ezen a kongresszuson, tisztán gyakorlati szempontból vizsgáljuk azt a kérdést, milyen legyen a párt politikája az Oroszországgal egybekapcsolt autonóm területek és független köztársaságok dolgozó tömegei és kispolgári elemei irányában. Ezért Zatonszkijnak az a kijelentése, hogy az önök elé terjesztett tézisek elvont jellegűek, meglepett. Kezemben vannak Zatonszkij tézisei, melyeket valami okból nem terjesztett a kongresszus elé, de ezekben a tézisekben nem sikerült egyetlenegy gyakorlati jellegű javaslatot sem találnom, a szó szoros értelmében egyetlenegyet sem,

hacsak nem számítjuk azt az indítványát, hogy az „Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság" elnevezést a „Kelet-Európai" szóval, az „oroszországi" szót pedig az „orosz" vagy „nagyorosz" szóval helyettesítsük. Más gyakorlati javaslatokat ezekben a tézisekben nem találtam.

Áttérek a következő kérdésre.

Ki kell jelentenem, hogy többet vártam a felszólaló küldöttektől. Oroszországban huszonkét végvidék van, s ezek közül egyes végvidékek iparilag annyira fejlettek, hogy ipari tekintetben alig különböznek Közép-Oroszországtól, más végvidékek viszont még nem mentek át a kapitalizmus szakaszán és gyökeresen különböznek Közép-Oroszországtól, a végvidékek harmadik csoportja pedig teljesen elmaradt. Tézisekben lehetetlen e különféle végvidékek minden konkrét sajátosságát felölelni. Lehetetlen követelmény, hogy a tézisek, melyek az egész pártnak szólnak, csak turkesztáni jellegűek, csak azerbajdzsán jellegűek vagy csak ukrán jellegűek legyenek. A tézisekbe, mellőzve a különlegességeket, csak azokat a jellegzetes vonásokat lehet felvenni, amelyek valamennyi végvidéken közösek. Tézisek kidolgozására nincs más módszer.

A nem-nagyorosz nemzeteket több csoportra kell osztani, amit a tézisekben meg is tettünk. A nem-orosz nemzetek körülbelül 65 millió embert számlálnak. Valamennyi nem-orosz nemzetet jellemző közös vonás, hogy államiságuk fejlettsége tekintetében elmaradtak Közép-Oroszországtól. Latba kell vetnünk minden erőnket, hogy ezeknek a nemzeteknek, e nemzetek proletár, dolgozó elemeinek segítségére

legyünk saját anyanyelvű szovjet államiságuk kiépítésében. Ezt a közös jellegzetességet a tézisekben, a tézisek gyakorlati részében tekintetbe vettük.

Ha azután tovább akarjuk konkretizálni a végvidékek sajátosságait, akkor a körülbelül 65 millió főnyi nem-orosz nemzetiségű lakosságból külön kell választanunk mintegy 25 millió főnyi türk lakosságot, amely nem ment át a kapitalizmuson. Mikojan elvtársnak nincs igaza, mikor azt mondja, hogy Azerbajdzsán némely tekintetben fölötte áll az orosz vidékeknek. Mikojan elvtárs nyilván összetéveszti Bakut Azerbajdzsánnal. Baku nem Azerbajdzsán méhéből született, Bakut felülről építették Nobel, Rothschild, Vischau és mások pénzén. Ami magát Azerbajdzsánt illeti, az a legelmaradottabb patriarchális-feudális viszonyok országa. Ezért Azerbajdzsánt — egészében — azoknak a végvidékeknek csoportjához sorolom, amelyek nem mentek át a kapitalizmuson, s amelyek irányában sajátos módszereket kell alkalmaznunk, hogy a szovjet gazdaság medrébe tereljük őket. Ezt a tézisek megmondják.

Azonkívül van még egy harmadik csoport, legfeljebb 6 millió ember, főleg állattenyésztő törzsek, amelyek megőrizték a nemzetségi életmódot és még nem tértek át a földművelésre. Ide tartoznak főleg a kirgizek, Turkesztán északi része, a baskírok, csecsencek, oszétok, ingusok. Itt mindenekelőtt az a feladat, hogy földet adjunk ezeknek a nemzetiségeknek. A kongresszuson a kirgizek és baskírok nem jutottak szóhoz, mert a vitát bezárták. Ők még többet mondtak volna arról, hogy mennyit szenved a felföldi Baskíria, Kirgizia és mennyit szenvednek a

hegylakók, akik föld híján kihalnak. De az, amit ezzel kapcsolatban Szafarov mondott, csak erre a hatmilliós népességű csoportra vonatkozik. Ezért Szafarov gyakorlati javaslatait lehetetlen valamennyi végvidékre kiterjeszteni, mert ezeknek a módosításoknak semmi jelentőségük sincs a többi nem-orosz nemzetiség szempontjából, amelyek népessége körülbelül 60 millió. Ezért, ha nem is ellenzem a Szafarov által egyes pontokhoz javasolt konkretizálást, kiegészítéseket és javításokat, amelyek csak a nemzetiségek bizonyos csoportjaira vonatkoznak, mégis ki kell jelentenem, hogy ezeket a módosításokat nem szabad általánosítanunk. Azonkívül egy megjegyzést kell tennem Szafarov egyik módosításával kapcsolatban. Szafarov egyik módosításába becsúszott egy mondat a „nemzeti-kulturális önrendelkezésről”:

„Az Októberi Forradalom előtt — mondja itt Szafarov — Oroszország keleti végvidékeinek gyarmati és félgyarmati népei az imperialista politika következtében teljesen meg voltak fosztva attól a lehetőségtől, hogy a nemzeti-kulturális önrendelkezés, az anyanyelvükön folyó oktatás útján részeseivé váljanak a tőkés civilizáció kultúrvívmányainak” stb.

Ki kell jelentenem, hogy ezt a módosítást nem fogadhatom el, mert bundista mellékíze van. Nemzeti-kulturális önrendelkezés — ez bundista formula. Mi már régen búcsút mondtunk az önrendelkezés ködös jelszavainak, semmi szükség arra, hogy azokat feltámasszuk. Különben is ez az egész mondat nem egyéb, mint a legmesterkéltebben összehordott szóhalmaz.

Kezemben van továbbá egy írott megjegyzés,

amely szerint mi, kommunisták, mesterségesen tenyésztjük a belorussz nemzetiséget. Ez nem igaz, mert a belorussz nemzet létezik, az orosztól különböző saját nyelve van, s ezért a belorussz nép kultúráját csak e nép anyanyelvén lehet fellendíteni. Öt évvel ezelőtt Ukrajnáról, az ukrán nemzetről is ilyen hangok hallatszottak. Még nemrég azt beszélték, hogy az ukrán köztársaságot és az ukrán nemzetet a németek találták ki. Holott világos, hogy az ukrán nemzet létezik és kultúrájának fejlesztése kötelessége a kommunistáknak. A történelemmel nem szabad szembefordulni. Világos, hogy bár Ukrajna városaiban még a mai napig is orosz elemek vannak többségben, idővel ezek a városok elkerülhetetlenül el fognak ukránosodni. Mintegy 40 évvel ezelőtt Riga német város volt, mivel azonban a városokat a falvakból jövő lakosság növeli, a falu pedig a nemzetiség megőrzője, Riga ma tisztán lett város. Mintegy 50 évvel ezelőtt valamennyi magyar város német jellegű volt, most már elmagyarosodtak. Ugyanez történik majd Belorussziával is, amelynek városaiban még mindig többségben vannak a nem-belorusszok.

Befejezésül indítványozom, hogy a területek képviselőinek bevonásával válasszon a kongresszus bizottságot, amely tovább konkretizálja a tézisek valamennyi végvidékünket érdeklő gyakorlati javaslatait. (T a p s.)

LEVÉL V. I. LENINHEZ

Lenin elvtárs!

Az utóbbi három nap alatt módomban volt elolvasni az *„Oroszország villamosítási terve”* c. gyüjteményt[8]. Ezt betegségemnek köszönhetem (minden rosszban van valami jó is!). Pompás, jól szerkesztett könyv. Mesteri vázlata egy valóban *egységes* és valóban *állami* gazdasági tervnek — *idézőjel nélkül*. Napjaink egyetlen marxista kísérlete, hogy a gazdaságilag elmaradt Oroszország szovjet felépítménye alá megépítsük a valóban reális, a mai viszonyaink között egyedül lehetséges technikai-termelési alapot.

Gondoljon csak Trockij multévi „tervére” (téziseire), amely Oroszország „gazdasági újjászületésének” alapjává a háborúelőtti ipar roncsainál tömegesen alkalmazott képzetlen *paraszti*-munkástömeg (munkahadsereg) munkáját akarta megtenni. Milyen nyomorúságos, milyen maradi a GOELRO tervéhez képest! Középkori kézműves, aki ibseni hősnek képzeli magát és ősrégi legendával akarja „megmenteni” Oroszországot... És mire valók a sajtónkban oly gyakran megjelenő, szégyenünkre megjelenő, tucatnyi „egységes tervek” — első elemisták gyerekes dadogása... Vagy mire való a GOELRO-t még mindig „bíráló” és minden újtól irtózó Rikov nyárspolgári „realizmusa” (valójában *manyilovi* ábrándja)...

Véleményem:

1) ne vesztegessünk tovább egyetlen percet sem a tervvel kapcsolatos fecsegésre;

2) azonnal *fogjunk hozzá gyakorlatilag* a dologhoz;

3) a dolog *megkezdésének* rendeljük alá munkánknak legalább egyharmadát (kétharmadát a „napi" szükségletek fogják felemészteni), hogy anyagot és embereket hozzunk be, hogy helyreállítsuk az üzemeket, elosszuk a munkaerőt, élelmiszert szállítsunk a munkahelyekre, az élelmezési bázisokat és magát az élelmezést megszervezzük stb.

4) Mivel a GOELRO munkatársai, bármily jó tulajdonságaik vannak is, mégsem eléggé gyakorlatiak (a cikkekből kiérezhető a professzori tehetetlenség), ezért a tervbizottságba feltétlenül be kell vinni eleven gyakorlati érzékkel bíró embereket, akik e szerint az elv szerint dolgoznak: „a végrehajtást jelentse", „teljesítse határidőre" stb.

5) Kötelezni kell a „Pravdá"-t, az „Izvesztyijá"-t, különösen az „Ekonomicseszkaja Zsizny"-t[9], hogy foglalkozzanak a „Villamosítási terv" népszerűsítésével — egészében és az egyes területeket érintő konkrét részleteiben —, egy pillanatra sem feledkezve meg arról, hogy *csak egy* „egységes gazdasági terv" létezik — a „villamosítási terv", a többi „terv" pedig csak üres és ártalmas fecsegés.

Az Ön *Sztálinja*

A megírás ideje: 1921 március.
Először a „Sztálin. Cikkgyüjtemény 50. születésnapjára. Moszkva—Leningrád 1929." c. könyvben jelent meg.

A NEMZETI KÉRDÉS FELTEVÉSÉHEZ

A nemzeti kérdés kommunista feltevése lényegesen különbözik a nemzeti kérdésnek attól a feltevésétől, amelyhez a II. és a II½-es Internacionále[10] politikusai és a különböző „szocialista", „szociáldemokrata", mensevik, eszer stb. pártok ragaszkodnak.

Különösen fontos négy fő mozzanatot kiemelni, mint a nemzeti kérdés új feltevésének legjellemzőbb ismérveit, amelyek határvonalat húznak a nemzeti kérdés új és régi felfogása közé.

Az *első mozzanat* az, hogy a nemzeti kérdés, mint rész, egybeolvad a gyarmatok felszabadításának általános kérdésével, mint egésszel. A II. Internacionále korszakában a nemzeti kérdés rendszerint kizárólag a „civilizált" nemzeteket érintő kérdések szűk körére szorítkozott. Írek, csehek, lengyelek, finnek, szerbek, örmények, zsidók és Európa néhány más nemzetisége — ez volt azoknak a nemteljesjogú nemzeteknek a köre, amelyek sorsa a II. Internacionálét érdekelte. Az ázsiai és afrikai népek tíz- és százmilliói, akik a legdurvább és legkegyetlenebb nemzeti elnyomás alatt nyögtek, rendszerint kívül ma-

radtak a „szocialisták" látókörén. A fehéreket és a feketéket, a „kulturálatlan" négereket és a „civilizált" íreket, az „elmaradt" indusokat és a „művelt" lengyeleket nem merték egysorba állítani. Hallgatólag abból indultak ki, hogy ha az európai nemteljesjogú nemzetek felszabadításáért kell is harcolni, de komolyan beszélni a gyarmatok felszabadításáról, amelyek a „civilizáció" „fenntartása" érdekében „elengedhetetlenek" — azt nem, az „rendes szocialistához" semmiképpen sem illő dolog. Ezek az — engedelemmel szólva — szocialisták nem is gondoltak arra, hogy lehetetlen a nemzeti elnyomást megszüntetni Európában, ha Ázsia és Afrika gyarmati népei nem szabadulnak fel az imperializmus igája alól, mégcsak nem is gondoltak arra, hogy az előbbi szerves kapcsolatban van az utóbbival. A kommunisták voltak az elsők, akik a nemzeti kérdés és a gyarmati kérdés közti kapcsolatot feltárták, akik ezt a kapcsolatot elméletileg megindokolták és forradalmi gyakorlatuk alapjává tették. Ezzel ledöntötték azt a falat, mely a fehéreket és feketéket, az imperializmus „kulturált" és „kulturálatlan" rabjait egymástól elválasztotta. Ez a körülmény lényegesen megkönnyítette az elmaradt gyarmatok harcának és az öntudatos proletariátus harcának egybekapcsolását — a közös ellenség, az imperializmus ellen.

A *második mozzanat* az, hogy a nemzetek önrendelkezési jogának szétfolyó jelszavát felváltotta a nemzetek és gyarmatok állami különválásra, önálló állam alakítására való jogának világos, forradalmi jelszava. Amikor a II. Internacionále vezetői az önrendelkezési jogról beszéltek, rendszerint egy árva

szóval sem említették az állami különválás jogát, az önrendelkezési jogot a legjobb esetben úgy értelmezték, hogy az általában autonómiára való jogot jelent. Sőt a nemzeti kérdés „szakértői", Springer és Bauer, odáig mentek, hogy az önrendelkezési jogot Európa elnyomott nemzeteinek kulturális autonómiára való jogává változtatták át, ami azt jelenti, hogy az európai elnyomott nemzeteknek legyen joguk kulturális intézményekre, *de* a *politikai* (és gazdasági) hatalom maradjon teljesen az uralkodó nemzet kezében. Másszóval, a nemteljesjogú nemzetek önrendelkezési jogát átváltoztatták az uralkodó nemzetek előjogává a politikai hatalom birtokára, az állami különválás kérdését pedig kikapcsolták. A II. Internacionále ideológiai vezetője, Kautsky, alapjában véve csatlakozott az önrendelkezésnek ehhez a Springer—Bauer-féle, lényegében imperialista értelmezéséhez. Nem csoda, hogy az imperialisták, miután rájöttek az önrendelkezés jelszavának erre a rájuk nézve kedvező sajátosságára, azt saját jelszavuknak nyilvánították. Tudjuk, hogy az imperialista háborút, melynek a népek leigázása volt a célja, az önrendelkezés lobogója alatt folytatták. Ilymódon az önrendelkezés szétfolyó jelszavát a nemzetek felszabadításának, a nemzetek egyenjogúságának eszközéből kiforgatták a nemzetek leigázásának, a nemzetek imperialista rabságban tartásának eszközévé. Az utóbbi évek világeseményei, az európai forradalom logikája, s végül a gyarmati szabadságmozgalom növekedése megkövetelték, hogy ezt a jelszót, amely reakcióssá vált, félrelökjük és más, forradalmi jelszóval helyettesítsük, amely el tudja oszlatni a nem-

teljesjogú nemzetek dolgozó tömegeinek az uralkodó nemzetek proletariátusával szemben táplált bizalmatlanságát, meg tudja tisztítani az utat a nemzetek egyenjogúsága és e nemzetek dolgozóinak egysége felé. Ilyen jelszó a nemzetek és gyarmatok állami különválási jogának jelszava, melyet a kommunisták tűztek zászlajukra.

Ez a jelszó azért értékes, mert:

1) megszünteti annak a gyanúnak minden alapját, hogy az egyik nemzet dolgozóinak hódító törekvései vannak más nemzet dolgozóival szemben, tehát előkészíti a kölcsönös bizalom és az önkéntes egyesülés talaját;

2) lerántja az álarcot az imperialistákról, akik hazugul önrendelkezésről fecsegnek, s ugyanakkor arra törekszenek, hogy továbbra is fennhatóságuk alatt tartsák, imperialista államuk keretei között tartsák a nemteljesjogú népeket és gyarmatokat — ez a jelszó tehát erősíti e népek és gyarmatok imperializmusellenes szabadságharcát.

Aligha szorul bizonyításra, hogy az orosz munkások nem nyerték volna meg nyugati és keleti másnemzetiségű elvtársaik rokonszenvét, ha a hatalom megragadása után nem hirdették volna ki a népek állami különválásra való jogát, ha nem bizonyították volna be tettekkel, hogy készek megvalósítani a népeknek ezt az elidegeníthetetlen jogát, ha nem mondtak volna le, például, Finnországra való „jogukról" (1917), ha nem vonták volna ki a csapatokat Észak-Perzsiából (1917), ha nem mondtak volna le a Mongólia, Kína bizonyos részére támasztott igényekről stb. stb.

Éppoly kétségtelen az is, hogy ha az imperialisták politikája, noha ügyesen leplezik az önrendelkezés lobogójával, az utóbbi időben mégis egyremásra kudarcot vall a Keleten, akkor ez egyebek közt azért van így, mert ez a politika az egyre erősödő szabadságmozgalomba ütközik, mely a népek állami különválásra való jogát hirdető jelszó szellemében folytatott agitáció talaján fejlődött ki. Ezt nem értik meg a II. és a II½-es Internacionále hősei, akik nagy buzgalommal ócsárolják a bakui „Akció- és Propagandatanácsot"[11] egyik-másik lényegtelen baklövéséért, de mindenki meg fogja érteni, aki nem sajnálja a fáradságot, hogy megismerkedjék az említett „Tanácsnak" egy évi fennállása alatt kifejtett tevékenységével és az ázsiai és afrikai gyarmatoknak az utóbbi két-három év alatt lezajlott szabadságmozgalmaival.

A *harmadik mozzanat* az, hogy feltárult az a szerves összefüggés, mely a nemzeti-gyarmati kérdés és a tőke hatalmának, a kapitalizmus megdöntésének, a proletariátus diktatúrájának kérdése között fennáll. A II. Internacionále korszakában a terjedelmében végsőkig szűkreszabott nemzeti kérdést rendszerint önmagában, a közelgő proletárforradalommal való összefüggésén kívül vizsgálták. Hallgatólag feltételezték, hogy a nemzeti kérdés „természetes" módon, a proletárforradalom előtt, a kapitalizmus keretei között végrehajtott reformok útján oldódik meg, hogy a proletárforradalom a nemzeti kérdés gyökeres megoldása nélkül is megvalósítható, és fordítva, a nemzeti kérdés megoldható a tőke hatalmának megdöntése nélkül, a proletárforradalom győzelme nélkül

és győzelme előtt. Ez a lényegileg imperialista felfogás vörös fonálként húzódik végig Springernek és Bauernak a nemzeti kérdésről írt ismert művein. Az utóbbi évtized azonban feltárta a nemzeti kérdés ilyen felfogásának teljesen hibás voltát és rothadtságát. Az imperialista háború megmutatta, az utóbbi évek forradalmi gyakorlata pedig ismét bebizonyította, hogy:

1) a nemzeti és gyarmati kérdés elválaszthatatlan a tőke hatalmától való megszabadulás kérdésétől;

2) az imperializmus (a kapitalizmus legmagasabb formája) nem állhat fenn a nemteljesjogú nemzetek és a gyarmatok politikai és gazdasági leigázása nélkül;

3) a nemteljesjogú nemzetek és gyarmatok nem szabadíthatók fel a tőke hatalmának megdöntése nélkül;

4) a proletariátus győzelme nem lehet maradandó, ha a nemteljesjogú nemzetek és a gyarmatok nem szabadulnak fel az imperializmus igája alól.

Ha Európa és Amerika a szocializmus és az imperializmus között folyó döntő harcok frontjának, küzdőterének nevezhető, akkor a nyersanyagokban, fűtőanyagban, élelmiszerekben bővelkedő, roppant emberanyaggal rendelkező nemteljesjogú nemzeteket és gyarmatokat az imperializmus hadtápterületének, tartalékának kell neveznünk. Ahhoz, hogy a háborút megnyerjük, nemcsak a fronton kell győzni, hanem forradalmasítani kell az ellenség hátországát, tartalékait is. Ezért a proletár világforradalom győzelme csak abban az esetben tekinthető biztosítottnak, ha a proletariátus saját forradalmi harcát egybe

tudja kapcsolni a nemteljesjogú nemzetek és a gyarmatok dolgozó tömegeinek az imperialisták hatalma ellen, a proletariátus diktatúrájáért folyó szabadságmozgalmával. Ezt a „csekélységet” tévesztették szem elől a II. és a II ½-es Internacionále politikusai, mikor a Nyugaton érlelődő proletárforradalom korszakában a nemzeti-gyarmati kérdést elszakították a hatalom kérdésétől.

A *negyedik mozzanat* az, hogy új elemet vittünk a nemzeti kérdésbe, a nemzetek tényleges (és nemcsak jogi) egyenlősítésének elemét (az elmaradt nemzetek segítése, támogatása abban, hogy a náluknál fejlettebb nemzetek kulturális és gazdasági színvonalára emelkedjenek), ami egyik feltétele a különböző nemzetek dolgozó tömegei közötti testvéri együttműködésnek. A II. Internacionále korában rendszerint arra szorítkoztak, hogy kinyilatkoztatták a „nemzeti egyenjogúságot”. A legjobb esetben is csak követelték a nemzeti egyenjogúság megvalósítását. De a nemzeti egyenjogúság, amely magában véve igen fontos politikai vívmány, könnyen puszta szó maradhat, ha nincsenek meg a kellő segélyforrások és lehetőségek ahhoz, hogy éljenek is ezzel a felettébb fontos joggal. Kétségtelen, hogy az elmaradt népek dolgozó tömegei a „nemzeti egyenjogúság” nyujtotta jogokat nem tudják olyan mértékben kihasználni, mint a fejlett nemzetek dolgozó tömegei: egyes nemzetek multból örökölt elmaradottsága (kulturális, gazdasági elmaradottsága), amit lehetetlen egy-két év alatt megszüntetni, érezteti a hatását. Ez a körülmény érezhető Oroszországban is, ahol számos nép még nem ment át a kapitalizmuson, egyes

népek pedig még egyáltalán nem is léptek a kapitalizmus szakaszába, tehát nincs vagy alig van saját proletariátusuk, — ahol, noha már teljes mértékben megvalósult a nemzeti egyenjogúság, e nemzetiségek dolgozó tömegei kulturális és gazdasági elmaradottságuk következtében nem képesek kellőképpen kihasználni az általuk kivívott jogokat. Ez a körülmény még erősebben lesz érezhető a nyugati proletariátus győzelmének „másnapján", amikor elkerülhetetlenül a porondra lép majd a fejlődés legkülönbözőbb fokain álló nagyszámú elmaradt gyarmat és félgyarmat. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy a fejlettebb nemzetek győztes proletariátusa segítséget, igazi és huzamos segítséget nyujtson az elmaradt nemzetek dolgozó tömegeinek kulturális és gazdasági fejlődésükben, hogy segítsen nekik magasabb fejlődési fokra emelkedni, segítsen nekik az előrehaladott nemzeteket utólérni. E nélkül a segítség nélkül lehetetlen elérni azt, hogy a különböző nemzetek és népek dolgozói egy egységes világgazdaságban békésen együttéljenek és testvériesen együttműködjenek, ami annyira szükséges a szocializmus végleges diadalához.

Ebből azonban az következik, hogy nem szabad pusztán a „nemzeti egyenjogúságra" szorítkozni, hogy a „nemzeti egyenjogúságról" át kell térni olyan intézkedésekre, amelyek a nemzeteket valóban egyformán magas színvonalúvá teszik, át kell térni gyakorlati rendszabályok kidolgozására és végrehajtására:

1) tanulmányozni kell az elmaradt nemzetek és népek gazdasági viszonyait, életmódját, kultúráját;

2) fejleszteni kell kultúrájukat;

3) nevelni kell őket politikailag;

4) fokozatosan és rázkódtatások nélkül be kell kapcsolni őket a gazdaság magasabb formáiba;

5) meg kell szervezni az elmaradt és előrehaladott nemzetek dolgozóinak gazdasági együttműködését.

Ez a négy fő mozzanat jellemzi a nemzeti kérdésnek azt az új feltevését, mely az orosz kommunistáktól ered.

1921 május 2.

„Pravda" 98. sz.
1921 május 8.
Aláírás: I. Sztálin.

ÜDVÖZLET A SZOVJET HEGYKÖZTÁRSASÁG ELSŐ NŐKONGRESSZUSÁNAK[12]

Adják át testvéri üdvözletemet a hegyköztársasági[13] dolgozó nők első kongresszusának. Végtelenül sajnálom, hogy betegségem miatt nem lehetek jelen a kongresszuson.

Elvtársnők, hegyköztársasági dolgozó asszonyok és lányok! Az emberiség történelmében egyetlenegy komoly szabadságmozgalom sem lehetett meg a nők közvetlen részvétele nélkül, mert az elnyomott osztály minden lépése a felszabadulás útján egyszersmind a nők helyzetének könnyítését is jelenti. Az ókori rabszolgák szabadságmozgalmának éppúgy mint az újkori jobbágyok szabadságmozgalmának soraiban nemcsak férfiak voltak, hanem ott voltak a nők is — női harcosok és vértanúk, akik vérükkel pecsételték meg hűségüket a dolgozók ügyéhez. Végül, a proletariátus mostani szabadságmozgalma — a legmélyebb és leghatalmasabb az emberiség minden szabadságmozgalma közül — nemcsak hős nőket és női vértanúkat teremtett, hanem megteremtette a közös proletár zászló alatt győzelmesen harcoló dolgozó nők millióinak szocialista tömegmozgalmát is.

A dolgozó nőknek ehhez a hatalmas mozgalmá-

hoz képest a burzsoá intellektuel nők liberális mozgalma csak gyerekjáték, melyet időtöltés céljából találtak ki.

Meg vagyok győződve, hogy a Hegyköztársaság nőkongresszusa a vörös zászló alatt fogja végezni munkáját.

Sztálin

1921 június 17.

A Szovjet Szocialista Hegyköztársaság keleti részének dolgozó női 1. kongresszusáról kiadott közlemény. Vlagyikavkaz 1921.

AZ OROSZ KOMMUNISTÁK POLITIKAI STRATÉGIÁJÁRÓL ÉS TAKTIKÁJÁRÓL

Egy brosúra vázlatos terve

I

A FOGALMAK MEGHATÁROZÁSA ÉS A VIZSGÁLAT TÁRGYA

1. *A politikai stratégia és taktika működésének határai, alkalmazásának területe.* Ha abból indulunk ki, hogy a proletariátus mozgalmának két oldala, objektív és szubjektív oldala van, akkor megállapíthatjuk, hogy a stratégia és taktika működésének területe kétségtelenül csak a mozgalom szubjektív oldalára szorítkozik. A mozgalom *objektív* oldalát azok a fejlődési folyamatok alkotják, amelyek a proletariátuson kívül és körülötte, a proletariátusnak és pártjának akaratától függetlenül mennek végbe; végső soron ezek a folyamatok határozzák meg az egész társadalom fejlődését. A mozgalom *szubjektív* oldalát azok a folyamatok alkotják, amelyek a proletariátuson belül mennek végbe, mint az objektív folyamatok tükröződései a proletariátus tudatában; ezek a folyamatok gyorsítják vagy lassítják az objektív folyamatokat, de egyáltalában nem határozzák meg azokat.

2. A marxizmus *elmélete*, amely mindenekelőtt az objektív folyamatokat tanulmányozza fejlődésükben és elmúlásukban, meghatározza a fejlődés tendenciáját, rámutat arra az osztályra vagy azokra az osztályokra, amelyek elkerülhetetlenül hatalomra emelkednek, vagy amelyek elkerülhetetlenül elbuknak, amelyeknek bukniok kell.

3. A marxizmus *programja*, mely az elmélet következtetésein alapszik, meghatározza az emelkedő osztály, az adott esetben a proletariátus mozgalmának célját a kapitalizmus fejlődésének bizonyos szakaszára vagy az egész tőkés időszakra vonatkozólag (minimális program és maximális program).

4. A *stratégia*, amely a program útmutatásai szerint jár el és a harcoló erők, a belső (nemzeti) és a nemzetközi harcoló erők számbavételére támaszkodik, meghatározza azt az *általános utat*, azt az *általános vonalat*, amelynek szem előtt tartásával a proletariátus forradalmi mozgalmát a keletkezőben és fejlődőben levő erőviszonyok mellett a lehető legnagyobb eredmények elérése érdekében irányítani kell. Ennek megfelelően dolgozza ki azt a sémát, amely szerint a proletariátusnak és szövetségeseinek erőit a szociális fronton el kell osztani *(általános diszlokáció)*. Nem szabad összetéveszteni az „erők elosztási sémájának kidolgozását" magának az erők elosztásának — az erők elhelyezésének — (konkrét és gyakorlati) munkájával, melyet a taktika és a stratégia együttesen hajt végre. Ez nem azt jelenti, hogy a stratégia csak az út meghatározására és a proletariátus táborá-

hoz tartozó harci erők elosztási sémájának kidolgozására szorítkozik, ellenkezőleg, a stratégia irányítja a harcot és helyesbíti a mindenkori taktikát a fordulat egész időszakában olymódon, hogy ügyesen kihasználja a rendelkezésére álló tartalékokat, manőverez a taktika támogatása céljából.

5. A *taktika* — mely a stratégia útmutatásai és mind az adott ország, mind a szomszédos országok forradalmi mozgalmának tapasztalatai szerint jár el, minden adott pillanatban számol a proletariátus és szövetségesei erőinek állapotával (nagyobb vagy kisebb kulturáltság, nagyobb vagy kisebb szervezettség és tudatosság, bizonyos hagyományok, bizonyos mozgalmi formák, bizonyos *fő* és *kisegítő* szervezeti formák), valamint az ellenség táborához tartozó erők állapotával, kihasznál minden súrlódást és minden zavart az ellenség táborában, és kijelöli azokat a *konkrét utakat*, amelyeken haladva a nagy tömegek a forradalmi proletariátus oldalára állíthatók és a szociális front hadállásaiba vezethetők (a stratégiai terv alapján megjelölt erőelosztási sémának megfelelően), — azokat az utakat, melyek a legbiztosabban készítik elő a stratégia sikereit. Ennek megfelelően adja ki vagy változtatja meg a párt jelszavait és utasításait.

6. A *stratégia* a történelmi fordulatok, áttörések pillanataiban változik, felöleli az egyik fordulattól (áttöréstől) a másikig terjedő időszakot, s ezért a mozgalmat olyan általános cél felé irányítja, amely átfogja a proletariátusnak erre az egész időszakra terjedő érdekeit; a stratégia arra törekszik, hogy *megnyerje* az egész időszakot kitöltő

osztály*háborút*, s ezért ez alatt az időszak alatt változatlan marad.

A *taktikát*, ellenkezőleg, az adott fordulat, az adott stratégiai időszak alapján váltakozó apályok és dagályok, a harcoló erők kölcsönös viszonya, a harc (a mozgalom) formái, a mozgalom *üteme*, a harc színtere határozzák meg minden adott pillanatban, minden adott terepen, s mivel ezek a tényezők az egyik fordulattól a másikig terjedő helyi és időbeli viszonyoktól függően változnak, ezért a taktika, mely nem az egész háborút, hanem csak a háború megnyeréséhez vagy elvesztéséhez vezető egyes csatákat fogja át, a stratégiai időszak folyamán többször változik (változhatik). A stratégiai időszak hosszabb a taktikai időszaknál. A taktika alá van rendelve a stratégia érdekeinek. A taktikai sikerek — általában — előkészítik a stratégiai sikereket. A taktika feladata abban áll, hogy úgy vigye harcba a tömeget, olyan jelszavakat adjon, úgy vezesse a tömegeket az új állásokhoz, hogy a harc a háború megnyerésével, vagyis stratégiai sikerrel végződjék. De vannak olyan esetek, mikor a taktikai siker meghiúsítja vagy késlelteti a stratégiai sikert, ezért az ilyen esetekben le kell mondani a taktikai sikerekről.

Példa. Kerenszkij idején, 1917 elején, a munkások és katonák között folytatott háborúellenes agitációnk kétségtelenül taktikai hátránnyal járt, mert a tömeg szónokainkat lerángigálta a szószékről, ütlegelte, néha darabokra szaggatta, a tömeg nem áramlott a pártba, hanem elhúzódott tőle. Ez az agitáció azonban, a taktikai kudarc ellenére is, nagy stratégiai sikert készített elő, mert a tömegek hamaro-

san megértették, hogy háborúellenes agitációnk helyes volt, ez pedig utóbb meggyorsította és megkönnyítette a tömegek átállását a párt oldalára.

Még egy példa. A Kommunista Internacionálénak az a követelése, hogy a 21 feltétel[14] értelmében elhatároljuk magunkat a reformistáktól és centristáktól, kétségtelenül bizonyos taktikai hátrányt rejt magában, mert tudatosan csökkenti a Komintern „híveinek" számát és átmenetileg gyengíti a Kominternt, viszont nagy stratégiai előnyre vezet, mert megtisztítja a Kominternt a megbízhatatlan elemektől, ami kétségtelenül a Komintern megszilárdítását, belső egybeforrottságának erősödését, vagyis általában erejének növekedését fogja eredményezni.

7. *Agitációs* *j e l s z ó* és *akció*jelszó. Ezeket összetéveszteni nem szabad, veszélyes. A „Minden hatalmat a Szovjeteknek" jelszó az 1917 áprilistól októberig terjedő időszakban *agitációs* jelszó volt; októberben, miután a párt Központi Bizottsága október elején (október 10-én) határozatot hozott a „hatalom megragadásáról", ez a jelszó *akció*jelszóvá lett. Bagdatyev csoportjának petrográdi áprilisi próbálkozása a kétféle jelszó összetévesztésén alapult.

8. Az *u t a s í t á s* (általános utasítás) az egész pártra kötelező egyenes felhívás akcióra *e b b e n é s e b b e n a z i d ő b e n, e z e n é s e z e n a h e l y e n.* A „Minden hatalmat a Szovjeteknek" jelszó április elején („tézisek"[15]) *propaganda*jelszó volt, júniusban *agitációs* jelszóvá, októberben pedig (október 10-én) *akció*jelszóvá vált — viszont október végén már egyenes *utasítássá* lett. Itt az egész pártra kötelező általános utasításról beszélek, de magától értetődik,

hogy az általános utasítást továbbfejlesztő helyi utasítások is kellenek.

9. *A kispolgárság ingadozásait*, különösen a politikai válságok élesedése idején (Németországban a Reichstag-választás idején, Oroszországban Kerenszkij idején áprilisban, júniusban, augusztusban, ugyancsak Oroszországban Kronstadt idején 1921-ben[16]) gondosan kell tanulmányozni, ki kell használni, számításba kell venni, de azok hatása alá kerülni veszélyes és végzetes a proletariátus ügyére. Az ilyen ingadozások alapján nem szabad megváltoztatni az agitáció jelszavait, de meg lehet és olykor meg is kell változtatni vagy el kell halasztani egyik-másik *utasítást*, s — esetleg — egyik-másik jelszót (*akció*jelszót) is. „24 óra leforgása alatt" megváltoztatni a taktikát — ez éppen az *utasítás*, sőt az *akciójelszó* megváltoztatására is vonatkozik, de semmiesetre sem az agitációs jelszó megváltoztatására. (Lásd az 1917 június 9-i tüntetés elhalasztását és más hasonló tényeket.)

10. A *stratéga* és a *taktikus* művészete abban rejlik, hogy az agitációs jelszót ügyesen és idejében akciójelszóvá formálja át, az akciójelszót pedig szintén ügyesen és idejében meghatározott, konkrét *utasításokba* önti.

II

TÖRTÉNELMI FORDULATOK OROSZORSZÁG FEJLŐDÉSÉBEN

1. *Az 1904—1905-ös fordulat* (az *orosz-japán* háború feltárta egyfelől, hogy mennyire ingatag az önkényuralom, másfelől, hogy milyen erős a prole-

tár- és a parasztmozgalom) és *Lenin* „Két taktikája"[17] mint a fordulatnak megfelelő marxista stratégiai terv. Fordulat a burzsoá-demokratikus forradalom felé *(ez a fordulat lényege).* Nem burzsoá-liberális alku a cárizmussal a kadetok hegemóniája alatt, hanem burzsoá-demokratikus forradalom a proletariátus hegemóniája alatt. *(Ez a stratégiai terv lényege.)* Ez a terv abból indult ki, hogy az oroszországi burzsoá-demokratikus forradalom lökést ad a Nyugat szocialista mozgalmának, ott forradalmat vált ki és Oroszországnak megkönnyíti, hogy a burzsoá forradalomról szocialista forradalomra menjen át (lásd még a III. pártkongresszus jegyzőkönyvét, Lenin kongresszusi beszédeit[18], úgyszintén Leninnek a kongresszuson és a „Kadetok győzelme"[19] c. brosúrájában a diktatúra fogalmáról adott elemzését). *A belső és a nemzetközi harcoló erők kötelező számbavétele, s általában a fordulat időszakának gazdasági és politikai elemzése.* A februári forradalom, mely a „Két taktika" stratégiai tervének legalább kétharmadát megvalósította, ezt az időszakot lezárta.

2. *Az 1917 februári-márciusi fordulata szovjet forradalom felé* (az imperialista háború, amely elsöpörte az önkényuralmi rendszert, felfedte a kapitalizmus teljes tarthatatlanságát, világossá tette, hogy a szocialista forradalom, mint a válságból kivezető egyetlen út, teljesen elkerülhetetlen).

Különbség a nép, a burzsoázia és az angol-francia tőke által végrehajtott „dicső" *februári* forradalom (nemzetközi viszonylatban *ez* a forradalom, mivel a hatalmat a kadetok kezébe adta, semmi-

féle komolyabb változást nem idézett elő, hiszen csak az angol-francia tőke politikáját folytatta) és a mindent felforgató Októberi Forradalom között.

Lenin „Tézisei", mint az új fordulatnak megfelelő stratégiai terv. A proletárdiktatúra mint kiút. Ez a terv abból indul ki, hogy *„megkezdjük a szocialista forradalmat Oroszországban, megdöntjük saját burzsoáziánkat, ilymódon kirobbantjuk a forradalmat Nyugaton, azután pedig nyugati elvtársaink segítenek majd nekünk abban, hogy végigvigyük forradalmunkat"*. Feltétlenül elemezni kell ennek a fordulati időszaknak gazdaságát, belpolitikáját és nemzetközi politikáját (a „kettőshatalom" időszaka, koalíciós kombinációk, a Kornyilov-lázadás, mint a Kerenszkij-uralom halálának előjele, a háborúval való elégedetlenség okozta forrongás a nyugati országokban).

3. *Az 1917 októberi fordulat* (fordulat nemcsak az orosz történelemben, hanem a *világ*történelemben is), a proletárdiktatúra megteremtése Oroszországban (1917 október—november—december és 1918 első fele), *mint a nemzetközi szociális front áttörő támadása a világimperializmus ellen, mint fordulat a kapitalizmus felszámolása és a szocialista rendszer világméretekben való megvalósítása felé*, és mint az a korszak, amelyben az imperialista háború helyett megindult a polgárháború (a békéről szóló dekrétum, a földről szóló dekrétum, a nemzetiségekről szóló dekrétum, a titkos szerződések közzététele, az építőmunka programja, *Lenin* beszédei a II. Szovjetkongresszuson[20],

Lenin „A Szovjethatalom feladata”[21] c. brosúrája, a gazdasági építés).

Tüzetesen kell elemezni a még hatalomra nem jutott, ellenzékben levő kommunizmus stratégiája és taktikája s a hatalomra jutott kommunizmus stratégiája és taktikája közötti különbséget.

Nemzetközi helyzet: a két imperialista klikk tovább folyó háborúja, mint az oroszországi Szovjethatalom létének és fejlődésének kedvező feltétele (a breszti béke megkötése után).

4. *Irányvétel az intervenciósok elleni hadműveletekre (1918 nyarától 1920 végéig).* Ez az irányvétel a békés építés rövid időszaka, vagyis a breszti béke után kezdődött, amely Szovjet-Oroszország katonai gyengeségét tükrözte és annak szükségességét hangsúlyozta, hogy Oroszországban meg kell teremteni a Vörös Hadsereget, mint a szovjet forradalom legfőbb védőjét. A csehszlovákok fellázadnak, az Antant csapatai megszállják Murmanszkot, Arhangelszket, Vlagyivosztokot, Bakut, az Antant háborút üzen Szovjet-Oroszországnak — mindez végérvényesen megszabta *a fordulatot a megindult békés építéstől a hadműveletek felé, a világforradalom tűzhelyének a belső és külső ellenségek támadásaival szemben való megvédése felé. (Lenin* beszédei a breszti békéről stb.) Mivel a szociális forradalom sokáig várat magára és mi, különösen az előbb említett vidékek megszállása után, mely nem váltotta

ki a Nyugat proletárjainak komoly tiltakozását, egymagunkra vagyunk hagyatva, kénytelenek voltunk megkötni a galád breszti békét, hogy lélekzethez jutva megszervezhessük saját Vörös Hadseregünket, hogy saját erőnkből megvédelmezzük a Szovjet Köztársaságot.

„Mindent a frontnak, mindent a köztársaság védelmére.” Ezért a Honvédelmi Tanács megteremtése stb. Ez — háborús időszak, amely Oroszország egész belső és külső életére rányomta bélyegét.

5. *Iránybvétel a békés építésre 1921 elejétől* Vrangel leverése után, béke több burzsoá állammal, szerződés Angliával stb.

A háború véget ért, mivel azonban a nyugati szocialisták még nem képesek segíteni nekünk népgazdaságunk helyreállításában, ezért mi, akiket ipari tekintetben fejlettebb burzsoá államok gazdaságilag körülzárnak, engedményekre kényszerülünk: kereskedelmi szerződésekre egyes burzsoá államokkal és koncessziós szerződésekre egyes tőkés csoportokkal; ezen a (gazdasági) téren is magunkra vagyunk hagyatva, magunknak kell magunkon segítenünk. *Mindent a népgazdaság helyreállítására.* (Lásd *Lenin* ismert beszédeit és brosúráit.) A Honvédelmi Tanács a Munka és Honvédelem Tanácsává alakul át.

6. A párt fejlődésének szakaszai 1917-ig:

a) A fő mag, különösen az „Iszkra”-csoport stb. kikovácsolása. Harc az ökonomizmus ellen. A Credo[22].

b) A párt kádereinek mint a jövendő összorosz-

országi munkáspárt alapjának *kialakulása* (1895—1903). A II. pártkongresszus.

c) A káderek munkáspárttá fejlődése és a párt feltöltése új, mozgósított pártmunkásokkal a proletármozgalom folyamán (1903—1904). A III. pártkongresszus.

d) A mensevikek harca a pártkáderek ellen, hogy a pártkádereket feloldják a pártonkívüli tömegben („munkáskongresszus") és a bolsevikok harca a pártkádereknek mint a pártjelleg alapjának megtartásáért. A londoni kongresszus és a munkáskongresszus híveinek veresége.

e) Likvidátorok és pártigenlők. A likvidátorok veresége (1908—1910).

f) 1908-tól 1916-ig bezárólag. *Az illegális és legális munkaformák egybekapcsolásának időszaka* és a pártszervezetek növekedése a munka minden területén.

7. A kommunista párt mint a „*kardhordozókhoz*" hasonló rend a szovjet államban, mint olyan rend, amely a szovjet állam szerveit irányítja és lelkesíti munkájukat.

A *régi gárda* jelentősége ezen a hatalmas renden belül. *A régi gárda feltöltése* az utóbbi három-négy év alatt megedződött új funkcionáriusokkal.

Igaza volt-e Leninnek, amikor *engesztelhetetlen harcot folytatott a békítgetők ellen?* Igaza volt, mert különben a párt felhigult volna és nem szervezet volna, hanem különnemű elemek egyvelege, a pártnak nem lett volna meg az a belső egysége és összeforrottsága, nem lett volna meg az a példátlan fegyelme és rugalmassága, mely nélkül a párt és az

általa vezetett Szovjethatalom nem bírta volna ki a világimperializmus nyomását. „*A párt erősödik azzal, hogy megtisztítja magát*" — mondja helyesen Lassalle. Mindenekelőtt a minőség, s csak azután a mennyiség.

8. A proletárpárt szükségességének vagy szükségtelenségének és a párt szerepének kérdése. A párt a proletariátus parancsnoki kara és vezérkara, mely a proletariátus minden harcát a harc minden terén vezeti és a harc legkülönbözőbb formáit egy egésszé egyesíti. Azt mondani, hogy nincs szükség kommunista pártra, egyértelmű azzal, hogy a harcban álló proletariátusnak nincs szüksége vezérkarra, vezető magra, amelynek különleges feladata, hogy a harc feltételeit tanulmányozza és a harc módszereit kidolgozza; a kommunista párt szükségtelenségéről beszélni annyi, mint azt állítani, hogy jobb vezérkar nélkül harcolni, mint vezérkarral, ami ostobaság.

III

KÉRDÉSEK

1. *Az önkényuralom szerepe az orosz-japán háború előtt és után.* Az orosz-japán háború feltárta, hogy az orosz önkényuralom mennyire rothadt és gyenge. Az 1905-ös októberi sikeres általános politikai sztrájk teljesen nyilvánvalóvá tette az önkényuralom gyengeségét (agyaglábon álló kolosszus). De 1905 nemcsak azt tárta fel, hogy az önkényuralom gyenge, hogy a liberális burzsoázia satnya s az orosz proletariátus erős, hanem megcáfolta azt a korábban közkeletű véleményt is,

hogy az orosz önkényuralom Európa zsandárja, hogy az orosz önkényuralom elég *erős ahhoz*, hogy Európa zsandárja legyen. A tények bebizonyították, hogy az orosz önkényuralom az európai tőke segítsége nélkül még saját munkásosztályával sem képes megbirkózni. Amíg Oroszország munkásosztálya aludt, az orosz parasztság pedig meg se moccant és hitt a cár atyuskában, addig az orosz önkényuralomnak valóban megvolt a lehetősége arra, hogy Európa zsandárja legyen, de 1905 és mindenekelőtt az 1905 január 9-i sortűz felébresztette az orosz proletariátust, és az 1905. évi agrármozgalom gyökerében megingatta a muzsiknak a cárba vetett hitét. Most az európai ellenforradalom súlypontja az orosz földesurakról az angol-francia imperialista bankárokra helyeződött át. A német szociáldemokraták, akik a proletariátussal szemben 1914-ben elkövetett árulásukat arra hivatkozva próbálták igazolni, hogy az orosz önkényuralom ellen, Európa zsandárja ellen indított háború progresszív háború, ezzel tulajdonképpen csak a mult kísértetét játszották ki ütőkártyául, persze hamiskártyás módjára, mert Európa igazi zsandárjai, akiknek elegendő erejük és eszközük volt ahhoz, hogy zsandárok lehessenek, nem Petrográdon, hanem Berlinben, Párizsban, Londonban székeltek.

Most már mindenki világosan látta, hogy Európa nemcsak szocializmust importál Oroszországba, hanem ellenforradalmat is a cárnak nyujtott kölcsönök stb. formájában, Oroszország pedig politikai emigránsokon kívül — forradalmat is exportál Európába. (Mindenesetre 1905-ben Oroszország vitte be Euró-

pába az általános sztrájkot mint a proletariátus harci eszközét.)

2. *„Mikor érett a gyümölcs?”* Hogyan lehet megállapitani, hogy elérkezett a forradalmi robbanások pillanata?

Mikor lehet azt mondani, hogy a „gyümölcs megérett”, az előkészitő szakasz befejeződött és meg lehet kezdeni az akciókat?

— — *a)* Amikor a tömegek forradalmi hangulata forrásba jön és kicsap a medréből, *akciójelszavaink és utasitásaink* pedig elmaradnak a tömegek mozgalmától (lásd *Lenin* „A Dumában való részvételért” c. cikkét, az 1905 október előtti időszakot), amikor csak nagynehezen és nem mindig sikeresen tarthatjuk vissza a tömegeket, mint például a Putyilov-gyár munkásainak és a géppuskásoknak 1917 júliusi tüntetése idején (lásd *Lenin* „«Baloldaliság»...”[23] c. munkáját is).

— — *b)* Amikor az ellenség táborában a bizonytalanság és zűrzavar, a bomlás és széthullás tetőfokára hág, amikor az ellenséges tábor szökevényeinek és szakadárjainak száma nem napról-napra, de óráról-órára nő, amikor az úgynevezett semleges elemek, a városi és falusi kispolgári tömeg milliói határozottan kezdenek elfordulni az ellenségtől (az önkényuralomtól, illetőleg a burzsoáziától) és a proletariátus szövetségét keresik, amikor ennek következtében az ellenség igazgatási és elnyomó apparátusai nem hatnak többé, megbénulnak, használhatatlanná válnak stb. és így utat nyitnak a proletariátusnak, hogy érvényesithesse jogát a hatalom megragadására.

— — *c)* Amikor ez a két mozzanat *(a* és *b* pont) időben egybeesik, ami a valóságban rendszerint így is szokott lenni.

Egyesek azt hiszik, hogy a roham megkezdéséhez elegendő megállapitani a hatalmon levő osztály elhalásának *objektív* folyamatát. Ez azonban helytelen. Ezenkívül még elő kell késziteni a roham sikeréhez elengedhetetlen *szubjektív* feltételeket is. A stratégiának és a taktikának éppen az a feladata, hogy a roham szubjektív feltételeinek előkészítő munkáját ügyesen, késedelem nélkül végezze, hogy ez a munka lépést tartson az uralkodó osztály hatalmának objektív elhalási folyamataival.

3. *Az időpont megválasztása.* Amennyiben a csapás időpontját valóban a párt határozza meg, nempedig az események kényszerítik rá a pártra, az időpont sikeres megválasztásának két feltétele van: *a)* „a gyümölcs érettsége" és *b)* valamilyen kirívó esemény, kormánycselekedet, vagy valamilyen helyi jellegű, elemi erővel kitörő megmozdulás, mint a tömegek számára *megfelelő* és érthető *alkalom* a roham meginditására, a csapás megkezdésére. Ha nem vetünk számot ezzel a két feltétellel, akkor megtörténhet, hogy a csapás nemcsak hogy nem lesz az ellenség ellen inditott, egyre növekvő és erősödő általános rohamok kiindulópontja, nemcsak hogy nem fejlődik ki mennydörgésszerű, megsemmisítő csapássá (pedig tulajdonképpen ez az értelme és rendeltetése az időpont helyes megválasztásának), hanem ellenkezőleg, nevetséges puccsá fajulhat, mely a kormánynak és általában az ellenségnek kapóra jön, tekintélye emelése céljából, és kedvező alkalommá és kiinduló-

ponttá válhat arra, hogy a pártot szétrombolják, vagy mindenesetre demoralizálják. Például, az időpont megválasztása szempontjából szerencsétlen volt a Központi Bizottság egy részének az az indítványa, hogy tartóztassuk le a Demokratikus Tanácskozást[24]; a Központi Bizottság elvetette ezt az indítványt, mert nem felelt meg (*egyáltalában* nem felelt meg) a második követelménynek (lásd fentebb).

Általában őrizkedni kell attól, hogy az első csapás (az időpont megválasztása) puccsá váljék, s ennek érdekében szigorúan szem előtt kell tartani a két fentebb említett feltételt.

4. „*Erőpróba.*" Olykor előfordul, hogy a párt, amikor döntő akciókat készít elő és úgy látja, hogy elegendő tartalékot halmozott fel, célszerűnek tartja, hogy próbaakciót indítson, kipróbálja az ellenség erejét, ellenőrizze saját erőinek harckészségét. A párt vagy tudatosan, saját elhatározásából rendez ilyen erőpróbát (az 1917 június 10-re tervezett, majd elhalasztott tüntetés és a helyette június 18-án rendezett tüntetés), vagypedig a helyzet, az ellenség időelőtti fellépése és általában valamely előre nem látott jelenség kényszeríti a pártot erőpróbára (Kornyilov lázadása 1917 augusztusában és a kommunista párt ellenakciója, amely nagyszerű erőpróba volt). Az „erőpróbát" nem szabad a májusi tüntetésekhez hasonló egyszerű tüntetésnek tekinteni, az erőpróbát tehát nem minősíthetjük egyszerű *seregszemlének*, az erőpróba súlyánál és esetleges következményeinél fogva kétségtelenül több az egyszerű tüntetésnél, noha kevesebb a felkelésnél — olyasvalami, ami a tüntetés és a felkelés vagy általános sztrájk között van. Ked-

vező feltételek esetén az erőpróba első csapássá (az időpont megválasztása), felkeléssé fejlődhet (pártunk megmozdulása október végén), viszont kedvezőtlen feltételek esetén a pártot szétzúzás veszélyével fenyegetheti (az 1917 július 3—4-i tüntetés). Ezért erőpróbát a legcélszerűbb akkor rendezni, mikor a „gyümölcs megérett", mikor az ellenfél tábora eléggé demoralizált, mikor a párt már bizonyos tartalékot is gyüjtött, szóval: mikor a párt felkészült a támadásra, mikor a párt arra is el van készülve, hogy az erőpróba a helyzet következtében esetleg első csapássá, majd az ellenség ellen intézett általános támadássá válik. Amikor a párt erőpróbát rendez, készen kell lennie mindenre.

5. „*Seregszemle.*" A seregszemle egyszerű tüntetés, amelyet csaknem minden helyzetben végre lehet hajtani (például májusi tüntetés sztrájkkal vagy anélkül). Ha a seregszemlét nem a közvetlen robbanás küszöbén rendezik, hanem többé-kevésbbé „békés" időben, legfeljebb a hatalom rendőri apparátusával vagy néhány katonai egységgel való összeütközéssel végződhet, anélkül hogy akár a párt, akár az ellenfél nagyobb kárt szenvedne. Ha azonban a seregszemlét a közelgő robbanások izzó légkörében tartják, akkor az könnyen időelőtti döntő összeütközésbe sodorhatja a pártot az ellenféllel, s ha a párt még gyenge és nem készült fel az ilyen összeütközésekre, az ellenfél sikeresen használhatja ki az ilyen „seregszemlét" és szétzúzhatja a proletariátus erőit (ezért figyelmeztetett a párt 1917 szeptemberében többízben arra, hogy „ne üljenek fel a provokációnak"). Ezért a már megérett forradalmi válság légkörében

nagyon óvatosan kell alkalmazni a seregszemle módszerét, nem szabad megfeledkezni arról, hogy a párt gyengesége esetén az ellenfél a seregszemlét a proletariátus szétzúzásának, vagy mindenesetre komoly meggyengítésének eszközéül használhatja ki. És fordítva, ha a párt már felkészült a harcra, az ellenség sorai pedig nyilvánvalóan demoralizáltak, nem szabad elmulasztani az alkalmat, hogy „seregszemlével" kezdve, „erőpróbára" térjünk át (feltéve, hogy a körülmények kedvezők — „a gyümölcs megérett" stb.) és azután általános rohamot indítsunk.

6. *Támadó taktika* (a felszabadító háborúk taktikája, mikor a proletariátus már megragadta a hatalmat).

7. *A rendezett visszavonulás taktikája.* Hogyan kell, mikor az ellenség nyilván fölényben van, ügyesen visszavonulni, úgy hogy ha már nem is lehet megmenteni a hadsereg zömét, legalább kádereit mentsük meg (lásd *Lenin* „«Baloldaliság» ..."). Hogyan vonultunk vissza utolsóknak, például a Vitte—Dubaszov duma bojkottja idején. A visszavonulás taktikája és a megfutamodás „taktikája" (mensevikek) közötti különbség.

8. *Védelmi taktika*, mint a káderek megőrzésének és az erőgyüjtésnek elengedhetetlen eszköze, mikor a jövendő harcokra várnunk kell. Ez a taktika arra kötelezi a pártot, hogy a harc minden terén, kivétel nélkül, foglaljon el állásokat, hozzon rendbe minden fegyvernemet, vagyis minden szervezeti formát, ne hagyjon figyelmen kívül egyetlenegyet sem, bármily jelentéktelennek látszik is, mert senki sem tudja előre, hogy hol lesz a harcok első színtere

s hogy a döntő harcok megindításakor a mozgalom melyik formája, vagy melyik szervezeti forma lesz kiindulópont és hathatós fegyver a proletariátus kezében. Másszóval: a pártnak, amikor a védelem és erőgyüjtés időszakában döntő harcokat vár, tetőtől-talpig fel kell fegyverkeznie. Harcokat *vár*... De ez nem azt jelenti, hogy a pártnak ölbetett kézzel kell várakoznia s meddő szemlélővé válva, a forradalom pártjából (ha ellenzékben van) a kivárás pártjává kell fajulnia, — nem, a pártnak az ilyen időszakban kerülnie kell a csatákat, ki kell térnie a csaták elől, *ha* még nem tudott összegyüjteni kellő erőt, vagy ha a helyzet ránézve kedvezőtlen, de *nem szabad elmulasztania egyetlen alkalmat sem* — természetesen kedvező viszonyok között —, hogy az ellenséget csatára kényszerítse, amikor ez az ellenségre hátrányos, hogy az ellenséget állandó feszültségben tartsa, az ellenség erőit lépésről-lépésre bomlassza és demoralizálja, a proletariátus erőit lépésről-lépésre gyakorlatoztassa a proletariátus mindennapi érdekeit érintő harcokban és ilymódon saját erőit gyarapítsa.

A védelem csakis ebben az esetben lehet valóban *aktív* védelem, és a párt csakis ebben az esetben lesz igazán *akció-párt*, nempedig a szemlélődő kivárás pártja, csakis ebben az esetben nem fogja elbámészkodni, nem fogja elszalasztani a döntő akciók pillanatát, csakis ebben az esetben nem fogják készületlenül érni az események. Szolgáljon intő például Kautsky és társai esete, akik — hála „bölcs" taktikájuknak, szemlélődő várakozásuknak és még „bölcsebb" passzivitásuknak — elbámészkodták a nyu-

gati proletárforradalom bekövetkezésének pillanatát. Szolgáljon még intő például a mensevikek és eszerek esete, akik — hála a föld és a béke kérdésében követett végnélküli kivárási taktikájuknak — elszalasztották a hatalmat. Másrészt világos az is, hogy nem szabad visszaélni az aktív védelmi taktikával, a tettek (akciók) taktikájával, mert ebben az esetben az a veszély fenyeget, hogy a kommunista párt forradalmi akció-taktikája a „forradalmi" gimnasztika taktikájává, vagyis olyan taktikává válik, amely nem a proletariátus erőinek gyüjtésére és harckészségének fokozására, tehát nem a forradalom meggyorsítására, hanem a proletariátus erőinek szétszórására, harckészségének gyengítésére, tehát a forradalom ügyének késleltetésére vezet.

9. *A kommunista stratégia és taktika általános alapelvei.* Három ilyen alapelv van:

a) Alapelvül fogadjuk el azt a marxizmus elmélete által megállapított és a forradalmi gyakorlat által megerősített tételt, hogy a tőkés államokban a proletariátus az egyetlen mindvégig forradalmi osztály, amelynek érdeke, hogy az emberiség teljesen megszabaduljon a kapitalizmustól s ennélfogva arra hivatott, hogy az elnyomott és kizsákmányolt tömegek vezére legyen a kapitalizmus megdöntéséért folyó harcban, tehát minden munkát a proletárdiktatúra biztositására kell irányitani.

b) Alapelvül fogadjuk el azt a marxizmus elmélete által megállapitott és a forradalmi gyakorlat által megerősitett tételt, hogy *bármely ország kommunista pártjának stratégiája és taktikája* csak abban az esetben lehet helyes, ha a kommunista pártok nem

zárkóznak be „saját" országuk, „saját" hazájuk, „saját" proletariátusuk érdekkörébe, hanem — ellenkezőleg —, számolva saját országuk viszonyaival és helyzetével, a nemzetközi proletariátus érdekeit, más országok forradalmának érdekeit állítják homloktérbe, vagyis, ha ezek a pártok lényegükben, szellemükben internacionalista pártok, ha megteszik „a maximumát annak, ami *egy* országban (saját országukban) *valamennyi ország* forradalmának fejlesztése, támogatása, felébresztése *érdekében* megvalósítható" (lásd *Lenin* „A proletárforradalom és a renegát Kautsky"[25] c. művét).

c) Kiindulópontnak fogadjuk el, hogy amikor a stratégiát és taktikát megváltoztatjuk, amikor új stratégiai terveket és taktikai vonalakat kell kidolgoznunk, akkor el kell vetni mindennemű — baloldali és jobboldali — doktrinerséget (Kautsky, Akszelrod, Bogdanov, Buharin), el kell vetni a szemlélődő módszert, valamint az idézetek és történelmi párhuzamok, a kiagyalt tervek és élettelen formulák módszerét (Akszelrod, Plehanov), el kell ismerni, hogy nem „feküdni", hanem állni kell a marxizmus álláspontján, hogy „nemcsak magyarázni kell a világot", hanem „át kell alakítani" azt, hogy nem „a proletariátus hátulját kell szemlélni" és nem az események mögött kell kullogni, hanem vezetni kell a proletariátust és a tudattalan folyamat tudatos kifejezőjének kell lenni (lásd *Lenin* „Ösztönösség és tudatosság"[26] c. művét és *Marx* „Kommunista kiáltványá"-nak"[27] azt a helyét, amely arról szól, hogy a kommunisták a proletariátus legmesszebb látó és élenjáró részét alkotják).

Mindegyik alapelvet, *különösen a második és harmadik alapelvet* Oroszország és a Nyugat forradalmi mozgalmának tapasztalataiból vett tényekkel kell szemléltetni.

10. *Feladatok:*

a) *Meg kell hódítani a kommunizmusnak a proletariátus élcsapatát* (vagyis: összefogni a kádereket, megteremteni a kommunista pártot, kidolgozni a programot, a taktikai elveket). A propaganda, mint a munka alapvető formája.

b) *Az élcsapat oldalára kell vonni a munkások és általában a dolgozók széles tömegeit* (a tömegeket el kell vezetni a harci állásokhoz). A munka alapvető formája — a tömegek gyakorlati akciói, mint a döntő harcok bevezetője.

11. *Szabályok:*

a) *Fel kell használni a proletariátus szervezésének kivétel nélkül minden formáját és a mozgalom, a harc minden formáját* (területét). (A mozgalom formái: parlamenti és parlamenten kívüli, legális és illegális formák.)

b) *Meg kell tanulni, hogyan kell alkalmazkodni a mozgalom formáinak gyors váltakozásához,* illetve a mozgalom egyik formájának másikkal való kiegészítéséhez, meg kell tanulni, hogyan kell *egybekapcsolni* a legális formákat az illegálisokkal, a parlamenti formákat a nem-parlamenti formákkal (példa: a bolsevikok 1917 júliusában a legális formákról gyorsan áttérnek az illegális formákra, a lénai napokban a parlamenten kívüli mozgalmat egybekapcsolják a dumában szervezett akciókkal).

12. *A kommunista párt stratégiája és taktikája*

a hatalom megragadása előtt és után. Négy sajátosság.

a) Az Októberi Forradalom után kialakult európai és különösen oroszországi helyzetben a *legfontosabb — a nemzetközi szociális front áttörése* (az orosz burzsoázián aratott győzelem eredményeképpen) Oroszország *térségében,* Oroszország proletariátusa által *(szakítás* az imperializmussal, a titkos szerződések *közzététele,* imperialista háború helyett polgárháború, felhívás a katonákhoz, hogy barátkozzanak a fronton, felhívás a munkásokhoz, hogy keljenek fel kormányaik ellen). Ez az áttörés *fordulatot* jelentett *a világtörténelemben,* mert közvetlenül fenyegette a világimperializmus egész épületének épségét, mert a Nyugaton harcoló erők viszonyát gyökeresen megváltoztatta Európa munkásosztályának előnyére. Ez pedig azt jelenti, hogy az orosz proletariátus és pártja *nemzeti* erőből *nemzetközi* erővé lett, és ugyanakkor saját nemzeti burzsoáziája megdöntésének régi feladata helyébe a nemzetközi burzsoázia megdöntésének új feladata lépett, mivel pedig a nemzetközi burzsoázia, érezve a halálos veszélyt, *az orosz áttörés felszámolását* tűzte ki legközelebbi céljául s szabad erőit (tartalékait) Szovjet-Oroszország ellen összpontosította, ezért Szovjet-Oroszországnak is a védelem érdekében összpontosítania kellett minden erejét, kénytelen volt felfogni, magára vonni a nemzetközi burzsoázia fő csapását. Mindez jelentősen megkönnyítette a nyugati proletárok harcát saját burzsoáziájuk ellen és megsokszorozta a Nyugat proletariátusának az orosz proletariátus, mint a *nemzetközi proletariátus élharcosa* iránt érzett rokonszenvét.

A burzsoázia megdöntése *egy* országban ilyen-

formán nemzetközi méretű harcra, más síkon folyó harcra, a proletárállamnak az ellenséges tőkés államok elleni harcára vezetett, ami új feladat, s így az orosz proletariátus, amely eddig a nemzetközi proletariátus egyik osztaga volt, mostantól élosztaggá, a nemzetközi proletariátus élcsapatává vált.

Így tehát az a feladat, hogy a Nyugaton forradalmat váltson ki azért, hogy ezzel megkönnyítse magának, azaz Oroszországnak, a forradalom végigvitelét, óhajból teljesen gyakorlati napi feladattá vált. A viszonyokban (különösen a nemzetközi viszonyokban) Október által előidézett fordulat *teljes egészében* Október műve. A februári forradalom semmit sem változtatott a nemzetközi viszonyokon.

b) Az Október után kialakult oroszországi helyzet *második fontos jellegzetessége* az, hogy Oroszországban megváltozott mind a proletariátusnak, mind pártjának helyzete. Korábban, Október előtt, a proletariátus legfőbb gondja az volt, hogy a burzsoázia megdöntésére megszervezzen minden harci erőt, azaz a feladat főleg kritikai és romboló jellegű volt. Most, Október után, mikor a burzsoázia már nincs többé hatalmon, az állam pedig proletárállammá lett, a régi feladat idejét múlta, helyébe *új feladat* lépett: *meg kell szervezni Oroszország minden dolgozóját* (a parasztságot, a kis- és háziiparosokat, az értelmiséget, az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság területén élő elmaradt népeket), egyrészt hogy *felépítsük az új Szovjet-Oroszországot*, gazdasági és katonai apparátusát, másrészt hogy elnyomjuk a meg-

döntött, de még nem megsemmisített burzsoázia ellenállását*.

c) A proletariátus Oroszországon belül megváltozott helyzetének és az új feladatnak megfelelően *megváltozott a proletariátusnak* Oroszország *burzsoá és kispolgári csoportjai* és rétegei *irányában követett politikája is.* Korábban (a burzsoázia megdöntésének küszöbén) a proletariátus elvetette a burzsoá csoportokkal való egyes megegyezések politikáját, mert az ilyen politika a hatalmon levő burzsoázia erősítésére vezetett; most, ellenkezőleg, a proletariátus az egyes megegyezések mellett száll síkra, mivel ezek erősítik hatalmát, bomlasztják a burzsoáziát, megkönnyítik, hogy a proletariátus engedelmességre bírja a burzsoázia egyes csoportjait, megkönnyítik ezek asszimilációját. Különbség a „*reformizmus*" és az *egyes megegyezések politikája* között (az előbbi feltétlenül elveti a forradalmi akciók módszerét, az utóbbi nem, s ha ez utóbbi politikát forradalmárok alkalmazzák, akkor az forradalmi módszerből indul ki; az előbbi terjedelmében szűkebb, az utóbbi — tágabb). (Lásd alább a „reformizmusról" és a „megegyezések politikájáról".)

d) A proletariátus és a kommunista párt erejének és eszközeinek óriási növekedésével párhuzamosan *a kommunista párt stratégiai munkájának köre is*

---

* Ennek megfelelően idejét múlta a mozgalom némelyik régi formája — a sztrájk, a felkelés stb. — és ennek megfelelően megváltoztak a munkásosztály szervezeteinek — (párt, szovjetek, szakszervezetek, szövetkezetek, kulturális-művelődési intézmények) — jellege és formái (funkciói).

kiterjedt. Azelőtt a kommunista párt stratégiai munkája arra szorítkozott, hogy stratégiai tervet készítsen, hogy manőverezzen a proletariátus mozgalmának és szervezeteinek különböző formái, valamint a különböző mozgalmi követelések (jelszavak) között, hogy új követeléseket támasszon, másokat felváltson, s hogy kihasználja a különböző osztályok között fennálló ellentétek szegényes tartalékát, melynek felhasználási keretei és lehetőségei a párt gyengesége miatt rendszerint szűkek és korlátozottak voltak; most, Október után, először is *gyarapodtak a tartalékok* (ellentétek Oroszország társadalmi csoportjai között, osztályellentétek és nemzetiségi ellentétek a környező államokban, ellentétek a környező államok között, erősödő szocialista forradalom Nyugaton, erősödő forradalmi mozgalom Keleten és általában a gyarmatokon stb.), másodszor, *megsokszorozódtak a manőverezés eszközei és lehetőségei* (a régi eszközöket kiegészítették újak, mint például a diplomáciai munka, reálisabb összeköttetések létesítése a nyugati szocialista mozgalommal, valamint a keleti forradalmi mozgalommal is), harmadszor, *a tartalékok felhasználásának új, tágabb lehetőségei nyíltak meg,* mert megsokszorozódtak a proletariátus erői és eszközei, mert a proletariátus Oroszországban saját fegyveres erővel rendelkező uralkodó *politikai erő* lett, nemzetközi viszonylatban pedig a forradalmi világmozgalom élcsapatává vált.

13. *Külön pontok: a)* a mozgalom *ütemének* kérdése és szerepe a stratégia és taktika meghatározásánál, *b)* a *reformizmus* kérdése, a *megegyezések* politikájának kérdése és e kettőnek kölcsönös viszonya.

14. „*Reformizmus*" („megalkuvás"), „*megegyezési politika*" és „*egyes megegyezések*" — *három különböző dolog* (mindegyikről külön kell írni). A mensevikek *megegyezései* elfogadhatatlanok, mert a *reformizmusból*, azaz a *forradalmi akciók tagadásából* indulnak ki, ezzel szemben a bolsevikok *megegyezései* a forradalmi akciók szükségleteiből indulnak ki. Éppen ezért a mensevikeknél a megegyezések rendszerré, *megegyezési politikává* válnak, ezzel szemben a bolsevikok csak az egyes konkrét megegyezéseket helyeslik, de nem csinálnak azokból külön megegyezési politikát.

15. *Az oroszországi kommunista párt fejlődésének három időszaka:*

a) a proletariátus élcsapatának (azaz pártjának) kialakulási időszaka, a pártkáderek kikovácsolásának időszaka (a párt ebben az időszakban *gyenge*, van programja, vannak általános taktikai alapelvei, de mint tömegakciók pártja — *gyenge);*

b) a kommunista párt vezetésével folyó *forradalmi tömegharc időszaka.* A párt ebben az időszakban a *tömegagitáció szervezetéből* a tömegakciók szervezetévé válik, az *előkészítő* időszakot felváltja a *forradalmi akciók* időszaka;

c) a hatalom megragadása után, a kommunista pártnak kormányzó párttá alakulása után következő időszak.

16. Az *orosz proletárforradalom* politikai *ereje* abban rejlik, hogy ott a parasztság agrárforradalma (a feudalizmus megdöntése) *a proletariátus* (és nem a burzsoázia) *vezetésével* ment végbe, hogy *ennek következtében* a burzsoá-demokratikus

forradalom a proletárforradalom előjátéka volt, hogy a parasztság dolgozó elemeinek és a proletariátusnak *kapcsolata,* a parasztság *támogatása* a proletariátus által nemcsak politikailag volt biztosítva, hanem a Szovjetekben szervezetileg is le volt rögzítve, s ezért a lakosság óriási többsége rokonszenvezett a proletariátussal (éppen ezért *nem baj*, ha maga a proletariátus nincs többségben az országban).

Európa (a kontinens) *proletárforradalmainak gyengesége* abban rejlik, hogy ott a proletariátusnak sem *ilyen* kapcsolata nincs, sem *ilyen* támogatást nem kap a falu részéről, *ott* a parasztság *felszabadítása* a feudalizmus alól a burzsoázia (és nem az akkor még gyenge proletariátus) vezetésével ment végbe, s ez a körülmény, amelyhez még hozzájárult a szociáldemokráciának a falu érdekei iránt tanusított közömbös magatartása, hosszú időre biztosította a burzsoázia számára a parasztok nagy többségének rokonszenvét.*

1921 július.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

---

* A szerző ezt a vázlatos brosúra-tervezetet felhasználta „A leninizmus alapjai" című brosúrájában, amely 1924-ben jelent meg és bennfoglaltatik I. V. Sztálin Művei 6. kötetében. A vázlat első részét a szerző felhasználta „Az orosz kommunisták stratégiájának és taktikájának kérdéséhez" című cikkében, mely 1923-ban jelent meg és bennfoglaltatik I. V. Sztálin Művei 5. kötetében, a brosúra-vázlat egyes téziseit pedig „A párt a hatalom megragadása előtt és után" című cikkében használta fel, amely 1921 augusztusában jelent meg és bennfoglaltatik I. V. Sztálin Műveinek 5. kötetében. — *Szerk.*

A KOMMUNIZMUS SORONLEVŐ FELADATAI GRÚZIÁBAN ÉS A KAUKÁZUSONTÚL

Előadói beszéd a Grúziai Kommunista Párt tifliszi szervezetének taggyűlésén[28]

1921 július 6

Elvtársak! Szervezetük vezetősége engem bízott meg azzal, hogy beszédet mondjak a kommunizmus soronlevő feladatairól Grúziában.

A kommunizmus soronlevő feladatai taktikai kérdésekre vonatkoznak. Ahhoz azonban, hogy meghatározzuk a párt, mégpedig egy kormányzó párt taktikáját, mindenekelőtt számot kell vetni az általános helyzettel, amelyben a párt működik s amellyel a pártnak lehetetlen számot nem vetnie. Milyen ez a helyzet?

Aligha szorul bizonyításra, hogy a polgárháború kezdetével a világ két ellentétes táborra szakadt: az imperializmus táborára — élén az Antanttal, és a szocializmus táborára — élén Szovjet-Oroszországgal, s hogy az első táborhoz tartoznak a minden rendű és rangú tőkés, „demokratikus" és mensevik államok, a másik táborhoz pedig — a szovjet államok, köztük Grúzia is. A szovjet országok mostani helyzetének az a fő jellemző vonása, hogy az említett két tábor között folyó fegyveres harc időszaka többé-kevésbbé huzamos fegyverszünettel

végződött, hogy a háború időszakát a szovjet köztársaságok békés gazdasági építésének időszaka váltotta fel. Az előbbi, mondhatnók háborús időszakban a szovjet köztársaságok minden cselekedetét ez az általános jelszó irányította: „Mindent a háború érdekében", mert a szovjet köztársaságok ostromlott táborhoz hasonlítottak, melyet az imperialista államok blokád alá helyeztek. Akkor, abban az időszakban, a kommunista párt minden energiáját arra fordította, hogy az imperializmus ellen folyó fegyveres harc érdekében minden eleven erőt a Vörös Hadsereg építésére, a front megerősítésére vessen be. Mondanunk sem kell, hogy a párt ebben az időszakban nem összpontosíthatta figyelmét a gazdasági építésre. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a szovjet országok gazdasága ebben az időszakban a hadiipar fejlesztésére és a népgazdaság egyes olyan ágainak — gyenge, nagyon gyenge — támogatására szorítkozott, amelyek megintcsak a háborúval voltak összefüggésben. Tulajdonképpen ezzel magyarázható az a gazdasági pusztulás, melyet a szovjet államok háborús időszaka hagyott ránk örökül.

Most, mikor a gazdasági építés új időszakába léptünk, mikor a háborúról áttértünk a békés munkára, a régi jelszót: „Mindent a háború érdekében" — természetesen új jelszó váltja fel: „Mindent a népgazdaságnak". Ez az új időszak arra kötelezi a kommunistákat, hogy minden erőt a gazdasági frontra, az ipar, a mezőgazdaság, a közellátás, a szövetkezetek, a közlekedés stb. frontjára vessenek. Mert máskülönben lehetetlen leküzdeni a gazdasági pusztulást.

A háborús időszak megteremtette a katona

kommunista típusát, az ellátókat, csapatszervezőket, hadműveleti vezetőket stb., most azonban, az új időszakban, a gazdasági építés időszakában a kommunista pártnak arról kell gondoskodnia, hogy a nagy tömegeket bevonja a gazdaság újjáélesztésének művébe, s új típust neveljen ki: a kommunista gazdasági vezető típusát — ipari, mezőgazdasági, közlekedésügyi, szövetkezeti stb. funkcionáriusokat.

A kommunistáknak a gazdasági építő munka fejlesztése közben okvetlenül számot kell vetniök a multból ránk maradt két nagyon fontos körülménnyel. Az egyik körülmény az, hogy a szovjet országokat ipari tekintetben nagyon fejlett burzsoá államok veszik körül. A másik körülmény az, hogy a szovjet államokban nagyszámú paraszti kispolgárság van.

A Szovjethatalom ugyanis a történelem akaratából nem a fejlettebb országokban, hanem kapitalizmus tekintetében viszonylag kevésbbé fejlett országokban győzedelmeskedett. A történelem bebizonyította, hogy az olyan országokban, mint Oroszország, ahol a kapitalizmus aránylag fiatal, a proletariátus erős, koncentrált, a nemzeti burzsoázia pedig gyenge, sokkal könnyebb megdönteni a burzsoáziát, mint a kapitalizmus klasszikus országaiban, mint Németországban, Angliában és Franciaországban, ahol a kapitalizmus már több évszázad óta létezik, a burzsoázia pedig már az egész társadalmi élet nagyon komoly irányító erejévé vált.

Mikor majd olyan országokban is proletárdiktatúra lesz, mint Németország és Anglia, ott kétségtelenül könnyebb lesz folytatni és végigvinni

a szocialista forradalmat, vagyis ott könnyebb lesz megszervezni a szocialista gazdaságot, mert ott fejlettebb az ipar, gazdagabb a technika, a proletariátus pedig aránylag számosabb, mint a mostani szovjet országokban. Egyelőre azonban tény, hogy egyfelől proletárdiktatúra van olyan országokban, ahol az ipar kevésbbé fejlett és nagyon népes a kisárutermelők (parasztok) osztálya, másfelől az iparilag fejlettebb és nagyszámú proletariátussal rendelkező országokban burzsoá diktatúra van. Esztelenség, könnyelműség volna mellőzni ezt a tényt.

Mivel a szovjet országok nyersanyag- és fűtőanyagforrásokban bővelkednek, viszont az iparilag fejlett burzsoá országok e források hiányában szenvednek, ezért kétségtelen, hogy a burzsoá államok egyes tőkés csoportjai érdekeltek abban, hogy a nyersanyag- és fűtőanyagforrások kihasználása céljából bizonyos feltételek mellett megegyezésre lépjenek a szovjet államokkal. Másrészt, mivel a szovjet államok kisárutermelő osztályának (a parasztságnak) nagy szüksége van ipari termékekre (textilárukra, mezőgazdasági gépekre), ezért ez az osztály is kétségtelenül érdekelt abban, hogy megegyezzen országa proletárhatalmával arra vonatkozólag, hogy megkapja a neki szükséges ipari termékeket árucsere útján (mezőgazdasági termékek ellenében).

És a Szovjethatalom is érdekelt abban, hogy átmenetileg egyességre lépjen idegen országok egyes tőkés csoportjaival és saját országa kisárutermelőinek osztályával, mert ez az egyesség kétségtelenül meggyorsítja és megkönnyíti majd a háború által szétrombolt termelőerők helyreállítását és a villa-

mosítás megvalósítását, azaz a jövendő szocialista gazdaság technikai-ipari alapjának megteremtését.

Ezek a körülmények azt a politikát diktálják a szovjet államok kommunistáinak, hogy kössenek ideiglenes egyességeket egyes nyugati tőkés csoportokkal (tőkéik és technikai erőik kihasználása céljából), úgyszintén saját országuk kispolgárságával is (a szükséges nyersanyagok és élelmiszerek megszerzése céljából).

Egyesek azt mondhatnák, hogy a burzsoáziával való megegyezések ilyen taktikájának mensevik íze van, mert a mensevikek azok, akik gyakorlati munkájukban a burzsoáziával való megegyezések taktikáját követik. Ez azonban nem igaz. Az egyes burzsoá csoportokkal való megegyezéseknek az a taktikája, amelyet most a kommunisták ajánlanak, és a burzsoáziával való megegyezések mensevik taktikája — két különböző dolog, a kettő között áthághatatlan űr tátong. A mensevikek rendszerint akkor ajánlják a burzsoáziával való megegyezést, mikor a tőkések vannak hatalmon, mikor a hatalmon levő tőkések saját hatalmuk megszilárdítása és a proletariátus züllesztése céljából nem idegenkednek attól, hogy a proletariátus egyes csoportjainak felülről bizonyos „reformokat" adjanak, apró-cseprő engedményeket tegyenek. Az ilyen megegyezés a proletariátusra nézve káros, de előnyös a burzsoáziának, mert az ilyen egyezmény nem gyengíti, hanem megszilárdítja a burzsoázia hatalmát, nézeteltéréseket idéz elő a proletariátus soraiban, megbontja a proletariátus sorait. Éppen ezért a bolsevikok mindig ellenezték és ellenezni is fogják a hatalmon levő

burzsoáziával való megegyezés mensevik taktikáját. Éppen ezért tekintik a bolsevikok a mensevikeket a burzsoá befolyás közvetítőinek a proletariátus soraiban.

Annak a megegyezési taktikának azonban, melyet a bolsevikok ajánlanak, szöges ellentétben a mensevikek taktikájával, egészen más jellege van, mert egészen más helyzetet tételez fel, olyan helyzetet, amikor nem a burzsoázia van hatalmon, hanem a proletariátus, s a proletárhatalomnak egyes burzsoá csoportokkal való megegyezése elkerülhetetlenül egyfelől a proletárhatalom megszilárdulására, másfelől a burzsoázia felbomlására és egyes csoportjainak behódolására kell hogy vezessen. Csak az szükséges, hogy a proletariátus a meghódított hatalmat erősen tartsa kezében és a burzsoá csoportok tudását és eszközeit okosan használja ki az ország gazdasági újjászületése érdekében.

Amint látják, ez a taktika olyan távol van a mensevikek taktikájától, mint ég a földtől.

Szóval, minden eleven erőt a gazdasági frontra kell vetni s ezzel kapcsolatban megegyezések formájában ki kell használni egyes burzsoá csoportokat is — eszközeiket, tudásukat, szervezeti tapasztalataikat — az ország gazdasági újjászületése érdekében, — ez ma a szovjet országok kommunistáinak, közöttük Grúzia kommunistáinak, az általános helyzet által diktált első soronlevő feladata.

Az általános helyzet számbavétele azonban még nem elegendő az egyes szovjet országok, az adott esetben Szovjet-Grúzia taktikájának meghatározásához. Ahhoz, hogy minden egyes szovjet országban

meghatározhassuk a kommunisták taktikáját, számot kell vetni még ez országok sajátos, konkrét létfeltételeivel. Lássuk hát Szovjet-Grúzia sajátos, konkrét létfeltételeit, amelyek közt Grúzia kommunista pártjának működnie kell.

Meg lehet állapitani néhány tényt, amelyek kétségtelenül jellemzik Grúzia létfeltételeit.

Először, kétségtelen, hogy Szovjet-Grúziának, mint minden más szovjet országnak, teljesen elszigetelt léte, mind katonai szempontból, mind a gazdasági fejlődés szempontjából, elképzelhetetlen, mert a tőkés államok feltétlenül ellenséges magatartást tanusítanak a szovjet országokkal szemben. A szovjet államok kölcsönös katonai és gazdasági támogatása olyan feltétel, amely nélkül elképzelhetetlen ezeknek az államoknak a fejlődése.

Másodszor, világos, hogy Grúzia, amely élelmiszerekben szűkölködik, nem lehet meg orosz gabona nélkül.

Harmadszor, Grúziának, melynek folyékony üzemanyaga nincs, közlekedése és ipara fenntartása érdekében Azerbajdzsán ásványolaj-termékeire szüksége van, nem lehet meg nélkülük.

Negyedszer, kétségtelen az is, hogy Grúziának, melynek nincs elegendő kiviteli alapja, szüksége van Oroszország aranyára, hogy fedezhesse árumérlegének hiányát.

Végül, okvetlenül számot kell vetni Grúzia nemzeti összetételének sajátos viszonyaival, hiszen Grúzia lakosságának jelentékeny százaléka, sőt Tifliszben, Grúzia fővárosában, a lakosságnak körülbelül fele örmény, ami kétségtelenül arra kötelezi

Grúziát — bármilyen is az államformája, de különösen a szovjet rendszerben —, hogy békében éljen mind Grúzia örmény lakosságával, mind Örményországgal és testvériesen együttműködjék velük.

Aligha szorul bizonyításra, hogy ezek a feltételek és sok más, ezekhez hasonló feltétel arra kötelezik Szovjet-Grúziát, éppúgy mint Szovjet-Örményországot és Azerbajdzsánt is, hogy teremtsenek valamelyes egységet gazdasági munkájukban, egyesítsék bizonyos mértékben gazdasági erőiket például a közlekedés fejlesztése vonalán, lépjenek fel együttesen a külföldi piacokon, végezzék el közösen a talajjavító munkákat (öntözés, lecsapolás) stb. Arról már nem is beszélek, hogy az esetleges külső támadásokkal szemben való védekezés érdekében mennyire szükséges, hogy egyrészt a kaukázusontúli független szovjet köztársaságok, másrészt e köztársaságok és Szovjet-Oroszország kölcsönösen támogassák egymást és kölcsönös kapcsolatban legyenek egymással. Mindez világos és vitathatatlan. És ha mégis beszélek ezekről az egyszerű igazságokról, ennek az az oka, hogy az utóbbi két-három év alatt olyan viszonyok jöttek létre, amelyek gátolják ezt az egyesülést, amelyek meghiúsulás veszélyével fenyegetik az egyesülésre irányuló kísérleteket. A nacionalizmusra, a grúz, az örmény, az azerbajdzsán nacionalizmusra gondolok, mely az utóbbi években roppant erőre kapott a kaukázusontúli köztársaságokban és hátráltatja az egyesülés ügyét.

Emlékszem az 1905-től 1917-ig terjedő időszakra, mikor a kaukázusontúli munkások és általában a dolgozó nemzetiségek között teljes testvéri szolida-

ritás uralkodott, mikor a testvériség kötelékei *egy* szocialista családdá fűzték össze az örmény, grúz, azerbajdzsán és orosz munkásokat. Most pedig, amikor Tifliszbe érkeztem, megdöbbenve láttam, hogy a kaukázusontúli nemzetiségek munkásai között nincsen meg az egykori szolidaritás. A munkások és parasztok között felütötte fejét a nacionalizmus, erősödött a másnemzetiségű társaik iránti bizalmatlanság érzése: elburjánzott az örményellenes, tatárellenes, grúzellenes, oroszellenes és mindenféle más nacionalizmus. Elszakadtak, vagy legalábbis erősen meglazultak a testvéri bizalom régi kötelékei. A nacionalista kormányok három évi uralma Grúziában (mensevikek), Azerbajdzsánban (musszavatisták[29]), Örményországban (dasnakok[30]), úgylátszik, nem múlt el nyomtalanul. Ezek a nacionalista kormányok, amelyek nacionalista politikát folytattak és a dolgozók soraiban agresszív nacionalista szellemben végezték munkájukat, végülis elérték, hogy e kis országok mindegyikét ellenséges nacionalista légkör vette körül, aminek az lett a következménye, hogy Grúzia és Örményország nem kapott orosz gabonát és azerbajdzsáni ásványolajat, Azerbajdzsánba és Oroszországba pedig nem juthattak el a Batumon keresztülmenő áruk. Már nem is beszélek azokról a fegyveres összeütközésekről (grúz-örmény háború) és arról a mészárlásról (örmény-tatár mészárlásról), melyek a nacionalista politika természetes következményei. Nem csoda, hogy ebben a mérgezett, nacionalista légkörben elszakadtak a régi internacionális kötelékek, a munkások tudatát pedig megfertőzték a nacionalizmus mérgével. És mert a

nacionalizmus csökevényeit még nem irtották ki a munkások tudatából, ez a körülmény (a nacionalizmus) a legnagyobb akadálya annak, hogy a kaukázusontúli szovjet köztársaságok gazdasági (és katonai) erőfeszítéseiket egyesítsék. Márpedig — erről már beszéltem — ilyen egyesítés nélkül elképzelhetetlen a kaukázusontúli szovjet köztársaságok, különösen Szovjet-Grúzia gazdasági boldogulása. Ezért a grúziai kommunistáknak kíméletlenül harcolniok kell a nacionalizmus ellen, fel kell újítaniok a régi, testvéri, internacionális kötelékeket, melyek a nacionalista mensevik kormány előtt megvoltak, s ilymódon meg kell teremteniök a kölcsönös bizalom egészséges légkörét, amely elengedhetetlen a kaukázusontúli szovjet köztársaságok gazdasági erőfeszítéseinek egyesítéséhez és Grúzia gazdasági újjászületéséhez. Ez a grúz kommunisták soronlevő feladata.

Ez, persze, nem azt jelenti, hogy nincs szükség többé független Grúziára, független Azerbajdzsánra stb. Egyes elvtársak azzal a tervvel foglalkoznak, hogy visszaállítják a régi kormányzóságokat (Tiflisz kormányzóságot, Baku kormányzóságot, Eriván kormányzóságot), élükön egységes kaukázusontúli kormánnyal. Ez a terv, véleményem szerint, utópia, mégpedig reakciós utópia, mert ez a terv kétségtelenül abból a kívánságból fakad, hogy visszafordítsák a történelem kerekét. Visszaállítani a régi kormányzóságokat és Grúziában, Azerbajdzsánban, Örményországban felszámolni a nemzeti kormányokat annyit jelent, mint visszaállítani a földesúri földtulajdont és felszámolni a forradalom vívmányait. Ennek semmi köze sincs a kommunizmushoz. Éppen

ezért, hogy eloszlassuk a kölcsönös bizalmatlanság légkörét és felújítsuk a kaukázusontúli és oroszországi nemzetiségek munkásainak testvéri kötelékeit — éppen ezért feltétlenül fenn kell tartani Grúzia, Azerbajdzsán és Örményország függetlenségét. Ez nem zárja ki, hanem ellenkezőleg, feltételezi, hogy a független szovjet köztársaságok önkéntes megegyezés, konvenciók alapján gazdaságilag és más módon kölcsönösen támogassák egymást, hogy gazdasági erőfeszítéseiket egyesítsék.

Értesülésem szerint Moszkvában elhatározták, hogy a napokban némi támogatást, 6 ½ millió rubel aranykölcsönt fognak adni Grúziának, Örményországnak és Azerbajdzsánnak. Azonkívül megtudtam azt is, hogy Grúzia és Örményország ingyen kap Azerbajdzsántól ásványolaj-termékeket. Ez elképzelhetetlen a burzsoá államok életében, még ha a hírhedt „szívélyes egyetértés" (Entente cordiale[31]) köti is össze őket. Nem szorul bizonyításra, hogy ezek és az efféle tettek nem gyengítik, hanem erősítik ezeknek az államoknak a függetlenségét.

Szóval, fel kell számolni a nacionalista csökevényeket, tűzzel-vassal ki kell irtani azokat és a kaukázusontúli nemzetiségek dolgozói körében meg kell teremteni a kölcsönös bizalom egészséges légkörét, hogy megkönnyítsük és meggyorsítsuk a kaukázusontúli szovjet köztársaságok gazdasági erőfeszítéseinek egyesítését (ami nélkül elképzelhetetlen Szovjet-Grúzia gazdasági újjászületése), fenntartva Szovjet-Grúzia függetlenségét. Ez a grúz kommunisták második soronlevő feladata, amelyet ennek az országnak konkrét létfeltételei diktálnak.

Végül, a harmadik, éppoly fontos és éppoly elodázhatatlan feladat az, hogy megóvjuk Grúzia kommunista pártjának tisztaságát, szilárdságát és rugalmasságát.

Elvtársak! Nem szabad megfeledkezniök arról, hogy a mi pártunk kormányzó párt, hogy a mi pártunkba gyakran csoportosan lépnek be, vagy igyekeznek belépni megbízhatatlan, karrierista elemek, akiknek semmi közösségük a proletárszellemmel és a bomlás és maradiság szellemét viszik be a pártba. A kommunisták életbevágó feladata gondoskodni arról, hogy az ilyen elemektől megóvják a pártot. Egyszersmindenkorra emlékezetükbe kell vésniök, hogy a párt, különösen a kommunista párt ereje és súlya nem annyira a tagok számától, mint inkább a tagok minőségétől, szilárdságától, a proletariátus ügye iránti odaadásától függ. Az Oroszországi Kommunista Pártnak mindössze 700 000 tagja van. Bizton állíthatom, elvtársak, hogy a párt akár 7 millióra is felemelhetné taglétszámát, ha akarná, és ha nem tudná, hogy 700 000 szilárd kommunista komolyabb erő, mint 7 millió szükségtelen és mihaszna utitárs. Ha Oroszország megállta a helyét a világimperializmus támadásával szemben, s számos, igen komoly sikert ért el a külső frontokon, ha két-három év leforgása alatt olyan erőkifejtésre volt képes, amely megrendítette a világimperializmus alapjait, ezt egyebek közt annak az egybeforrott, harcokban megedzett és kemény acélból kovácsolt kommunista pártnak köszönheti, amely sohasem hajhászta a nagy taglétszámot és minőségi összetételének javítását tartotta legfőbb gondjának.

Lassalle-nak igaza volt, amikor azt mondotta, hogy a párt erősödik azáltal, hogy megtisztítja magát a szeméttől. Viszont kétségtelen az is, hogy ha például a világ legnagyobb szociáldemokrata pártja, a német szociáldemokrácia, az imperialista háború idején játékszernek bizonyult az imperializmus kezében, a háború után pedig agyaglábú óriásként a mélységbe zuhant, ez azért történt, mert évek során át arra törekedett, hogy mindenáron bővítse szervezeteit mindenféle kispolgári söpredékkel, amely kiölte belőle az eleven szellemet.

Tehát a Grúziai Kommunista Párt harmadik és utolsó soronlevő feladata az, hogy megóvja a párt szilárdságát és tisztaságát, ne hajhássza a nagy taglétszámot, javítsa rendszeresen a párt minőségi összetételét és óvja meg a pártot a kispolgári-intellektuel nacionalista elemek beözönlésétől.

Beszédem végére értem, elvtársak, áttérek a következtetésekre:

1. Fejlesszék minden irányban a gazdasági építőmunkát, vessenek be ebbe a munkába minden erőt, kihasználva a nyugati tőkés csoportoknak és saját országuk kispolgári csoportjainak erőit és eszközeit.

2. Tapossák szét a nacionalizmus hidráját és teremtsék meg az internacionalizmus egészséges légkörét, hogy megkönnyitsék a kaukázusontúli szovjet köztársaságok gazdasági erőfeszitéseinek egyesitését — e köztársaságok függetlenségének megóvása mellett.

3. Óvják meg a pártot a kispolgári elemek beözönlésétől és őrizzék meg a párt szilárdságát, rugalmasságát, rendszeresen javítva annak minőségi összetételét.

Ez a Grúziai Kommunista Párt három soronlevő fő feladata.

A Grúziai Kommunista Párt csak akkor tudja majd kézbentartani a kormányrudat és leküzdeni a gazdasági bomlást, ha teljesíti ezeket a feladatokat. (T a p s.)

„Pravda Gruzii”
(„Grúzia Igazsága”)
(Tiflisz) 108. sz.
1921 július 13.

A PÁRT
A HATALOM MEGRAGADÁSA ELŐTT ÉS UTÁN

Pártunk fejlődésében három időszakot kell megkülönböztetni.

Az *első* időszak pártunk *kialakulásának, megteremtésének* az időszaka. Azt az időközt fogja át, amely körülbelül az „Iszkra"[32] megalapításától a III. pártkongresszusig bezárólag terjed (1900 végétől 1905 elejéig).

Ebben az időszakban a párt, mint hajtóerő, gyenge. Gyengesége nemcsak fiatalságával magyarázható, hanem azzal is, hogy az egész munkásmozgalom fiatal, és még nem, illetőleg csak gyengén fejlődött ki — különösen ennek az időszaknak kezdetén — a forradalmi helyzet, a forradalmi mozgalom (a parasztok hallgatnak vagy legfeljebb morognak, zúgolódnak; a munkások csak részleges gazdasági vagy városi méretű politikai sztrájkot ismernek; a mozgalom formái illegális vagy félig legális jellegűek; a munkásosztály szervezeti formái szintén főleg illegális jellegűek).

A párt stratégiája — mivel a stratégia feltételezi tartalékok meglétét és az azokkal való manőverezés lehetőségét — szükségszerűen szűk,

szegényes. A párt a mozgalom stratégiai tervének, vagyis annak az útnak a megjelölésére szorítkozik, amelyen a mozgalomnak haladnia kell, a párt tartalékai pedig — a belső és külső ellenségek táborában mutatkozó ellentmondások — a párt gyengesége következtében kihasználatlanul, vagy csaknem kihasználatlanul maradnak.

A párt taktikája, mivel a taktika a tömegek meghódítása és a stratégiai siker biztosítása érdekében feltételezi a proletariátus mindenféle mozgalmi, szervezeti formájának kihasználását, azok kombinálását, kölcsönös kiegészítését stb. — szükségszerűen szintén szűk, hatóköre korlátozott.

Ebben az időszakban a párt legfőbb figyelme és gondoskodása magára a pártra, a párt létére, megóvására irányul. A pártot ebben az időben valami önmagáért létező erőnek tekintik. És ez érthető is: a cárizmusnak a párt ellen intézett veszett támadásai, valamint a mensevikek kísérletei, hogy a pártot belülről felrobbantsák és a pártkádereket alaktalan, pártonkívüli tákolmánnyal helyettesitsék (gondoljunk a mensevikek munkáskongresszusi hadjáratára, melyet Akszelrod „Népi Duma és Munkáskongresszus” címü hírhedt brosúrájával kapcsolatban 1905-ben inditottak), a pártot létében fenyegetik s ezért a párt megóvásának kérdése ebben az időszakban a legfontosabb kérdés.

A pártba be kellett toborozni a munkásosztály legjobbjait, a proletariátus legaktívabb és legodaadóbb elemeit, meg kellett formálni, talpra kellett állítani a proletariátus pártját — ez volt ebben az időszakban a kommunizmus legfőbb feladata Orosz-

országban. Lenin elvtárs így foglalja össze ezt a feladatot: „a proletariátus élcsapatát meg kell hóditani a kommunizmusnak" (lásd „«Baloldaliság» . . ."[33]).

A *második időszakban* a párt, a proletariátus élcsapata, a *nagy munkás- és paraszttömegek meghóditásáért* harcol. Ez az időszak körülbelül 1905 októberétől 1917 októberéig tart.

Ebben az időszakban a helyzet sokkal bonyolultabb és eseményekben sokkal gazdagabb, mint a megelőző időszakban. Egyfelől a cárizmus veresége Mandzsúria térségein és az 1905-ös októberi forradalom, másfelől az orosz-japán háború befejezése, az ellenforradalom győzelme és a forradalmi vívmányok eltörlése, végül az imperialista háború, az 1917-es februári forradalom és a nevezetes „kettőshatalom" — mindezek az események felrázták Oroszország valamennyi osztályát, egyiket a másik után a politikai küzdőtérre lökték, megerősitették a kommunisták pártját, politikai életre keltették a parasztok nagy tömegeit.

A proletariátus mozgalma olyan hatalmas formákkal gazdagodott, mint a politikai tömegsztrájk és a fegyveres felkelés.

A parasztság mozgalma olyan formával gazdagodott, mint a földbirtokosok bojkottálása (a földbirtokosok „kifüstölése" majorságaikból), amely felkelésbe ment át.

A párt és más forradalmi szervezetek tevékenysége felfrissült olyan munkaformák meghóditásával, mint a parlamenten kivüli legális, nyilt munkaforma.

A munkásosztály szervezete nemcsak olyan kipróbált és fontos formával gazdagodott, mint a szakszervezetek, hanem a munkásosztálynak olyan hatalmas, a történelemben még soha nem látott szervezeti formájával is, mint a Munkásküldöttek Szovjetjei.

A parasztság a munkásosztály nyomdokain haladva megteremtette a Parasztküldöttek Szovjetjeit.

Gyarapodtak a párt tartalékai is. A harc folyamán világossá vált, hogy a parasztság kimeríthetetlen tartaléka lehet a proletariátusnak és pártjának és az is lesz. Világossá vált az is, hogy a tőke hatalmának megdöntésében a proletariátusé és pártjáé a vezetőszerep.

A párt ebben az időszakban már korántsem olyan gyenge, mint a megelőző időszakban; a párt mint hajtóerő nagyon komoly tényezővé válik. A párt most már nem lehet csupán önmagáért létező erő, mert a párt léte és fejlődése most feltétlenül biztosítva van, a párt most önmagáért létező erőből a munkás- és paraszttömegek meghódításának eszközévé, a tőke hatalmának megdöntéséért folyó tömegharc vezetésének eszközévé válik.

A párt stratégiájának hatóköre ebben az időszakban kitágul s elsősorban arra irányul, hogy a parasztságot mint tartalékot biztosítsa és felhasználja. Ez a munka komoly sikerekkel jár.

A párt taktikájának hatóköre szintén kitágul, mert a tömegek mozgalma, szervezetei, a párt és más forradalmi szervezetek tevékenysége új, korábban hiányzó formákkal gazdagodik.

Ebben az időszakban a párt legfőbb feladata az, hogy a proletár élcsapat, a párt oldalára vonja a milliós tömegeket a burzsoázia diktatúrájának megdöntése, a hatalom megszerzése céljából. A párt figyelmének középpontjában már nem maga a párt, hanem a lakosság milliós tömegei állnak. Lenin elvtárs így foglalja össze ezt a feladatot: „a milliós tömegek elosztása" a szociális fronton úgy, hogy a győzelem a „bekövetkező döntő harcokban" biztosítva legyen (lásd *Lenin* elvtársnak ugyanazt a brosúráját).

Ezek pártunk két első fejlődési időszakának jellegzetes vonásai.

Az első és második időszak között kétségtelenül nagy a különbség. De vannak bennük közös vonások is. A párt az első időszakban is, a második időszakban is, kilenctizedrészében, ha ugyan nem kizárólagosan, *nemzeti* erő, amely csak Oroszországra és Oroszországon belül hat (a nemzetközi szervezett proletariátus egyik osztaga). Ez az első közös vonás. A második közös vonás az, hogy az Oroszországi Kommunista Párt az első időszakban is, a második időszakban is, a felforgatás pártja, a forradalom pártja Oroszországon belül, miértis munkája mindkét időszakban főleg a régi bírálatára és lerombolására irányul.

Egészen más jellegű a harmadik, a mostani időszak.

A *harmadik időszak a hatalom megragadásának és megtartásának* az időszaka. Itt az a cél, hogy a párt egyfelől bevonja Oroszország valamennyi dolgozóját a szocialista gazdaság és a Vörös Hadsereg

építésébe, és másfelől latbavessen minden erőt és minden eszközt, hogy *segítséget nyujtson* a nemzetközi proletariátusnak a tőke megdöntéséért folyó harcában. Ez az időszak 1917 októberétől napjainkig tart.

Azzal, hogy a proletariátus Oroszországban megragadta a hatalmat, egészen sajátságos, eddig még sohasem látott helyzet jött létre nemzetközi viszonylatban és Oroszországon belül egyaránt.

1917 Októbere mindenekelőtt a szociális világfront áttörését jelenti és fordulatot hoz létre az egész világtörténelemben. Képzeljük el a végeláthatatlan szociális frontot, az elmaradt gyarmatoktól a fejlett Amerikáig, és képzeljük el, hogy a nemzetközi proletariátus orosz osztaga áttöri ezt a frontot, képzeljük el ezt a hatalmas áttörést, mely az imperializmus létét fenyegeti, összekuszálja az imperializmus cápáinak minden számítását, minden tervét és megkönnyíti, lényegesen megkönnyíti a nemzetközi proletariátus harcát a tőke ellen — képzeljük el mindezt és akkor kibontakozik előttünk 1917 Októberének politikai jelentősége. Ettől az időtől kezdve pártunk *nemzeti* erőből főleg *nemzetközi* erővé, az orosz proletariátus pedig a nemzetközi proletariátus elmaradt osztagából a nemzetközi proletariátus *élcsapatává* lett. A nemzetközi proletariátus feladata ettől kezdve az, hogy kiszélesítse az orosz áttörést, segítsen az előrenyomult élcsapatnak, ne engedje, hogy az ellenség a bátor élcsapatot körülzárja és bázisától elszakítsa. Ezzel szemben a nemzetközi imperializmus azt tekinti feladatának, hogy felszámolja, okvetlenül felszámolja az orosz áttörést. Ez az oka annak, hogy pártunk, ha meg akarja

tartani a hatalmat, köteles megtenni „a maximumát annak, ami *egy* országban (saját országunkban — *I. Szt.*) *valamennyi ország* forradalmának fejlesztése, támogatása, felébresztése *érdekében* megvalósitható" (lásd *Lenin.* „A proletárforradalom és a renegát Kautsky"[34] c. művét). Ez az oka annak, hogy pártunk 1917 októberétől kezdve nemzeti erőből nemzetközi erővé, a *nemzetközi* forradalom pártjává lett.

1917 Októbere következtében nemkevésbbé gyökeresen megváltozott a párt helyzete az *országon belül is.* A párt az előző időszakokban a régi lerombolásának, a tőke megdöntésének hajtóereje volt Oroszországban. Most azonban, a harmadik időszakban, pártunk Oroszország felforgatásának pártjából az épités pártjává, új gazdasági formákat teremtő párttá lett. Azelőtt azért toborozta a munkások legjobb erőit, hogy rohamot inditson a régi ellen, most pedig azért toborozza őket, hogy rendbehozza a közellátást, a közlekedést, a fő iparágakat. Azelőtt azért vonta magához a parasztság forradalmi elemeit, hogy megdöntsék a földbirtokost, most pedig azért toborozza őket, hogy javítsa a mezőgazdaságot, hogy megszilárdítsa a parasztság dolgozó elemeinek és a hatalmon levő proletariátusnak szövetségét. Azelőtt azért toborozta a lemaradt nemzetiségek legjobb elemeit, hogy harcba vigye őket a tőke ellen, most pedig azért toborozza őket, hogy e nemzetiségek dolgozó elemeinek életét az orosz proletariátussal való együttműködés alapján berendezze. Azelőtt a párt bomlasztotta a hadsereget, a régi tábornoki hadsereget, most pedig új, munkás-paraszt had-

sereget kell teremtenie, amely feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a forradalom vívmányait a külső ellenséggel szemben megvédjük.

Az Oroszországi Kommunista Párt Oroszország felforgató pártjából a békés építés pártjává lett. Éppen ezért a proletariátus fegyvertárából kizárta az olyan harci formákat, mint a sztrájk, a felkelés, amelyekre Oroszországban már nincs szükség.

Azelőtt meg tudtunk lenni katonai és gazdasági szakemberek nélkül, mert a párt munkája főleg bíráló munka volt, bírálni pedig könnyű... Most azonban a párt nem lehet meg szakismerettel rendelkező emberek nélkül; a pártnak a régi szakemberek felhasználásával egyidejűleg ki kell nevelnie *saját* szakembereit: ki kell nevelnie saját szervezőit, ellátóit, hadműveleti vezetőit (katonai vonalon), saját közellátási, mezőgazdasági, vasúti, szövetkezeti, ipari, külkereskedelmi szakembereit (gazdasági vonalon). Máskülönben nem lehet építeni.

Megváltozott a párt helyzete abban a tekintetben is, hogy óriási mértékben megnövekedtek és megsokszorozódtak erői és eszközei, a párt tartalékai.

A párt tartalékai:

1) a különböző társadalmi csoportok közötti ellentmondások Oroszországon belül;

2) a környező tőkés államok közötti ellentétek és konfliktusok, amelyek olykor háborús összecsapásokba mennek át;

3) a szocialista mozgalom a tőkés országokban;

4) az elmaradt és gyarmati országok nemzeti szabadságmozgalma;

5) Oroszország parasztsága és a Vörös Hadsereg;

6) a diplomáciai és a külkereskedelmi apparátus;

7) az államhatalom egész ereje.

Általában ezek azok az erők és lehetőségek, amelyeknek keretei között — és ezek a keretek elég szélesek — a pártstratégia manőverezhet s amelyek alapján a párttaktika az erőket mozgósító mindennapi munkáját folytathatja.

Ezek 1917 Októberének pozitív oldalai.

De Októbernek van árnyoldala is. Az oroszországi proletariátus ugyanis sajátos külső és belső viszonyok között ragadta meg a hatalmat, s ezek a viszonyok rányomták bélyegüket a párt egész további munkájára.

Először, Oroszország gazdasági tekintetben elmaradt ország. Saját erejéből, nyersanyagának a nyugati országok gépeire és gyári berendezésére való becserélése nélkül, nagyon nehéz talpraállítania a közlekedést, fejlesztenie a nagyipart és villamosítania a városi és falusi ipart. Másodszor, Oroszország máig is iparilag fejlettebb, ellenséges, tőkés országokkal körülvett szocialista sziget. Ha Szovjet-Oroszországnak egy iparilag fejlett nagy szovjet állam vagy több szovjet állam volna a szomszédja, akkor ezekkel az államokkal nyersanyagának gépekre és berendezésre való kicserélése alapján könnyen együttműködhetne. Ez azonban egyelőre még nem lehetséges, s ezért Szovjet-Oroszországnak és a kormányát vezető pártunknak meg kell keresnie az ellenséges nyugati tőkés csoportokkal való gazdasági együttműködés formáit és módjait abból a célból, hogy megszerezze a szükséges technikai berendezéseket, amíg egy vagy több ipari tőkés országban

győz a proletárforradalom. A koncesszió és a külkereskedelem — ezek e cél elérésének eszközei. Enélkül aligha számíthatunk arra, hogy gazdasági építésünknek, az ország villamosításának döntő sikerei lesznek. Ez a folyamat kétségtelenül lassú és fájdalmas folyamat, de ez elkerülhetetlen, elháríthatatlan, és ami elkerülhetetlen, még nem válik elkerülhetővé attól, hogy egyes türelmetlen elvtársak idegeskednek és gyors eredményeket, hatásos műveleteket követelnek.

Gazdasági szempontból a tőkés csoportok mai konfliktusainak és háborús összecsapásainak, úgyszintén a proletariátus és a tőkés osztály között folyó harcnak az az alapja, hogy a mai termelőerők konfliktusban vannak fejlődésük nemzeti-imperialista kereteivel és az elsajátítás tőkés formáival. Az imperialista keretek és a tőkés forma fojtogatják, nem engedik fejlődni a termelőerőket. Az egyetlen kiút — a világgazdaság megszervezése a fejlett (ipari) és az elmaradt (nyersanyagban, fűtőanyagban bővelkedő) országok közötti gazdasági együttműködés alapján (nem pedig az utóbbiaknak az előbbiek által való kirablása alapján). Éppen ezért kell a nemzetközi proletárforradalom. Enélkül a világgazdaság megszervezése és normális fejlődése el se gondolható. Ahhoz azonban, hogy megkezdődjék (legalább *megkezdődjék)* a helyes világgazdaság szervezése, elengedhetetlen, hogy a proletariátus legalább egynéhány fejlett országban győzzön. Amíg ez be nem következik, pártunknak a tőkés csoportokkal való gazdasági együttműködés kerülő útjaihoz kell folyamodnia.

Ez az oka annak, hogy pártunk, amely lerázta magáról a burzsoázia igáját és kitűzte a proletárforradalom zászlaját, egyúttal célszerűnek tartja azt is, hogy országunkban „szabad teret engedjen" a kistermelésnek és kisiparnak, megengedje a kapitalizmus részleges újjászületését az államhatalom ellenőrzése mellett, hogy bérlőket és részvényeseket vonjon be stb. stb. mindaddig, míg a párt politikája — mely „megteszi a maximumát annak, ami *egy* országban *valamennyi ország* forradalmának fejlesztése, támogatása, felébresztése *érdekében* megvalósítható" — nem jár reális eredményekkel.

Ezek azok a sajátos, kedvező és hátrányos viszonyok, melyeket 1917 Októbere hozott létre — ezek között dolgozik és fejlődik pártunk fennállása harmadik időszakában.

Ezek a viszonyok határozzák meg pártunk óriási erejét, amellyel ma Oroszországon belül és kívül rendelkezik. Ugyanezek a viszonyok határozzák meg a párt előtt álló hihetetlen nehézségeket és a pártot fenyegető veszélyeket, melyeket bármi áron le kell küzdenie.

Ebben az időszakban a párt *külpolitikai* feladatait pártunknak, mint a nemzetközi *forradalom* pártjának helyzete szabja meg. Ezek a feladatok a következők:

1) az imperializmus bomlasztása érdekében ki kell használni az országunkat környező tőkés csoportok és kormányok egymásközötti mindennemű ellentmondásait és konfliktusait;

2) minden erővel és eszközzel segíteni kell a proletárforradalmat a Nyugaton;

3) mindent el kell követni a Kelet nemzeti szabadságmozgalmának erősítése érdekében;

4) erősíteni kell a Vörös Hadsereget.

Ebben az időszakban a párt *belpolitikai* feladatait pártunknak, mint a *békés* építőmunka pártjának Oroszországon *belüli* helyzete szabja meg. Ezek a feladatok a következők:

1) erősíteni kell a proletariátus és a dolgozó parasztság szövetségét olymódon, hogy

a) a parasztság leginkább kezdeményező és a gazdasághoz legjobban értő elemeit bevonjuk az állami épitőmunkába;

b) mezőgazdasági ismeretekkel, gépek javításával stb. segitjük a parasztságot;

c) fejlesztjük a város és a falu közötti helyes árucserét;

d) fokozatosan villamosítjuk a mezőgazdaságot.

Nem szabad megfeledkeznünk egy fontos körülményről. A Nyugat forradalmaitól és proletárpártjaitól eltérően, a mi forradalmunk szerencsés sajátossága és pártunk óriási előnye az a tény, hogy Oroszországban a kispolgárság legszélesebb és leghatalmasabb rétegei — a parasztok — a burzsoázia lehetséges tartalékaiból a proletariátus valóságos tartalékaivá lettek. Ez volt az oka az orosz burzsoázia gyengeségének, az orosz proletariátus erejének. Ez a körülmény főleg azzal magyarázható, hogy Oroszországban, a Nyugattól eltérően, a parasztok felszabaditása a földbirtokosok igája alól a proletariátus vezetése alatt történt. Ezen a talajon jött létre Oroszországban a proletariátus és a dolgozó parasztság

szövetsége. A kommunisták kötelesek megbecsülni és erősbíteni ezt a szövetséget.

2) Fejleszteni kell az ipart olymódon, hogy:

a) maximális erőt összpontosítunk a fő iparágak elsajátítására és az ott foglalkoztatott munkások ellátásának javítására;

b) gépek, gyári berendezések behozatala vonalán fejlesztjük a külkereskedelmet;

c) bevonunk részvényeseket, bérlőket;

d) legalább minimális manőverezési élelmiszeralapot teremtünk;

e) villamosítjuk a közlekedést, a nagyipart.

Általában ezek a párt feladatai fejlődésének mostani időszakában.

„Pravda" 190. sz.
1921 augusztus 28.
Aláírás: I. Sztálin.

AZ OKTÓBERI FORRADALOM ÉS AZ OROSZ KOMMUNISTÁK NEMZETI POLITIKÁJA

Az Októberi Forradalom ereje egyebek közt abban rejlik, hogy ez a forradalom, a Nyugat forradalmaitól eltérően, az orosz proletariátus köré tömörítette a sokmilliós kispolgárságot és elsősorban annak leghatalmasabb és legnépesebb rétegeit — a parasztságot. Ezzel az orosz burzsoázia elszigetelődött, hadsereg nélkül maradt, az orosz proletariátus pedig az ország sorsának intézőjévé vált. Enélkül az orosz munkások nem tarthatták volna meg a hatalmat.

Béke, agrárforradalom és a nemzetiségek szabadsága — ez az a három döntő mozzanat, amely az orosz proletariátus vörös zászlaja köré sorakoztatta a végeláthatatlan Oroszország több mint húsz nemzetiségének parasztjait.

A két első mozzanatról itt fölösleges beszélni, azokról már eleget mondtak az irodalomban, és azok különben is magukért beszélnek. Ami azonban a harmadik mozzanatot, az orosz kommunisták nemzeti politikáját illeti, annak fontosságát, úgylátszik, még nem ismerték fel teljesen. Ezért, nem lesz fölösleges, ha néhány szót mondunk róla.

Kezdjük azzal, hogy az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság (nem számítva ide Finnországot, Észtországot, Lettországot, Litvániát, Lengyelországot) 140 millió főnyi lakosságából legfeljebb 75 millió a nagyorosz, a többi 65 millió pedig nem-nagyorosz nemzetiségű.

Továbbá, ezek a nemzetek főleg a végvidékeken, a katonai tekintetben legsebezhetőbb pontokon élnek, s ezek a végvidékek nyersanyagban, fűtőanyagban, élelmiszerben bővelkednek.

Végül, ezek a végvidékek ipari és katonai tekintetben kevésbbé fejlettek mint Közép-Oroszország (vagy teljesen fejletlenek), minek következtében Közép-Oroszország gazdasági és katonai segítsége nélkül nem képesek megvédeni független létüket, mint ahogy a végvidékek nyersanyag-, fűtőanyag- és élelmiszersegítsége nélkül Közép-Oroszország sem képes fenntartani katonai és gazdasági erejét.

Ezek a körülmények és a kommunizmus nemzeti programjának ismert tételei határozták meg az orosz kommunisták nemzeti politikájának jellegét.

Ennek a politikának lényege néhány szóban kifejezhető: lemondás a nem-orosz nemzetek lakta területekre való mindennemű „igényről" és „jogról"; e nemzetek önálló állami létre való jogának elismerése (nemcsak szavakban, hanem tettekben is); e nemzetek önkéntes katonai és gazdasági szövetsége Közép-Oroszországgal; segítségnyujtás az elmaradt nemzeteknek kulturális és gazdasági fejlődésükben, mely nélkül az úgynevezett „nemzeti egyenjogúság" puszta szó; mindez a végvidéki nemzetek parasztságának teljes felszabadítása és az egész hatalomnak

a végvidéki nemzetek dolgozó elemei kezében való összpontosítása alapján — ez az orosz kommunisták nemzeti politikája.

Mondanunk sem kell, hogy a hatalomra jutott orosz munkások nem nyerték volna meg másnemzetiségű társaiknak, és elsősorban a nemteljesjogú nemzetek elnyomott tömegeinek rokonszenvét és bizalmát, ha nem bizonyították volna be tettekkel, hogy ezt a nemzeti politikát készek meg is valósítani, ha nem mondtak volna le a Finnországra való „jogról", ha nem vonták volna ki a katonaságot Észak-Perzsiából, ha nem szakították volna az orosz imperialisták Mongólia és Kína bizonyos területeire támasztott igényeivel, ha nem segítették volna az egykori Orosz Birodalom elmaradt nemzeteit abban, hogy anyanyelvükön fejlesszék kultúrájukat és államiságukat.

Csakis ennek a bizalomnak az alapján jöhetett létre az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság népeinek törhetetlen szövetsége, mellyel szemben erőtlennek bizonyultak a legkülönbözőbb „diplomáciai" fondorlatok és a gondosan végrehajtott „blokádok".

Sőt. Az orosz munkások az egykori Oroszország elnyomott végvidéki tömegeinek rokonszenve és bizalma nélkül nem tudták volna legyőzni Kolcsakot, Gyenyikint, Vrangelt. Nem szabad elfelejteni, hogy e lázadó tábornokok hadműveleti tere azokra a végvidékekre szorítkozott, ahol főleg nem-orosz nemzetek élnek, amelyeknek gyűlölniök kellett Kolcsakot, Gyenyikint, Vrangelt imperialista és oroszosító politikájukért. Az Antant, amely beavatkozott a harcba

és ezeket a tábornokokat támogatta, csak a végvidékek oroszosító elemeire támaszkodhatott. De ezzel csak szította a végvidékek lakosságának a lázadó tábornokokkal szemben táplált gyűlöletét és növelte a Szovjethatalom iránt érzett rokonszenvét.

Ez okozta Kolcsak, Gyenyikin, Vrangel hátországának belső gyengeségét, tehát frontjaik gyengeségét is, vagyis végeredményben vereségüket.

De az orosz kommunisták nemzeti politikájának üdvös hatása nemcsak az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságban és a vele kapcsolatos szovjet köztársaságokban mutatkozik. Ez a hatás, igaz, csak közvetve, megmutatkozik a szomszédos államoknak az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársasághoz való viszonyában is. Gyökeresen megjavult Törökország, Perzsia, Afganisztán, India és a többi keleti ország viszonya a korábban ez országok rémének tartott Oroszországhoz, s ez olyan *tény*, melyet még olyan bátor politikus sem mer most tagadni, mint Curzon lord. Aligha szorul bizonyításra, hogy ha a Szovjethatalom négyévi fennállása alatt az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságban nem valósították volna meg rendszeresen a fentebb vázolt nemzeti politikát, akkor elképzelhetetlen volna az a gyökeres változás, mely a szomszédos országoknak Oroszországhoz való viszonyában bekövetkezett.

Nagyjában ezek az eredményei az orosz kommunisták nemzeti politikájának. Ezek az eredmények különösen világosan láthatók éppen most, a Szovjethatalom fennállásának negyedik évfordulóján, mikor

a nehéz háború véget ért, s megkezdődött a nagyarányú építőmunka és mikor akaratlanul is visszatekintünk a megtett útra, hogy azt egyetlen pillantással felmérjük.

„Pravda" 251. sz.
1921 november 6—7.
Aláírás: I. Sztálin.

TÁVLATOK

A nemzetközi helyzetnek elsőrendű jelentősége van Oroszország életében. Nemcsak azért, mert Oroszországot, mint Európa minden más országát, számtalan fonál köti össze a szomszéd tőkés országokkal, hanem elsősorban azért is, mert a dolgok úgy alakultak, hogy Oroszországot, mint szovjet országot, mely a burzsoá világot „fenyegeti", a burzsoá államok ellenséges tábora zárja körül. Érthető tehát, hogy e tábor belső helyzete, a harcoló erők kölcsönös viszonya e táboron belül, Oroszország szempontjából elsőrendű jelentőségű.

A nemzetközi helyzetet jellemző legfontosabb ténynek azt a körülményt kell tekintenünk, hogy a nyilt háború időszakát a „békés" harc időszaka váltotta fel, hogy bekövetkezett a harcban álló erők bizonyos kölcsönös elismerése, hogy egyfelől az Antant, mint a burzsoá ellenforradalom feje, és másfelől Oroszország, mint a proletárforradalom élcsapata között fegyverszünet állt be. A harc bebizonyította, hogy mi (munkások) *még* nem vagyunk olyan erősek, hogy máris végezzünk az imperializmussal. De a harc bebizonyította azt is, hogy ők (a burzsoák) *már* nem

olyan erősek, hogy megfojthassák Szovjet-Oroszországot.

Ennek következtében elmúlt, eloszlott a világburzsoáziának az a „félelme” vagy „rettegése” a proletárforradalomtól, amely például azokban a napokban fogta el, amikor a Vörös Hadsereg Varsó ellen nyomult előre. Ugyanakkor elmúlik Európa munkásainak az a határtalan lelkesedése is, amellyel úgyszólván minden Szovjet-Oroszországról szóló hírecskét fogadtak.

Bekövetkezett az az időszak, amikor józanul számbaveszik az erőket, amikor apró, láthatatlan munkával készítik elő és gyüjtik az erőket a jövendő harcokra.

Ez nem azt jelenti, hogy az a bizonyos erőegyensúly, amely már 1921 elején beállt, továbbra is változatlan marad. Korántsem.

A világburzsoázia kiheverte a forradalom csapásait, melyek az imperialista háború következményeivel kapcsolatban érték, s magához térve, védelemből támadásba ment át „saját” munkásai ellen, ügyesen kihasználta az ipari válságot, s a munkásokat roszszabb életviszonyok közé vetette vissza (munkabércsökkentés, a munkanap meghosszabbítása, tömeges munkanélküliség). Ennek a támadásnak különösen súlyos következményei voltak Németországban, ahol (minden egyeben kívül) a márka árfolyamának rohamos zuhanása még jobban rontotta a munkások helyzetét.

Ezen a talajon jött létre a munkásosztályban az a hatalmas mozgalom (különösen Németországban), mely a munkások egységfrontjának megteremtésére,

munkáskormány alakítására irányul, s azt követeli, hogy a munkásosztály többé-kevésbbé forradalmi frakciói, a „mérsékeltektől" kezdve a „legszélsőségesebbekig", egyezzenek meg és együttesen harcoljanak a közös ellenség ellen. Nincs okunk kételkedni, hogy a munkáskormányért folyó harcban a kommunisták az első sorokban lesznek, mert ennek a harcnak a burzsoázia további bomlására kell vezetnie és a mai kommunista pártokat valóban tömegpártokká, a munkások tömegpártjaivá kell változtatnia.

De korántsem csak arról van szó, hogy a burzsoázia támadást indított „saját" munkásai ellen. A burzsoázia tudja, hogy Oroszország ártalmatlanná tétele nélkül nem képes megtörni „saját" munkásait. Ezért a burzsoázia egyre erősebben fokozza tevékenységét abban az irányban, hogy újabb, minden eddiginél bonyolultabb és alaposabb támadást készítsen elő Oroszország ellen.

Természetesen, kereskedelmi és egyéb szerződéseket kötnek és ezután is fognak kötni Oroszországgal, s ennek Oroszország számára igen nagy a jelentősége. De nem szabad megfeledkezni arról, hogy a kereskedelmi és egyéb missziók és társaságok, amelyek elárasztják Oroszországot, kereskednek vele és segítik, egyszersmind a világburzsoázia legjobb kémei is, hogy ennek következtében a világburzsoázia most jól ismeri Szovjet-Oroszországot, gyenge és erős oldalait, jobban ismeri, mint bármikor. Ez olyan körülmény, amely új intervenciók esetén komoly veszélyt rejt magában.

Igaz, a keleti kérdéssel kapcsolatos surlódásokat „félreértésekre" vezették vissza. Nem szabad azon-

ban megfeledkezni arról, hogy Törökországot, Perzsiát, Afganisztánt, a Távol-Keletet imperialista ügynökök árasztják el, arannyal és más „jótéteményekkel" igyekeznek Szovjet-Oroszországot gazdasági (és nemcsak gazdasági) gyűrűbe zárni. Aligha szorul bizonyításra, hogy az úgynevezett washingtoni „béke"-konferencia[35] nem kecsegtet bennünket igazi békével.

Igaz, mi a „legjobb" viszonyban vagyunk Lengyelországgal is, Romániával is, Finnországgal is. Nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy ezek az országok, különösen Lengyelország és Románia, az Antant jóvoltából fokozottan fegyverkeznek, háborúra készülődnek (ki ellen, ha nem Oroszország ellen?), hogy ezek az országok, mint korábban, most is az imperializmus legközelebbi tartalékai, hogy éppen ezek az országok voltak azok, amelyek nemrégen (kémkedés céljából?) szavinkovista és petljurista fehérgárdista osztagokat dobtak át Oroszország területére.

Nyilvánvaló, hogy mindezek és más efféle tények csak egyes láncszemei az Oroszország elleni új támadást előkészítő általános munkának.

A gazdasági harc és a fegyveres harc egybekapcsolása, az ország belsejében szervezett roham és a kívülről indított roham egyesítése — ez lesz ennek a támadásnak legvalószínűbb formája.

A hátország és a hadsereg kommunistáinak éberségétől, gazdasági munkánk sikereitől, végül a Vörös Hadsereg szilárdságától függ, hogy sikerül-e lehetetlenné tennünk ezt a támadást, vagy, ha az mégis megkezdődnék, sikerül-e abból halálos fegyvert kovácsolnunk a világburzsoázia ellen.

Nagy vonásokban ilyen a külpolitikai helyzet.

Nem kevésbbé bonyolult, vagy ha úgy tetszik, nem kevésbbé „eredeti" Szovjet-Oroszország belső helyzete. Ezt a helyzetet így lehetne jellemezni: harc új, gazdasági alapon a munkások és parasztok szövetségének erősítéséért az ipar, a mezőgazdaság, a közlekedés fejlesztése érdekében; vagy más szavakkal: harc a proletárdiktatúra fenntartásáért és erősítéséért a gazdasági bomlás viszonyai között.

Egy nyugati elmélet szerint a munkások csak abban az országban ragadhatják meg és tarthatják meg a hatalmat, ahol többségben vannak, vagy mindenesetre csak ott, ahol az iparban foglalkoztatott lakosság többségben van. Kautsky úrék éppen ezen az alapon tagadják a proletárforradalom „jogosultságát" Oroszországban, ahol a proletariátus kisebbségben van. Ez az elmélet hallgatólagosan abból a feltevésből indul ki, hogy a kispolgárság, mindenekelőtt a parasztság, nem támogathatja a munkások hatalomért folyó harcát, hogy a parasztság zöme nem a proletariátus, hanem a burzsoázia tartaléka. Ennek a feltevésnek az a történelmi alapja, hogy a Nyugaton (Franciaországban, Németországban) a kispolgárság (parasztság) válságos pillanatokban *rendszerint* a burzsoázia oldalán *állott* (Franciaországban 1848-ban és 1871-ben, Németországban 1918 után, a proletárforradalomra irányuló kísérletek idején).

Ennek a jelenségnek okai:

1. Nyugaton a burzsoá forradalom a burzsoázia vezetésével ment végbe (a proletariátus akkor csak a forradalom ütőereje volt), a parasztság ott — mondhatni — a burzsoázia kezéből kapta a földet

és a feudális szolgaság alóli felszabadulást, s ezért a burzsoázia befolyását a parasztságra már akkor biztosítottnak tekintették.

2. A nyugati burzsoá forradalom kezdetétől a proletárforradalom első szárnypróbálgatásaiig több mint fél évszázad telt el, s ez alatt az idő alatt a parasztság erős és befolyásos falusi burzsoáziát termelt ki magából, amely összekötő híd volt a parasztság és a városi nagytőke között és ezzel megszilárdította a burzsoázia hegemóniáját a parasztság fölött.

Ebben a történelmi helyzetben született az előbb említett elmélet.

Egészen más kép tárul elénk Oroszországban.

Először, az oroszországi burzsoá forradalom (1917 február—március), a Nyugattal ellentétben, a proletariátus vezetésével ment végbe, a burzsoázia ellen vívott kemény csatákban, amelyek folyamán a parasztság a proletariátus köré mint vezére köré tömörült.

Másodszor, Oroszországban a proletárforradalom kísérlete (sikeres kísérlete) (1917 október), szintén a Nyugattal ellentétben, nem fél évszázaddal a burzsoá forradalom után, hanem annak nyomában, mintegy 6—8 hónappal utána kezdődött, s ez alatt az idő alatt a parasztság természetesen nem termelhetett ki erős és szervezett falusi burzsoáziát, a nagyburzsoázia pedig, melyet 1917 októberében megdöntöttek, később már nem tudott lábraállni.

Ez az utóbbi körülmény még jobban megerősítette a munkások és parasztok szövetségét.

Ez a magyarázata annak, hogy az orosz munkások, akik Oroszország népességének kisebbségét alkot-

ják, ennek ellenére az ország gazdái lettek, megnyerték a lakosság óriási többségének, mégpedig elsősorban a parasztságnak a rokonszenvét és támogatását, megragadták és megtartották a hatalmat, a burzsoázia pedig — minden elmélet ellenére — elszigetelődött, nem voltak paraszti tartalékai.

Ebből következik, hogy:

1. A lakosság „kötelező proletár többségének” fentebb vázolt elmélete az orosz valóság szempontjából elégtelen, helytelen, illetve Kautsky úrék mindenesetre nagyon leegyszerűsítve, sekélyesen értelmezik.

2. A proletariátusnak és a dolgozó parasztságnak a forradalom folyamán kialakult tényleges szövetsége az adott történelmi viszonyok között az oroszországi Szovjethatalom *alapja*.

3. A kommunisták kötelessége megóvni és erősíteni ezt a tényleges szövetséget.

De tudni kell, hogy ennek a szövetségnek a formái nem mindig ugyanazok.

Ezelőtt, a háború idején, ez a szövetség főleg *katonai és politikai* szövetség volt, azaz Oroszországból kiűztük a földbirtokosokat, a földet használatra átadtuk a parasztoknak, s amikor a földbirtokosok háborút indítottak, hogy visszaszerezzék „sajátjukat”, harcoltunk ellenük és védtük a forradalom vívmányait, amiért a paraszt élelmiszert adott a munkásoknak és embereket a hadseregnek. Ez volt a szövetség egyik formája.

Most, amikor a háború befejeződött, a földet pedig nem fenyegeti többé veszély, a szövetség régi formája már elégtelen. A szövetség más formájára van szükség. Most már nem arról van szó, hogy a

paraszt számára biztosítsuk a földet, hanem arról, hogy a parasztnak biztosítsuk azt a jogot, hogy a föld termékeivel szabadon rendelkezzék. E jog biztosítása nélkül elkerülhetetlen a felszántott terület további csökkenése, a mezőgazdaság fokozódó hanyatlása, a közlekedés és az ipar megbénulása (kenyérhiány miatt), a hadsereg felbomlása (kenyérhiány miatt) és mint mindennek az eredménye: a munkások és parasztok tényleges szövetségének elkerülhetetlen felbomlása. Aligha szorul bizonyításra, hogy bizonyos minimális gabonatartalék az állam kezében — ez az ipar újjászületésének és a szovjet állam megmaradásának döntő fontosságú eszköze. Kronstadt (1921 tavaszán) arra figyelmeztetett, hogy a szövetség régi formája már alkalmatlan, hogy a szövetségnek új formájára, *gazdasági* formájára van szükség, mely a munkásoknak is, a parasztoknak is gazdasági előnyt biztosít.

Itt a nyitja az új gazdasági politika megértésének.

A gabonafölösleg kötelező teljes beszolgáltatásának megszüntetése és más ehhez hasonló akadályok elhárítása az első lépés az új úton, az első lépés, amely szabaddá tette a kistermelő kezét és lökést adott az élelmiszer, nyersanyag és más termékek termelésének fokozására. Nem nehéz megérteni ennek a lépésnek óriási jelentőségét, ha figyelembe vesszük, hogy Oroszországban ma a termelőerők ugyanolyan rohamos, tömeges fejlődése indult meg, mint Észak-Amerikában a polgárháború után. Kétségtelen, hogy ez a lépés, amely felszabadította a kistermelő termelő energiáját és bizonyos előnyt biztosít a kistermelőnek, ugyanakkor olyan helyzetbe hozza őt — mert

hiszen a közlekedés és az ipar az állam kezében maradt —, hogy kénytelen lesz a szovjet állam malmára hajtani a vizet.

Ámde az élelmiszer- és nyersanyagtermelés növelése még nem minden. Még be is kell gyüjteni a terméket, legalább annyi terméket, amennyi a közlekedés, az ipar, a hadsereg stb. fenntartásához feltétlenül szükséges. Ezért, mellőzve a terményadót, amely nem egyéb mint minden terményfölösleg kötelező beszolgáltatásának helyettesítése, a második lépésnek azt kell tekintenünk, hogy az élelmiszer- és nyersanyagbegyüjtést átadtuk a Fogyasztási Szövetkezetek Központi Szövetségének (Centroszojuz). Igaz, hogy a Centroszojuz helyi szervezeteinek fegyelmezetlensége, továbbá az a körülmény, hogy ezek a szervek nincsenek arra felkészülve, hogy a gyorsan fejlődő árupiac viszonyaihoz alkalmazkodjanak, az árucsere naturális formájának célszerűtlensége és az árucsere pénzformájának gyors fejlődése, a kellő mennyiségű pénz hiánya stb. lehetetlenné tette, hogy a Centroszojuz teljesítse a rárótt feladatokat. De nincs okunk kételkedni abban, hogy a Centroszojuz, mint a legfontosabb élelmicikkek és nyersanyagok tömeges begyüjtésének legfőbb apparátusa, napról-napra növekvő szerepet fog betölteni. Csak az szükséges, hogy az állam:

a) a Centroszojuzt tegye meg az országon belüli kereskedelmi (nem állami) műveletek finanszírozásának központjává;

b) pénzügyi tekintetben a Centroszojuznak rendelje alá a másfajta szövetkezeteket is, amelyek még mindig ellenséges szemmel néznek az államra;

c) valamilyen formában tegye lehetővé, hogy a Centroszojuz résztvegyen a külkereskedelemben.

A harmadik lépésnek kell tekintenünk az Állami Bank megnyitását, mert az Állami Bank az ország pénzforgalmának szabályozó szerve. Az árupiac és a pénzforgalom fejlődése két fő következménnyel jár:

1) teljesen a rubel ingadozásától teszi függővé a kereskedelmi (magán és állami), úgyszintén a termelési műveleteket (tarifákat stb);

2) Oroszország népgazdaságát zárt, kizárólag önmagára utalt gazdaságból, amilyen a blokád idején volt — a külvilággal kereskedelmet folytató cseregazdasággá, vagyis a rubel árfolyamának esetleges ingadozásaitól függő gazdasággá változtatja.

Ebből azonban az következik, hogy a pénzforgalom szabályozása és a rubel árfolyamának javítása nélkül belső és külső gazdasági műveleteink erősen sántítani fognak. Az Állami Bank, mint a pénzforgalom szabályozója, amely nemcsak hitelező, hanem szivattyú is lehet, óriási magánmegtakarításokat szivattyúzhat ki, amelyek révén új pénzkibocsátások nélkül is elegendő forgalmi eszközre tehetnénk szert — ez az Állami Bank még a „jövő zenéje", noha minden jel arra mutat, hogy nagy jövő vár rá.

A rubel árfolyamát még azzal is emelnünk kell, hogy fokozzuk kivitelünket és megjavítjuk kétségbeejtően passzív kereskedelmi mérlegünket. Reméljük, hogy a Centroszojuz bevonása a külkereskedelmi műveletekbe csak segíthet ezen a téren.

Szükségünk van továbbá külföldi kölcsönre is, nemcsak mint fizetési eszközre, hanem mint olyan

tényezőre, amely emeli Oroszország külföldi hitelét, tehát a rubelunk iránti bizalmat is.

Továbbá, kétségtelenül megkönnyítenék ügyünket a vegyes kereskedelmi és tranzitóforgalmi és más társaságok, amelyekről nemrégen Szokolnyikov írt a „Pravdá"-ban. De itt máris meg kell jegyeznünk, hogy az ipari koncessziók meghonosítása és nyersanyagunknak külföldi gépekre és gyári berendezésre való rendszeres becserélése, s ennek a cserének a fejlesztése, amiről valamikor annyit írtak a lapok, mivel ezek a műveletek a pénzgazdaság fejlesztésének tényezői, teljesen a rubel árfolyamának előzetes megjavításától függenek.

Végül, a negyedik lépés: vállalatainknak a gazdaságosság elvére való átállítása, a nem jövedelmező kisvállalatok bezárása, illetve bérbeadása, a legéletképesebb nagyüzemek kiválasztása, szertelenül felduzzasztott intézményeink személyi létszámának jelentős csökkentése, szilárd anyagi és pénzügyi állami költségvetés megteremtése és mint mindennek az eredménye — az üzemeket és hivatalokat jóléti intézményeknek tekintő felfogás kiűzése, a munkások és alkalmazottak szigorúbb fegyelmezése, munkájuk javítása, termelékenységének emelése.

Általában ezek azok a megvalósított és megvalósítandó rendszabályok, amelyek összessége alkotja az úgynevezett új gazdasági politikát.

Mondanunk sem kell, hogy e rendszabályok megvalósítása közben — mint várni lehetett — temérdek hibát követtünk el, eltorzítottuk e rendszabályok igazi jellegét. De e hibák ellenére is bebizonyítottnak tekinthető, hogy csakis ezek a rendszabályok nyitják

meg azt az utat, amelyen haladva előbbre vihetjük az ország gazdasági újjászületésének ügyét, fellendíthetjük a mezőgazdaságot és az ipart, megerősíthetjük a proletárok és a dolgozó parasztok *gazdasági* szövetségét — minden akadály ellenére, bármi fenyeget is kívülről és bármilyen fenyegető is az éhség Oroszországban.

Az új gazdasági politika első eredményei: a felszántott terület kezdődő bővülése, a munka termelékenységének növekedése az üzemekben és a parasztok hangulatának javulása (a tömeges banditizmus megszűnése) kétségtelenül igazolják ezt a következtetést.

„Pravda" 286. sz.
1921 december 18.
Aláírás: I. Sztálin.

A „PRAVDÁ"-NAK

A „Pravda" a forradalmi fellendülés hullámaiban, az emlékezetes „lénai napokban" született. Az a tény, hogy éppen ezekben a napokban jött világra egy munkás-tömeglap, a „Pravda", azt jelentette, hogy:

1) az országban a sztolipini „idillre" következő általános fáradtság időszaka végetért;

2) az orosz munkásosztály felébredt és hatalmas lendületet vett egy új, 1905 utáni második forradalom felé;

3) a bolsevikok kezdték meghódítani a munkásosztály nagy tömegeit.

Az 1912-es „Pravda" — a bolsevizmus 1917-es győzelmének alapkőletétele.

I. Sztálin

„Pravda" 98. sz.
1922 május 5.

A „PRAVDA" TIZEDIK ÉVFORDULÓJÁRA

(Emlékezések)

1. A LÉNAI NAPOK

A lénai napok a sztolipini „lecsillapítás" rendszerének eredményeként következtek be. A fiatal párttagok természetesen nem élvezték e rendszer gyönyöreit és nem emlékeznek azokra. Ami az öregeket illeti, ők bizonyára nem felejtették el az átkozott emlékű büntető különítményeket, a munkásszervezetek ellen szervezett rabló rajtaütéseket, a parasztok tömeges deresre húzását és, mint mindezeknek a takaróját — a feketeszázas és kadet dumát. Bilincsbevert társadalmi gondolat, általános fáradtság és fásultság, nyomor és kétségbeesés a munkások soraiban, eltompult és megfélemlített parasztok, s országszerte a rendőri-földesúri-tőkés csőcselék tobzódása — ez jellemezte a sztolipini „lecsillapítás" rendszerét.

A felületes szemlélő azt hihette, hogy a forradalmak kora örökre letűnt, hogy bekövetkezett Oroszország porosz mintájú „alkotmányos" fejlődésének időszaka. A likvidátor mensevikek ezt fennszóval hirdették, és azt prédikálták, hogy sztolipini legális munkáspártot kell szervezni. Egyes régi „bolsevikok" pedig, akik lelkük mélyén rokonszenveztek ezzel a prédikációval, idejekorán elhagyták pártunk sorait.

A korbács és a sötétség diadala teljes volt. „Iszonyatos kietlenség" — így jellemezték akkor Oroszország politikai életét.

A lénai napok orkánként törtek be ebbe az „iszonyatos kietlenségbe" és új képet tártak mindenki elé. Kiderült, hogy a sztolipini rendszer nem is olyan szilárd, a tömegek megvetik a dumát, a munkásosztály pedig elegendő erőt gyüjtött ahhoz, hogy harcra keljen az új forradalomért. Munkásokat lőttek agyon a távoli szibériai vadonban (Bodajbo a Léna-melléken), s ez elegendő volt ahhoz, hogy Oroszországot sztrájkok borítsák el, hogy a pétervári proletariátus elöntse az utcákat és egycsapásra elsöpörje a hencegő Makarov minisztert és pimasz jelszavát: „így volt, így lesz". Ezek voltak a kezdődő, hatalmas mozgalom első fecskéi. A „Zvezdá"-nak[36] igaza volt, amikor így kiáltott fel: „élünk, piros vérünk feltörő erőnk tüzétől forr..." A forradalmi mozgalom újból fellendült.

Ennek a mozgalomnak hullámaiban született meg a munkások tömeglapja: a „Pravda".

2. A „PRAVDA" MEGALAPÍTÁSA

1912 április közepén, egy este, Poletajev elvtárs lakásán két dumaképviselő (Pokrovszkij és Poletajev), két író (Olminszkij és Baturin) meg én, a Központi Bizottság tagja (én, mint illegális, „menedékhelyen" voltam az „immunitást élvező" Poletajevnál), megegyeztünk a „Pravda" platformjában és összeállítottuk a lap első számát. Nem emlékszem, ott voltak-e ezen az értekezleten a „Pravda" belső munkatársai: Gyemjan Bednij és Danyilov.

A lap technikai és anyagi feltételei, hála a „Zvezda" agitációjának, a nagy munkástömegek rokonszenvének és a „Pravda" javára a gyárakban rendezett önkéntes, tömeges gyüjtéseknek, megvoltak. A „Pravda" valóban az oroszországi és elsősorban a pétervári munkásosztály erőfeszítéseinek gyümölcse volt. Enélkül nem tarthatta volna fenn magát.

A „Pravda" jellege világos volt: a „Pravdá"-nak az volt a hivatása, hogy a tömegek között népszerűsítse a „Zvezda" platformját. „Aki a «Zvezdá»-t olvassa — írta a „Pravda" első számában — és ismeri a «Zvezda» munkatársait, akik a «Pravdá»-nak is munkatársai, az könnyen megérti, milyen irányban fog dolgozni a «Pravda»"[37]. A „Pravda" csak annyiban különbözött a „Zvezdá"-tól, hogy a „Pravda" olvasóközönségét, a „Zvezdá"-tól eltérően, nem az élenjáró munkások alkották, hanem a munkásosztály széles tömegei. A „Pravdá"-nak segítenie kellett az élenjáró munkásokat, hogy a párt zászlaja köré tömörítsék az orosz munkásosztály új harcra ébredt, de politikailag elmaradt nagy tömegeit. A „Pravda" ezért tűzte ki akkor egyik feladatául, hogy maguknak a munkásoknak soraiból neveljen írókat és bevonja őket a lap irányításába.

„Szeretnők — írta a „Pravda" első számában —, hogy a munkások necsak rokonszenvezzenek velünk, hanem vegyenek tevékenyen részt lapunk szerkesztésében. Ne mondják a munkások, hogy az írás nekik «szokatlan» munka: munkásírók nem hullanak készen az égből, csak lassanként, az irodalmi munka folyamán nevelődnek ki. Csak bátrabban kell mun-

kához látni: egyszer-kétszer megbotlik az ember, azután mégis megtanul írni..."[38]

3. A „PRAVDA" SZERVEZETI JELENTŐSÉGE

A „Pravda" pártunk fejlődésének abban az időszakában látott napvilágot, amikor az illegális munka teljes egészében a bolsevikok kezében volt (a mensevikek szöktek onnan), de a szervezet legális formáit — a dumafrakciót, a sajtót, a betegsegélyző pénztárakat, a biztosítási pénztárakat, a szakmai egyesületeket még nem hódították el teljesen a mensevikektől. Ebben az időszakban a bolsevikok erélyes harcot vívtak azért, hogy a likvidátorokat (mensevikeket) kiűzzék a munkásosztály legális szervezeteiből. A mensevikek „eltávolítása pozícióikból" — ez akkor a munkásmozgalom rendkívül népszerű jelszava volt. A „Pravda" hasábjai tele voltak olyan tudósításokkal, hogy a biztosítási szervezetekből, betegsegélyző pénztárakból és a szakmai egyesületekből kiűzték a likvidátorokat, akik egyidőben befészkelték oda magukat. A munkáskúriának mind a hat képviselői helyét elhódítottuk a mensevikektől. Ugyanilyen, vagy majdnem ugyanilyen reménytelen helyzetben volt a mensevik sajtó is. A bolsevikokkal tartó munkások harca a pártért igazán hősies harc volt, mert a cárizmus ügynökei nem aludtak, üldözték és irtották a bolsevikokat, az illegalitásba űzött párt pedig legális fedezékek nélkül nem tudott továbbfejlődni. Sőt, az akkori politikai viszonyok között a párt nem tudta volna csápjait a széles tömegek felé kinyujtani, nem tudta volna őket zászlaja köré tömöríteni, a párt elszakadt volna

a tömegektől és elzárkózott, saját köldökét néző körré vált volna, ha nem hódítja meg a munkásosztály legális szervezeteit.

A párt fenntartásáért, a munkások tömegpártjának megteremtéséért folyó harc középpontjában a „Pravda" állott. Nem csupán ujság volt, amely összegezte a bolsevikoknak a legális munkásszervezetek meghódítása terén elért eredményeit — a „Pravda" egyszersmind szervező központ is volt, mely a legális szervezeteket a párt földalatti gócai körül tömörítette és a munkásmozgalmat meghatározott cél felé irányította. Lenin elvtárs már a „Mi a teendő?"-ben (1902) azt írta, hogy egy jól szerkesztett országos harcos lapnak nemcsak kollektív agitátornak, hanem kollektív szervezőnek is kell lennie. Ilyen lappá vált a „Pravda" a likvidátorok ellen a földalatti szervezet megóvásáért és a legális munkásszervezetek meghódításáért folyó harc időszakában. Ha igaz az a tétel, hogy a likvidátorokon aratott győzelem nélkül nem lett volna olyan pártunk, melyet egybeforrottsága oly erőssé, a proletariátus iránti odaadása oly legyőzhetetlenné tett, hogy megszervezte 1917 Októberét — akkor éppoly igaz az is, hogy a régi „Pravda" szívós és önfeláldozó munkája jelentős mértékben előkészítette és meggyorsította a likvidátorokon aratott győzelmet. Ebben az értelemben a régi „Pravda" kétségtelenül az orosz proletariátus későbbi dicső győzelmeinek előhírnöke volt.

„Pravda" 98. sz.
1922 május 5.
Aláírás: I. Sztálin.

LENIN ELVTÁRS PIHEN
FELJEGYZÉSEK

Azt hiszem, arról, hogy „Lenin elvtárs pihen", most, amikor a pihenő végefelé közeledik és Lenin elvtárs hamarosan ismét munkához lát, nem kellene írni. Azonkívül oly sok a benyomásom és ezek anynyira értékesek, hogy kis cikkecske formájában írni róluk, mint ahogy a „Pravda" szerkesztősége követeli, nem egészen célszerű. Mégis írnom kell, mert a szerkesztőség ragaszkodik hozzá.

A fronton találkoztam öreg harcosokkal, akik, ha több napot töltöttek pihenés és alvás nélkül szakadatlan harcokban, a harcból úgy tértek vissza, mint árnyékok s összeestek, mintha lekaszálták volna őket, — de miután „tizennyolc órát egyhuzamban" aludtak, pihenten, friss erővel új harcokba vetették magukat, mert enélkül „nem élhetnek". Lenin elvtárs, amikor júliusban másfélhónapos szünet után először találkoztam vele, éppen ilyen öreg harcos benyomását tette rám, aki idegőrlő, szakadatlan harcok után kipihente magát és a pihenő után felfrissült. Lenin elvtárs friss és felüdült, de észrevehetők a fáradtság, a túlfeszített munka nyomai.

— „Tilos ujságot olvasnom — jegyzi meg

gúnyosan Lenin elvtárs —, tilos politikáról beszélnem, gondosan kerülök minden darabka papírt, mely az asztalon hever, mert félek, hátha ujság s akkor még fegyelemsértést találok elkövetni."

Én kacagok és egekig magasztalom Lenin elvtárs fegyelmezettségét. Nevetünk az orvosokon, akik nem tudják megérteni, hogy hivatásos politikusok, ha egyszer látogatási engedélyt kaptak, képtelenek politikáról nem beszélni.

Meglep Lenin elvtárs mohósága, ahogyan kérdésekkel ostromol engem és az a vágya, leküzdhetetlen vágya, hogy ismét dolgozzék. Látszik, hogy alaposan megéhezett. Az eszer-per[39], Génua és Hága[40], a terméskilátások, az ipar és a pénzügyek — egyik kérdés a másik után villan fel. Lenin elvtárs nem siet véleményt mondani, panaszkodik, hogy elmaradt az eseményektől. Főleg csak kérdez és mindent jól megjegyez. Nagyon felélénkül, amikor hallja, hogy a terméskilátások jók.

Egészen más kép tárul elém egy hónap mulva. Ezúttal Lenin elvtárs körül halomban a könyv és az ujság (megengedték neki, hogy annyit olvasson és beszéljen politikáról, amennyit csak akar). Fáradtságnak, kimerültségnek nyoma sincs többé. Nem láthatók az ideges munkavágy jelei — az éhség elmúlt. Nyugalma és biztonsága teljesen visszatért. Ez a mi régi Leninünk, aki ravaszul néz a vele beszélőre, szemével hunyorgatva...

Persze ezúttal beszélgetésünk is sokkal élénkebb.

A belső helyzet... A termés... Az ipar állapota... A rubel árfolyama... A költségvetés...

— „A helyzet nehéz. De a legnehezebb napokon már túl vagyunk. A jó termés lényegesen megkönnyíti a dolgot. A jó termés után javulnia kell az iparnak és javulniok kell a pénzügyeknek. Most azon fordul meg a dolog, hogy az államot mentesítsük a fölösleges kiadásoktól azáltal, hogy intézményeink és üzemeink számát csökkentjük, munkájukat minőségileg megjavítjuk. Ebben a dologban különösen szilárdnak kell lennünk és akkor kijutunk a kátyúból, egészen bizonyosan kijutunk."

A külpolitikai helyzet ... Az Antant . . . Franciaország magatartása ... Anglia és Németország ... Amerika szerepe ...

— „Zsákmányra éhesek és szívből gyűlölik egymást. Hajba fognak kapni. Nincs miért sietnünk. A mi utunk igaz út: mi békét és megegyezést akarunk, de gúzsbakötni nem hagyjuk magunkat és ellene vagyunk az uzsorafeltételeket kikötő megegyezéseknek. Keményen kell tartani a kormányrudat és saját utunkon kell haladni, amelyről sem hízelgéssel, sem ijesztgetéssel nem hagyjuk magunkat letéríteni."

Az eszerek és mensevikek, dühös agitációjuk Szovjet-Oroszország ellen ...

— „Igen, azt a célt tűzték maguk elé, hogy Szovjet-Oroszországot befeketítsék. Megkönnyítik az imperialisták harcát Szovjet-Oroszország ellen. A kapitalizmus hínárjába kerültek és a mocsár fenekére süllyednek. Hadd süllyedjenek. Már régen meghaltak a munkásosztály számára."

A fehér sajtó ... Az emigráció ... Hihetetlen mesék Lenin haláláról, részletes leírásokkal ...

Lenin elvtárs mosolyog és megjegyzi: „Hadd hazudozzanak és vígasztalódjanak, a haldoklóktól nem kell megtagadni az utolsó vigaszt".

1922 szeptember 15.

Lenin elvtárs pihen.
A „Pravda" 215. számának
képes melléklete,
1922 szeptember 24.

Aláírás: I. Sztálin.

ÜDVÖZLET PETROGRÁDNAK A KÜLDÖTTEK SZOVJETJÉNEK

A proletárdiktatúra születésének ötödik évfordulója alkalmából üdvözlöm a vörös Petrográdot, a proletárdiktatúra bölcsőjét.

I. Sztálin

„Petrogradszkaja Pravda"
(„Petrográdi Pravda") 251. sz.
1922 november 5.

A FÜGGETLEN NEMZETI KÖZTÁRSASÁGOK EGYESÜLÉSÉNEK KÉRDÉSE

Beszélgetés a „Pravda" tudósítójával

Sztálin elvtárs tudósítónk kérésére a következő felvilágosítást adta a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakulásáról.[41]

Kinek a kezdeményezésére indult meg a független köztársaságok egyesülésére irányuló mozgalom?

— A mozgalmat maguk a köztársaságok kezdeményezték. A kaukázusontúli köztársaságok vezető körei már három hónappal ezelőtt felvetették azt a kérdést, hogy meg kellene teremteni a szovjet szocialista köztársaságok egységes gazdasági frontját s hogy e köztársaságoknak egy szövetséges államban kellene egyesülniök. Ezt a kérdést ugyanakkor megvitatták Azerbajdzsán, Grúzia és Örményország egyes kerületeinek széles pártgyűlésein, s amint a határozatokból látható, a kezdeményezés példátlan lelkesedést keltett. Ezzel majdnem egyidejűleg Ukrajnában és Belorussziában is felvetették az egyesülés kérdését, amit a széles pártközvélemény ott ugyanolyan lelkesedéssel fogadott, mint a Kaukázusontúlon.

Ezek a tények kétségtelenül azt bizonyítják,

hogy a mozgalom életrevaló s hogy a köztársaságok egyesülésének kérdése feltétlenül megérett.

Mi idézte elő ezt a mozgalmat, melyek a legfőbb indító okai?

— Ezek az indító okok főleg gazdasági jellegűek. A parasztgazdaság megsegítése, az ipar fellendítése, a közlekedési eszközök és a postaügy megjavítása, a pénzügyi kérdések, a koncessziók és más gazdasági szerződések kérdése, az a kérdés, hogy mint vevők vagy mint eladók együttesen lépjenek fel a külföldi piacokon — ezekkel a kérdésekkel függ össze a Köztársaságok Szövetségének megalakítására irányuló mozgalom keletkezése. Mivel, egyrészt, a polgárháború kimerítette köztársaságaink belső gazdasági forrásait és mivel, másrészt, nem jön be hozzánk komolyabb jelentőségű külföldi tőke, olyan helyzet állott elő, hogy egyetlenegy szovjet köztársaságunk sem képes saját erejéből helyreállítani gazdaságát. Ez különösen most érezhető, mikor a szovjet köztársaságok a polgárháború befejezése után először fogtak hozzá komolyan a gazdasági kérdések megoldásához és itt, a munka folyamán, először érezték, hogy mennyire elégtelenek az egyes köztársaságok elszigetelt erőfeszítései, mennyire elkerülhetetlen erőfeszítéseik egybekapcsolása és e köztársaságok gazdasági egyesülése, mint az ipar és a mezőgazdaság igazi helyreállításának egyetlen útja.

Ahhoz azonban, hogy az egyes köztársaságok gazdasági erőfeszítései valóban egyesíthetők legyenek, hogy e köztársaságok egységes gazdasági szövetségben egyesülhessenek, meg kell teremteni a meg-

felelő szövetségi, állandóan működő szerveket, melyek a köztársaságok gazdasági életét *egy* meghatározott úton irányítani tudják. Ez az oka annak, hogy a köztársaságoknak egymással kötött régi gazdasági és kereskedelmi szerződései most már nem elegendők. Ez az oka annak, hogy a Köztársaságok Szövetségének megteremtésére irányuló mozgalom túlnőtt e szerződések keretein és napirendre tűzte a köztársaságok egyesülésének kérdését.

Teljesen új jelenségnek tartja ezt az egyesülési tendenciát, vagypedig már volt ilyen korábban is?

— A független köztársaságok egyesülési mozgalma nem váratlan, még soha nem látott valami. Ennek a mozgalomnak megvan a maga története. Ez az egyesülési mozgalom fejlődése folyamán már két szakaszon ment át és most a harmadik szakaszba lépett.

Az első szakasz, amely 1918-tól 1921 végéig tartott, az intervenció és a polgárháború szakasza, amikor a köztársaságok léte halálos veszedelemben forgott és amikor ezek a köztársaságok kénytelenek voltak katonai vonalon egyesülni, hogy megvédelmezzék létüket. Ez a szakasz katonai egyesüléssel, a szovjet köztársaságok katonai szövetségével végződött.

A második szakasz, amely 1921 végétől 1922 elejéig tartott, Génua és Hága szakasza, mikor a Nyugat tőkés hatalmai, miután csalódtak az intervenció erejében, már nem katonai, hanem diplomáciai úton próbálták elérni a tőkés tulajdon helyreállítását a szovjet köztársaságokban, mikor a szovjet köztársaságok diplomáciai egységfrontja volt az az

elkerülhetetlen eszköz, amely nélkül lehetetlen volt helytállni a nyugati hatalmak nyomásával szemben. Ezen az alapon jött létre nyolc független baráti köztársaságnak az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársasággal kötött megegyezése[42], melyet a génuai konferencia megnyitása előtt írtak alá, s amely nem nevezhető másnak, mint a szovjet köztársaságok diplomáciai egyesülésének. Ezzel fejeződött be a második szakasz, köztársaságaink diplomáciai szövetségének szakasza.

Most a nemzeti köztársaságok egyesülési mozgalma harmadik szakaszába, a gazdasági egyesülés szakaszába lépett. Nem nehéz megérteni, hogy a harmadik szakasz betetőzi az egyesülési mozgalom két megelőző szakaszát.

Nem következik-e ebből, hogy a köztársaságok egyesülése azzal fog végződni, hogy ismét egyesülnek Oroszországgal, összeolvadnak vele, úgy, amint ez a Távolkeleti Köztársasággal történt?

— Nem, ez nem azt jelenti! A Távolkeleti Köztársaság[43] és a fentebb említett nemzeti köztársaságok között elvi különbség van:

a) a Távolkeleti Köztársaság egyáltalában nem a nemzeti ismérv alapján, hanem mesterségesen (ütközőállamnak), taktikai jellegű meggondolások alapján alakult (azt hitték, hogy a burzsoá-demokratikus forma megbízható biztosíték lesz Japán és más hatalmak imperialista igényeivel szemben), viszont az említett nemzeti köztársaságok, ellenkezőleg, a megfelelő nemzetiségek fejlődésének természetes eredményeként keletkeztek, s alapjuk főleg a nemzeti ismérv;

b) a Távolkeleti Köztársaságot meg lehet szüntetni anélkül, hogy ezzel lakossága többségének nemzeti érdekeit legkevésbbé is sértenők (mert lakossága éppolyan orosz, mint Oroszország népességének többsége), a nemzeti köztársaságok megszüntetése ellenben reakciós abszurdum lenne, amely feltételezi a nem-orosz nemzetiségek megszüntetését, eloroszosításukat, vagyis reakciós donquijote-izmus lenne, amelyet még az orosz sovinizmus olyan sötét lovagjai sem helyeselnek, mint a feketeszázas Sulgin.

Éppen ez a magyarázata annak, hogy a Távolkeleti Köztársaság önmaga megszüntethette magát, mihelyt meggyőződött arról, hogy a burzsoá-demokratikus forma nem alkalmas biztosíték az imperialistákkal szemben, s ezért Oroszország alkatrészévé, területévé vált, mint az Urál vagy Szibéria, Népbiztosok Tanácsa és Központi Végrehajtó Bizottság nélkül, viszont a nemzeti köztársaságok, amelyek egészen más alapon épültek, nem szüntethetők meg, nem foszthatók meg Központi Végrehajtó Bizottságuktól és Népbiztosi Tanácsaiktól, nem foszthatók meg nemzeti alapjuktól, amíg az őket szülő nemzetiségek léteznek, amíg létezik a nemzeti nyelv, a nemzeti kultúra, a nemzeti életmód, amíg léteznek a nemzeti erkölcsök és szokások. Ezért a nemzeti szovjet köztársaságoknak *egy* szövetséges államban való egyesülése nem végződhetik azzal, hogy újból egyesülnek Oroszországgal, hogy Oroszországba beolvadnak.

Milyen lesz az Ön véleménye szerint a köztársaságok egységes Szövetségben való egyesülésének jellege és formája?

— Az egyesülésnek önkéntes, kizárólag önkéntes jellegűnek kell lennie, úgy hogy minden egyes nemzeti köztársaságnak joga lesz a Szövetség kötelékéből kilépni. Tehát az önkéntesség elvét kell a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakításáról szóló szerződés alapjává tenni.

Az egyesülési szerződést az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság (mint föderatív alakulat a maga egészében), a Kaukázusontúli Föderáció[44] (szintén mint föderatív alakulat a maga egészében), Ukrajna és Belorusszia köti meg. Lehetséges, hogy Buhara és Horezm[45], mint nem szocialista, hanem csak népi szovjet köztársaságok, az egyesülésen kívül maradnak mindaddig, míg természetes fejlődésük során át nem alakulnak szocialista köztársaságokká.

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének legfelsőbb szervei: a Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság, melyet a Szövetséghez tartozó köztársaságok lakosságuk arányában választanak, továbbá a Szövetségi Népbiztosok Tanácsa, amelyet, mint a Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság végrehajtó szervét, a Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság választ.

A Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság funkciója: kidolgozza a Szövetséghez tartozó köztársaságok és föderációk politikai és gazdasági életének vezérelveit.

A Szövetségi Népbiztosok Tanácsának funkciói:

a) közvetlenül és osztatlanul vezeti a Szövetség hadügyeit, külügyeit, külkereskedelmi, vasúti és posta-távírói ügyeit;

b) vezeti a Szövetséghez tartozó köztársaságok és föderációk pénzügyi, közellátási népbiztosságának, népgazdasági tanácsának, munkaügyi és inspekciós népbiztosságának tevékenységét, e köztársaságok és föderációk belügyi, földművelésügyi, közoktatásügyi, igazságügyi, közegészségügyi népbiztossága és a társadalmi gondoskodás népbiztossága tehát osztatlanul minden egyes köztársaság és föderáció közvetlen vezetése alatt marad.

Véleményem szerint ez lesz a Köztársaságok Szövetségében való egyesülés általános formája, amennyire az a nemzeti köztársaságok egyesülési mozgalma folyamán megállapítható.

Van olyan vélemény is, amely szerint a két szövetségi szerven (a Központi Végrehajtó Bizottságon és a Népbiztosok Tanácsán) kívül okvetlenül még egy harmadik szövetségi szervet is kell létesíteni, vagyis hogy a kettő közé be kell iktatni egy — hogy úgy mondjuk — *felső*házat, melyben a nemzetiségek egyenlően volnának képviselve, — de kétségtelen, hogy ezzel a véleménnyel a nemzeti köztársaságokban nem rokonszenvezhetnek már csak azért sem, mert a kétkamarás rendszer — *felső*házzal — összeegyeztethetetlen a szovjet építéssel, legalábbis annak mai fejlődési szakaszán.

Mikor fog megvalósulni — az Ön véleménye szerint — a Köztársaságok Szövetsége és mi lesz annak nemzetközi jelentősége?

— Azt hiszem, hogy a Köztársaságok Szövetségének megalakulása nem soká várat magára. Nagyon valószínű, hogy a Szövetség megalakulása egybe fog esni az Oroszországi Szocialista Föderatív

Szovjet Köztársaság X. Szovjetkongresszusának küszöbönálló ülésszakával.

Ami ennek a Szövetségnek nemzetközi jelentőségét illeti, ez aligha szorul bővebb magyarázatra. Ha a szovjet köztársaságok katonai szövetsége a polgárháború időszakában lehetővé tette, hogy visszaverjük ellenségeink katonai beavatkozását; ha e köztársaságok diplomáciai szövetsége Génua és Hága időszakában megkönnyítette az Antant diplomáciai nyomása elleni harcunkat, akkor kétségtelen, hogy a szovjet köztársaságoknak egy szövetséges államban való egyesülése a minden téren való katonai és gazdasági együttműködés olyan formáját hozza majd létre, amely a szovjet köztársaságok gazdasági boldogulását alapjában megkönnyíti és ilymódon e köztársaságok fellegvárrá lesznek a nemzetközi kapitalizmus merényleteivel szemben.

„Pravda" 261. sz.
1922 november 18.

A SZOVJET KÖZTÁRSASÁGOK EGYESÜLÉSÉRŐL

Előadói beszéd a X. Összoroszországi Szovjetkongresszuson[46]

1922 december 26

Elvtársak! Néhány nappal a kongresszus megnyitása előtt az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége a kaukázusontúli köztársaságok, Ukrajna és Belorusszia szovjetkongresszusaitól több határozatot kapott arra vonatkozólag, hogy ezeknek a köztársaságoknak *egy* szövetséges államban való egyesülése kívánatos és feltétlenül szükséges. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége megtárgyalta ezt a kérdést és határozatilag kimondta, hogy az egyesülés időszerű. Ezzel a határozattal kapcsolatban került a mai kongresszus napirendjére a köztársaságok egyesülésének kérdése.

A szovjet szocialista köztársaságok egyesülésére irányuló mozgalom már három-négy hónappal ezelőtt kezdődött. A kezdeményezés az Azerbajdzsán, az Örmény és a Grúz Köztársaságtól indult ki, amelyekhez utóbb az Ukrán és a Belorussz Köztársaság is csatlakozott. A mozgalomnak az az értelme, hogy a régi szerződéses viszony — az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság és más szovjet köztársaságok közötti egyezményes viszony —

túlélte magát, elégtelennek bizonyult. A mozgalom értelme az, hogy a régi szerződéses viszonyról elkerülhetetlenül szorosabb egyesülési viszonyra, olyan viszonyra kell áttérni, amely feltételezi egy egységes szövetséges állam megteremtését, melynek vannak megfelelő végrehajtó és törvényhozó jellegű szövetségi szervei, van Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottsága és Szövetségi Népbiztosi Tanácsa. Szóval: a mozgalom folyamán most azt javasolják, hogy amit korábban esetről-esetre, egyezményes viszony keretében oldottunk meg, most törvényileg állandósítsuk.

Melyek azok az okok, amelyek egyesülésre késztetik a köztársaságokat? Melyek azok a körülmények, amelyek az egyesülés szükségességét meghatározták?

A szovjet köztársaságok *egy* szövetséges államban való egyesülésének szükségességét a körülmények három csoportja szabta meg.

E körülmények első csoportját belső gazdasági állapotunkat érintő tények alkotják.

Először, a hétéves háború következményeképpen a köztársaságok rendelkezésére álló gazdasági segélyforrásaink szegénysége, amely arra kényszerít bennünket, hogy e szegényes eszközöket észszerűbb kihasználásuk végett és az összes köztársaságok Szovjethatalmának gerincét alkotó fő gazdasági ágak fejlesztése érdekében egyesítsük.

Másodszor, a föderációnk különböző vidékei és köztársaságai között történelmileg kialakult természetes munkamegosztás, gazdasági munkamegosztás. Például, az Észak textilárukkal látja el a Délt és

a Keletet; a Dél és a Kelet pedig gyapottal, fűtőanyaggal stb. az Északot. Ezt a területek között kialakult munkamegosztást nem lehet egy tollvonással eltörölni: ezt a munkamegosztást a föderáció gazdasági fejlődésének egész történelmi folyamata hozta létre. És ez a munkamegosztás, amely lehetetlenné teszi az egyes vidékek teljes kifejlődését, ha a köztársaságok külön-külön léteznek, arra kötelezi a köztársaságokat, hogy egységes gazdasági egészben tömörüljenek.

Harmadszor, az egész föderáció területén egységesek a legfőbb közlekedési eszközök, amelyek minden lehetséges egyesülés idegét és alapját alkotják. Magától értetődően nem lehet megengedni, hogy a közlekedési eszközökkel minden egyes köztársaság kizárólag saját érdekében külön-külön rendelkezzék, mert ez a gazdasági élet fő idegét — a közlekedést — tervszerűtlenül kihasznált egyes részek halmazává változtatná. Ez a körülmény szintén arra inditja a köztársaságokat, hogy *egy* államban egyesüljenek.

Végül, szűkös pénzügyi eszközeink. Elvtársak, nyiltan meg kell mondanunk, hogy pénzügyeink nagyfokú fejlesztésének lehetőségei most, a Szovjethatalom fennállásának hatodik évében, sokkal csekélyebbek, mint például a régi rendszerben, amelynek rendelkezésére állt az évi ötszázmillió rubelt jövedelmező vodka-monopólium, ami nálunk nem lesz, és rendelkezésére álltak a többszázmilliós külföldi hitelek, márpedig mi erre se számithatunk. Mindez azt bizonyitja, hogy amikor pénzügyi fejlődésünk lehetőségei ilyen szegényesek, akkor nem fogjuk megoldani köztársaságaink pénzügyi gazdaságának

legfőbb és legközelebbi feladatait, ha nem tömörítjük erőinket, ha az egyes köztársaságok pénzügyi erőit nem egyesítjük egységes egészben.

Ez az első csoportja azoknak a körülményeknek, amelyek az egyesülés útjára késztetik köztársaságainkat.

A köztársaságok egyesülését meghatározó körülmények második csoportja — a külső helyzetünkkel összefüggő tények csoportja. Katonai helyzetünkre gondolok. A külföldi tőkéhez való külkereskedelmi viszonyunkra gondolok. Végül, a burzsoá államokhoz való diplomáciai viszonyunkra gondolok. Nem szabad, elvtársak, megfeledkezni arról, hogy bár köztársaságaink szerencsésen kerültek ki a polgárháború állapotából, a külső támadások veszélye korántsem tekinthető kizártnak. Ez a veszély megköveteli, hogy katonai frontunk teljesen egységes legyen, hogy hadseregünk feltétlenül egységes legyen, különösen most, amikor ráléptünk, persze nem a morális leszerelés útjára, hanem a fegyverkezés valóságos anyagi csökkentésének útjára. Miután haderőnk létszámát hatszázezerre csökkentettük, most különösen nagy szükségünk van egységes, elszakíthatatlan katonai frontra, amely garantálni tudja a köztársaság külső biztonságát.

Továbbá, a háború veszélyén kívül fennáll még föderációnk gazdasági elszigetelésének veszélye. Önök tudják, hogy ha Génua és Hága után és Urquhart[47] után köztársaságunk gazdasági bojkottja nem is sikerült, de jelentősebb tőke sem igen áramlik be gazdasági szükségleteink fedezésére. Fennáll a veszély, hogy köztársaságainkat gazdaságilag elszigetelik.

Az intervenciónak ezt az új, a katonai intervenciónál nem kevésbbé veszélyes formáját csak úgy háríthatjuk el, ha a kapitalista körülzárás ellen megteremtjük szovjet köztársaságaink gazdasági egységfrontját.

Végül, diplomáciai helyzetünk. Önök tanúi voltak annak, hogy nemrégen, közvetlenül a lausanne-i konferencia[48] megnyitása előtt, az antant-államok minden módon elszigetelni igyekeztek föderációnkat. Ez diplomáciailag nem sikerült nekik. A föderációnk ellen irányuló, szervezett diplomáciai bojkottot áttörtük. Az Antant kénytelen volt számolni föderációnkkal, kénytelen volt kissé engedni, kissé meghátrálni. Nincs okunk arra számítani, hogy föderációnk diplomáciai elszigetelésének ilyen és hasonló kísérletei nem fognak megismétlődni. Ezért feltétlenül egyesítenünk kell diplomáciai frontunkat is.

Ez a második csoportja azoknak a körülményeknek, melyek az egyesülés útjára késztetik a szovjet szocialista köztársaságokat.

A körülményeknek mind első csoportja, mind második csoportja eddig is éreztette hatását és érvényben volt a Szovjethatalom fennállásának egész időszaka alatt. Gazdasági szükségleteink, amelyről éppen most beszéltem, úgyszintén a külpolitika terén felmerülő katonai és diplomáciai szükségleteink kétségtelenül korábban is érezhetők voltak. De ezek a körülmények csak most lettek rendkívül fontosak, a polgárháború befejezése után, amikor a köztársaságoknak először nyilt lehetőségük arra, hogy hozzáfogjanak a gazdasági építéshez, mikor először látták meg, milyen szűkösek gazdasági eszközeik és mennyire szükséges az egyesülés mind belső gazdasági vonalon,

mind külső vonalon. Ez az oka annak, hogy a független szovjet szocialista köztársaságok egyesülésének kérdése most, a Szovjethatalom fennállásának hatodik évében került napirendre.

Végül, a tények harmadik csoportja, amely szintén megköveteli az egyesülést, a Szovjethatalom felépítésének jellegével, a Szovjethatalom osztálytermészetével függ össze. A Szovjethatalom, mely belső lényegénél fogva internacionális hatalom, úgy van felépítve, hogy a tömegekben minden módon istápolja az egyesülés eszméjét, és már természeténél fogva az egyesülés útjára sarkalja a tömegeket. A tőke, a magántulajdon és a kizsákmányolás szétválasztja az embereket, egymással szembenálló, ellenséges táborokra szaggatja őket, aminek példái Nagybritannia, Franciaország, sőt még az olyan kicsiny soknemzetiségű államok is, mint Lengyelország és Jugoszlávia, melyeket belső, kiengesztelhetetlen ellentmondásaik alapjaikban ásnak alá, — szóval ott, Nyugaton, ahol a tőkés demokrácia uralkodik s ahol az államok a magántulajdonon alapulnak, az állam alapja maga olyan, hogy szítja a kölcsönös nemzeti marakodást, a konfliktusokat és harcot, — ezzel szemben itt, a Szovjetek világában, ahol a hatalom nem a tőkén, hanem a munkán épül, ahol a hatalom nem a magántulajdonon, hanem a kollektív tulajdonon épül, ahol a hatalom nem az ember ember által való kizsákmányolásán épül, hanem e kizsákmányolás ellen harcol, itt, ellenkezőleg, itt maga a hatalom természete hajlamossá teszi a dolgozó tömegeket arra, hogy természetszerűen egy szocialista családban törekedjenek egyesülni.

Vajjon nem jellemző, hogy ott, Nyugaton, a burzsoá demokrácia világában, fokozatosan hanyatlanak és alkatrészeikre bomlanak a soknemzetiségű államok (például Nagybritannia, amely nem tudom hogyan fogja rendezni dolgát Indiával, Egyiptommal, Írországgal, vagy Lengyelország, amelyről szintén nem tudom hogyan fogja rendezni dolgát az ott élő belorusszokkal és ukránokkal), viszont itt, a mi föderációnkban, amely legalább harminc nemzetiséget egyesít, itt, ellenkezőleg, a független köztársaságok közötti állami kapcsolatok erősödnek s ez a folyamat a független nemzetiségeknek *egy* független államban való egyre szorosabb közeledésére vezet! Íme, az állami egyesülés két típusa: az első, a kapitalista típus, az állam szétbomlására vezet, a második, a szovjet típus, ellenkezőleg, a korábban független nemzetiségeknek *egy* független államban való fokozatos, de tartós közeledésére vezet.

Ez a harmadik csoportja azoknak a tényeknek, melyek az egyes köztársaságokat az egyesülés útjára késztetik.

Mármost milyen legyen a köztársaságok egyesülésének formája? Azok a határozatok, melyeket az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége az ukrajnai, a belorussziai és a kaukázusontúli szovjet köztársaságtól kapott, körvonalazták az egyesülés alapjait.

Négy köztársaság egyesül: az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, mint föderatív alakulat a maga egészében, a Kaukázusontúli Köztársaság, szintén mint föderatív alakulat a maga egészében, Ukrajna és Belorusszia. Két független

szovjet köztársaság, Horezm és Buhara, amelyek nem szocialista, hanem népi szovjet köztársaságok, egyelőre ennek az egyesülésnek keretein kívül maradnak, de csak azért és kizárólag azért, mert még nem szocialista köztársaságok. Nem kételkedem, elvtársak, és remélem, Önök sem kételkednek abban, hogy ezek a köztársaságok, amelyek belső fejlődésük folyamán a szocializmus felé haladnak, szintén tagjai lesznek a most megalakuló szövetséges államnak.

Úgy tűnhetnék, hogy célszerűbb volna, ha a Köztársaságok Szövetségébe nem az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság a maga egészében, mint föderatív alakulat lépne be, hanem előbb alkatrészeire bomlanék és egyes köztársaságai külön-külön lépnének be a Köztársaságok Szövetségébe. Szerintem ez az út nem észszerű, célszerűtlen és maga az egyesülési mozgalom fejlődése kizárja azt. Először, ez arra vezetne, hogy a köztársaságok egyesülési folyamatával egyidejűleg a már létező föderatív alakulatok szétesési folyamata indulna meg, ami fejetetejére állítaná a köztársaságok egyesülésének megkezdődött forradalmi folyamatát. Másodszor, ha ezen a helytelen úton haladnánk, akkor az a helyzet állna elő, hogy nemcsak nyolc autonóm köztársaságra kellene bontani az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságot, hanem még külön orosz Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot és orosz Népbiztosok Tanácsát is kellene alakítanunk, ami nagy, teljesen szükségtelen és káros szervezeti felfordulásra vezetne, ami most semmiesetre sem kívánatos, sem a belső, sem a külső helyzet szempontjából.

Ezért azt gondolom, hogy a helyes megoldás az, ha a szövetségben négy alany, négy köztársaság egyesül, mégpedig: az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, a Kaukázusontúli Föderáció, Ukrajna és Belorusszia.

Az egyesülési szerződés elkészítésénél a következő irányelveket kell alapul venni: külkereskedelmi, hadügyi-haditengerészeti, külügyi, vasúti és postaügyi népbiztosságok csak a Szövetségi Népbiztosok Tanácsában alakulnak. A pénzügyi, népgazdasági, közellátási, munkaügyi és inspekciós népbiztosságok a szerződő köztársaságok kötelékében maradnak olymódon, hogy a szövetségi központ megfelelő népbiztosságainak utasításai szerint működhessenek. Ez azért szükséges, hogy a köztársaságok dolgozó tömegeinek erői a közellátás, a Legfőbb Népgazdasági Tanács, a Pénzügyi Népbiztosság, illetve a munkaügyek vonalán a szövetségi központ vezetésével egyesüljenek. Végül, a többi népbiztosság: a belügyi, az igazságügyi, a közoktatásügyi, a földművelésügyi stb. — összesen hat népbiztosság —, melyeknek a köztársaságok területén élő népek életmódjával, erkölcseivel, a birtokviszonyok sajátos formáival, a bíráskodás sajátos formáival, e népek nyelvével és kultúrájával közvetlenül van dolguk — a szerződő köztársaságok önálló népbiztosságai maradnak, s azokat e köztársaságok Központi Végrehajtó Bizottságai és Népbiztosi Tanácsai vezetik. Ez elengedhetetlen, mert ez a reális feltétele annak, hogy a szovjet köztársaságok területén élő népek nemzeti fejlődésének szabadságát biztosítsuk.

Ezeken az alapelveken kell véleményem szerint

felépíteni azt a szerződést, amelyet köztársaságaink a napokban kötnek egymással.

Ennek megfelelően beterjesztem az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége által jóváhagyott határozati javaslatot:

1. A Szovjetkongresszus megállapítja, hogy az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságnak, az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaságnak, a Kaukázusontúli Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságnak és a Belorussz Szocialista Szovjet Köztársaságnak a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében való egyesülése időszerű.

2. Az egyesülés alapja az önkéntesség és a köztársaságok egyenjogúságának elve, beleértve, hogy mindegyik köztársaságnak joga van szabadon kilépni a Köztársaságok Szövetségéből.

3. A Szovjetkongresszus megbízza az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság küldöttségét, hogy Ukrajna, a Kaukázusontúli Köztársaság és Belorusszia küldöttségével együtt dolgozzon ki egy nyilatkozattervezetet a Köztársaságok Szövetségének megalakulásáról, s e nyilatkozatban fejtse ki azokat a körülményeket, amelyek a köztársaságoknak *egy* szövetséges államban való egyesülését megkövetelték.

4. A Szovjetkongresszus megbízza a küldöttséget, hogy dolgozza ki az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságnak a Köztársaságok Szövetségébe való belépése feltételeit, s arra kötelezi a küldöttséget, hogy a szövetségi szerződés tárgyalásánál érvényesítse a következő tételeket:

a) megfelelő szövetségi törvényhozói és végrehajtói szervek létesítendők;

b) a hadügyi-haditengerészeti, közlekedésügyi, külügyi, külkereskedelmi, posta- és távíróügyi népbiztosságok központosítandók;

c) a szerződő köztársaságok pénzügyi, közellátási, népgazdasági, munkaügyi és munkás-paraszt inspekciós

népbiztosságaira a Köztársaságok Szövetségének megfelelő népbiztosságai által adott utasítások kötelezők;

d) a szerződő köztársaságok területein élő népek nemzeti fejlődésének érdekei teljes mértékben biztosítandók.

5. A szerződéstervezetet, mielőtt a Köztársaságok Szövetségének első kongresszusa elé terjesztenék, jóváhagyás végett be kell terjeszteni az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak, mégpedig a Végrehajtó Bizottság Elnökségének.

6. A Szovjetkongresszus felhatalmazza a küldöttséget, hogy az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság által jóváhagyott egyesülési feltételek alapján megkösse az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság szerződését Ukrajna, a Kaukázusontúl és Belorusszia Szocialista Szovjet Köztársaságaival a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakításáról.

7. A szerződés jóváhagyás végett a Köztársaságok Szövetségének I. kongresszusa elé terjesztendő.

Ez az a határozati javaslat, melyet figyelmükbe ajánlok.

Elvtársak! A szovjet köztársaságok megalakulása óta a világ államai két táborra oszlottak: a szocializmus táborára és a kapitalizmus táborára. A kapitalizmus táborában imperialista háborúk, nemzeti viszályok dúlnak, elnyomás, gyarmati rabság és sovinizmus uralkodik. Ezzel szemben a Szovjetek táborát, a szocializmus táborát a népek kölcsönös bizalma, a nemzeti egyenjogúság, a népek békés együttélése és testvéri együttműködése jellemzi. A kapitalista demokrácia már évtizedek óta iparkodik a nemzeti ellentéteket a szabad nemzeti fejlődés érdekeinek és a kizsákmányolás rendszerének összeegyeztetése alapján megoldani. Ez azonban mindeddig nem sikerült

és nem is fog sikerülni. Ellenkezőleg, a nemzeti ellentétek csomója egyre jobban összebogozódik és pusztulással fenyegeti a kapitalizmust. Csak nálunk, a Szovjetek világában, a szocializmus táborában sikerült gyökerestől kiirtani a nemzeti elnyomást és megteremteni a népek kölcsönös bizalmát és testvéri együttműködését. És csak miután a Szovjeteknek ez sikerült, csak ezután nyílt lehetőségünk arra, hogy föderációnkat felépítsük és belső és külső ellenségeinek támadása ellen megvédjük.

A Szovjethatalomnak öt évvel ezelőtt sikerült a népek békés együttélésének és testvéri együttműködésének alapját lerakni. Most, amikor itt arról határozunk, hogy az egyesülés kívánatos és szükséges, az a feladat áll előttünk, hogy ezt a művet egy új épülettel, a dolgozók új, nagy szövetséges hatalmának megalakításával megkoronázzuk. Köztársaságaink népei nemrég tartott kongresszusaikon egyhangúlag elhatározták, hogy megalakítják a Köztársaságok Szövetségét s e népek akarata kétségtelenül arról tanuskodik, hogy az egyesülés ügye helyes úton halad, hogy az egyesülés alapja az önkéntesség és a népek egyenjogúságának magasztos elve lesz. Reméljük, elvtársak, hogy szövetséges köztársaságunk megalakításával szilárd bástyát teremtünk a nemzetközi kapitalizmussal szemben, hogy az új szövetséges állam újabb határozott lépés lesz az egész világ dolgozóinak Szovjet Szocialista Világköztársaságban való egyesülése felé. (Hosszantartó taps. Az „Internacionálét" éneklik.)

„Pravda" 295. sz.
1922 december 28.

A SZOVJET SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGÉNEK MEGALAKULÁSA

Előadói beszéd a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének I. Szovjetkongresszusán[49]

1922 december 30

Elvtársak! A Szovjethatalom történetében a mai nap fordulópont. A mai nap — határköve a régi, már megtett időszaknak, mikor a szovjet köztársaságok, bár együtt cselekedtek, de külön meneteltek, s mindenekelőtt saját létkérdéseikkel foglalkoztak — s határköve az új, már megkezdett időszaknak, amikor véget ér a szovjet köztársaságok külön léte, amikor a köztársaságok egységes szövetséges államban egyesülnek, hogy sikeresen harcolhassanak a gazdasági bomlás ellen, amikor a Szovjethatalomnak már nemcsak az a törekvése, hogy létezzék, hanem az is, hogy komoly nemzetközi erővé fejlődjék, amely befolyásolni tudja a nemzetközi helyzetet és azt a dolgozók érdekében meg is tudja változtatni.

Mi volt a Szovjethatalom öt évvel ezelőtt? Kicsiny, alig észrevehető tényező, amelyen valamennyi ellensége gúnyolódott és sok barátja szánakozott. Ez a katonai felbomlás időszaka volt, amikor a Szovjethatalom nem annyira tulajdon erejére, mint inkább ellenségeinek erőtlenségére támaszkodott, amikor a Szovjethatalom ellenségei, akik két koalícióra, osztrák-

német koalícióra és angol-francia koalícióra szakadtak, háborút viseltek egymás ellen és nem állott módjukban, hogy fegyverüket a Szovjethatalom ellen fordítsák. Ez az időszak a Szovjethatalom történetében a katonai felbomlás időszaka. De a Szovjethatalom a Kolcsak és Gyenyikin elleni harcban megteremtette a Vörös Hadsereget és sikeresen kijutott a katonai felbomlás időszakából.

Ezután új időszak kezdődött a Szovjethatalom történetében, a gazdasági bomlás elleni harc időszaka. Ez az időszak még korántsem zárult le, de máris vannak eredményei, mert ebben az időszakban a Szovjethatalom sikeres harcot folytatott az éhínség ellen, amely tavaly sujtotta az országot. Ebben az időszakban jelentékenyen fellendült a mezőgazdaság, jelentékenyen megélénkült a könnyűipar. Már vannak ipari parancsnoki kádereink, amelyekre reménységgel és nagy bizalommal tekintünk. De mindez még korántsem elegendő ahhoz, hogy a gazdasági bomlást leküzdjük. Ahhoz, hogy legyűrjük és felszámoljuk a gazdasági bomlást, egyesíteni kell valamennyi szovjet köztársaság erőit, mozgósítani kell a köztársaságok minden pénzügyi és gazdasági lehetőségét fő iparágaink helyreállítására. Emiatt kell a szovjet köztársaságokat *egy* szövetséges államban egyesíteni. A mai napon köztársaságaink *egy* államban egyesülnek, hogy egyesült erővel helyreállítsák gazdaságunkat.

A katonai felbomlás elleni harc időszaka a Vörös Hadsereget adta nekünk, mely a Szovjethatalom létének egyik alapja. A következő időszak — a gazdasági bomlás elleni harc időszaka — állami létünk új kere-

teit adja nekünk — a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét, amely kétségtelenül előrelendíti a szovjet gazdaság helyreállításának művét.

Mi most a Szovjethatalom? A munka nagyhatalma, amely ellenségeit immár nem gúnyra, hanem fogcsikorgatásra készteti.

Ezek a Szovjethatalom fejlődésének eredményei fennállásának öt esztendeje alatt.

De a mai nap, elvtársak, nemcsak az eredmények összegezésének napja, a mai nap egyszersmind a győzelem napja is, melyen az új Oroszország diadalünnepet ül a régi Oroszország fölött, mely Európa zsandárja volt, Oroszország fölött, mely Ázsia hóhérja volt. A mai nap az új Oroszország diadalnapja, az új Oroszországé, amely széttörte a nemzeti elnyomás láncait, megszervezte a tőke fölötti győzelmet, megteremtette a proletariátus diktatúráját, felébresztette a Kelet népeit, lelkesíti a Nyugat munkásait, a párt vörös zászlaját állami zászlóvá tette és e zászló köré gyüjtötte a szovjet köztársaságok népeit, hogy *egy* államban egyesítse őket, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében, mely az eljövendő Szovjet Szocialista Világköztársaság mintája.

Bennünket kommunistákat gyakran szidnak és azt állítják, hogy mi nem vagyunk képesek építeni. Hadd tanuskodjék a Szovjethatalom ötéves fennállásának története arról, hogy a kommunisták építeni is tudnak. Hadd mutassa meg a mai Szovjetkongresszus, melynek az a hivatása, hogy a Köztársaságok Szövetségéről szóló Nyilatkozatot és Szerződést, melyet a felhatalmazott küldöttségek tegnapi

konferenciája elfogadott, jóváhagyja, hadd mutassa meg a mai Szovjetkongresszus mindenkinek, aki még tud gondolkozni, hogy a kommunisták éppen olyan jól tudják építeni az újat, amilyen jól tudják lerombolni a régit.

Íme, elvtársak, a Nyilatkozat, melyet a felhatalmazott küldöttségek tegnapi konferenciája elfogadott[50]. Felolvasom (lásd az 1. sz. mellékletet).

Íme, a Szerződés szövege, amelyet ugyanaz a konferencia szintén elfogadott. Felolvasom (lásd a 2. sz. mellékletet).

Elvtársak, a szovjet köztársaságok meghatalmazott küldöttségeinek konferenciája megbízásából indítványozom, hogy hagyják jóvá a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakulásáról szóló Nyilatkozat és Szerződés most felolvasott szövegét.

Elvtársak, indítványozom, hogy fogadják el a Nyilatkozatot és a Szerződést a kommunistákra jellemző egyöntetűséggel. Ezzel új fejezetet írnak az emberiség történelmébe. (T a p s.)

„Pravda" 298. sz.
1922 december 31.

AZ OROSZ KOMMUNISTÁK STRATÉGIÁJÁNAK ÉS TAKTIKÁJÁNAK KÉRDÉSÉHEZ[51]

Ezt a cikket azoknak az előadásoknak alapján írtam, melyeket „Az orosz kommunisták stratégiájáról és taktikájáról" a Presznya kerület munkásklubjában és a Szverdlov egyetem[52] kommunista csoportjában különböző időben tartottam. Nemcsak azért szántam rá magam a cikk közzétételére, mert kötelességemnek tartom kielégíteni a presznyaiak és a Szverdlov egyetem hallgatóinak kívánságát, hanem azért is, mert azt hiszem, hogy ez a cikk hasznos lesz pártmunkásaink új nemzedéke számára. De előre kell bocsátanom, hogy ez a cikk nem tart igényt arra, hogy valami lényegesen újat adjon ahhoz képest, amit vezető elvtársaink az orosz pártsajtóban már több ízben kifejtettek. Ez a cikk nem egyéb, mint Lenin elvtárs alapvető nézeteinek rövidre fogott és vázlatos ismertetése.

I
BEVEZETŐ FOGALMAK

1. A MUNKÁSMOZGALOM KÉT OLDALA

A politikai stratégiának éppúgy, mint a taktikának, a munkásmozgalommal van dolga. A munkásmozgalom azonban két elemből áll: objektív, azaz

ösztönös elemből és szubjektív, azaz tudatos elemből. Az objektív, ösztönös elem azoknak a folyamatoknak a csoportja, melyek a proletariátus tudatos és szabályozó akaratától függetlenül mennek végbe. Az ország gazdasági fejlődése, a kapitalizmus fejlődése, a régi hatalom felbomlása, a proletariátus és a proletariátust környező osztályok ösztönös mozgalma, az osztályok összeütközése stb. — mindezek olyan jelenségek, amelyeknek fejlődése nem függ a proletariátus akaratától. Ez a mozgalom objektív oldala. A stratégia semmit sem tehet ezekkel a folyamatokkal, mert azokat nem tudja sem megszüntetni, sem megváltoztatni, csupán számolhat velük és kiindulhat belőlük. Ezt a területet a marxizmus elmélete és a marxizmus programja tanulmányozza.

A mozgalomnak azonban még szubjektív, tudatos oldala is van. A mozgalom szubjektív oldala — a mozgalom ösztönös folyamatainak tükröződése a munkások agyában, a proletariátus tudatos és tervszerű mozgalma meghatározott cél irányában. A mozgalomnak ez az oldala tulajdonképpen azért érdekel bennünket, mert ez az oldal, a mozgalom objektív oldalától eltérően, teljes egészében a stratégia és taktika irányító hatása alatt áll. A stratégia a mozgalom objektív folyamatain semmit sem tud változtatni, itt ellenben, a mozgalom szubjektív, tudatos oldalának területén, ellenkezőleg, a stratégia alkalmazásának köre széles és változatos, mert a stratégia gyorsíthatja vagy lassíthatja a mozgalmat, irányíthatja a legrövidebb útra, vagy letérítheti a nehezebb és rögösebb útra, aszerint, hogy mennyire jó vagy mennyire rossz a stratégia.

A mozgalom gyorsítása vagy lassítása, megkönnyítése vagy gátlása — ez a politikai stratégia és taktika alkalmazásának területe és határa.

2. A MARXIZMUS ELMÉLETE ÉS PROGRAMJA

A stratégia maga nem foglalkozik a mozgalom objektív folyamatainak tanulmányozásával. De köteles ismerni és helyesen számbavenni azokat, ha a mozgalom vezetésében nem akar nagyon durva és végzetes hibákat elkövetni. A mozgalom objektív folyamatainak tanulmányozásával elsősorban a marxizmus elmélete s azután a marxizmus programja is foglalkozik. Ezért a stratégiának teljes egészében a marxizmus elméletének és programjának tételeire kell támaszkodnia.

A marxizmus elmélete, amely a kapitalizmus objektív folyamatait fejlődésükben és elmúlásukban tanulmányozza, arra a következtetésre jut, hogy a burzsoázia bukása elkerülhetetlen s a proletariátus elkerülhetetlenül meghódítja a hatalmat, hogy a kapitalizmust elkerülhetetlenül felváltja a szocializmus. A proletár stratégia csak abban az esetben nevezhető valóban marxista stratégiának, ha a marxizmus elméletének ez a legfőbb következtetése lesz munkájának alapja.

A marxizmus programja az elmélet tételeiből kiindulva meghatározza a proletármozgalom céljait, melyek a programpontokban tudományosan meg vannak fogalmazva. A program szólhat a kapitalizmus fejlődésének egész időszakára, a kapitalizmus megdöntését és a szocialista termelés megszervezését tartva szem előtt, de vonatkozhatik a kapitalizmus fejlő-

désének meghatározott szakaszára, például a feudális-abszolutisztikus rend maradványainak megdöntésére és a kapitalizmus szabad fejlődéséhez szükséges feltételek megteremtésére. Ennek megfelelően a program két részből állhat: maximális és minimális részből. Magától értetődik, hogy a program minimális részének megvalósítására irányuló stratégiának okvetlenül különböznie kell a program maximális részének megvalósítására irányuló stratégiától és a stratégia csak abban az esetben nevezhető valóban marxista stratégiának, ha munkájában a mozgalomnak a marxizmus programjában meghatározott céljai vezérlik.

3. STRATÉGIA

A stratégia legfontosabb feladata, hogy meghatározza azt a fő irányt, amelyben a munkásosztály mozgalmának haladnia kell s amely irányban a proletariátus szempontjából legelőnyösebb a fő csapást az ellenségre mérni a programban kitűzött célok elérése érdekében. A stratégiai terv — annak a terve, hogyan kell a döntő csapást abban az irányban megszervezni, amelyben a csapás leginkább hozhat maximális eredményeket.

A politikai stratégia alapvonásait különösebb fáradság nélkül megrajzolhatjuk, ha felhasználjuk hasonlóságát a katonai stratégiával, például azzal a stratégiával, amelyet a polgárháború időszakában, a Gyenyikin ellen vívott harc idején alkalmaztunk. Mindenki emlékszik 1919 végére, amikor Gyenyikin Tula alatt állt. Ebben az időben a katonai vezetők közt érdekes vita folyt arról, hogy melyik irányból kellene döntő csapást mérni Gyenyikin hadseregeire.

Egyes katonai vezetők azt javasolták, hogy a csapás fő iránya a Caricin—Novorosszijszk vonal legyen. Ezzel szemben mások azt javasolták, hogy a Voronyezs—Rosztov vonalon mérjük a döntő csapást az ellenségre, hogy, végighaladva ezen a vonalon és így két részre szakítva Gyenyikin hadseregeit, egyenként zúzzuk szét azokat. Az előbbi tervnek kétségtelenül megvolt az az előnyös oldala, hogy Novorosszijszk elfoglalása elvágta volna Gyenyikin hadseregeinek visszavonulási útját. De ez a terv mégis, egyrészt hátrányos volt, mert e terv szerint olyan vidékeken (a Don területen) kellett volna előnyomulnunk, amelyek ellenségesek voltak a Szovjethatalommal szemben, tehát nagy áldozatokkal járt volna; másrészt veszélyes is volt, mert Gyenyikin hadseregei előtt — Tulán, Szerpuhovon át — megnyitotta volna a Moszkva felé vezető utat. Kizárólag a fő csapás második terve volt helyes, egyrészt mert e terv szerint fő csoportunknak a Szovjethatalommal rokonszenvező vidékeken (Voronyezs kormányzóság — Donyec medence) kellett előnyomulnia, tehát nem követelt különösebb áldozatot, másrészt mert ez a terv meghiúsította Gyenyikin Moszkva felé nyomuló hadereje főcsoportjának hadműveleteit. A katonai vezetők többsége a második terv mellett foglalt állást s ezzel a Gyenyikin ellen folytatott háború sorsa eldőlt.

Másszóval: a fő csapás irányát meghatározni annyi, mint a háború egész időszakára előre eldönteni a hadműveletek jellegét, tehát kilenctizedrészben az egész háború sorsát. Ez a stratégia feladata.

Ugyanezt kell mondanunk a politikai stratégiáról is. A proletármozgalom fő irányának kérdésében

először a kilencszázas évek elején, az orosz-japán háború idején ütköztek össze komolyan az oroszországi proletariátus politikai vezetői. Mint ismeretes, pártunk egy részének (a mensevikeknek) akkor az volt a nézete, hogy a cárizmus ellen folyó harcban a proletármozgalom fő irányának a proletariátus és a liberális burzsoázia blokkjának vonalán kell haladnia, a parasztságot, a forradalom e rendkívül fontos tényezőjét, kizárták, vagy majdnem kizárták a tervből, az általános forradalmi mozgalom vezető szerepét pedig a liberális burzsoáziának szánták. Ezzel szemben a párt másik része (a bolsevikok) azt állította, hogy a fő csapás irányának a proletariátus és a parasztság blokkjának vonalán kell haladnia, az általános forradalmi mozgalom vezető szerepét a proletariátus számára kell biztosítani, a liberális burzsoáziát pedig semlegesíteni kell.

Ha a kilencszázas évektől az 1917-es februári forradalomig terjedő egész forradalmi mozgalmunkat — a Gyenyikin ellen viselt háború analógiája alapján — úgy tekintjük, mint a munkások és parasztok háborúját a cárizmus és a földbirtokosok ellen, akkor világos, hogy a cárizmus és a földbirtokosok sorsa jelentős mértékben attól függött, hogy az előbbi (mensevik), vagy az utóbbi (bolsevik) stratégiai tervet fogadják-e el, hogy az egyik, avagy a másik fő irány lesz-e a forradalmi mozgalom fő iránya.

Mint ahogy a Gyenyikin ellen viselt háború idején a katonai stratégia a csapás fő irányának kijelölésével kilenctizedrészben meghatározta valamennyi további hadművelet jellegét, beleértve Gyenyikin teljes szétzúzását, ugyanígy itt, a cárizmus ellen folyó forra-

dalmi harc terén is politikai stratégiánk azzal, hogy a bolsevik terv szellemében kijelölte a forradalmi mozgalom fő irányát, meghatározta pártunk munkájának jellegét a cárizmus ellen folyó nyilt harc egész időszakára, az orosz-japán háborútól az 1917-es februári forradalomig.

A politikai stratégiának mindenekelőtt az a feladata, hogy kiindulva a marxizmus elméletének és programjának tételeiből és számbavéve a világ munkásainak forradalmi harci tapasztalatait, helyesen határozza meg az adott ország proletármozgalmának fő irányát az adott történelmi időszakra.

4. TAKTIKA

A taktika a stratégia része, annak van alárendelve, azt szolgálja. A taktika tárgya nem az egész háború, a taktikának csak a háború egyes epizódjaival, csatákkal, ütközetekkel van dolga. A stratégia a háborút igyekszik megnyerni, vagy — mondjuk — a cárizmus ellen inditott harcot igyekszik végigvinni, ezzel szemben a taktika csupán arra törekszik, hogy egy-egy ütközetet, egy-egy csatát nyerjen meg, hogy sikeresen hajtson végre a konkrét harci helyzetnek minden adott időpontban többé-kevésbbé megfelelő egyes vállalkozásokat, egyes hadműveleteket.

A taktika legfontosabb feladata azoknak az utaknak és eszközöknek, azoknak a harci formáknak és módoknak a meghatározása, amelyek valamely adott időpontban a leginkább megfelelnek a konkrét helyzetnek és a legjobban készitik elő a stratégiai

sikert. Ezért a taktikai műveleteket, azok eredményeit nem önmagukban, nem a közvetlen eredmény szempontjából, hanem a stratégiai feladatok és lehetőségek szempontjából kell értékelni.

Vannak helyzetek, amikor a taktikai sikerek megkönnyítik a stratégiai feladatok végrehajtását. Ez történt például 1919 végén a Gyenyikin-fronton, amikor csapataink felszabadították Orelt és Voronyezst, amikor lovasságunk voronyezsi sikerei és gyalogságunk oreli sikerei kedvező helyzetet teremtettek a Rosztov elleni támadásra. Ez történt Oroszországban 1917 augusztusában, amikor a Petrográdi és a Moszkvai Szovjet a bolsevikok oldalára állott s ezzel új politikai helyzet keletkezett, amely később megkönnyítette pártunk októberi támadását.

Vannak olyan esetek is, amikor a közvetlen hatásukat tekintve ragyogó, de a stratégiai lehetőségeknek meg nem felelő taktikai sikerek „váratlan" helyzetet teremtenek, mely az egész hadjáratot veszélyezteti. Ezt történt Gyenyikinnel 1919 végén, amikor a gyors és hatásos moszkvai előnyomulás könnyű sikerétől elkapatva, frontját széthúzta a Volgától a Dnyeperig, s ezzel előkészítette hadseregeinek pusztulását. Ez történt 1920-ban a lengyelek ellen viselt háború idején, amikor mi, lebecsülve a nemzeti tényező erejét Lengyelországban és a hatásos előnyomulás könnyű sikerétől elkapatva, azt az erőnket meghaladó feladatot vállaltuk, hogy Varsón keresztül áttörünk Európába, ezzel a lengyel népesség óriási többségét a szovjet csapatok ellen tömörítettük s olyan helyzetet teremtettünk, amely megsemmisítette a szovjet haderő minszki és zsitomiri

sikereit, Nyugaton pedig aláásta a Szovjethatalom tekintélyét.

Végül, vannak olyan helyzetek is, amikor le kell mondani a taktikai sikerekről és tudatosan vállalni kell a taktikai hátrányokat és veszteségeket, hogy a jövőre biztosítsuk magunknak a stratégiai előnyöket. Gyakori eset ez a háborúban, mikor az egyik fél, hogy megmentse haderejének kádereit és elvonja őket a túlerőben levő ellenség csapása elől, tervszerű visszavonulást hajt végre és harc nélkül felad városokat és egész területeket azért, hogy időt nyerjen és későbbi új, döntő harcokra összeszedhesse erejét. Ez történt Oroszországban 1918-ban, a németek támadása idején, amikor pártunk kénytelen volt aláírni a breszti békét, mely közvetlen politikai hatása szempontjából óriási hátrányt jelentett abban az időben, de mégis alá kellett írnia, hogy így megóvjuk a szövetséget a békére vágyó parasztsággal, hogy lélegzethez jussunk, új hadsereget teremtsünk és ilymódon biztosítsuk a későbbi stratégiai előnyöket.

Másszóval: a taktika nem rendelheti alá magát a pillanat múló érdekeinek, a taktikának nem szabad a közvetlen politikai hatást szem előtt tartó meggondolásoktól vezéreltetnie magát, még kevésbbé szabad elszakadnia a valóság talajától és légvárakat építenie — a taktikának alkalmazkodnia kell a stratégiai feladatokhoz és lehetőségekhez.

A taktikának mindenekelőtt az a feladata, hogy a stratégiai útmutatásoktól vezéreltetve és számbavéve minden ország munkásainak forradalmi harci tapasztalatait, meghatározza azokat a harci formákat és módokat, amelyek minden adott idő-

pontban a legjobban megfelelnek a konkrét harci helyzetnek.

5. A HARC FORMÁI

A hadviselés módjai, a háború formái nem mindig egyformák. A fejlődés feltételeitől, elsősorban a termelés fejlődésétől függően változnak. Dzsingiz kán idejében máskép viseltek háborút, mint III. Napoleon idejében, s a XX. században megint más a hadviselés módja, mint a XIX. században.

A mai viszonyok között a hadviselés művészete abban áll, hogy elsajátítjuk a háború valamennyi formáját és a tudomány e téren elért valamennyi vívmányát s azokat észszerűen felhasználjuk, ügyesen kombináljuk, illetve a helyzetnek megfelelően az egyik vagy a másik formát a kellő időben alkalmazzuk.

Ugyanezt kell mondanunk a politikai téren folyó harc formáiról is. A politika terén folyó harc formái még változatosabbak, mint a hadviselés formái. Változnak a gazdasági, társadalmi, kulturális fejlődéstől függően, az osztályok állapotától, a harcoló erők kölcsönös viszonyától, a hatalom jellegétől s végül a nemzetközi viszonyoktól függően. A munkások tüntetéseivel és részleges sztrájkjaival egybekapcsolt illegális harci forma az abszolutizmus idején; a harc nyilt formája a „legális lehetőségek” idején és a munkások politikai tömegsztrájkjai; a harc parlamenti formája — mondjuk — a duma idején és a tömegek parlamenten kívüli akciója, amely olykor fegyveres felkelésbe megy át; végül, a harc állami formái, amikor a proletariátus már megragadta

a hatalmat, amikor a proletariátusnak módjában áll kihasználni az állam minden eszközét és erejét, ideértve a hadsereget is — általában ezek azok a harci formák, amelyeket a proletariátus forradalmi gyakorlata létrehozott.

A párt feladata az, hogy a harc valamennyi formáját elsajátítsa, azokat a harc mezején észszerűen kombinálja és ügyesen élezze ki a harcot azokban a harci formákban, amelyek az adott helyzetben különösen célszerűek.

6. SZERVEZETI FORMÁK

A hadseregek szervezeti formái, a különböző fegyvernemek rendszerint a hadviselés formáihoz és módjaihoz alkalmazkodnak. Az utóbbiak változásával az előbbiek is megváltoznak. Mozgó háborúban gyakran a lovasság tömeges alkalmazása dönti el a harcot. Álló háborúban, ellenkezőleg, a lovasságnak nincs semmi szerepe, vagy csak másodrendű szerepe van; a neheztüzérség és a légierő, a gáz és a harckocsik döntenek el mindent.

A hadművészet feladata az, hogy biztosítson magának minden fegyvernemet, azokat tökéletessé tegye és műveleteiket ügyesen egybehangolja.

Ugyanezt mondhatjuk a politikai harc szervezeti formáiról. Itt, ugyanúgy mint katonai téren, a szervezeti formák a harc formáihoz alkalmazkodnak. Hivatásos forradalmárok konspiratív szervezetei az abszolutizmus korszakában; kulturális, szakmai, szövetkezeti és parlamenti szervezetek (duma-frakció stb.) a duma korszakában; üzemi bizottságok, parasztbizottságok, sztrájkbizottságok, munkás- és

katonaküldöttek szovjetjei, forradalmi katonai bizottságok és mindezeket a szervezeti formákat egybekapcsoló széles proletárpárt a tömegakciók és felkelések időszakában; végül, a proletariátus szervezetének állami formája, mikor a hatalom a munkásosztály kezében összpontosul — általában ezek azok a szervezeti formák, melyeket a proletariátusnak a helyzetnek megfelelően fel lehet és fel is kell használnia a burzsoázia elleni harcában.

A párt feladata az, hogy mindezeket a szervezeti formákat elsajátítsa, tökéletessé tegye, és munkájukat minden adott időpontban ügyesen egybekapcsolja.

7. JELSZÓ. UTASÍTÁS

Jól megfogalmazott határozatok, melyek a háború vagy egy-egy ütközet céljait kifejezik és a csapatokban népszerűek, olykor döntő jelentőségűek a fronton, mert tettre lelkesítik a hadsereget, istápolják harci szellemét stb. A megfelelő parancsoknak, jelszavaknak vagy a csapatokhoz intézett kiáltványoknak a háború egész menetére nézve éppolyan nagy jelentőségük van, mint az elsőrendű neheztüzérségnek vagy az elsőrendű, gyors harckocsiknak.

Még nagyobb jelentőségük van a jelszavaknak politikai téren, ahol az emberek tíz- és százmillióival van dolgunk, akiknek sokfélék a követeléseik, különbözők a szükségleteik.

A jelszó a harc közeli vagy távoli céljainak tömör és világos megfogalmazása, melyet a vezető csoport, mondjuk, a proletariátus vezető csoportja, a proletariátus pártja ad. A jelszavak különbözők aszerint, hogy melyek a harc céljai, a harc céljai

pedig vagy egész történelmi időszakot fognak át, vagy az adott történelmi időszak egyes szakaszaira és epizódjaira vonatkoznak. Ez a jelszó: „le az önkényuralommal", melyet a mult század nyolcvanas éveiben a „Munka Felszabadítása" csoport[53] tűzött ki először, *propaganda*jelszó volt, mert arra irányult, hogy a párt oldalára vonja a legkipróbáltabb és legszilárdabb harcosokat és azok csoportjait. Az orosz-japán háború idején, amikor a munkásosztály széles rétegei előtt többé-kevésbbé nyilvánvalóvá vált, hogy az önkényuralom nem áll szilárdan, ez a jelszó *agitációs* jelszó lett, mert már a dolgozó tömegek millióinak bevonására irányult. Az 1917-es februári forradalom előtti időszakban, amikor a cárizmus már véglegesen csődöt mondott a tömegek szemében, a „le az önkényuralommal" jelszó agitációs jelszóból már *akció*-jelszóvá lett, mert arra irányult, hogy a milliós tömegeket rohamra indítsa a cárizmus ellen. A februári forradalom napjaiban ez a jelszó már párt*utasítássá* (direktívává) lett, vagyis közvetlen felhívássá arra, hogy kitűzött határidőre foglalják el a cári rendszernek ezt meg ezt az intézményét, ezt meg ezt a pontját, mert már arról volt szó, hogy a cárizmust meg kell dönteni, meg kell semmisíteni. Az utasítás a párt felhívása közvetlen cselekvésre meghatározott időben és meghatározott helyen, — felhívás, mely a párt minden tagjára kötelező s amelyet rendszerint a dolgozók nagy tömegei is elfogadnak, ha helyesen és találóan fejezi ki a tömegek követeléseit, ha a cselekvés ideje valóban megérett.

A jelszót az utasítással, vagy az agitációs jelszót az akciójelszóval összetéveszteni éppoly veszélyes,

amilyen veszélyesek, néha pedig végzetesek az elhamarkodott vagy elkésett akciók. A „Minden hatalmat a Szovjeteknek” jelszó 1917 áprilisában *agitációs* jelszó volt. A petrográdi 1917 áprilisi tüntetés, melyet a „Minden hatalmat a Szovjeteknek” jelszóval rendeztek, s melynek folyamán a tüntetők körülzárták a Téli Palotát — kísérlet volt, elhamarkodott és ezért végzetesen veszélyes kísérlet volt arra, hogy ezt a jelszót *akció*jelszóvá változtassák[54]. Ez elrettentő példája volt az agitációs jelszó és az akciójelszó összetévesztésének. A pártnak igaza volt, amikor e tüntetés kezdeményezőit elítélte, mert a párt tudta, hogy még nincsenek meg az előfeltételei annak, hogy ezt a jelszót akciójelszóvá változtassák, jól tudta, hogy a proletariátus időelőtti akciója erőinek szétzúzására vezethet.

Másrészt, vannak olyan esetek is, mikor a pártnak „24 óra leforgása alatt” vissza kell vonnia vagy meg kell változtatnia a már elfogadott és megérett jelszót (vagy utasítást), hogy sorait ne engedje az ellenség csapdájába, vagy el kell halasztania az utasítás végrehajtását kedvezőbb időpontra. Ez történt Petrográdon 1917 júniusában, amikor pártunk Központi Bizottsága a munkások és katonák június 9-ére tervezett, gondosan előkészített tüntetését „hirtelen” elhalasztotta, mert a helyzet megváltozott.

A párt feladata az, hogy az agitációs jelszavakat ügyesen és idejében akciójelszavakká vagy az akciójelszavakat határozott, konkrét utasításokká változtassa át, illetőleg, ha a helyzet megköveteli, kellő rugalmasságot és határozottságot tanusítson, hogy idejében megakadályozza egyes jelszavak végrehajtá-

sát, még ha népszerűek is, még ha érettek is ezek a jelszavak.

II

STRATÉGIAI TERV

1. TÖRTÉNELMI FORDULATOK. STRATÉGIAI TERVEK

A párt stratégiája nem állandó, nem egyszersmindenkorra adott valami. A párt stratégiája a történelmi fordulatokkal, történelmi változásokkal együtt változik. Ezek a változások abban jutnak kifejezésre, hogy minden egyes történelmi fordulat számára külön, annak megfelelő stratégiai tervet dolgoznak ki, amely az egyik fordulattól a másik fordulatig terjedő egész időszakra érvényes. A stratégiai terv meghatározza a forradalmi erők fő csapásának irányát és a milliós tömegek ennek megfelelő elosztását a szociális fronton. Természetes, hogy az egyik történelmi időszakra alkalmas stratégiai terv nem alkalmazható egy másik történelmi időszakra, mert minden egyes történelmi időszaknak teljesen más és más sajátosságai vannak. Minden egyes történelmi fordulatnak a sajátosságaira szabott és feladataihoz igazodó stratégiai terv felel meg.

Ugyanezt mondhatjuk a katonai stratégiai tervről is. A Kolcsak elleni háborúra kidolgozott stratégiai tervet nem lehetett alkalmazni a Gyenyikin elleni háborúban, amely új stratégiai tervet követelt ezt a tervet viszont nem lehetett alkalmazni például a lengyelek ellen viselt 1920-as háborúban, mert a fő csapások iránya és a fő harci erők elosztási sémája mind a három esetben teljesen különböző volt.

Oroszország legújabb történetében három döntő történelmi fordulat volt, amely pártunk történetében három különböző stratégiai tervnek volt szülője. Röviden vázolnunk kell ezeket annak szemléltetésére, hogy az új történelmi fordulatokkal kapcsolatban általában miképpen változnak a párt stratégiai tervei.

2. AZ ELSŐ TÖRTÉNELMI FORDULAT. IRÁNY: POLGÁRI-DEMOKRATIKUS FORRADALOM OROSZORSZÁGBAN

Ez a fordulat a kilencszázas évek elején, az orosz-japán háború időszakában kezdődött, mikor a cári seregek veresége és az orosz munkások hatalmas politikai sztrájkjai megmozgatták és a politikai harc küzdőterére taszították a lakosság valamennyi osztályát. Ez a fordulat az 1917-es februári forradalom napjaiban ért véget.

Ebben az időszakban pártunkban két stratégiai terv küzdött egymás ellen: a mensevikek terve (Plehanov—Martov, 1905) és a bolsevikok terve (Lenin elvtárs, 1905).

A mensevik stratégiai terv szerint a fő csapást a liberális burzsoázia és a proletariátus koalíciójának vonalán kellett mérni a cárizmusra. A mensevik stratégiai terv azon az alapon, hogy az akkor folyamatban levő forradalom polgári forradalom volt, a liberális burzsoáziának szánta a mozgalom hegemónjának (vezérének) szerepét, a proletariátusnak a „szélső baloldali ellenzék" szerepét, a burzsoázia „noszogatójának" szerepét osztotta ki, a parasztságot pedig teljesen vagy majdnem teljesen mellőzte mint

a döntő forradalmi erők egyikét. Nem nehéz megérteni, hogy ez a terv, mivel olyan országban, mint Oroszország, kihagyta a számításból a sokmilliós parasztságot, reménytelenül utópikus volt s mivel a forradalom sorsát a liberális burzsoázia kezébe tette le (a burzsoázia hegemóniája), reakciós is volt, hiszen a forradalom teljes győzelme nem volt érdeke a liberális burzsoáziának, amely mindig kész volt arra, hogy a cárizmussal megalkudjék és befejezze a dolgot.

A bolsevik stratégiai terv szerint (lásd *Lenin* elvtárs „Két taktiká"-ját[55]) a forradalom fő csapását a proletariátus és a parasztság koalíciójának vonalán kellett mérni a cárizmusra, a liberális burzsoáziát pedig semlegesíteni kellett. A bolsevik stratégiai terv abból indult ki, hogy a liberális burzsoáziának nem érdeke a burzsoá-demokratikus forradalom teljes győzelme, hogy a liberális burzsoázia a forradalom győzelménél jobbnak tartja, ha a munkások és parasztok rovására megalkuszik a cárizmussal, s ezért a bolsevik terv a forradalmi mozgalom hegemónjának szerepét a proletariátusnak szánta, mint Oroszország egyetlen mindvégig forradalmi osztályának. Ez a terv nemcsak azzal tűnik ki, hogy helyesen értékelte a forradalom hajtóerőit, hanem azzal is, hogy magában foglalta a proletárdiktatúra eszméjének csíráját (a proletariátus hegemóniája), zseniálisan előrelátta az oroszországi forradalom következő, magasabb szakaszát és megkönnyítette a hozzá való átmenetet.

A forradalom további fejlődése, egészen az 1917-es februári forradalomig, teljesen igazolta ennek a stratégiai tervnek a helyességét.

3. A MÁSODIK TÖRTÉNELMI FORDULAT. IRÁNY: PROLETÁRDIKTATÚRA OROSZORSZÁGBAN

A második fordulat az 1917-es februári forradalommal, a cárizmus megdöntése után kezdődött, amikor az imperialista háború világszerte feltárta a kapitalizmus halálos fekélyeit; amikor a liberális burzsoázia, amely képtelen volt kezébe venni az ország tényleges kormányzását, kénytelen volt megelégedni a formális hatalommal (Ideiglenes Kormány); amikor a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei a tényleges hatalom birtokába jutottak, de tapasztalatlanságból nem tudtak, de meg nem is akartak e hatalommal kellőképpen élni; amikor a katonák a fronton, a munkások és parasztok a hátországban nem bírták tovább a háború és a gazdasági bomlás okozta nehézségeket; amikor a „kettőshatalom" és az „összekötő bizottság"[56] rendszere, amelyet belső ellentétek marcangoltak, s amely nem volt képes sem a háborút folytatni, sem békét kötni, nemcsak hogy nem talált „kiutat a zsákutcából", hanem még jobban összekuszálta a helyzetet. Ez az időszak az 1917-es Októberi Forradalommal végződött.

Ebben az időszakban a Szovjetekben két stratégiai terv harcolt egymás ellen: a mensevik-eszer terv és a bolsevik terv.

A mensevik-eszer stratégia, mely az első időben a Szovjetek és az Ideiglenes Kormány között, a forradalom és az ellenforradalom között ide-oda tévelygett, a Demokratikus Tanácskozás megnyitásának időpontjában (1917 szeptemberében) véglegesen

kialakult. Ennek a stratégiának az volt a vonala, hogy a Szovjeteket fokozatosan, de rendületlenül ki kell szorítani a hatalomból s hogy az országban az egész hatalmat az „Előparlamentnek", a jövendő burzsoá parlament mintájának kezében kell összpontosítani. A béke és a háború kérdését, az agrár- és a munkáskérdést, valamint a nemzeti kérdést elhalasztották az Alkotmányozó Gyűlés összehívásáig, az Alkotmányozó Gyűlés összehívását pedig bizonytalan időre ugyancsak elhalasztották. „Minden hatalmat az Alkotmányozó Gyűlésnek" — ebben a tételben foglalták össze az eszerek és a mensevikek stratégiai tervüket. Ez a terv a burzsoá diktatúra, igaz, a kinyalt és kicicomázott, „teljesen demokratikus", de mégiscsak burzsoá diktatúra előkészítésének terve volt.

A bolsevik stratégiai tervben (lásd *Lenin* elvtárs 1917 áprilisában közzétett „Téziseit"[67]) a fő csapás irányvonala az volt, hogy a proletariátus és a szegényparasztság egyesült erői felszámolják a burzsoá hatalmat és megszervezik a proletariátus diktatúráját Szovjetköztársaság formájában. Szakítás az imperializmussal és a háborúból való kiválás; az egykori Orosz Birodalom elnyomott nemzetiségeinek felszabadítása; a földbirtokosok és tőkések kisajátítása; a szocialista gazdaság megszervezéséhez szükséges feltételek előkészítése — ezek ebben az időszakban a bolsevik stratégiai terv elemei. „Minden hatalmat a Szovjeteknek" — ebben a tételben foglalták akkor össze a bolsevikok stratégiai tervüket. Ennek a tervnek a jelentősége nemcsak abban volt, hogy helyesen ítélte meg Oroszország új, proletár

forradalmának hajtóerőit, hanem abban is, hogy megkönnyítette és gyorsította a forradalmi mozgalom kibontakozását a Nyugaton.

Az események további fejlődése, egészen az Októberi Forradalomig, teljesen igazolta ennek a stratégiai tervnek a helyességét.

4. A HARMADIK TÖRTÉNELMI FORDULAT. IRÁNY: PROLETÁRFORRADALOM EURÓPÁBAN

A harmadik fordulat az Októberi Forradalommal kezdődött, amikor a Nyugat két imperialista csoportjának életre-halálra menő mérkőzése tetőfokára hágott; amikor a Nyugaton nyilvánvalóan érlelődött a forradalmi válság; amikor Oroszországban a csődbejutott és ellentmondásokba bonyolódott burzsoá hatalom összeomlott a proletárforradalom csapása alatt; amikor a Nyugat imperialista koalíciói esküdt ellenségei lettek a győzelmes proletárforradalomnak, amely szakított az imperializmussal és kivált a háborúból; amikor az új, szovjet kormány a békéről, a földesúri földek elkobzásáról, a tőkések kisajátításáról és az elnyomott nemzetiségek felszabadításáról szóló dekrétumaival megnyerte szerte a világon a dolgozók millióinak a bizalmát. Ez nemzetközi méretű fordulat volt, mert először törték át a tőke nemzetközi frontját, először vitték a gyakorlat terére a kapitalizmus megdöntésének kérdését. Ezzel az Októberi Forradalom nemzeti, orosz erőből nemzetközi erővé, az orosz munkásság pedig a nemzetközi proletariátus elmaradt osztagából a nemzetközi proletariátus élcsapatává vált, amely önfeláldozó harcával felébreszti a Nyugat munkásait és a Kelet el-

nyomott országait. Ez a fordulat még nem ért fejlődésének tetőfokára, mert még nem bontakozott ki nemzetközi méretekben, de tartalma és általános iránya már eléggé világos és határozott.

Oroszország politikai köreiben akkor két stratégiai terv harcolt egymás ellen: az ellenforradalmárok terve, akik bevonták szervezeteikbe a mensevikek és eszerek aktív részét, és a bolsevikok terve.

Az ellenforradalmárok és az aktív eszerekmensevikek terveinek vonala az volt, hogy egy táborban egyesítenek minden elégedetlen elemet: a hátország és a front régi tisztikarát, a végvidékek burzsoá-nacionalista kormányait, a forradalom által kisajátított tőkéseket és földbirtokosokat, az Antant ügynökeit, akik intervenciót készítettek elő stb. Arra törekedtek, hogy felkelések, illetőleg külföldi intervenció útján megdöntsék a Szovjetkormányt és Oroszországban visszaállítsák a kapitalista rendet.

A bolsevikok tervének vonala, ellenkezőleg, az volt, hogy az oroszországi proletárdiktatúrát bensőleg megerősítik, és a proletárforradalom hatásterületét kiterjesztik azáltal, hogy Oroszország proletariátusának erőfeszítéseit és Európa proletariátusának s a Kelet elnyomott országainak erőfeszítéseit egyesítik a világimperializmus ellen. Lenin elvtárs „A proletárforradalom és a renegát Kautsky" c. brosúrájában rendkívül pontos és tömör tételben fogalmazta meg ezt a stratégiai tervet: „*Meg kell tenni a maximumát annak, ami egy országban* (saját országunkban. — *I. Szt.) valamennyi ország forradalmának fejlesztése, támogatása, felébresztése érdekében megvalósítható.*" Ennek a stratégiai tervnek kiválósága nemcsak

abban van, hogy helyesen itélte meg a világforradalom hajtóerőit, hanem abban is, hogy előrelátta és megkönnyítette azt az utóbb kezdődő folyamatot, amely az egész világ forradalmi mozgalmának figyelmét Szovjet-Oroszországra összpontosította). Szovjet-Oroszországot a nyugati munkások és a keleti gyarmatok felszabadulásának zászlajává tette.

A forradalom további fejlődése az egész világon, úgyszintén az oroszországi Szovjethatalom ötévi fennállása teljes egészében igazolta ennek a stratégiai tervnek a helyességét. A tények, például az a tény, hogy az ellenforradalmárok és az eszerek-mensevikek, akik többízben próbálták megdönteni a Szovjethatalmat, most emigrációban vannak, a Szovjethatalom és a Nemzetközi Proletárszervezet pedig a világproletariátus politikájának legfontosabb eszközévé válik — ezek a tények nyilvánvalóan a bolsevikok stratégiai terve mellett szólnak.

„Pravda" 56. sz.
1923 március 14.
Aláírás: I. Sztálin.

NEMZETI MOZZANATOK A PÁRT- ÉS ÁLLAMÉPÍTÉSBEN

A párt Központi Bizottsága által jóváhagyott tézisek az OK(b)P XII. kongresszusára[68]

I

1. A kapitalizmus fejlődése már a mult században a termelési és cseremód internacionalizálására, a nemzeti elzárkózottság megszüntetésére, a népek gazdasági közeledésére és óriási területeknek *egy* összefüggő egészben való fokozatos egyesítésére irányuló tendenciát mutatott. A kapitalizmus további fejlődése, a világpiac fejlődése, a nagy tengeri utak és vasútvonalak kiépülése, a tőkekivitel stb. még jobban fokozta ezt a tendenciát, mert a nemzetközi munkamegosztás és a sokoldalú kölcsönös egymásrautaltság kötelékeivel összefűzte a legkülönbözőbb népeket. Amennyiben ez a folyamat a termelőerők roppant fejlődését tükrözte, amennyiben megkönnyítette a nemzeti elkülönülés és a különböző népek érdekellentéteinek megszüntetését, progresszív folyamat volt és az is marad, mert előkészíti a jövendő szocialista világgazdaság anyagi előfeltételeit.

2. Ez a tendencia azonban sajátos formákban fejlődött, amelyek egyáltalában nem felelnek meg a tendencia benső történelmi értelmének. A népek

kölcsönös egymásrautaltsága és a területek gazdasági egyesülése a kapitalizmus fejlődése folyamán nem a népek mint egyenjogú felek együttműködése útján, hanem olymódon valósult meg, hogy egyes népek alávetettek maguknak más népeket, hogy a fejlettebb népek elnyomták és kizsákmányolták a kevésbbé fejlett népeket. Gyarmati rablás és hódítás, nemzeti elnyomás és egyenlőtlenség, imperialista önkény és erőszak, gyarmati rabság és nemzeti jogfosztottság, végül a „civilizált" nemzetek egymás közötti harca a „civilizálatlan" népek fölötti uralomért — ezekben a formákban ment végbe a népek gazdasági közeledésének folyamata. Ezért az egyesülési tendenciával egyidejűleg erősödött az egyesülés erőszakos formáinak megszüntetésére irányuló tendencia is, fokozódott az elnyomott gyarmatok és a függő nemzetiségek szabadságharca az imperialista elnyomás ellen. Amennyiben ez a második tendencia az elnyomott tömegeknek az egyesítés imperialista formái elleni lázadozását tükrözte, amennyiben ez a tendencia azt követelte, hogy a népek az együttműködés és önkéntes szövetség elve alapján egyesüljenek, progresszív tendencia volt és az is marad, mert előkészíti a jövendő szocialista világgazdaság szellemi előfeltételeit.

3. E kapitalista formákban megnyilvánuló két alapvető tendencia harca tölti ki a soknemzetiségű burzsoá államok történelmét az utolsó fél évszázadban. Ennek a két tendenciának kibékíthetetlen ellentmondása a kapitalista fejlődés keretei között — ez volt az alapja a burzsoá gyarmati államok belső tarthatatlanságának és organikus gyengeségének. El-

kerülhetetlen összeütközések ezeken az államokon belül és elkerülhetetlen háborúk az államok között; a régi gyarmati államok széthullása és újak keletkezése; újabb hajsza gyarmatok után és a soknemzetiségű államok újabb széthullása, a világ politikai térképének újabb átszabása — ezek a következményei ennek az alapvető ellentmondásnak. Egyfelől a régi Oroszország, Ausztria-Magyarország és Törökország összeomlása, másfelől az olyan gyarmati államok története, mint Nagybritannia és a régi Németország, végül a „nagy" imperialista háború s a gyarmati és nemteljesjogú népek forradalmi mozgalmának növekedése — ezek és más hasonló tények kézzelfoghatóan bizonyítják, hogy a soknemzetiségű burzsoá államok nem szilárdak és nem maradandók.

Így tehát a népek gazdasági egyesülésének folyamata és ennek az egyesülésnek imperialista módjai között fennálló kibékíthetetlen ellentmondás az oka annak, hogy a burzsoázia képtelen arra, tehetetlen és erőtlen ahhoz, hogy a nemzeti kérdés megoldásának helyes útját megtalálja.

4. Pártunk számot vetett ezekkel a körülményekkel, amikor a nemzetek önrendelkezési jogát, a népek önálló állami létre való jogát tette nemzeti politikájának alapjává. A párt már létezése első napjaiban, első kongresszusán (1898-ban), amikor a kapitalizmus ellentmondásai a nemzeti kérdés vonalán még nem voltak egészen világosak — elismerte a nemzetiségeknek ezt az elvitathatatlan jogát. Később, egészen az Októberi Forradalomig, kongresszusain és konferenciáin külön határozatokban és döntésekben minden alkalommal megerősítette nem-

zeti programját. Az imperialista háború és az azzal kapcsolatos hatalmas gyarmati forradalmi mozgalom csak újból igazolta a nemzeti kérdésben hozott párthatározatokat. E határozatok lényege a következő:

a) a párt határozottan elveti a nemzetiségekkel szemben alkalmazott kényszer mindennemű formáját;

b) elismeri a népek egyenlőségét és szuverénitását sorsuk intézésében;

c) elismeri azt a tételt, hogy a népek tartós egyesülése csak az együttműködés és önkéntesség elve alapján jöhet létre;

d) azt az igazságot hirdeti, hogy a népek ilyen egyesülése csak a tőke hatalmának megdöntése eredményeképpen valósulhat meg.

Ezt a nemzeti szabadságprogramot pártunk állandóan szembeállította mind a cárizmus nyilt elnyomó politikájával, mind a mensevikek és eszerek felemás, félimperialista politikájával. A cárizmus oroszosító politikája szakadékot teremtett a cárizmus és a régi Oroszország nemzetiségei között, a mensevikek és eszerek félimperialista politikája arra vezetett, hogy e nemzetiségek legjobb elemei hátat fordítottak a Kerenszkij-uralomnak, — pártunk felszabadító politikája ellenben megnyerte a cárizmus és az imperialista orosz burzsoázia ellen harcoló nagy nemzetiségi tömegek rokonszenvét és támogatását. Aligha lehet kételkedni abban, hogy a nemzetiségek rokonszenve és támogatása pártunk októberi győzelmének egyik döntő tényezője volt.

5. Az Októberi Forradalom levonta a nemzeti kérdésben hozott párthatározatokból a gyakorlati

következtetéseket. Az Októberi Forradalom, miután megdöntötte a földbirtokosok és tőkések, a nemzeti elnyomás e legfőbb hordozóinak hatalmát és a proletariátust juttatta hatalomra, egycsapással széttörte a nemzeti elnyomás láncait, felforgatta a népek egymáshoz való régi viszonyát, aláásta a régi nemzeti ellenségeskedés gyökereit, megtisztította a talajt, amelyen a népek együttműködhetnek, s az orosz proletariátus számára megnyerte másnemzetiségű testvéreinek bizalmát nemcsak Oroszországban, hanem Európában és Ázsiában is. Aligha szorul bizonyításra, hogy az orosz proletariátus e bizalom nélkül nem győzhette volna le Kolcsakot és Gyenyikint, Jugyenyicsot és Vrangelt. Másrészt kétségtelen az is, hogy az elnyomott nemzetiségek sem szabadulhattak volna fel, ha Közép-Oroszországban nincs proletárdiktatúra. A nemzeti ellenségeskedés és nemzeti összeütközések elkerülhetetlenek, elháríthatatlanok mindaddig, amíg a tőke van uralmon, amíg az egykori „uralkodó" nemzet nacionalista előítéletektől áthatott kispolgársága és elsősorban parasztsága a tőkéseket követi; és fordítva, a nemzeti béke és a nemzeti szabadság biztosítottnak tekinthető, ha a parasztság és a többi kispolgári réteg a proletariátust követi, vagyis ha biztosítva van a proletariátus diktatúrája. Ezért a Szovjetek győzelme és a proletárdiktatúra megteremtése az az alap, az a fundamentum, amelyre a népek testvéri együttműködése egységes állami szövetségben felépíthető.

6. De az Októberi Forradalomnak nemcsak az volt az eredménye, hogy megszüntette a nemzeti elnyomást és előkészítette a népek egyesülésének

talaját. Az Októberi Forradalom, fejlődése folyamán, kidolgozta ennek az egyesülésnek a formáit is, kijelölte a népek *egy* szövetséges államban való egyesülésének alapvonalait. A forradalom első időszakában, mikor a nemzetiségek dolgozó tömegei először érezték magukat önálló nemzeti egységeknek, a külföldi intervenció pedig még nem volt reális veszély — a népek együttműködésének még nem volt teljesen kialakult, szigorúan meghatározott formája. A polgárháború és az intervenció időszakában, mikor a nemzeti köztársaságok katonai önvédelme állt a homloktérben, a gazdasági építés kérdései pedig még nem kerültek napirendre — a katonai szövetség lett az együttműködés formája. Végül, a háborúutáni időszakban, mikor a háború által szétrombolt termelőerők helyreállításának kérdései kerültek előtérbe — a katonai szövetséget kiegészítette a gazdasági szövetség. A nemzeti köztársaságoknak a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében való egyesülése az együttműködési formák fejlődésének befejező szakasza, amelyben az együttműködés most már a népek egységes soknemzetiségű Szovjetállamban való katonai, gazdasági és politikai egyesülésének jellegét öltötte.

Így tehát a proletariátus a szovjet rendben megtalálta a nemzeti kérdés helyes megoldásának kulcsát, felfedezte abban a szilárd soknemzetiségű állam megszervezésének, a nemzeti egyenjogúság és önkéntesség elvén alapuló megszervezésének útját.

7. De ha meg találtuk is a nemzeti kérdés helyes megoldásának kulcsát, ez még nem jelenti azt, hogy a nemzeti kérdést teljesen és végérvényesen meg-

oldottuk, hogy a kérdés konkrét és gyakorlati megoldása terén nincs több tennivalónk. Ahhoz, hogy az Októberi Forradalom által felvetett nemzeti programot helyesen végrehajthassuk, még le kell győzni azokat az akadályokat, melyeket a nemzeti elnyomás letűnt időszaka hagyott ránk örökségül s amelyeket nem lehet rövid idő alatt, egycsapásra legyőzni.

Ez az örökség, először, a nagyoroszok egykori kiváltságos helyzetét tükröző nagyhatalmi sovinizmus maradványaiból áll. Ezek a maradványok még elevenen élnek központi és helyi szovjet funkcionáriusaink gondolkodásában, ott fészkelnek központi és helyi állami intézményeinkben, erősítést kapnak az „új" szmenovehista[59] nagyorosz soviniszta áramlatok formájában, melyek a „nep"-pel kapcsolatban egyre jobban erősödnek. Ezek a maradványok gyakorlatilag abban nyilvánulnak meg, hogy az orosz szovjethivatalnokok gőgösen lekicsinylő és lelketlenül bürokratikus magatartást tanusítanak a nemzeti köztársaságok bajaival és szükségleteivel szemben. A soknemzetiségű Szovjetállam csak abban az esetben lehet valóban szilárd, népeinek együttműködése pedig csak akkor lehet testvéries, ha ezeket a maradványokat állami intézményeink gyakorlatából a legerélyesebben és egyszersmindenkorra kiirtjuk. Ezért pártunk első soronlevő feladata: erélyes harc a nagyorosz sovinizmus maradványai ellen.

Ez az örökség, másodszor, a Köztársaságok Szövetségében élő nemzetiségek tényleges, vagyis gazdasági és kulturális egyenlőtlensége. A nemzeti jogegyenlőség, melyet az Októberi Forradalom vívott ki, a népek nagy vívmánya, de önmagá-

ban még nem oldja meg az egész nemzeti kérdést. A köztársaságok és népek egész sora, amelyek nem mentek át vagy igen kevéssé mentek át a kapitalizmuson, amelyeknek nincs vagy alig van saját proletariátusuk, s ezért gazdasági és kulturális tekintetben elmaradtak — nem tudnak teljes mértékben élni a nemzeti egyenlőség által nyujtott jogokkal és lehetőségekkel, nem képesek magasabb fokra emelkedni és utólérni az előrehaladt nemzetiségeket, ha nem kapnak kívülről igazi és tartós segítséget. Ennek a tényleges egyenlőtlenségnek okai nemcsak a népek történetében rejlenek, hanem a cárizmus és az orosz burzsoázia politikájában is, mely arra irányult, hogy a végvidékeket kizárólag nyersanyagbázisokká, az ipari tekintetben fejlett központi vidékek által kizsákmányolt területekké változtassa. Ezt az egyenlőtlenséget lehetetlen rövid idő alatt leküzdeni, ezt az örökséget lehetetlen egy-két év alatt felszámolni. Már a X. pártkongresszus hangsúlyozta, hogy „a tényleges nemzeti egyenlőtlenség megszüntetése hosszú folyamat, amely megköveteli, hogy szívósan és állhatatosan harcoljunk a nemzeti elnyomás és a gyarmati rabság minden maradványa ellen”[60]. Márpedig ezt az egyenlőtlenséget feltétlenül meg kell szüntetni. De csakis úgy lehet megszüntetni, ha az orosz proletariátus a Szövetség elmaradt népeit gazdasági és kulturális fejlődésük terén igazi és huzamos segítségben részesíti. Máskülönben nem számíthatunk arra, hogy biztosítjuk a népek testvéri és tartós együttműködését az egységes szövetséges állam keretében. Ezért a párt második soronlevő feladata: harc a nemzetiségek tényleges egyenlőtlenségének meg-

szüntetéséért, harc az elmaradt népek kulturális és gazdasági színvonalának emeléséért.

Ez az örökség, végül — a nacionalizmus maradványai számos olyan népnél, amelyek a nemzeti elnyomás súlyos igája alatt szenvedtek és még nem tudtak megszabadulni a régi nemzeti sérelmek keserű érzésétől. Ezek a maradványok gyakorlatilag bizonyos nemzeti elidegenülésben és abban nyilvánulnak meg, hogy a régebben elnyomott népek nem fogadják teljes bizalommal az oroszoktól jövő intézkedéseket. Egyes köztársaságokban azonban, amelyek területén több nemzetiség él, ez a védekező nacionalizmus gyakran az erősebb nemzetiség támadó nacionalizmusává, megátalkodott sovinizmusává válik, amely e köztársaságok gyengébb nemzetiségei ellen irányul. Az örmények, oszétok, adzsarok és abházok ellen irányuló grúz sovinizmus (Grúziában); az örmények ellen irányuló azerbajdzsán sovinizmus (Azerbajdzsánban); a turkmenok és kirgizek ellen irányuló uzbek sovinizmus (Buharában és Horezmben) — ez a sovinizmus, amelyet még a „nep" és a konkurrencia viszonyai is szítanak, igen nagy baj, mert azzal a veszéllyel fenyeget, hogy egyes nemzeti köztársaságok viszálykodások és marakodások színterévé válnak. Mondanunk sem kell, hogy ezek a jelenségek gátolják a népeknek egységes állami szövetségben való tényleges egyesülését. Mivel a nacionalista maradványok a nagyorosz sovinizmus elleni védekezés sajátos formája, ezért a nagyorosz sovinizmus ellen indított erélyes harc a nacionalista maradványok leküzdésének legbiztosabb eszköze. Mivel pedig ezek a maradványok egyes köztársaságokban a gyengébb

nemzeti csoportok ellen irányuló helyi sovinizmusba csapnak át, ezért minden párttag kötelessége, hogy nyiltan harcoljon e maradványok ellen. Ezért pártunk harmadik soronlevő feladata: harc a nacionalista maradványok és elsősorban e maradványok soviniszta formái ellen.

8. A mult örökségének egyik jellemző megnyilvánulása az a tény, hogy a központi és a helyi szovjethivatalnokok jelentős része a Köztársaságok Szövetségét nem egyenjogú állami egységek szövetségének tekinti, amely biztosítani hivatott a nemzeti köztársaságok szabad fejlődését, hanem e nemzeti köztársaságok felszámolása felé tett lépésnek, az úgynevezett „egységes és oszthatatlan" állam kialakulása kezdetének. A kongresszus proletárellenesnek és reakciósnak bélyegzi ezt a felfogást, és felhívja a párt tagjait, ügyeljenek éberen arra, hogy a köztársaságok egyesülését és a népbiztosságok központosítását soviniszta érzelmű szovjethivatalnokok ne használják takaróul, mellyel a nemzeti köztársaságok gazdasági és kulturális szükségleteinek semmibevevésére irányuló kísérleteiket leplezik. A népbiztosságok központosítása a szovjet apparátus vizsgája: ha ez a kísérlet a gyakorlatban nagyhatalmi irányt venne, akkor a párt kénytelen lenne ezzel az eltorzítással szemben a legerélyesebb rendszabályokhoz nyúlni, esetleg el is halasztani egyes népbiztosságok központosítását mindaddig, amíg a szovjet apparátust kellően át nem nevelik olyan szellemben, hogy valóban proletár és valóban testvéri megértést tanusítson a kis és elmaradt nemzetiségek szükségletei és igényei iránt.

9. Mivel a Köztársaságok Szövetsége a népek együttélésének új formája, együttműködésük új formája egységes szövetséges államban, melynek keretei között a fentebb vázolt maradványokat a népek együttes munkája folyamán le kell küzdeni — ezért a Szövetség legfelsőbb szerveit úgy kell felépíteni, hogy azok necsak a Szövetség valamennyi nemzetiségének közös szükségleteit és igényeit, hanem az egyes nemzetiségek sajátos szükségleteit és igényeit is teljesen tükrözzék. Ezért a Szövetség meglevő központi szervein kívül, amelyek nemzetiségre való tekintet nélkül az egész Szövetség dolgozó tömegeit képviselik, az egyenlőség elve alapján meg kell teremteni a nemzetiségek külön képviseleti szervét is. A Szövetség központi szerveinek ilyen felépítése teljesen lehetővé tenné, hogy éber figyelemmel kísérjük a népek szükségleteit és igényeit, idejekorán részesítsük őket a szükséges segítségben, megteremtsük a teljes kölcsönös bizalom légkörét és így a lehető legsimábban számoljuk fel az előbb említett örökséget.

10. A mondottakból kiindulva a kongresszus utasítja a párt tagjait, törekedjenek elérni gyakorlati rendszabályokként azt, hogy:

a) a Szövetség legfelsőbb szerveinek rendszerében alakítsák meg kivétel nélkül valamennyi nemzeti köztársaság és nemzeti terület külön képviseleti szervét az egyenlőség elve alapján;

b) a Szövetség népbiztosságai olyan alapelveken épüljenek fel, amelyek biztosítják a Szövetségben élő népek szükségleteinek és igényeinek kielégítését;

c) a nemzeti köztársaságok és területek szerveit

főleg helyi emberekből alakítsák meg, akik ismerik a népek nyelvét, életmódját, erkölcseit és szokásait.

II

1. A legtöbb nemzeti köztársaságban pártszervezeteink olyan viszonyok között fejlődnek, amelyek nem egészen kedveznek növekedésüknek és megszilárdulásuknak. E köztársaságok gazdasági elmaradottsága, a nemzeti proletariátus csekély száma, az a tény, hogy a helyi emberek között kevesen vannak vagy egyáltalán nincsenek régi pártmunkások, a népek anyanyelvén írott komoly marxista irodalom hiánya, a párt gyenge nevelő munkája, végül a radikál-nacionalista hagyományok maradványai, amelyek még mindig nem tűntek el — mindez a helyi kommunisták körében nacionalista elhajlást szült, mely abban nyilvánul meg, hogy hajlamosak a nemzeti sajátosságokat túlbecsülni s a proletariátus osztályérdekeit lebecsülni. Ez a jelenség különösen veszélyessé válik a többnemzetiségű köztársaságokban, ahol az erősebb nemzetiség kommunistáinál nem ritkán soviniszta elhajlás formáját ölti, mely a gyengébb nemzetiségek kommunistái ellen irányul (Grúzia, Azerbajdzsán, Buhara, Horezm). A nacionalista elhajlás azért káros, mert hátráltatja a nemzeti proletariátus felszabadulását a nemzeti burzsoázia eszmei befolyása alól és megnehezíti a különböző nemzetiségek proletárjainak egységes internacionalista szervezetben való tömörülését.

2. Másrészt az a tény, hogy a párt központi intézményeiben, úgyszintén a nemzeti köztársaságok kommunista pártszervezeteiben sok az orosz

származású régi pártmunkás, akik nem ismerik e köztársaságok dolgozó tömegeinek erkölcseit, szokásait, nyelvét, s ezért nem veszik mindig kellő figyelembe e tömegek kívánalmait, — ez a tény pártunkban nagyorosz soviniszta elhajlást szült, mely abban nyilvánul meg, hogy a pártmunkában hajlamosak lebecsülni a nemzeti sajátosságokat és a nemzeti nyelvet, hajlamosak fennhéjázóan semmibe venni ezeket a sajátosságokat. Ez az elhajlás nemcsak azért káros, mert gátolja kommunista káderek kialakulását a nemzeti nyelvet ismerő helyi emberekből, nemcsak azért káros, mert azzal a veszéllyel fenyeget, hogy a párt elszakad a nemzeti köztársaságok proletártömegeitől, hanem mindenekelőtt azért is káros, mert istápolja és fejleszti a fentebb vázolt nacionalista elhajlást, megnehezíti az ellene irányuló harcot.

3. A kongresszus elítéli mind a két elhajlást, mint a kommunizmus ügyére nézve káros és veszélyes elhajlásokat, s a párttagok figyelmét különösen a nagyorosz soviniszta elhajlás kárára és veszélyére irányítva, felhívja a pártot, hogy pártépítésünkben a legsürgősebben számolja fel a mult e maradványait.

A kongresszus megbízza a Központi Bizottságot, hogy a következő gyakorlati rendszabályokat foganatosítsa:

a) szervezzen a nemzeti köztársaságok helyi pártmunkásaiból magasabb fokú marxista tanulóköröket;

b) fejlessze az elvi színvonalú marxista irodalom kiadását a helyi lakosság anyanyelvén;

c) erősítse a Keleti Népek Egyetemét és annak helyi intézeteit;

d) szervezzen a nemzeti kommunista pártok Központi Bizottságai mellett instruktor-csoportokat helyi funkcionáriusokból;

e) fejlessze a tömeges pártirodalom kiadását a helyi lakosság anyanyelvén;

f) fokozza a köztársaságokban a párt nevelő munkáját;

g) fokozza a köztársaságok ifjúsága körében folyó munkát.

„Pravda" 65. sz.
1923 március 24.
Aláírás: I. Sztálin.

AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT XII. KONGRESSZUSA[61]

1923 április 17—25

Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt tizenkettedik kongresszusa. Gyorsírói jegyzőkönyv. Moszkva 1923.

1. AZ OK(b)P KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK SZERVEZETI BESZÁMOLÓJA

Április 17

Elvtársak! Azt hiszem, hogy a Központi Bizottságnak az „Izvesztyija CK"-ban[62] közzétett beszámolója eléggé részletes és itt, a Központi Bizottság szervezeti beszámolójában nem kell azt megismételnem.

Véleményem szerint a Központi Bizottság szervezeti beszámolójának három részből kell állnia.

Az első résznek a párt és a munkásosztály közötti szervezeti kapcsolatokkal kell foglalkoznia — azokkal a tömegszervezetekkel és tömegapparátusokkal, amelyek körülveszik a pártot s amelyek segítségével a párt megvalósítja a munkásosztály vezetését, a munkásosztály pedig a párt hadseregévé válik.

A beszámoló második részének, szerintem, azokkal a szervezeti kapcsolatokkal és tömegapparátusokkal kell foglalkoznia, amelyek segítségével a munkásosztály egybekapcsolódik a parasztsággal. Ez — az államgépezet. A munkásosztály, a párt vezetésével, az államgépezet révén valósítja meg a parasztság vezetését.

A harmadik és utolsó résznek magával a párt-

tal, mint külön életet élő szervezettel és mint jelszavakat kitűző s megvalósításukat ellenőrző apparátussal kell foglalkoznia.

Rátérek a beszámoló első részére. A pártról mint élcsapatról, és a munkásosztályról mint pártunk hadseregéről beszélek. A hasonlóság alapján azt lehetne hinni, hogy itt ugyanaz a viszony, mint katonai téren, vagyis a párt parancsokat ad, távirón közli a jelszavakat, a hadsereg pedig, vagyis a munkásosztály, végrehajtja ezeket a parancsokat. Ez az elképzelés teljesen helytelen. Politikai téren sokkal bonyolultabb a dolog. Katonai téren ugyanis a parancsnoki kar maga teremti meg a hadsereget, maga alakítja azt. Politikai téren azonban a párt nem megteremti hadseregét, hanem megtalálja — ez a munkásosztály. A második különbség az, hogy katonai téren a parancsnoki kar nemcsak megteremti, hanem élelmezi és ruházza is a hadsereget. Politikai téren nem így van. A párt nem élelmezi és nem ruházza hadseregét, a munkásosztályt. Éppen ezért a politikában sokkal bonyolultabb a helyzet. Éppen ezért a politikában nem az osztály függ a párttól, hanem fordítva. Ez az oka annak, hogy politikai téren az osztály élcsapata, vagyis a párt vezető szerepének megvalósításához elengedhetetlen, hogy a pártot olyan pártonkívüli tömegapparátusok szerteágazó hálózata vegye körül, amelyek a párt csápjai s amelyek segítségével a párt továbbítja akaratát a munkásosztálynak, a munkásosztály pedig szétforgácsolt tömegből a párt hadseregévé válik.

Most vizsgáljuk meg, melyek ezek az apparátusok, ezek a hajtószíjak, amelyek a pártot az osztály-

lyal összekötik, melyek ezek az apparátusok és a pártnak egy év alatt mit sikerült elérnie megszilárdításuk terén.

Az első és legfőbb hajtószíj, az első és legfőbb összekötő apparátus, amelynek segítségével a párt egybekapcsolódik a munkásosztállyal — a szakszervezet. Ha azokat a számadatokat nézzük, amelyek ennek a legfőbb hajtószíjnak, a pártot az osztályhoz vezető legfőbb hajtószíjnak megszilárdulását mutatják, akkor megállapítható, hogy a párt egyévi tevékenysége alatt fokozta, megszilárdította befolyását a szakszervezetek vezető szerveiben. Az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanácsról nem beszélek. Ennek összetétele közismert. Nem beszélek a szakszervezetek Központi Bizottságairól sem. Főleg a kormányzósági szakszervezeti tanácsokra gondolok. A mult évben, pártunk XI. kongresszusa idején, a kormányzósági szakszervezeti tanácsok elnökeinek 27 százaléka volt Október előtti párttag, az idén pedig már több mint 57 százaléka az. A siker nem túlságosan nagy. Mégis siker, mely arról tanuskodik, hogy a szakszervezetek legfőbb szálait pártunk olyan vezető elemei tartják kezükben, akik már Október előtt párttagok voltak s most e szálak segítségével egybekapcsolják a pártot a munkásosztállyal.

Nem kívánok bővebben foglalkozni a munkásszakszervezetek egészének összetételével. Az adatok szerint a mult kongresszus idején a szakszervezeteknek körülbelül 6 millió tagja volt. Az idén, e kongresszus idején, a szakszervezeti tagok száma 4 800 000. Mintha visszaestünk volna, de ez csak látszat. A mult évben — hadd mondjam meg az igazságot! — a szakszer-

vezetek felfújt adatokat közöltek. A közölt számok nem tükrözték pontosan a valóságot. Azok a számadatok, melyeket a jelen kongresszus alkalmából kaptunk, kisebbek ugyan a multévieknél, de reálisabbak és értékesebbek. Ezt haladásnak tekintem, a szakszervezetek taglétszámának csökkenése ellenére is. Tehát az a tény, hogy a szakszervezetek felfújt és félig állami, bürokratikus hivatalokból valóban eleven szervezetekké váltak, amelyek közös életet élnek vezető szerveikkel, továbbá az a tény, hogy a párt vezető elemeinek százalékaránya a kormányzósági szakszervezeti szervekben 27 százalékról 57 százalékra emelkedett — ezek olyan tények, melyeket pártunk a szakszervezetek megszilárdítása terén ebben az évben kifejtett tevékenységének sikereként könyvelhet el.

De nem lehet azt állítani, hogy ezen a téren minden rendben van. A szakszervezetek alapsejtjei — az üzemi bizottságok — még nem mindenütt a mieink. Így például Harkov kormányzóság 146 üzemi bizottsága közül hetvennek egyetlen kommunista tagja sincs. De ezek csak szórványos jelenségek. Általában el kell ismernünk, hogy pártunk befolyása mind a kormányzósági, mind az alapsejtekben erősödött s ebben az értelemben a szakszervezetek kétségtelenül továbbfejlődtek. Ezt a frontot a párt számára biztosítottnak kell tekintenünk. A szakszervezetek terén erős ellenfeleink nincsenek.

A második hajtószíj, a második tömegjellegű összekötő apparátus, amelynek segítségével a párt egybekapcsolódik az osztállyal — a szövetkezet. Elsősorban a fogyasztási szövetkezetre, annak mun-

kástagozatára gondolok, azután a mezőgazdasági szövetkezetre, mert ez a falusi szegényparasztságot fogja át. A XI. kongresszus idején a Szövetkezeti Központ, a Centroszojuz munkás-szekcióinak körülbelül 3 millió tagja volt. Ebben az évben, e kongresszus időpontjában, a tagok száma 3 300 000. Van ugyan némi növekedés, de ez nagyon kevés. A mi viszonyaink között azonban, az új gazdasági politika viszonyai között, ez mégis haladás. Ha minden egyes munkásra 3 fogyasztót számítunk egy családban, megállapíthatjuk, hogy a szövetkezetekben körülbelül 9 milliónyi munkásnépesség tömörül, akiket, mint fogyasztókat, szervezetten átkarol a fogyasztási szövetkezet, melyben a párt befolyása napról-napra növekszik . . .

A mult kongresszuson nem voltak adataink a párt számbeli erejéről a fogyasztási szövetkezetben; talán 2—3—5 százalék lehetett a kommunisták száma, nem több. A mostani kongresszus idején a Centroszojuz kormányzósági szerveiben már legalább 50 százalék a kommunista. Ez szintén haladás.

Valamivel rosszabb a helyzet a mezőgazdasági szövetkezetekben. Növekedni kétségtelenül növekednek. A mezőgazdasági szövetkezetek a multévi kongresszus idején legalább 1 700 000 parasztgazdaságot egyesítettek. Ebben az évben, a mostani kongresszus idején, már legalább 4 millió parasztgazdaságot egyesítenek. Ezek közt van a szegényparasztság egy része, mely a proletariátushoz vonzódik. Éppen ezért érdekes tisztázni, hogyan növekedett a párt befolyása a mezőgazdasági szövetkezetekben. A mult évről nincsenek adataink. Ebben az évben a közölt adatok

szerint (amelyek megbízhatóságában némileg kételkedem) a kommunisták száma a mezőgazdasági szövetkezetek kormányzósági szerveiben nem kevesebb, mint 50 százalék. Ha ez igaz, akkor ez óriási haladás. Rosszabbul állunk az alsóbb sejtekben, ahol az alapszövetkezeteket még mindig nem tudjuk kiszabadítani az ellenséges erők befolyása alól.

A harmadik hajtószíj, mely az osztályt a párttal összeköti — az ifjúsági szövetségek. Aligha szorul bizonyításra, hogy az ifjúsági szövetségnek és általában az ifjúságnak óriási jelentősége van pártunk fejlődése szempontjából. A rendelkezésünkre álló adatok azt mutatják, hogy a mult évben, a XI. kongresszus idején, az ifjúsági szövetségnek kereken 400 000 tagja volt. Azután, 1922 derekán, amikor személyzeti létszámcsökkentés volt, amikor az ifjak jövőbeli elhelyezése nem volt eléggé megszervezve, amikor az ifjúsági szövetség még nem tudott az új viszonyokhoz alkalmazkodni, a taglétszám visszazuhant 200 000-re. Most, különösen a mult év őszétől, az ifjúsági szövetség erősen növekedett. A szövetség kereken 400 000 tagot számlál. A legörvendetesebb az, hogy az ifjúsági szövetségek elsősorban munkásifjakkal töltik fel soraikat. Az ifjúsági szövetségek mindenekelőtt azokban a kerületekben növekednek, ahol iparunk fellendülőben van.

Önök tudják, hogy az ifjúsági szövetség a munkások közt főleg az üzemi iparostanuló iskolákban fejt ki tevékenységet. Az erre vonatkozólag rendelkezésünkre álló adatok szerint a mult évben, a XI. kongresszus idején, körülbelül 500 üzemi iparostanuló iskolánk volt 44 000 tanulóval. Ez év januárjában

már több mint 700 üzemi iskola működött 50 000 tanulóval. De a legfontosabb az, hogy ez a növekedés egybeesik az ifjúsági szövetség munkástagjai létszámának gyarapodásával.

Mint az előbb említett frontot — a mezőgazdasági szövetkezetek frontját —, ugyanúgy az ifjúság frontját is rendkívül veszélyeztetettnek kell tekintenünk, mert pártunk ellenségei ezen a területen különösen szívósan támadnak. Itt, ezen a két területen elengedhetetlen, hogy a párt és szervezetei minden erejüket megfeszítsék befolyásuk fölényének biztosítása érdekében.

Most rátérek a munkásnők küldöttgyűléseire. Szervezeteink úgyszólván alig méltatják figyelemre a munkásnők küldöttgyűléseit, pedig ez szintén nagyon fontos, rendkívül lényeges hajtómechanizmus, mely a munkásnőket köti egybe pártunkkal. A rendelkezésünkre álló adatok szerint a mult évben, a XI. kongresszus idején, 57 kormányzóságban és 3 területen körülbelül 16 000 küldöttnőnk volt, többségükben munkásnők. Ebben az évben, a jelen kongresszus idején, ugyanazokban a kormányzóságokban és ugyanazokon a területeken kerek számban 52 000 küldöttnőnk van, akik közül 33 000 munkásnő. Ez óriási haladás. Figyelembe kell vennünk, hogy ez olyan front, amelyre mindeddig csekély figyelmet fordítottunk, pedig jelentősége a mi szempontunkból óriási. Ha már halad a dolog, ha már megvan az alap ahhoz, hogy ezt az apparátust szintén megszilárdítsuk, kiszélesítsük és mint a párt csápjait arra irányítsuk, hogy aláássuk a papság befolyását az ifjúságra, amelyet a nők nevelnek, akkor természetesen

a párt egyik elodázhatatlan feladata, hogy a legnagyobb energiával fogjon munkához ezen a kétségtelenül veszélyeztetett fronton is.

Rátérek az iskolára. A politikai iskolákról, a szovjet- és pártiskolákról és a kommunista egyetemekről beszélek. Ez az az apparátus, amelynek segítségével a párt fejleszti a kommunista oktatást, kialakítja az oktatás parancsnoki karát, mely a munkáslakosság körében elveti a szocializmus, a kommunizmus magvait és így szellemi kapcsokkal köti össze a pártot a munkásosztállyal. Az adatok szerint a mult évben a szovjet- és pártiskoláknak körülbelül 22 000 tanulója volt. Ebben az évben legalább 33 000 tanulójuk van, ha ideszámítjuk a városi alapfokú politikai iskolákat is, amelyeket a Politikai Oktatási Főbizottság finanszíroz. Ami a kommunista egyetemeket illeti, amelyeknek óriási jelentőségük van a kommunista oktatás szempontjából, ezeknél a növekedés csekély: mintegy 6 000 hallgatójuk volt, most 6 400 van. A párt feladata, hogy ezen a fronton is megfeszített erővel dolgozzon, hogy fokozza a kommunista oktatás parancsnoki karának nevelése és edzése terén végzett munkáját.

Rátérek a sajtóra. A sajtó nem tömegapparátus, nem tömegszervezet, mindazonáltal megfoghatatlan kapcsolatot létesít a párt és a munkásosztály között, olyan kapcsolatot, amely erejét tekintve nem gyengébb, mint bármely tömegjellegű összekötő apparátus. Azt mondják, hogy a sajtó a hatodik nagyhatalom. Nem tudom, milyen hatalom, de hogy erős és nagy a jelentősége — ez vitathatatlan. A sajtó a legerősebb fegyver, amelynek segítségével a párt minden nap,

minden órában beszél a munkásosztállyal, a saját nyelvén, azon a nyelven, amelyre a pártnak szüksége van. A párt és az osztály közötti szellemi kapcsolat létesítésének más ilyen eszköze, más ilyen rugalmas apparátusa nincs még egy a világon. Ezért a pártnak különös figyelmet kell fordítania a sajtóra és állíthatom, hogy ezen a téren már vannak némi sikereink. Vegyük az ujságokat. A közölt adatok szerint a mult évben 380 ujságunk volt, ebben az évben már 528 ujságunk van. A multévi példányszám elérte a 2 500 000-et, de ez nem reális szám, nagysága jórészt a sajtó állami támogatására vezethető vissza. Nyáron, amikor csökkentettük a sajtó állami támogatását, mikor a sajtónak saját lábára kellett állnia, a példányszám 900 000-re csökkent. A mostani kongresszus idején a példányszám körülbelül 2 000 000. Tehát a sajtó egyre inkább leveti kincstári jellegét, saját bevételeiből él és a párt éles fegyvere, mely összekapcsolja a tömegekkel, máskülönben példányszáma nem emelkedhetett volna és nem maradhatott volna ilyen szinten.

Áttérek a következő összekötő apparátusra — a hadseregre. A hadsereget a védelem és támadás eszközének szokták tekinteni. Én azonban a hadsereget mint a munkások és parasztok gyülekezőhelyét vizsgálom. A forradalmak története azt mutatja, hogy a hadsereg az egyetlen gyülekezőhely, ahol a különböző kormányzóságok egymástól elszakított munkásai és parasztjai összegyűlnek s együttesen kialakítják politikai nézeteiket. Nem véletlen, hogy a nagy mozgósítások és komoly háborúk mindig társadalmi összeütközéseket, forradalmi tömegmozgalmakat idéznek

elő. Ennek az az oka, hogy az egymástól távoleső vidékek munkásai és parasztjai a hadseregben találkoznak először egymással. Hiszen a voronyezsi muzsik rendszerint nem találkozik a petrográdival, a pszkovi nem lát szibériait, de a hadseregben találkoznak. A hadsereg a munkások és parasztok iskolája, gyülekezőhelye, és ebből a szempontból az, hogy milyen a párt ereje és befolyása a hadseregben, óriási jelentőségű, ebben az értelemben a hadsereg hatalmas apparátus, mely a pártot a munkásokkal és a szegényparasztsággal egybekapcsolja. A hadsereg az egyetlen összoroszországi, összföderációs gyülekezőhely, ahol a különböző kormányzóságokból és területekről való emberek összesereglenek, tanulnak, és hozzászoknak a politikai élethez. És ebben a rendkívül komoly összekötő tömegapparátusban a következő változások történtek: az előző kongresszus idején a kommunisták száma 7,5 százalék volt, ebben az évben eléri a 10,5 százalékot. A hadsereg létszáma ez alatt az idő alatt csökkent, de minősége javult. A párt befolyása megnőtt, s e fő gyülekezőhelyen győzelmet arattunk oly értelemben, hogy a kommunista befolyás erősödött.

A kommunisták százalékaránya a parancsnoki karban, ha az egész parancsnoki kart nézzük, ideértve a szakaszparancsnokokat is, a mult évben 10 százalék volt, az idén 13 százalék. Ha pedig nem számítjuk a szakaszparancsnokokat, akkor ez az arányszám a mult évben 16 százalék volt, most pedig 24 százalék.

Ezek azok a hajtószíjak, azok a tömegapparátusok, amelyek pártunkat körülveszik és amelyek, mivel

a pártot összekötik a munkásosztállyal, lehetővé teszik a pártnak, hogy élcsapattá váljék, a munkásosztályt pedig hadsereggé változtassa.

Ez a hálózata azoknak a kapcsolatoknak és összekötő pontoknak, amelyek révén a párt — a katonai parancsnoki kartól eltérően — élcsapattá, a munkásosztály pedig szétforgácsolt tömegből valóságos politikai hadsereggé válik.

Pártunknak e kapcsolatok megszilárdítása terén elért sikerei nemcsak azzal magyarázhatók, hogy pártunk ezen a téren tapasztaltabb lett, nemcsak azzal, hogy az összekötő apparátusokra ható eszközök tökéletesebbek lettek, hanem azzal is, hogy az ország általános politikai állapota kedvezett e sikereknek, elősegítette azokat.

A mult évben éhínséggel, az éhínség következményeivel, ipari pangással, a munkásosztály szétforgácsolódásával stb. küzdöttünk. Ezzel szemben az idén jó termésünk volt, iparunk egy része fellendült, a proletariátus kezd újból összegyűlni, a munkások helyzete javul. A régi munkások, akik korábban kénytelenek voltak a falvakba szétszéledni, ismét visszaszivárognak a gyárakba és mindez politikailag kedvező helyzetet teremt arra, hogy a párt széleskörű munkát fejtsen ki az említett összekötő apparátusok megszilárdítása érdekében.

Áttérek a beszámoló második részére, mely a pártról és az államapparátusról szól. Az államgépezet az a legfőbb tömegapparátus, mely a pártja által képviselt, hatalmon levő munkásosztályt egybekapcsolja a parasztsággal és lehetővé teszi a munkásosztálynak, melyet pártja képvisel, azt, hogy a

parasztságot vezesse. Beszámolómnak ez a része közvetlenül Lenin elvtárs két ismert cikkéhez kapcsolódik[63].

Sokan voltak, akik azt hitték, hogy Lenin elvtárs e két cikkében teljesen új eszmét fejteget. Szerintem az az eszme, amelyet Lenin elvtárs e két cikkben kifejtett, már a mult évben erősen foglalkoztatta Vlagyimir Iljicset. Önök bizonyára emlékeznek multévi politikai beszámolójára. Arról beszélt, hogy politikánk helyes, de a gépezet rosszul működik, hogy a gép ezért nem oda megy, ahová kell, hanem letér a helyes útról. Erre, emlékszem, Sljapnyikov megjegyezte, hogy nem jók a soffőrök. Ez persze nem igaz. Egyáltalán nem igaz. A politika helyes, a soffőr kitűnő, a gép típusa is jó, szovjet típus, de az államgépezet alkatrészei, vagyis az államapparátus egyes munkatársai rosszak, nem a mi embereink. Emiatt a gép rosszul működik és végeredményben a helyes politikai vonal egészen elferdül. Megvalósítás helyett — meghamisítás az eredmény. Az államgépezet, ismétlem, típusát tekintve jó, de alkatrészei még idegenek, bürokratikus, felerészben cári-burzsoá jellegűek. Mi olyan államgépezetet akarunk, mely a néptömegeket szolgálja, viszont államgépezetünkben vannak emberek, akik azt fejőstehénnek tekintik. Ez az oka annak, hogy ez a gépezet egészében rosszul működik. Ha nem javítjuk meg, a helyes politikai vonallal egymagában nem megyünk sokra: a helyes politikai vonalat meg fogják hamisítani, és a vége az lesz, hogy a munkásosztály és a parasztság között szakadás áll be. Mi leszünk ugyan a kormánynál, de a gép nem fog engedelmeskedni. Csődbe jutunk. Ezek azok a gondolatok, amelyeket

Lenin elvtárs már a mult évben fejtegetett és amelyeket csak az idén foglalt harmonikus rendszerbe — a Központi Ellenőrző Bizottság és a Munkás-Paraszt Inspekció olyan átszervezésének harmonikus rendszerébe, hogy az átszervezett ellenőrző apparátusnak minden gépalkatrész átépítését, a régi, rossz részeknek újakkal való kicserélését elősegítő emelővé kell válnia, ha valóban oda akarjuk vezetni a gépet, ahová mennie kell.

Ez a lényege Lenin elvtárs javaslatának.

Hivatkozhatom olyan tényre, mint az orehovozujevoi tröszt felülvizsgálása. Ez a szervezetileg szovjet típusú tröszt arra volt hivatva, hogy maximális mennyiségű gyártmányt termeljen és ellássa a parasztságot, ehelyett azonban ez a szovjet módon szervezett tröszt az állam érdekeinek megkárosításával magánkereskedőknek adogatta el gyártmányait. A gép nem oda ment, ahová mennie kellett.

Hivatkozhatom arra a tényre, melyet a napokban Vorosilov elvtárs beszélt el nekem. Van nálunk — délkeleten — egy intézmény, melyet Ipari Irodának neveznek. Ennek az apparátusnak körülbelül kétezer főnyi személyzete volt. Ezt az apparátust azért létesítették, hogy a délkeleti ipart vezesse. Vorosilov elvtárs kétségbeesve beszélte el nekem, hogy mily nehezen lehetett zöldágra vergődni ezzel az apparátussal, hogy annak igazgatására, vagyis az igazgatási apparátus igazgatására pótlólag külön kis apparátust kellett teremteni. Akadtak jó emberek: Vorosilov, Ejszmont és Mikojan, akik nekigyürkőztek a dolognak. És kiderült, hogy az apparátusban kétezer munkatárs helyett 170 is elegendő. És mi történt?

Most sokkal jobban mennek a dolgok, mint azelőtt. Azelőtt az apparátus mindent felemésztett, amit termelt. Most pedig az apparátus az ipart szolgálja. Ilyen tényeknek se szeri, se száma, ilyen tény sok van, több mint hajszál a fejemen.

Ezek a tények mind arról tanuskodnak, hogy szovjet apparátusaink, amelyek típusukat tekintve jók, gyakran olyan emberekből állnak, s ezeknek olyan szokásaik és hagyományaik vannak, hogy lényegében elferdítik a helyes politikai vonalat. Ez az oka annak, hogy az egész gép rosszul működik, ennek eredménye pedig óriási politikai hátrány, az a veszély, hogy a proletariátus elszakad a parasztságtól.

A kérdés ez: vagy megjavítjuk a gazdasági apparátusokat, csökkentjük létszámukat, egyszerűsítjük, olcsóbbá tesszük, szellemben pártunkhoz közelálló emberekkel töltjük fel azokat — és akkor elérjük azt a célt, melynek megvalósítása végett az úgynevezett „nep"-et bevezettük, vagyis az ipar maximális mennyiségű gyártmányt fog előállítani, hogy a falut ellássa és a szükséges terményeket megkapja, s ilymódon egybe fogjuk kapcsolni a parasztság gazdaságát az ipari gazdasággal. Vagypedig nem érjük el ezt, és akkor csődbe jutunk.

Továbbá: vagy egyszerűsítjük, csökkentjük az államgépezetet, az adóapparátust és kiűzzük onnan a tolvajokat, a csalókat és akkor könnyíthetünk a parasztság terhein, akkor a népgazdaság talpraáll. Vagypedig ez a gépezet öncélúvá válik, amint ez délkeleten történt, és mindent, amit a parasztságtól beszedünk, magának a gépezet-

nek fenntartására kell fordítanunk — és akkor itt a politikai csőd.

Ezek azok a meggondolások, amelyek — meggyőződésem szerint — Vlagyimir Iljicset vezérelték, amikor cikkeit megírta.

Lenin elvtárs javaslatainak van még egy másik oldala is. Lenin elvtárs nemcsak azt akarja elérni, hogy az apparátus jobb legyen s a párt vezetőszerepe a lehető legnagyobb mértékben erősödjék — hiszen a párt építette az államot, tehát köteles is azt megjavítani —, hanem nyilván a kérdés morális oldalára is gondol. El akarja érni, hogy az országban ne legyen egyetlenegy hivatalnok sem, ha még olyan magas állású is, akiről az egyszerű ember azt mondhatná: a törvényt nem ő rá szabták. Ez a morális szempont Iljics javaslatának harmadik oldala, ezzel tűzte ki Iljics azt a feladatot, hogy ne csak az államgépezetet, hanem a pártot is tisztítsuk meg azoktól a „nagyúri" hagyományoktól és szokásoktól, amelyek kompromittálják pártunkat.

Áttérek a funkcionáriusok kiválasztásának kérdésére, vagyis arra a kérdésre, amelyről Iljics már a XI. kongresszuson beszélt. Ha világos előttünk, hogy államapparátusunk összetétele rossz, szokásai és hagyományai rosszak s ennek következtében az a veszély fenyeget, hogy a munkásság és a parasztság között szakadás áll be, akkor világos az is, hogy a párt vezetőszerepének nemcsak abban kell megnyilvánulnia, hogy a párt utasításokat ad, hanem abban is, hogy bizonyos állásokba olyan embereket helyez, akik utasításainkat meg tudják érteni és becsületesen végre is tudják hajtani. Nem szorul bizonyításra,

hogy a Központi Bizottság politikai munkája és a szervező munka között nem lehet áthághatatlan határvonalat húzni.

Aligha akad önök között valaki, aki azt állítja, hogy elegendő megadni a jó politikai vonalat és ezzel az ügy be van fejezve. Nem, ez csak félmunka. Miután megadtuk a helyes politikai vonalat, úgy kell megválogatni a funkcionáriusokat, hogy az állásokat olyan emberek töltsék be, akik meg tudják valósítani az utasításokat, akik megértik, szívügyüknek tekintik ezeket az utasításokat és végre is tudják hajtani azokat. Ellenkező esetben a politikának semmi értelme sincs, üres handabandázássá válik. Ez az oka annak, hogy a káderosztály, vagyis a Központi Bizottságnak az a szerve, melynek az a feladata, hogy mind az alsó szervezetekben, mind a felsőbb szervekben dolgozó vezető funkcionáriusainkat nyilvántartsa és elossza, óriási jelentőségre tesz szert. Eddig úgy intézték az ügyet, hogy a káderosztály csupán kerületi, kormányzósági és területi bizottságok szerint tartotta nyilván és osztotta el az elvtársakat. A káderosztály ezzel — ahogy mondani szokás — elintézettnek tekintette az ügyet. Most, amikor a háború befejeződött, amikor már nincsenek válogatás nélkül elrendelt tömeges mozgósítások, amikor ezeknek semmi értelme sincs, amit bebizonyított az ezer funkcionárius multévi mozgósítása, mely a Központi Bizottság vállaira nehezedett és csődöt mondott, mert mostani viszonyaink között, amikor a munka elmélyült, amikor a szakosításra vettünk irányt, amikor minden funkcionáriust minden porcikájában tanulmányoznunk kell, a válogatás nélkül elrendelt

mozgósítások csak rontanak és a helyi szervezeteknek semmiféle segítséget nem nyujtanak — most a káderosztály már nem zárkózhatik be a kormányzósági és kerületi bizottságok keretei közé.

Íme néhány számadat. A XI. kongresszus utasította a Központi Bizottságot, hogy mozgósítson ezer moszkvai funkcionáriust. A Központi Bizottság körülbelül 1500 embert jelölt ki mozgósításra. Betegség és más okok miatt csak 700-at sikerült mozgósítani; ezek közül a helyi szervezetek minősítése szerint csak 300 ember volt valamennyire használható. Ez a tény azt bizonyítja, hogy a régi típusú, válogatásnélküli mozgósítások, amilyeneket régebben időnként elrendeltünk, ma már nem felelnek meg, mert pártmunkánk elmélyült, a különböző gazdasági ágak szerint differenciálódott és válogatás nélkül dobálgatni az embereket annyit jelent, hogy az embereket tétlenségre kárhoztatjuk, az új funkcionáriusokat kérő szervezeteknek pedig még minimális szükségleteit sem elégítjük ki.

Szeretnék néhány számadatot közölni iparunk parancsnoki karáról. Az adatokat abból az ismert brosúrából[64] vettem, amelyet Szorokin, a káderosztály munkatársa állított össze. Mielőtt azonban rátérnék ezekre az adatokra, beszélnem kell a káderosztály reformjáról, melyet a Központi Bizottság a funkcionáriusok nyilvántartásával kapcsolatos munkája folyamán hajtott végre. A káderosztály munkája azelőtt, mint említettem, csupán a kormányzósági és kerületi pártbizottságokra szorítkozott, most azonban, mikor a munka elmélyült, mikor az épitőmunka mindenütt kibontakozott, a káderosztálynak a kor-

mányzósági és kerületi bizottságok keretei közé bezárkóznia nem szabad. Át kell fognia kivétel nélkül valamennyi igazgatási ágat, és az egész ipari parancsnoki kart, amelynek segítségével a párt kezében tartja gazdasági apparátusunkat s megvalósítja vezetőszerepét. Ezért hozta a Központi Bizottság azt a határozatot, hogy a központban és a vidéken egyaránt ki kell bővíteni a káderosztály apparátusát olymódon, hogy a vezetőnek legyenek helyettesei, mind gazdasági, mind szovjet vonalon, s hogy ezeknek legyenek munkatársai, akik üzemenként és trösztönként, a vidéki és központi gazdasági szervekben, a szovjetekben és a pártban nyilvántartják a parancsnoki kart.

E reform eredményei csakhamar mutatkoztak. Rövid idő alatt sikerült nyilvántartásba vennünk iparunk parancsnoki karából mintegy 1 300 igazgatót. Ezeknek 29%-a párttag és 70%-a pártonkívüli. Úgy tűnhet, mintha a pártonkívüliek a legfontosabb üzemekben túlnyomó többségben volnának. Ez azonban nem így van. Megállapítható, hogy a 29% kommunista igazgató vezeti a legnagyobb üzemeket, amelyekben több mint 300 000 munkás dolgozik, a 70% pártonkívüli igazgató pedig olyan üzemeket vezet, amelyeknek összesen legfeljebb 250 000 ipari munkásuk van. A kisüzemeket pártonkívüliek, a nagyüzemeket párttagok vezetik. Továbbá, a párttag-igazgatók között háromszor több a munkás, mint a nem-munkás. Ez arról tanuskodik, hogy alul, az ipari építés alapsejtjeiben — eltérően a felső szervektől, a Legfőbb Népgazdasági Tanácstól és annak osztályaitól, ahol kevés a kommunista — a kommunisták és elsősorban a munkások már kezdik kezükbe

venni az üzemeket. Érdekes, hogy minőség, rátermettség tekintetében a kommunista igazgatók között több alkalmas akad, mint a pártonkívüliek között. Ebből következik, hogy a pártot, mikor a kommunistákat üzemek szerint elosztja, nemcsak tisztán pártmeggondolások vezérlik, nemcsak az vezérli, hogy az üzemekben fokozza a párt befolyását, hanem az ipar gyakorlati érdekeit is szem előtt tartja. Ebből nemcsak a pártnak mint olyannak van haszna, ez az egész gazdasági építésnek is javára válik, mert a kommunisták között sokkal több alkalmas igazgató akad, mint a pártonkívüliek között.

Ez ipari parancsnoki karunk nyilvántartásának első tapasztalata — új tapasztalat, amely, mint mondottam, korántsem terjed ki valamennyi üzemre, mert az említett brosúrában számbavett 1 300 igazgató csupán körülbelül a felét képviseli azoknak az üzemeknek, amelyeket még nyilvántartásba kell venni. De a tapasztalat azt bizonyítja, hogy ez rendkívül sokatígérő terület, és a káderosztálynak mindent el kell követnie, hogy a pártnak módjában legyen legfontosabb üzemeink igazgatási szerveit kommunistákkal feltölteni és ilymódon a párt vezetését az államapparátusban érvényesíteni.

Az elvtársak bizonyára ismerik azokat a javaslatokat, melyeket a Központi Bizottság a szervezeti kérdésben a kongresszus elé terjeszt, szem előtt tartva a kérdésnek párt- és szovjet oldalát egyaránt. Ami a kérdés szovjet vonatkozásait illeti, amelyről éppen most beszéltem beszámolóm második részében, a Központi Bizottság úgy gondolta, hogy ezt a kérdést

részletes megvizsgálás végett előbb külön szekciónak adja át, amely tanulmányozni fogja e kérdésnek mind párt-, mind szovjet vonatkozásait, a Központi Bizottság pedig csak azután terjeszti megfontolásait a kongresszus elé.

Áttérek beszámolóm harmadik részére, mely a párttal, mint élő szervezettel és a párttal, mint apparátussal foglalkozik.

Mindenekelőtt pártunk taglétszámáról kell néhány szót mondanom. Az adatok szerint a mult évben, a XI. kongresszus idején, a párt tagjainak száma néhány tízezerrel meghaladta a 400 000-et. Ebben az évben, mivel a párt tovább csökkentette taglétszámát, mivel a párt több területen megszabadult a nem-proletár elemektől, a párt kisebb lett, nincs egészen 400 000 tagja. Ez nem mínusz, hanem plusz, mert a párt szociális összetétele javult. Ha a párt szociális összetételének javulása terén észlelhető fejlődést vizsgáljuk, akkor az a leglényegesebb, hogy a párt nem-proletár elemei viszonylagos növekedésének és a proletár elemek viszonylagos csökkenésének korábbi tendenciája a legutóbbi kongresszus óta megszűnt, fordulat állott be, a mérleg határozottan az ellenkező oldalra billent, pártunk munkás elemeinek százaléka a nem-proletár elemek rovására növekedett. Éppen ez az a siker, amelyre a párttisztítás előtt törekedtünk és amelyet most elértünk. Nem mondom, hogy ezen a téren már mindent megtettünk — ez még korántsem minden. De már itt a fordulat, elértük az egyneműség bizonyos minimumát, biztosítottuk pártunk munkás-összetételét és nyilvánvaló, hogy a jövőben is ezen az úton, a párt nem-proletár

elemeinek további csökkentése és a proletár elemek további növelése útján kell haladnunk. Azokat az intézkedéseket, melyeket a Központi Bizottság pártunk összetételének további javítása érdekében ajánl, a Központi Bizottság javaslatai ismertetik, ezért azokat nem fogom ismételni. Nyilvánvaló, hogy növelni kell a korlátokat, melyeket a nem-proletár elemek beözönlése ellen állítottunk, mert a mai helyzetben, a „nep" viszonyai között, mikor a párt feltétlenül ki van téve a „nep"-elemek bomlasztó hatásának, pártunk maximális egyneműségére kell törekednünk és mindenesetre el kell érnünk a munkás elem határozott túlsúlyát a nem-munkás elemmel szemben. A pártnak okvetlenül ezt kell tennie, ha a munkásosztály pártja akar maradni.

Áttérek a kormányzósági pártbizottságok életének és tevékenységének kérdésére. A sajtóban, egyes cikkekben, gyakran gúnyos megjegyzéseket olvashatunk a kormányzósági bizottságokról, gyakran kicsúfolják őket, lebecsülik munkájukat. Én pedig azt mondom, elvtársak, hogy a kormányzósági bizottságok pártunk fő pillérei és nélkülük, a kormányzósági bizottságok nélkül, a szovjet- és a pártmunka vezetése terén kifejtett tevékenységük nélkül, a pártnak nem lett volna kire támaszkodnia. A kormányzósági bizottságok minden fogyatékossága ellenére, annak ellenére, hogy még mindig vannak hiányosságaik, a kormányzósági bizottságokban észlelhető marakodás és civakodás ellenére is, a kormányzósági bizottságok egészükben — pártunk fő pillérei.

Hogyan élnek és hogyan fejlődnek a kormányzósági bizottságok? Mintegy tíz hónappal ezelőtt olvas-

tam egyes kormányzósági bizottságok leveleit. Akkor a kormányzósági bizottságok titkárai még nem tudtak tájékozódni a gazdasági kérdésekben, még nem élték bele magukat az új viszonyokba. Tíz hónappal később újabb leveleket olvastam, élvezettel, örömmel olvastam őket, mert szemmellátható volt, hogy a kormányzósági bizottságok fejlődtek, már belejöttek a kerékvágásba, komolyan hozzáfogtak az építő munkához, helyi költségvetésük van, kezükben tartják a helyi gazdaságot és valóban élére tudtak állni kormányzóságuk egész gazdasági és politikai életének. Elvtársak, ez nagy vívmány. Kétségtelen, a kormányzósági bizottságoknak még vannak fogyatékosságaik, de meg kell mondanom, hogy ha a kormányzósági bizottságok párt- és gazdasági síkon nem tettek volna szert egyre nagyobb tapasztalatra, ha a kormányzósági bizottságok a helyi gazdasági és politikai élet vezetése terén nem tették volna meg ezt az óriási lépést előre, akkor még álmunkban sem gondolhatnánk arra, hogy a párt valamikor is kezébe veszi az államapparátus vezetését.

Arról beszélnek, hogy a kormányzósági bizottságokban civakodások, surlódások észlelhetők. Meg kell mondanom, hogy a civakodásoknak és súrlódásoknak nemcsak hátrányos, de előnyös oldala is van. A veszekedés és marakodás fő oka, hogy a kormányzósági bizottságok kebelükön belül egységes, egybeforrt magot igyekeznek teremteni, amely fennakadás nélkül képes a vezetést biztosítani. Ez a cél, ez a törekvés egészséges és teljesen jogos, noha sokszor a célnak meg nem felelő úton akarják azt elérni. Ez azzal magyarázható, hogy pártunk összetétele heterogén,

hogy a pártban vannak régi és fiatal tagok, proletárok és értelmiségiek, központi és végvidéki emberek, különböző nemzetiségű emberek, akik, bekerülve a kormányzósági bizottságokba, különböző szokásokat, hagyományokat visznek oda magukkal és ezen a talajon surlódások, civakodások keletkeznek. De a civakodások és surlódások, bár formájuk megengedhetetlen, kilenctizedrészben egészségesek, mert olyan mag kikovácsolása a céljuk, amely vezetni tudja a munkát. Nem szorul bizonyításra, hogy ha a kormányzósági bizottságokban nem volnának ilyen vezető csoportok, ha minden úgy volna elrendezve, hogy a „jók" és a „rosszak" kiegyensúlyoznák egymást, akkor a kormányzóságokban nem volna semilyen vezetés, nem szednénk be semilyen terményadót, nem volna lehetséges semmiféle kampány. Ez a civakodások egészséges oldala, amelyet nem homályosíthat el az a tény, hogy a civakodás néha visszataszító formákat ölt. Ez persze nem azt jelenti, hogy a pártnak nem kell harcolnia a civakodások ellen, különösen akkor, amikor a civakodásnak személyi jellege van.

Ennyit a kormányzósági bizottságokról.

Lejjebb azonban, a kormányzósági bizottságok alatt álló pártszervekben, erőnk, sajnos, még nem olyan nagy, mint ahogy látszik. Az apparátus terén pártunk legfőbb gyengéje — kerületi bizottságaink gyengesége, a tartalékok, a kerületi titkárok hiánya. Azt hiszem, hogy ha a pártunkat a munkásosztállyal összekötő legfontosabb apparátusokat, amelyekről beszámolóm első részében beszéltem, még nem vettük teljesen kezünkbe (az alsófokú sejtekre, szövetkeze-

tekre, a nők küldöttgyűléseire, az ifjúsági szövetségekre stb. gondolok), ha a kormányzósági bizottságok még nem tartják teljesen kezükben ezeket az apparátusokat, ennek éppen az az oka, hogy nagyon gyengék vagyunk a kerületekben.

Ez nagyon fontos kérdés.

Azt hiszem, pártunk egyik legfőbb feladata, hogy a Központi Bizottság mellett kerületi titkárokat kiképző iskolákat szervezzen a legodaadóbb és legtehetségesebb emberekből, parasztokból, munkásokból. Ha a párt a jövő esztendőben 200 vagy 300 kerületi titkárból álló tartalékot tudna maga körül szervezni, akiket azután a kormányzósági bizottságok rendelkezésére bocsáthatna, hogy megkönnyítse nekik a kerületi munka vezetését, akkor ezzel valamennyi tömegjellegű összekötő apparátus vezetését biztosítaná. Akkor egyetlenegy fogyasztási szövetkezet, egyetlenegy mezőgazdasági szövetkezet, egyetlenegy üzemi bizottság, egyetlenegy küldöttnő-gyűlés, egyetlenegy ifjúsági szövetségi sejt, egyetlenegy tömegjellegű apparátus sem lenne, amelyre a pártnak ne lenne döntő befolyása.

Most néhány szót a területi szervekről. A mult év bebizonyította, hogy a pártnak és a Központi Bizottságnak igaza volt, amikor létrehozta a területi szerveket, melyek részben választottak, részben kinevezettek. A Központi Bizottság, amikor általánosságban megvitatta a közigazgatási beosztás kérdését, arra a következtetésre jutott, hogy a párt területi szerveinek felépítésénél a kinevezés elvéről fokozatosan át kell térni a választás elvére, mert ez az átmenet kétségtelenül kedvező morális légkört teremt a

párt területi bizottságai körül és megkönnyíti a Központi Bizottságnak a párt vezetését.

Áttérek a központi pártszervek megjavításának kérdésére. Önök bizonyára olvasták a Központi Bizottságnak azt a javaslatát, hogy a Központi Bizottság Titkárságának funkcióit világosan és pontosan határoljuk el a Szervezési Iroda és a Politikai Iroda funkcióitól. Ez a kérdés oly világos, hogy aligha szorul magyarázatra. De van egy kérdés — a Központi Bizottság kibővítésének kérdése —, melyet a Központi Bizottságban több ízben tárgyaltunk s amely egy időben komoly vitákra adott alkalmat. A Központi Bizottság egyes tagjai azt hiszik, hogy nem bővíteni, hanem csökkenteni kellene a Központi Bizottság tagjainak számát. Érveiket nem ismétlem, mondják el azokat maguk az elvtársak. Röviden kifejtem azokat az érveket, amelyek a Központi Bizottság kibővítése mellett szólnak.

Pártunk központi apparátusában ma ez a helyzet: Központi Bizottságunknak 27 tagja van. A Központi Bizottság kéthavonként egyszer ülésezik, a Központi Bizottságon belül pedig van egy 10—15 emberből álló mag, akik olyan nagy jártasságra tettek szert szerveink politikai és gazdasági munkájának terén, hogy könnyen a vezetés táltosaivá válhatnak. Ez talán jó is így, de nagyon komoly veszéllyel is járhat: ezeket az elvtársakat, akik nagy tapasztalatra tettek szert a vezetés terén, az a veszély fenyegeti, hogy önteltek lesznek, magukba zárkóznak és elszakadnak a tömegmunkától. Ha a Központi Bizottság egyes tagjai, vagy — mondjuk — 15 főnyi magva, olyan tapasztaltak és jártasak lettek, hogy

az utasítások kidolgozásánál tíz eset közül kilencben nem követnek el hibát, akkor ez nagyon jó. De ha nincs köröttük a helyi munkával szoros kapcsolatban álló jövendőbeli vezetők új nemzedéke, akkor ezeknek a nagyképzettségű embereknek minden esélyük megvan arra, hogy megcsontosodnak és elszakadnak a tömegektől.

Másodszor, a Központi Bizottságnak az a magva, amely nagy tapasztalatra tett szert a vezetés terén, megöregszik, tehát váltásra van szükség. Önök tudják, hogy milyen Vlagyimir Iljics egészségi állapota. Tudják, hogy a Központi Bizottság magvának többi tagja is eléggé meg van viselve. De új váltás még nincs — s ez nagy baj. Pártvezetőket teremteni nagyon nehéz: ehhez évek kellenek, 5—10 év, sőt még tíz évnél is több. Bugyonnij elvtárs lovasságával sokkal könnyebb meghódítani egyik-másik országot, mint a tömegekből két-három vezetőt kikovácsolni, akik a jövőben az ország igazi vezetői lehetnek. Itt az ideje, hogy gondoskodjunk az új váltás kikovácsolásáról. Erre egy eszköz van — új, friss funkcionáriusokat kell bevonni a Központi Bizottság munkájába és a munka folyamán előtérbe kell állítani őket, ki kell emelnünk a legtehetségesebbeket és legfüggetlenebbeket, akiknek helyén van a fejük. Könyvvel nem lehet vezetőket teremteni. A könyv csak segít az előrehaladásban, de maga nem teremt vezetőket. Vezető pártmunkások csak a munkában nőnek. Csak akkor tudjuk a mostani helyzetben annyira szükséges új váltást kikovácsolni, ha új elvtársakat választunk a Központi Bizottságba és módot adunk nekik arra, hogy érezzék a vezetés egész súlyát. Ezért gondolom,

hogy nagy hibát követne el a kongresszus, ha nem értene egyet a Központi Bizottság javaslatával, amely a Központi Bizottságnak legalább negyven főre való kibővítését ajánlja.

Beszámolóm befejezéséül ki kell emelnem egy tényt, amely — talán azért, mert közismert — nem szembetűnő, de amelyről meg kell emlékeznem, mert nagyfontosságú tény. Ez a tény: pártunk egysége, példátlan egybeforrottsága, amely lehetővé tette pártunknak, hogy egy olyan fordulatnál, mint az új gazdasági politika, elkerülje a szakadást. A világ egyetlen pártja, egyetlen politikai párt sem bírt volna ki ilyen éles fordulatot zűrzavar és szakadás nélkül, anélkül, hogy a párt szekeréről egyik-másik csoport le ne esett volna. Mint tudjuk, az ilyen fordulatok azzal járnak, hogy bizonyos csoport kiesik a szekérből és, ha nem is szakadás, de zűrzavar kezdődik a pártban. Ilyen fordulat volt pártunk történelmében 1907-ben és 1908-ban, amikor 1905 és 1906 után, mi, akik hozzászoktunk a forradalmi harchoz, nem akartunk áttérni a hétköznapi, legális munkára, nem akartunk bemenni a Dumába, nem akartuk kihasználni a legális intézményeket, nem akartuk erősíteni állásainkat a legális szervekben és általában tagadtuk az új utak lehetőségét. Ez persze nem volt olyan nagyon éles fordulat, mint a „nep", de akkor, mint párt, nyilván még fiatalok voltunk, nem volt tapasztalatunk a manőverezésben s a dolog azzal végződött, hogy akkor két csoport kiesett szekerünkből. A „nep" felé tett mostani fordulat — támadó politikánk után — éles fordulat. És ennél a fordulatnál, mikor a proletariátusnak ideiglenesen

le kellett mondania a támadásról és vissza kellett vonulnia régi állásaiba, mikor a proletariátusnak a paraszti hátország felé kellett fordulnia, hogy ne szakítsa meg vele a kapcsolatot, amikor a proletariátusnak arra kellett gondolnia, hogy Keleten és Nyugaton megerősítse, megszilárdítsa tartalékait — ennél az éles fordulatnál a párt nemcsak hogy elkerülte a szakadást, hanem teljes rendben végre is hajtotta a fordulatot.

Ez a párt példátlan rugalmasságáról, egységéről és egybeforrottságáról tanuskodik.

Ez a záloga annak, hogy pártunk győzni fog.

A mult évben, de az idén is, arról károgtak és kárognak ellenségeink, hogy pártunkban bomlás van. Mi azonban, amikor megkezdtük a „nep"-et, állásainkat megtartottuk, megtartottuk kezünkben a népgazdaság szálait és a párt, egységes egészbe forrva, egy emberként halad előre, míg ellenfeleink valóban bomladoznak és feloszlóban vannak. Önök, elvtársak, bizonyára hallották, hogy az eszerek Moszkvában nemrégen kongresszust[65] tartottak. Ez a kongresszus úgy döntött, hogy felkéri a mi kongresszusunkat: nyissa meg előttük pártunk kapuit. Ezenkívül önök bizonyára hallották, hogy a mensevizmus egykori fellegvára, Grúzia, ahol a mensevikek pártjának legalább 10 000 tagja van, már omladozik s hogy körülbelül 2 000 tag kivált a mensevik párt soraiból. Ez nem éppen azt bizonyítja, hogy a mi pártunk bomladozik, hanem inkább azt, hogy ők, ellenfeleink bomladoznak. Végül, önök bizonyára tudják, hogy a mensevizmus egyik legbecsületesebb és legtevékenyebb funkcionáriusa — Martinov elvtárs — kilépett

a mensevikek sorából, Központi Bizottságunk pedig felvette őt a pártba és kéri a kongresszust, hagyja jóvá ezt a felvételt. (Szórványos taps.) Elvtársak, ezek a tények nem azt bizonyítják, hogy pártunkban rosszul állnak a dolgok, hanem azt, hogy náluk, ellenfeleink soraiban, bomlás indult meg minden vonalon, a mi pártunk viszont egységes, egybeforrott maradt, kiállta a nagy fordulatot és kibontott zászlóval halad előre. (Viharos, hosszantartó taps.)

2. ZÁRSZÓ A KÖZPONTI BIZOTTSÁG SZERVEZETI BESZÁMOLÓJÁHOZ

Április 19

Elvtársak! Zárszóm két részből fog állni: az első részben a Központi Bizottság szervezési gyakorlatával fogok foglalkozni, amennyiben azt a szónokok bírálták, a második részben a Központi Bizottságnak azokról a szervezeti javaslatairól beszélek majd, amelyeket a szónokok nem bíráltak, s amelyekkel a kongresszus nyilvánvalóan egyetért.

Először néhány szót a Központi Bizottság jelentésének bírálatáról.

Lutovinovról. Ő nincs megelégedve pártunk belső rendjével: pártunkban nincs szólásszabadság, nincs legalitás, nincs demokratizmus. Ő persze tudja, hogy a Központi Bizottság az utóbbi hat évben még egyetlen kongresszust sem készített elő olyan demokratikusan, mint a mostani kongresszust. Lutovinov tudja, hogy közvetlenül a februári plénum után a Központi Bizottság tagjai és póttagjai beutazták föderációnk minden zegét-zugát és beszámoltak a Központi Bizottság munkájáról. Neki, mármint Lutovinovnak, tudnia kell, hogy már négy vita-melléklet[66] jelent meg, amelyek hasábjain töviről-hegyire, keresztül-kasul megtárgyalják és megvitatják a Köz-

ponti Bizottság munkáját. Ez azonban neki, mármint Lutovinovnak, kevés. „Igazi" demokratizmust akar, azt akarja, hogy legalább minden fontosabb kérdést valamennyi pártszervezet, a legalsóbbtól a legfelsőbbekig, megvitasson, hogy minden kérdéssel kapcsolatban az egész párt mozgásba jöjjön és résztvegyen a kérdés tárgyalásában. Igen ám, de most, amikor hatalmon vagyunk, amikor pártunknak legalább 400 000 tagja és legalább 20 000 alapszervezete van, nem tudom, hova vezetne ez. Az ilyen rend mellett pártunk vitaklubbá válna, ahol örökké fecsegnek és semmit sem határoznak. Pártunknak azonban mindenekelőtt a cselekvés pártjának kell lennie, mert hatalmon vagyunk.

Azonkívül Lutovinov elfelejti, hogy noha a föderációban élünk, hatalmon vagyunk és a legalitás minden előnyét élvezzük, nemzetközi szempontból mégis olyan időszakban élünk, amely hasonló 1912-höz, amikor a párt félig legális, sőt inkább illegális volt, amikor pártunknak voltak egyes legális fogódzói — a dumafrakció, a legális ujságok, a klubok —, amikor a párt ellenségekkel volt körülvéve, s amikor arra törekedett, hogy erőt gyüjtsön, előretörjön és kiszélesítse a legális kereteket. Hasonló időszakot élünk át most nemzetközi méretekben. Ellenségek vesznek körül bennünket, ezt mindenki világosan látja. Körülöttünk az imperializmus farkasai leselkednek. Nincs olyan pillanat, amikor ellenségeink ne igyekeznének valami rést találni, hogy azon keresztülbújva ártsanak nekünk. Senki sem állíthatja, hogy a minket környező ellenségek nem készítenek elő ellenünk blokádot vagy intervenciót. Ez a helyzet. Szabad-e ilyen hely-

zetben a háború és béke minden kérdését az utcára vinni? Mert ha 20 000 alapszervezet gyűlésén fogjuk megtárgyalni a dolgot, ez azt jelenti, hogy a kérdést kivisszük az utcára. Mi lett volna abból, ha a génuai konferencia előkészítő munkálatait előzetesen kivittük volna az utcára? Szégyenletes kudarcot vallottunk volna. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy akkor, amikor ellenségek vesznek körül, egy hirtelen csapásunk, váratlan manőverünk, gyors intézkedésünk dönthet el mindent. Mi lett volna abból, ha ahelyett, hogy szűk, bizalmas pártkörben vitattuk volna meg a lausanne-i konferencián folytatandó politikai hadjáratot, ezt a kérdést kivittük volna az utcára, feltártuk volna kártyáinkat? Ellenségeink számításba vettek volna minden mínuszt és pluszt, meghiúsították volna hadjáratunkat és megszégyenülten távoztunk volna Lausanne-ból. Mi lett volna abból, ha a háború és béke kérdéseit, ezeket a mindenek fölött álló, legeslegfontosabb kérdéseket előzőleg kivittük volna az utcára, mert, ismétlem, ha ezeket a kérdéseket 20 000 alapszervezetben vita tárgyává tettük volna, ez azt jelentette volna, hogy a kérdéseket kivisszük az utcára? Egykettőre lehengereltek volna minket. Világos tehát elvtársak, hogy Lutovinov úgynevezett demokratizmusa, mind szervezeti, mind politikai szempontból nem egyéb, mint ábránd, mint demokratikus manyilovizmus. Ez hazug és veszélyes demokratizmus. Nem érthetünk egyet Lutovinovval.

Áttérek Oszinszkijra. Ő abba a mondatomba kapaszkodott bele, hogy a Központi Bizottság kibővítésénél független embereket kell oda bevinni. Igen, igen, Szorin, függetleneket, nem pedig ön-

állóakat. Oszinszkij azt hiszi, hogy ebben a kérdésben bizonyos mértékben összefogtam Oszinszkijjal, a demokratikus centralizmussal[67]. Én valóban azt mondottam, hogy a Központi Bizottságot független elvtársakkal kell kibővíteni. De hogy mitől legyenek függetlenek — ezt nem mondtam meg, mert tudom, hogy nem jó az előadói beszédben minden kérdést kimeríteni, félre kell tenni valamit a zárszóra is. (D e r ü l t s é g. T a p s.) A Központi Bizottságban igenis független emberekre van szükségünk, de nem a leninizmustól függetlenekre — nem, elvtársak, isten ments! Nekünk független emberekre van szükségünk, akik mentek minden személyi befolyástól, akik függetlenek a Központi Bizottságon belül folyó harcnak azoktól a szokásaitól és hagyományaitól, amelyek nálunk kialakultak és olykor nyugtalanságot keltenek a Központi Bizottságban. Önök emlékeznek Lenin elvtárs cikkére. Abban szó van arról, hogy számolnunk kell a szakadás veszélyével. Mivel Lenin elvtárs cikkének ezt a helyét szervezeteink úgy értelmezhették, hogy nálunk már szakadás van készülőben, a Központi Bizottság tagjai egyhangúlag elhatározták, hogy eloszlatják a lehetséges kételyeket és kijelentették, hogy a Központi Bizottságban nincsen semmiféle szakadás, ami teljesen meg is felel a valóságnak. De a Központi Bizottság azt is megmondotta, hogy a szakadás lehetősége nincs kizárva. És ez igaz is. Az utóbbi hat év alatt a munka folyamán kialakultak (ki kellett hogy alakuljanak) a Központi Bizottságon belül folyó harcnak bizonyos szokásai és bizonyos hagyományai, amelyek olykor nem egészen egészséges

légkört teremtenek. A Központi Bizottság egyik legutóbbi, februári plénumán megfigyeltem ezt a légkört és láttam, hogy gyakran a vidéki elvtársak beavatkozása dönt el mindent. Nekünk ezektől a hagyományoktól és ezektől a személyi befolyásoktól független emberekre azért van szükségünk, hogy ezek, bejutva a Központi Bizottságba s magukkal hozva pozitív munkájuk tapasztalatait és helyi kapcsolataikat, azzá a cementté váljanak, amely a pártunkat vezető Központi Bizottságot egységes és megbonthatatlan kollektívává szilárdítja. Az ilyen független elvtársak, akik mentek a Központi Bizottságon belül kialakult régi hagyományoktól, éppen azért kellenek nekünk, mert a Központi Bizottságba új, felfrissítő elemet visznek be, amely megszilárdítja a Központi Bizottságot és kizárja abban a szakadás minden lehetőségét. Ebben az értelemben beszéltem független elvtársakról.

Elvtársak, nem mellőzhetem hallgatással Oszinszkijnak Zinovjev ellen irányuló kirohanását. Oszinszkij megdícsérte Sztálin elvtársat, megdícsérte Kamenyevet és belerúgott Zinovjevba, azt gondolván, hogy egyelőre elegendő eggyel végezni, azután majd sor kerül a többire is. Oszinszkij azt a célt tűzte maga elé, hogy szétbomlasztja azt a magvat, amely évek munkája folyamán alakult ki a Központi Bizottságban, s hogy e mag szétbomlasztása után fokozatosan, lépésről-lépésre szétbomlasszon mindent. Ha Oszinszkijnak komolyan ez a célja, ha komolyan az a szándéka, hogy ilyen rohamokat indítson Központi Bizottságunk magvának egyik vagy másik tagja ellen, akkor figyelmeztetnem kell őt,

hogy fejjel rohan a falnak, s attól tartok, hogy betöri a fejét.

Végül még Mdivaniról. Engedjék meg, hogy pár szót mondjak erről az egész kongresszust untató kérdésről. Mdivani a Központi Bizottság ingadozásáról beszélt: ma — úgymond — elhatározták, hogy egyesíteni kell a három kaukázusontúli köztársaság gazdasági erőfeszítéseit, másnap új határozatot hoznak arról, hogy ezeket a köztársaságokat föderációban kell egyesíteni, harmadnap pedig egy harmadik határozatot hoznak, hogy minden szovjet köztársaságnak a Köztársaságok Szövetségében kell egyesülnie. Ezt ő a Központi Bizottság ingadozásának nevezi. Igaz-e ez? Nem, elvtársak, itt szó sincs ingadozásról, ebben rendszer van. A független köztársaságok először gazdasági alapon közelednek egymáshoz. Ezt a lépést még 1921-ben tettük. Azután, amikor kitűnt, hogy a köztársaságok egymáshoz való közeledése kedvező eredményekkel járt, megtettük a második lépést, elhatároztuk a föderációban való egyesülést. Különösen fontos ez olyan helyen, mint a Kaukázusontúl, ahol nem lehet meglenni a nemzeti béke külön szerve nélkül. Mint tudják, a Kaukázusontúl még a cár idején tatár-örmény mészárlás színtere volt, a musszavatisták, dasnakok és mensevikek uralma alatt pedig ott háború folyt. Ahhoz, hogy véget vessünk ennek a marakodásnak, olyan szervre volt szükség, mely a nemzeti békét biztosítja, vagyis olyan legfelsőbb hatalmat kellett létrehozni, melynek szavára mindenki hallgat. A grúz nemzet képviselőinek részvétele nélkül teljesen lehetetlen a nemzeti béke ilyen szervét megteremteni.

Így tehát néhány hónappal a gazdasági erőkifejtés egyesítése után következett a másik lépés — a köztársaságok föderációja, s egy évvel ezután a harmadik lépés, mint a köztársaságok egyesülésének befejező szakasza: a Köztársaságok Szövetségének megalkotása. Hol itt az ingadozás? Ez nemzeti politikánk rendszere. Mdivani nem értette meg szovjet politikánk lényegét, holott régi bolseviknak képzeli magát.

Mdivani több kérdést tett fel, arra célozva, hogy a kaukázusontúli, különösen a grúziai nemzeti kérdés legfontosabb problémáit, szerinte, nem tudni, hogy a Központi Bizottság, avagy egyes személyek döntik-e el. A Kaukázusontúl alapvető kérdése a Kaukázusontúli Föderáció kérdése. Engedjék meg, hogy felolvassak egy rövid okmányt, amely megvilágítja az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottságának a Kaukázusontúli Föderációval kapcsolatos utasítása történetét.

Lenin elvtárs 1921 november 28-án megküldi nekem a kaukázusontúli köztársaságok föderációjának megalakítására vonatkozó javaslata tervezetét. Lenin elvtárs abban ezt írja:

„1) a kaukázusontúli köztársaságok föderációja elvileg tökéletesen helyes és feltétlenül megvalósítandó, de az azonnali gyakorlati megvalósítás szempontjából még nem érkezett el az ideje, vagyis néhány hét kell ahhoz, míg megtárgyalják, propagálják és alulról végrehajtják;

2) fel kell hívni Grúzia, Örményország, Azerbajdzsán Központi Bizottságait, hogy hajtsák végre ezt a határozatot."

Lenin elvtársnak írt válaszomban azt ajánlom, hogy ne siessünk ezzel, várjunk, adjunk bizonyos időt a helyi funkcionáriusoknak, hogy végrehajthassák a föderációt. A következőket írom:

„Lenin elvtárs. Nincs kifogásom az Ön határozati javaslata ellen, ha hozzájárul a következő módosításhoz: Az 1. pontban e kitétel helyett: «néhány hét kell ahhoz, míg megtárgyalják» ezt ajánlom: «bizonyos idő kell ahhoz, míg megtárgyalják» és így tovább, úgy, ahogy az Ön határozati javaslata szól. Grúziában ugyanis «néhány hét» alatt lehetetlen «alulról», «szovjetek útján» «végrehajtani» a föderációt, mert Grúziában csak most kezdik építeni a Szovjeteket. Még nincsenek egészen kiépítve. Egy hónappal ezelőtt még egyáltalán nem voltak Szovjetek és elképzelhetetlen, hogy ott «néhány hét» alatt szovjetkongresszust lehessen egybehívni, márpedig Grúzia nélkül a Kaukázusontúli Föderáció papiros-föderáció lenne. Azt hiszem, kétháromhónapot kell szánnunk arra, hogy a föderáció eszméje meghódítsa Grúzia tömegeit. *Sztálin.*"

Lenin elvtárs válasza: „Elfogadom a módosítást."

Másnap Lenin, Trockij, Kamenyev, Molotov, Sztálin szavazatával elfogadják ezt a javaslatot. Zinovjev nem volt jelen, Molotov helyettesítette. Ezt a határozatot a Politikai Iroda 1921 végén, mint látják, egyhangúlag hozta. Ekkor kezdődik Mdivani vezetésével a grúz kommunisták egy csoportjának harca a Központi Bizottságnak a föderációval kapcsolatban adott utasítása ellen. Mint látják, elvtársak, a dolog nem úgy történt, ahogy

Mdivani feltüntette. Ez az okmány megcáfolja Mdivani méltatlan célzásait.

A második kérdés ez: tulajdonképpen mivel magyarázható az a tény, hogy a párt Központi Bizottsága az elvtársak egy csoportját, amelynek élén Mdivani áll, visszahívta, mi ennek az oka? Ennek két fontos s egyben formális oka van. Ezt nyiltan meg kell mondanom, mert itt szemrehányást tettek a Központi Bizottságnak és különösen nekem.

Az első ok az, hogy Mdivani csoportjának nincs befolyása saját pártjában, a grúz kommunista pártban, hogy őt maga a grúz kommunista párt visszautasítja. Ennek a pártnak két kongresszusa volt: az első kongresszust 1922 elején, a második kongresszust 1923 elején tartották. Mindkét pártkongresszuson határozottan visszautasították Mdivani csoportját, amely a föderáció eszméje ellen lépett fel. Mdivani az első kongresszuson — ha nem tévedek — 122 szavazatból körülbelül 18 szavazatot, a második kongresszuson pedig 144 szavazatból mintegy 20 szavazatot kapott; egyszer sem választották be a Központi Bizottságba, álláspontját következetesen elvetették. Mi, a Központi Bizottságban, először 1922 elején gyakoroltunk nyomást a grúz kommunista pártra és a grúz kommunista pártot akarata ellenére arra kényszerítettük, hogy fogadja be a régi elvtársakat (Mdivani kétségtelenül régi elvtárs és Maharadze szintén régi elvtárs), gondolván, hogy a két csoport: a többség és a kisebbség meg fog férni egymással. De az első és a második kongresszus között több konferenciát, városi és összgrúziai konferenciákat tartottak, amelyeken Mdivani csoportja

mindannyiszor verést kapott saját pártjától és végül, az utolsó kongresszuson, Mdivani csak nagynehezen tudott 18 szavazatot összehozni 140-ből.

A Kaukázusontúli Föderáció olyan szervezet, amely nemcsak Grúziát öleli fel, hanem az egész Kaukázusontúlt is. Közvetlenül a grúz pártkongresszus után rendszerint a kaukázusontúli kongresszus következik. Ott is ugyanazt látjuk. Az utolsó kaukázusontúli kongresszuson Mdivani 244 szavazatból nagynehezen hozott össze mintegy 10 szavazatot. Ez tény. Mit tegyen hát a párt Központi Bizottsága ilyen körülmények között, amikor a párt, maga a grúziai szervezet nem „veszi be" Mdivani csoportját? Én úgy fogom fel nemzeti politikánkat, mint a nemzetiségeknek és nemzeti előítéleteknek tett engedmények politikáját. Ez a politika kétségtelenül helyes. De meddig lehet erőszakolni azt a pártot, amelyben Mdivani csoportjának dolgoznia kell? Véleményem szerint ennek is van határa. Sőt, cselekedeteinket lehetőleg összhangba kell hozni a grúziai párt akaratával. A Központi Bizottság éppen ezt tette, amidőn ennek a csoportnak néhány tagját visszahívta.

A második ok, amely arra késztette a Központi Bizottságot, hogy e csoporthoz tartozó egyes elvtársakat visszahívjon, az, hogy nagyon gyakran megszegték az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottságának határozatait. Már ismertettem önökkel a föderációról szóló határozat történetét; már említettem, hogy e föderáció nélkül a nemzeti béke lehetetlen, hogy a Kaukázusontúl csak a Szovjethatalom érte el, éppen a föderáció megteremtésével,

azt, hogy a nemzeti béke létrejöjjön. Ezért a Központi Bizottságban azt tartottuk, hogy ez a határozat feltétlenül kötelező. S mit látunk? Mdivani csoportja semmibe se veszi ezt a határozatot, sőt harcol ellene. Ezt megállapította Dzerzsinszkij elvtárs bizottsága és megállapította Kamenyev — Kujbisev bizottsága is. Sőt, Mdivani még most, a márciusi plénumnak Grúziáról szóló határozata után is tovább harcol a föderáció ellen. Mi ez, ha nem a Központi Bizottság határozatainak kigúnyolása?

Ezek az okok késztették a párt Központi Bizottságát arra, hogy Mdivanit visszahívja.

Mdivani úgy tünteti fel a dolgot, hogy visszahívása ellenére is ő győzedelmeskedett. Ha ez így van, akkor én nem tudom, mi a vereség. Egyébként, mint tudjuk, a boldog emlékezetű Don Quijote szintén győztesnek tekintette magát, amikor a szélmalom leterítette. Úgy látszik, hogy a szovjet terület Grúziának nevezett darabján dolgozó némely elvtárs kobakjában nincs minden rendben.

Következik Maharadze elvtárs. Maharadze elvtárs itt azt mondotta, hogy ő a nemzeti kérdésben Lenin iskolájából való régi bolsevik. Ez nem igaz, elvtársak. Az 1917. évi áprilisi konferencián[68] Lenin elvtárssal együtt Maharadze elvtárs ellen küzdöttem. Maharadze elvtárs akkor ellenezte a nemzetek önrendelkezését, ellenezte programunk alapelveit, ellenezte a népek önálló állami létre való jogát. Ezen az állásponton volt és a párt ellen harcolt. Később megváltoztatta nézetét (ez persze becsületére válik), de mégsem volna szabad erről megfeledkeznie!

A nemzeti kérdésben ő nem régi, hanem meglehetősen fiatal bolsevik.

Maharadze elvtárs parlamenti módon meginterpellált engem, elismerem-e én, vagy elismeri-e a Központi Bizottság, hogy a grúz kommunisták szervezete valóságos szervezet, amelyben meg kell bízni, s ha elismeri, akkor egyetért-e a Központi Bizottság azzal, hogy ennek a szervezetnek joga van kérdéseket felvetni és javaslatokat tenni. Ha a Központi Bizottság mindezt elismeri, akkor nem gondolja-e, hogy az a rendszer, amely ott, Grúziában, meghonosult, tűrhetetlen?

Válaszolok erre a parlamenti interpellációra.

A Központi Bizottság természetesen megbízik Grúzia Kommunista Pártjában — ugyan ki másban bízzék?! Grúzia Kommunista Pártja a grúz nép színét-javát, legjobb elemeit foglalja magában, akik nélkül nem lehet Grúziát kormányozni. De minden szervezet többségből és kisebbségből áll. Nincs egyetlen olyan szervezetünk sem, amelyben ne volna többség és kisebbség. És a valóságban azt látjuk, hogy Grúzia Kommunista Pártjának Központi Bizottságában van többség, mely a párt vonalát követi, és van kisebbség, amely nem mindig követi ezt a vonalat. Nyilvánvalóan a többség által képviselt szervezet iránti bizalomról van szó.

A második kérdés: van-e a nemzeti Központi Bizottságoknak kezdeményező joguk, van-e joguk kérdéseket felvetni és javaslatokat tenni?

Magától értetődik, hogy van. Ez világos. Csak az érthetetlen, hogy Maharadze elvtárs miért nem

hozott fel egyetlenegy tényt sem annak igazolására, hogy Grúzia Kommunista Pártjának Központi Bizottságát megfosztják attól a jogtól, hogy kérdezzen, hogy javaslatokat tegyen és megvitassa a javaslatokat? Én nem tudok ilyen tényekről. Azt hiszem, hogy Maharadze elvtárs a Központi Bizottság elé fogja terjeszteni az idevonatkozó anyagot, ha egyáltalában van ilyen anyaga.

A harmadik kérdés: meg lehet-e tűrni a Grúziában meghonosodott rendszert?

Sajnos, a kérdés nem konkrét. Milyen rendszerről van szó? Ha arról van szó, hogy a grúziai Szovjethatalom az utóbbi időben kiűzi fészkükből a nemeseket, valamint a mensevikeket és ellenforradalmárokat, ha erről a rendszerről van szó, akkor ki kell jelentenem, hogy ez a rendszer nem is rossz. Ez a mi szovjet rendszerünk. Ha pedig arról van szó, hogy a kaukázusontúli határterületi bizottság Grúzia Kommunista Pártjának fejlődése szempontjából lehetetlen viszonyokat teremtett, akkor ki kell jelentenem, hogy én nem tudok ilyen tényekről. Grúzia Központi Bizottsága, melyet Grúzia Kommunista Pártjának legutóbbi kongresszusán 110 szavazattal 18 ellenében választottak meg, nem vetett fel előttünk ilyen kérdéseket. Ez a Központi Bizottság teljes egyetértésben dolgozik pártunk Kaukázusontúli Határterületi Bizottságával. Ha van egy kis csoport vagy áramlat, szóval, ha vannak párttagok, akik nincsenek megelégedve a párt rendszerével, akkor a Központi Bizottság elé kell terjeszteni az idevonatkozó anyagot. Már két bizottság is járt Grúziában — az egyik Dzerzsinszkij bizottsága, a másik Kamenyev és Kujbisev bizott-

sága —, hogy megvizsgálják a panaszokat. Ha kell, küldhetünk harmadik bizottságot is.

Ezzel be is fejezem a Központi Bizottság egyévi szervezési gyakorlatával kapcsolatos zárószavam első részét.

Áttérek zárszóm második részére, azokra a szervezeti javaslatokra, melyeket a Központi Bizottság megvitatás végett a kongresszus elé terjesztett. Úgy tudom, hogy egy szónok sem bírálta a Központi Bizottság javaslatait. Ez szerintem azt jelenti, hogy Önök teljesen egyetértenek a Központi Bizottság javaslataival, amelyeket önök elé terjesztettünk. Mégis úgy gondolom, néhány módosítást kell tennem, hogy lendítsek a dolgon. Ezeket a módosításokat a szervezeti szekció elé fogom terjeszteni, melyet a Központi Bizottság ajánlatára fogunk alakítani, s amelynek munkáját pártvonalon Molotov elvtárs, szovjet vonalon pedig Dzerzsinszkij elvtárs fogja vezetni.

Az első módosítás arról szól, hogy a Központi Bizottság póttagjainak számát ötről legalább tizenötre kell emelni.

A második módosítás arra vonatkozik, hogy a vezetőszervekben és az alsó szervekben egyaránt különös figyelmet kell fordítani a káderosztályokra, a nyilvántartás és elosztás szerveinek megerősítésére és kibővítésére, mert ezeknek a szerveknek ma óriási, elsőrendű fontosságuk van, mert ez a legreálisabb eszköz arra, hogy a párt kezében fusson össze a gazdasági és szovjet apparátus minden szála.

A harmadik módosítás arra vonatkozik, hogy a kongresszus hagyja jóvá a Központi Bizottság mellett

működő kerületi titkári iskola létesítésére vonatkozó javaslatot azzal, hogy az év végén a kormányzósági bizottságok 200—300, kerületi méretekben dolgozó titkárral rendelkezzenek.

A negyedik módosítás a sajtóra vonatkozik. Nem kívánok konkrét javaslatot tenni, csak szeretném felhívni a kongresszus különös figyelmét arra, hogy a sajtót a kellő színvonalra kell emelni. A sajtó fejlődik, sokat fejlődött, de mégsem olyan mértékben, mint kellene. A sajtónak óráról-órára, percről-percre fejlődnie kell — a sajtó pártunk legélesebb és legerősebb fegyvere.

Befejezésül néhány szót a mostani kongresszusról. Elvtársak! Ki kell jelentenem, hogy már rég nem láttam ilyen egységes, egy eszmében összeforrt kongresszust. Sajnálom, hogy nincs itt Lenin elvtárs. Ha itt volna, azt mondhatná: „25 évig szerető gonddal neveltem a pártot és naggyá, erőssé neveltem". (Hosszantartó taps.)

3. ELŐADÓI BESZÉD A NEMZETI MOZZANATOKRÓL A PÁRT- ÉS ÁLLAMÉPÍTÉSBEN

Április 23

Elvtársak! Az Októberi Forradalom óta immár harmadszor tárgyaljuk a nemzeti kérdést: először a VIII. kongresszuson, másodszor a X. kongresszuson tárgyaltuk és harmadszor most tárgyaljuk a XII. kongresszuson. Vajjon nem annak a jele ez, hogy a nemzeti kérdésre vonatkozó nézeteink bizonyos elvi változáson mentek keresztül? Nem, elvi álláspontunk a nemzeti kérdésben most is ugyanaz, mint Október előtt és Október után. De a X. kongresszus óta megváltozott a nemzetközi helyzet abban a tekintetben, hogy növekedett a forradalom nehéztartalékainak: a Kelet országainak a súlya. Ez az első változás. Másodszor, a X. kongresszus óta pártunk belső helyzete az új gazdasági politikával kapcsolatban bizonyos tekintetben szintén megváltozott. Ezeket az új tényezőket számításba kell vennünk, le kell vonnunk belőlük a következtetéseket. Ebben az értelemben mondhatjuk, hogy a XII. kongresszuson új módon tesszük fel a nemzeti kérdést.

A nemzeti kérdés nemzetközi jelentősége. Elvtársak, önök tudják, hogy mi, mint szovjet föderáció, a történelem akaratából ma a világforradalom él-

csapata vagyunk. Önök tudják, hogy mi törtük át először a kapitalista frontot és a sors akaratából megelőztünk mindenkit. Önök tudják, hogy már Varsóig nyomultunk előre, de azután visszavonultunk és elsáncoltuk magunkat azokban az állásokban, melyeket a legszilárdabbaknak tartottunk. Ez az az időpont, amikor áttértünk az új gazdasági politikára, ettől az időponttól kezdve számolnunk kellett a nemzetközi forradalmi mozgalom ütemének lassulásával, ettől az időponttól kezdve már nem támadó, hanem védelmi politikát folytattunk. Az után, hogy Varsó előtt kudarcot vallottunk (nem titkoljuk az igazságot), nem nyomulhattunk előre, mert könnyen elszakadhattunk volna a hátországtól, amely nálunk paraszti hátország, és, végül, nagyon messze magunk mögött hagytuk volna a sors akaratából adott forradalmi tartalékokat, nyugati és keleti tartalékainkat. Ezért hajtottunk végre fordulatot az országon belül a „nep" felé, az országon kívül az előnyomulás meglassítása irányában, mert úgy döntöttünk, hogy pihenni kell, be kell gyógyítani sebeinket, az élcsapat, a proletariátus sebeit, kapcsolatot kell teremteni a paraszti hátországgal, tovább kell folytatni a munkát a tőlünk elmaradt tartalékok között — nyugati tartalékaink és keleti, neheztartalékaink között, melyek a világkapitalizmus fő hátországát alkotják. A nemzeti kérdés tárgyalásánál éppen ezekről a tartalékokról, a neheztartalékokról van szó, amelyek egyszersmind a világimperializmus hátországát alkotják.

Vagy — vagy: vagy felrázzuk, forradalmasítjuk az imperializmus messzenyúló hátországát — a keleti

gyarmati és félgyarmati országokat és ezzel meggyorsítjuk az imperializmus bukását, vagypedig elhibázzuk itt a dolgot s ezzel megszilárdítjuk az imperializmust, gyengítjük mozgalmunk erejét. Ez itt a kérdés.

Egész Kelet úgy tekint a mi Köztársasági Szövetségünkre, mint kísérleti mezőre. Vagy helyesen oldjuk meg a nemzeti kérdést gyakorlatilag Szövetségünk keretei között, s itt, e Szövetség keretein belül megteremtjük a népek valóban testvéri viszonyát, valóságos együttműködését — s akkor az egész Kelet föderációnkban fogja látni saját felszabadulásának zászlaját, élcsapatát, amelynek nyomdokain kell haladnia neki is, s ez lesz a világimperializmus összeomlásának kezdete. Vagypedig hibát követünk el e téren, aláássuk a régebben elnyomott népeknek Oroszország proletariátusába vetett bizalmát, megfosztjuk a Köztársaságok Szövetségét a Keletre gyakorolt vonzóerejétől — és akkor győz az imperializmus, mi leszünk a vesztesek.

Ez a nemzeti kérdés nemzetközi jelentősége.

A nemzeti kérdés a belső helyzet szempontjából is jelentős ránk nézve, mégpedig nemcsak azért, mert a volt uralkodó nemzet mintegy 75 millió, a többi nemzet pedig 65 millió lelket számlál (ami bizony nem kevés), és nemcsak azért, mert a régebben elnyomott nemzetiségek a gazdasági fejlődés szempontjából legszükségesebb és a katonai stratégia szempontjából legfontosabb vidékeken laknak, hanem elsősorban azért, mert az utóbbi két év alatt bevezettük az úgynevezett „nep"-et és ezzel kapcsolatban fejlődni, erősödni kezdett a nagyorosz nacionalizmus, megszületett a szmenovehizmus eszméje, kisért az a szándék,

hogy békés úton érjék el azt, amit Gyenyikinnek nem sikerült elérnie, vagyis, hogy megteremtsék az úgynevezett „egységeset és oszthatatlant".

Így tehát a „nep"-pel kapcsolatban belső életünkben új erő jön létre — a nagyorosz sovinizmus, amely ott fészkel intézményeinkben, amely nemcsak szovjet, hanem pártintézményeinkbe is behatol, ott kísért föderációnk minden zugában, s ha ezt az új erőt nem verjük vissza erélyesen, ha nem vágjuk el gyökerében — pedig a „nep" viszonyai között buján tenyészik —, akkor könnyen megtörténhet, hogy a volt uralkodó nemzet proletariátusa és a régebben elnyomott nemzetek parasztsága között szakadás áll be, ami a proletariátus diktatúrájának aláásását fogja jelenteni.

De a „nep" nemcsak a nagyorosz, hanem a helyi sovinizmust is tenyészti, különösen azokban a köztársaságokban, amelyekben több nemzetiség él. Grúziára, Azerbajdzsánra, Buharára, részben Turkesztánra gondolok, ahol több nemzetiség él, amelyeknek haladó elemei — úgy lehet — hamarosan versengeni fognak az elsőségért. Ez a helyi sovinizmus, erejét tekintve, természetesen nem olyan veszélyes, mint a nagyorosz sovinizmus. De mégis veszélyes, mert azzal fenyeget, hogy egyes köztársaságokat a nemzeti viszálykodás színterévé tesz, lazítja ott az internacionalizmus kötelékeit.

Ezek azok a nemzetközi és belső természetű mozzanatok, amelyek arra figyelmeztetnek, hogy a nemzeti kérdés általában, de különösen ma, fontos, elsőrendű jelentőségű kérdés.

Mi a nemzeti kérdés osztálylényege? A nemzeti

kérdés osztálylényege a mai szovjet fejlődés viszonyai között az, hogy helyesen rendezzük a volt uralkodó nemzet proletariátusának és a régebben elnyomott nemzetiségek parasztságának kölcsönös viszonyát. Itt a munkás-paraszt összefogás kérdését a kelleténél is bővebben megvitatták, de ebben a vitában, amely Kamenyev, Kalinin, Szokolnyikov, Rikov, Trockij beszéde alapján indult meg, főleg az orosz proletariátus és az orosz paraszt kölcsönös viszonyát tartották szem előtt. A nemzeti kérdés terén sokkal bonyolultabb helyzettel állunk szemben. Itt arról van szó, hogy helyes kölcsönös viszonyt kell teremteni a volt uralkodó nemzet proletariátusa, egész föderációnk proletariátusának legkulturáltabb rétege és a parasztság, főleg a régebben elnyomott nemzetiségek parasztsága között. Ez a nemzeti kérdés osztálylényege. Ha majd a proletariátusnak sikerül a másnemzetiségű parasztsággal olyan viszonyt teremtenie, amely el tudja oszlatni annak a bizalmatlanságnak minden maradványát, melyet a cárizmus évtizedes politikája nevelt és oltott ebbe a parasztságba minden iránt, ami orosz, ha majd az orosz proletariátusnak ezen túlmenően sikerül elérnie, hogy nemcsak a proletariátus és az orosz parasztság, hanem a proletariátus és a régebben elnyomott nemzetiségek parasztsága is kölcsönösen és teljesen megértik egymást, megbíznak egymásban, szövetségre lépnek egymással, akkor megoldottuk a feladatot. Ehhez az szükséges, hogy a proletariátus hatalma éppolyan szívügye legyen a másnemzetiségű parasztságnak, mint az orosz parasztságnak. Ahhoz, hogy a Szovjethatalom a másnemzetiségű parasztságnak is szívügye legyen, elengedhetet-

len, hogy ez a hatalom érthető legyen e parasztság számára, hogy a Szovjethatalom e parasztság anyanyelvén működjék, hogy az iskolákban és a hatalmi szervekben olyan helyi emberek legyenek, akik ismerik a nem-orosz nemzetiségek nyelvét, erkölcseit, szokásait, életmódját. Csakis akkor és csakis annyiban lesz a Szovjethatalom, mely a legutóbbi időkig orosz hatalom volt, nemcsak orosz, hanem nemzetközi hatalom is, csakis akkor lesz a Szovjethatalom a régebben elnyomott nemzetiségek parasztjainak szívügye, ha e köztársaságok intézményei és hatalmi szervei a helyi lakosság anyanyelvén szólalnak meg és kezdenek működni.

Ez a nemzeti kérdésnek általában egyik talpköve, és különösen a szovjet viszonyok között.

Mi a nemzeti kérdés megoldásának jellegzetes vonása most, 1923-ban? Milyen formát öltöttek a nemzeti vonalon megoldásra váró kérdések 1923-ban? A föderációnkban élő népek közötti gazdasági, katonai, politikai együttműködés megvalósításának formáját. A nemzetek kölcsönös viszonyára gondolok. A nemzeti kérdés, melynek alapja az a feladat, hogy meg kell teremteni a volt uralkodó nemzet proletariátusának és a másnemzetiségű parasztságnak helyes kölcsönös viszonyát, ma abban a különleges formában jelenik meg, hogy meg kell teremteni a régebben egymástól elszakított és most egységes államban egyesülő népek együttműködését és testvéri együttélését.

Ez a nemzeti kérdés lényege abban a formában, amelyet 1923-ban öltött.

Ennek az állami egyesülésnek konkrét formája a

Köztársaságok Szövetsége, amelyről a mult év végén tartott Szovjetkongresszuson beszéltünk és amelyet akkor megteremtettünk.

Ennek a Szövetségnek az önkéntesség és a szövetségi tagok jogegyenlősége az alapja. Önkéntesség és egyenlőség az alapja azért, mert nemzeti programunk kiindulópontja a nemzetek önálló állami létre való joga, az, amit korábban önrendelkezési jognak neveztünk. Ebből kiindulva félreérthetetlenül ki kell jelentenünk, hogy a népek szövetsége, a népek egységes államban való egyesülése csakis akkor lehet maradandó, ha annak alapja a teljes önkéntesség, ha az egyesülést maguk a népek akarják. A Szövetség másik alapja a Szövetséghez tartozó népek jogegyenlősége. Ez érthető. Nem a tényleges egyenlőségről beszélek — erre még rátérek —, mert az előrehaladt és az elmaradt nemzetek közötti tényleges egyenlőség megteremtése nagyon bonyolult, nagyon nehéz feladat, melynek megoldásához évek kellenek. Most a jogi egyenlőségről beszélek. A jogi egyenlőség abban nyilvánul meg, hogy minden köztársaság, az adott esetben a Szövetséghez tartozó mind a négy köztársaság: a Kaukázusontúl, Belorusszia, Ukrajna és az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság egyenlő mértékben élvezi a Szövetség előnyeit és ugyanakkor a Szövetség javára egyenlő mértékben lemond bizonyos függetlenségi jogairól. Ha az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságnak, Ukrajnának, Belorussziának, a Kaukázusontúli Köztársaságnak nem lesz külügyi népbiztossága, világos, hogy amikor ezek a külügyi népbiztosságok megszűnnek és a Köztársaságok Szövetségében közös külügyi népbiztos-

ság alakul, akkor ezzel e köztársaságok korábbi függetlensége bizonyos mértékben korlátozódik, de egyenlően korlátozódik a Szövetséghez tartozó minden köztársaságban. Világos, hogy ha ezeknek a köztársaságoknak azelőtt külkereskedelmi népbiztosságuk volt, most pedig az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságban és a többi köztársaságban megszüntetik ezeket a külkereskedelmi népbiztosságokat, hogy közös külkereskedelmi népbiztosságot létesítsenek a Köztársaságok Szövetségében, akkor ezzel is bizonyos mértékben korlátozódik a korábbi függetlenség, amely azelőtt teljes volt, most pedig szűkül a közös Szövetség javára stb. stb. Egyesek skolasztikusok módjára ezt kérdezik: vajjon az egyesülés után függetlenek maradnak-e a köztársaságok? Ez tisztán skolasztikus kérdés. Függetlenségük korlátozódik, mert minden egyesülés az egyesülők korábbi jogainak korlátozását jelenti. De minden egyes köztársaság függetlenségének legfőbb elemei feltétlenül megmaradnak, már csak azért is, mert minden köztársaságnak joga van ahhoz, hogy egyoldalú elhatározással kilépjen a Szövetségből.

Így tehát a nemzeti kérdés konkrét formája a mi viszonyaink között a jelen pillanatban a népek gazdasági, külpolitikai és katonai együttműködésének kérdésében csúcsosodott ki. Ezeket a köztársaságokat gazdasági, külpolitikai és katonai vonalon egységes szövetségben, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében kell egyesítenünk. Ma ez a nemzeti kérdés konkrét formája.

De könnyebb beszélni a dologról, mint azt megcsinálni. Mai helyzetünkben ugyanis nemcsak olyan

tényezőkkel kell számolnunk, amelyek elősegítik a népek egy államban való egyesülését, hanem az egyesülést gátló tényezőkkel is.

Az elősegítő tényezőket már ismerjük: ezek közé tartozik mindenekelőtt a népek gazdasági közeledése, valamelyes munkamegosztás a népek között, mely már a Szovjethatalom előtt is megvolt s melyet a Szovjethatalom továbbfejlesztett — ez a Köztársaságok Szövetségében való egyesülésnek fő tényezője. Az egyesülést előmozdító második tényező a Szovjethatalom természete. Ez érthető is. A Szovjethatalom a munkások hatalma, a proletariátus diktatúrája, amely már természeténél fogva hajlamossá teszi a Szövetséghez tartozó köztársaságok és népek dolgozó elemeit arra, hogy baráti viszonyban éljenek egymással. Ez érthető. Végül, az egyesülést előmozdító harmadik tényező az imperialista gyűrű, az a környezet, amelynek viszonyai között a Köztársaságok Szövetségének működnie kell.

Vannak azonban olyan tényezők is, amelyek gátolják, hátráltatják az egyesülést. Az a fő erő, amely hátráltatja a köztársaságok egységes szövetségben való egyesülését, ez a „nep" viszonyai között növekedő erő, mint mondottam — a nagyorosz sovinizmus. Egyáltalán nem véletlen, elvtársak, hogy a szmenovehistáknak sok híve van a szovjet hivatalnokok körében. Ez egyáltalán nem véletlen. Az sem véletlen, hogy a szmenovehista urak dícsérgetik a kommunistákat, a bolsevikokat, gondolván: csak beszéljetek a bolsevizmusról, amennyi tetszik, csak fecsegjetek internacionalista törekvéseitekről, amennyi jól esik, mi azonban tudjuk, hogy azt, amit Gyenyikin-

nek nem sikerült megcsinálni, azt ti megvalósítjátok, hogy ti, bolsevikok, feltámasztottátok, vagy mindenesetre feltámasztjátok Nagyoroszország eszméjét. Mindez nem véletlen. Az sem véletlen, hogy még egyes pártintézményeinkbe is behatolt ez az eszme. Tanúja voltam annak, hogy a februári plénumon, ahol először tűztük napirendre a második kamara kérdését, a Központi Bizottságban olyan beszédek hangzottak el, amelyek nem egyeztethetők össze a kommunizmussal, melyeknek semmi közük sincs az internacionalizmushoz. Mindez az idők jele, gyorsan terjedő ragály. Ez nagyon veszélyes, mert a „nep" következményeképpen napról-napra, sőt óráról-órára nő a nagyhatalmi sovinizmus, mely arra törekszik, hogy mindent eltöröljön, ami nem-orosz, hogy az orosz eszme köré összpontosítsa a kormányzás minden szálát és elnyomja a nem-oroszt. A legnagyobb veszély az, hogy az ilyen politika mellett igen könnyen elveszthetjük a régebben elnyomott népeknek az orosz proletárok iránti bizalmát, mely az Októberi napokban született meg, amikor az orosz proletárok megdöntötték a földbirtokosokat, az orosz tőkéseket, amikor Oroszországban széttörték a nemzeti elnyomás igáját, amikor Perzsiából, Mongóliából kivonták a csapatokat, kihirdették Finnország, Örményország függetlenségét és a nemzeti kérdést általában egészen új alapokra helyezték. Ezt a bizalmat, amelyet akkor megszereztünk, az utolsó csöppig elveszíthetjük, ha nem fegyverkezünk fel valamennyien ez ellen az új — ismétlem — nagyorosz sovinizmus ellen, amely támad, terjed, beszüremlik az emberek minden érzékébe és lassanként szétzülleszti funkcionáriusainkat. Ezt a

veszélyt, elvtársak, mindenáron le kell gyűrni. Máskülönben annak nézünk elébe, hogy elvesztjük a korábban elnyomott népek munkásainak és parasztjainak bizalmát, hogy szakadás áll be e népek és az orosz proletariátus között, s akkor az a veszély fenyeget, hogy rést engedünk ütni diktatúránk rendszerén.

Ne feledjék el, elvtársak, hogy ha kibontott zászlóval mentünk Kerenszkij ellen és megdöntöttük az Ideiglenes Kormányt, ezt egyebek közt azért tudtuk megtenni, mert bíztak bennünk az elnyomott népek, amelyek az orosz proletároktól várták felszabadulásukat. Ne feledkezzenek meg az olyan tartalékokról, mint az elnyomott népek, amelyek hallgatnak, de hallgatásukkal nyomást fejtenek ki és sok mindent eldöntenek. Ez gyakran nem érezhető, de ők, ezek a népek élnek, itt vannak és nem szabad róluk megfeledkezni. Ne feledjék el, hogy ha Kolcsak, Gyenyikin, Vrangel és Jugyenics hátában nem lettek volna az úgynevezett „idegen törzsek", ha nem lettek volna ott a régebben elnyomott népek, amelyek azzal, hogy hallgatólag rokonszenveztek az orosz proletárokkal, aláásták e tábornokok hátországát — igen, elvtársak, ez fejlődésünk külön tényezője: a hallgatag rokonszenv, melyet senki sem lát és senki sem hall, de amely eldönt mindent — mondom, ha nem élveztük volna e népek rokonszenvét, akkor nem vertünk volna ki egyetlen tábornokot sem. Mialatt támadtuk őket, hátországukban bomlás kezdődött. Miért? Azért, mert ezek a tábornokok a gyarmatosító kozák elemekre támaszkodtak, az elnyomott népeket további elnyomatásuk veszélyével fenyegették, s ezért az el-

nyomott népek kénytelenek voltak karjainkba vetni magukat, a mi karjainkba, akik kibontottuk az elnyomott népek felszabadításának zászlaját. Ez döntötte el a tábornokok sorsát, ezek azok a tényezők, melyeket csapataink sikerei elhomályosítanak ugyan, de végeredményben ezek döntöttek el mindent. Ezt nem szabad elfelejteni. Ezért kötelességünk élesen szembeszállni az új soviniszta hangulattal, fel kell venni ellene a harcot, és ki kell pellengérezni azokat az intézményeinkben dolgozó hivatalnokokat és azokat a párttagokat, akik megfeledkeznek Október vívmányáról, a régebben elnyomott népek bizalmáról, amelyet meg kell becsülnünk.

Meg kell érteni, hogy ha ez az erő, a nagyorosz sovinizmus, buján kivirágzik és elterjed mint a ragály — akkor vége a régebben elnyomott népek bizalmának, nem fogunk együttműködni egységes szövetségben és nem fog létezni a Köztársaságok Szövetsége sem.

Ez az első és legveszélyesebb tényező, amely gátolja a népek és köztársaságok egységes szövetségben való egyesülését.

A második tényező, elvtársak, amely szintén akadálya annak, hogy a régebben elnyomott népek az orosz proletariátus körül egyesüljenek — ez a nemzetek tényleges egyenlőtlensége, melyet a cárizmus időszakából örököltünk.

A jogegyenlőséget kihirdettük és meg is valósítjuk, de a jogegyenlőség, mely persze a szovjet köztársaságok fejlődésének történetében igen nagy jelentőségű, még korántsem tényleges egyenlőség. Föderációnkban a törvény értelmében minden elmaradt nemzetiségnek és minden népnek annyi joga

van, mint minden más, előrehaladt nemzetnek. De ott a baj, hogy egyes nemzetiségeknek nincsenek saját proletárjaik, ezek a nemzetiségek nem mentek át az ipari fejlődésen, sőt még meg sem kezdték azt, kulturális tekintetben roppantul elmaradtak és teljesen képtelenek arra, hogy a forradalomtól kapott jogaikkal élhessenek. Ez, elvtársak, fontosabb kérdés, mint az iskolák kérdése. Egyes elvtársaink azt hiszik, hogy ha homloktérbe állítják az iskolák és a nyelv kérdését, ezzel már meg lehet oldani mindent. Ez nem így van, elvtársak, iskolákkal itt nem sokra megyünk, ezek az iskolák fejlődnek, a nyelv is fejlődik, de a tényleges egyenlőtlenség, minden elégedetlenkedés, minden surlódás alapja megmarad. Itt iskolákkal és anyanyelvvel még nem teljesítettük kötelességünket — valóságos, rendszeres, őszinte, igazi proletársegítséget kell nyujtanunk a kulturális és gazdasági tekintetben elmaradt nemzetiségek dolgozó tömegeinek. Feltétlenül szükséges, hogy, az iskolák és a nyelv fejlesztésén kívül, az oroszországi proletariátus minden intézkedést megtegyen, hogy a végvidékeken, a kulturális tekintetben elmaradt köztársaságokban — amelyek nem saját hibájukból maradtak el, hanem azért, mert azelőtt nyersanyagforrásoknak tekintették őket, — feltétlenül szükséges, hogy ezekben a köztársaságokban ipari gócok létesüljenek. Ebben az irányban már történtek egyes kísérletek. Grúzia egy gyárat kapott Moszkvából, amely — úgy lehet — hamarosan dolgozni kezd. Buhara átvett egy gyárat és átvehetne négyet. Turkesztán is átvesz egy nagy gyárat és így minden jel arra mutat, hogy ezek a

gazdasági tekintetben elmaradt, proletariátussal nem rendelkező köztársaságok az orosz proletariátus segítségével megteremtik saját ipari gócaikat, s ha ezek nem is nagyok, kialakulnak bennük a helyi proletárok csoportjai, amelyek összekötő hídul szolgálhatnak az orosz proletárok és parasztok s e köztársaságok dolgozó tömegei között. Ezen a téren sok komoly tennivalónk van, itt pusztán iskolákkal nem lehet elütni a dolgot.

Van azonban még egy harmadik tényező is, amely gátolja a köztársaságok egységes szövetségben való egyesülését — ez az egyes köztársaságokban észlelhető nacionalizmus. A „nep" nemcsak az orosz, hanem a nem-orosz lakosságra is kihat. A „nep" nemcsak Közép-Oroszországban, hanem az egyes köztársaságokban is fejleszti a magánkereskedelmet és a magánipart. Éppen ez a „nep„ és a vele összefüggő magántőke táplálja, tenyészti a grúz, azerbajdzsán, uzbek stb. nacionalizmust. Persze, ha nem volna nagyorosz sovinizmus, amely támad, mert erős, mert azelőtt is erős volt és amelynek megmaradt a gyakorlottsága abban, hogy elnyomjon, lealacsonyítson, — ha nem volna nagyorosz sovinizmus, akkor talán egészen minimális — hogy úgy mondjuk —, miniatűr formában létezne a helyi sovinizmus is, mint válasz a nagyorosz sovinizmusra, mert az oroszellenes nacionalizmus végső soron védekező forma, amolyan torz formája a nagyorosz nacionalizmus, a nagyorosz sovinizmus elleni védekezésnek. Ha ez a nacionalizmus csak védekező jellegű volna, akkor nem is volna érdemes sokat beszélni róla. Minden erőnket, minden harcunkat a nagyorosz

sovinizmus ellen lehetne összpontosítani abban a reményben, hogy ha leterítjük ezt az erős ellenséget, egyúttal leterítettük az oroszellenes nacionalizmust is, mert — ismétlem — ez a nacionalizmus végeredményben visszahatás, válasz a nagyorosz nacionalizmusra, bizonyos védekezés a nagyorosz nacionalizmussal szemben. Igen, ez így volna, ha a helyi oroszellenes nacionalizmus nem menne tovább a nagyorosz nacionalizmusra való visszahatásnál. Az a baj azonban, hogy ez a védekező nacionalizmus egyes köztársaságokban támadó nacionalizmussá fajul.

Nézzük Grúziát. Ott a lakosságnak több mint 30 százaléka nem grúz nemzetiségű. Vannak közöttük örmények, abházok, adzsarok, oszétok, tatárok. A grúzok vezetnek. A grúz kommunisták egy részében az az eszme támadt és fejlődik, hogy nem igen kell törődni ezekkel a kis nemzetiségekkel: hiszen kevésbbé kulturáltak, kevésbbé fejlettek, tehát nem is kell rájuk tekintettel lenni. Ez sovinizmus, káros és veszélyes sovinizmus, mert a kis grúz köztársaságot viszálykodás színterévé teheti. Egyébként — máris azzá tette.

Azerbajdzsán. A legnagyobb nemzetiség az azerbajdzsán, de vannak ott örmények is. Az azerbajdzsánok egy részében szintén megvan az a tendencia, olykor nagyon is nyilt tendencia, hogy mi — úgymond — tősgyökeres azerbajdzsánok vagyunk, azok pedig, az örmények, csak jövevények, nem lehetne-e tehát ez okból kissé háttérbe szorítani őket, nem lehetne-e mellőzni az érdekeiket? Ez szintén sovinizmus. Ez aláássa a nemzetiségek egyenlőségét, mely a Szovjethatalom alapja.

Buhara. Buharában három nemzetiség van: uzbekok — ez a legnagyobb nemzetiség, turkmenok — ezek a buharai sovinizmus szempontjából „kevésbbé fontosak”, és kirgizek. Ezek kevesen vannak és szintén „kevésbbé fontosak”.

Horezmben hasonló a helyzet. Itt turkmenok és uzbekok vannak. Az uzbek a „fontos”, a turkmen a „kevésbbé fontos” nemzetiség.

Mindez konfliktusokra, a Szovjethatalom gyengülésére vezet. Ezt a helyi soviniszta tendenciát is gyökerében kell elvágni. Természetesen, a nagyorosz sovinizmushoz képest, mely a nemzeti kérdés általános rendszerének háromnegyedrésze, a helyi sovinizmus nem olyan fontos, de a helyi munka, a helyi emberek szempontjából, maguknak a nemzeti köztársaságoknak békés fejlődése szempontjából, ez a sovinizmus elsőrendű jelentőségű.

Ez a sovinizmus olykor nagyon érdekes fejlődésen kezd átmenni. A Kaukázusontúlra gondolok. Önök tudják, hogy a Kaukázusontúl három köztársaságból áll, amelyek területén tíz nemzetiség él. A Kaukázusontúl már régidők óta mészárlások és viszályok színtere, majd a mensevizmus és a dasnak uralom alatt háborúk színtere volt. Önök hallottak a grúz-örmény háborúról. Tudnak az Azerbajdzsánban 1905 elején és végén véghezvitt mészárlásról is. Fölsorolhatok számos vidéket, ahol az örmény többség a tatárokból álló többi népességet lemészárolta — például Zangezurban. Vagy itt van Nahicsevani. Ott a tatárok voltak többségben és egy szálig lemészárolták az örményeket. Ez éppen akkor történt, amikor Örményország és Grúzia felszabadult

az imperializmus igája alól. (Közbeszólás: „A maguk módján oldották meg a nemzeti kérdést.") Ez természetesen szintén bizonyos formája a nemzeti kérdés megoldásának. De ez nem szovjet megoldási forma. Ehhez a kölcsönös nemzeti ellenségeskedéshez az orosz munkásoknak természetesen semmi közük sincs, mert tatárok és örmények harcolnak egymás ellen, oroszok nélkül. Ime, ezért van szükség a Kaukázusontúl egy külön szervre, amely a nemzetiségek kölcsönös viszonyát szabályozhatná.

Bátran mondhatjuk, hogy a volt uralkodó nemzet proletariátusának és az összes többi nemzetiségek dolgozóinak kölcsönös viszonya a nemzeti kérdésnek háromnegyedrésze. De a nemzeti kérdés egynegyedrésze maguknak a régebben elnyomott nemzetiségeknek kölcsönös viszonyára vonatkozik.

Nos, ha a Szovjethatalom a kölcsönös bizalmatlanság e légkörében a Kaukázusontúl nem tudta volna megteremteni a nemzeti béke szervét, mely a surlódásokat és összeütközéseket ki tudja küszöbölni, akkor visszatértünk volna a cárizmus korába, vagy a dasnakok, musszavatisták, mensevikek korába, mikor az emberek egymás fejére gyujtották a házat és gyilkolták egymást. Ez az oka annak, hogy a Központi Bizottság háromszor is megerősítette, hogy a Kaukázusontúli Föderációt, mint a nemzeti béke szervét, fenn kell tartani.

Volt nálunk és még ma is van a grúz kommunistáknak egy csoportja, amely nem ellenzi, hogy Grúzia a Köztársaságok Szövetségével egyesüljön, de ellenzi azt, hogy ez az egyesülés a Kaukázusontúli Föderáción keresztül történjék. Lám, ők közelebb

akarnak kerülni a Szövetséghez, de — úgymond — nincs szükség közöttünk, grúzok és a Köztársaságok Szövetsége között olyan válaszfalra, mint a Kaukázusontúli Föderáció, nem kell ez a föderáció. Ez így nagyon forradalmian hangzik.

De mi rejlik valójában e mögött? Először, ezek a kijelentések azt bizonyítják, hogy Grúziában a nemzeti kérdés terén az oroszokhoz való viszony alárendelt jelentőségű, mert ezeknek az elhajló elvtársaknak (így nevezik őket) semmi kifogásuk az ellen, hogy Grúzia közvetlenül egyesüljön a Szövetséggel, vagyis nem félnek a nagyorosz sovinizmustól, azt gondolván, hogy a nagyorosz sovinizmus így vagy amúgy mégiscsak megtört, vagy már nincs döntő jelentősége. Nyilván jobban félnek a Kaukázusontúli Föderációtól. Miért? Miért kell a Kaukázusontúl élő három legnagyobb népnek, amelyek annyi ideig verekedtek egymással, mészárolták egymást és hadakoztak egymás ellen — miért kell e népeknek elszakítaniok a föderáció kötelékeit, éppen most, amikor végre a Szovjethatalom föderáció formájában a testvéri szövetség kötelékeivel fűzi őket össze, amikor ez a föderáció már ízes gyümölcsöt termett? Mi ennek az oka, elvtársak?

A kérdés nyitja abban rejlik, hogy a Kaukázusontúli Föderáció megfosztja Grúziát attól a kiváltságos helyzetétől, amelyet földrajzi fekvésénél fogva elfoglalhatna. Ítéljenek önök maguk. Grúziának saját kikötője van: Batum, amelyen át Nyugat felől jönnek az áruk. Grúziának olyan vasúti csomópontja van, mint Tiflisz, melyet nem kerülhetnek meg az örmények és nem kerülhet meg Azerbajdzsán sem,

mely Batumból kapja áruit. Ha Grúzia külön köztársaság lenne, ha nem lenne tagja a Kaukázusontúli Föderációnak, egy szép napon „ártatlan" ultimátumot küldhetne Örményországnak, amely nem tud meglenni Tiflisz nélkül, és Azerbajdzsánnak, amely nem lehet meg Batum nélkül. Ebből Grúzia persze némi hasznot húzhatna. Nem véletlen, hogy a határ elzárásáról szóló közismert hajmeresztő rendeletet éppen Grúziában hozták. Ezért most Szerebrjakovot okolják. Tegyük fel, hogy ő a hibás. De ez a rendelet mégiscsak Grúziában született, és nem Azerbajdzsánban vagy Örményországban.

Azonkívül itt még egy másik ok is közrejátszik. Tifliszben, Grúzia fővárosában, legfeljebb 30 százalék a grúz, legalább 35 százalék az örmény, azután következik a többi nemzetiség. Ez Grúzia fővárosa. Ha Grúzia külön köztársaság lenne, akkor bizonyos áttelepítéseket lehetne végrehajtani, például az örményeket ki lehetne telepíteni Tifliszből. Hiszen Grúziában már ki is adtak egy rendeletet Tiflisz lakosságának „szabályozásáról", amelyről Maharadze elvtárs azt mondotta, hogy az nem irányul az örmények ellen. A lakosságot olymódon akarták elosztani, hogy Tifliszben évről-évre kevesebb lett volna az örmény, mint a grúz — így szándékoztak Tifliszt igazi grúz fővárossá tenni. Elismerem, hogy ezt a kitelepítési rendeletet hatályon kívül helyezték. De még akkor is nagyon sok lehetőség maradt a kezükben, sok olyan rugalmas forma — például a város „tehermentesítése" —, amelyek segítségével elérhetnék — megőrizve az internacionalizmus látszatát —, hogy Tifliszben az örmények kisebbséggé váljanak.

Tehát egyrészt a földrajzi helyzetből eredő előnyök, melyeket a grúz elhajlók nem akarnak elveszíteni, és másrészt a grúzok hátrányos helyzete magában Tifliszben, ahol a grúz kevesebb, mint az örmény — ezek azok az okok, amelyek elhajlóinkat arra késztetik, hogy a föderáció ellen harcoljanak. A mensevikek az örményeket és tatárokat egyszerűen kitelepitették Tifliszből. Most azonban, a Szovjethatalom alatt nem szabad kitelepíteni, ezért kell kiválni a föderációból és akkor meglesz a jogi lehetősége annak, hogy önállóan végrehajtsanak olyan műveleteket, amelyekkel teljesen biztosithatják a grúzok előnyös helyzetének kihasználását Azerbajdzsánnal és Örményországgal szemben. És mindennek az lenne az eredménye, hogy a grúzok a Kaukázusontúl kiváltságos helyzetbe kerülnének. Éppen ebben van a veszély.

Szabad-e olyan helyzetet teremtenünk, hacsak nem akarjuk semmibe venni a kaukázusontúli nemzeti béke követelményeit, hogy a grúzok kiváltságos helyzetben legyenek az Örmény és Azerbajdzsán Köztársasággal szemben? Nem, nem szabad. Ezt nem engedhetjük meg.

Van a nemzetek kormányzásának egy régi, különleges rendszere, amely abban áll, hogy a burzsoá hatalom egyes nemzetiségeket magához édesget, kiváltságokkal ruház fel, más nemzeteket pedig lealacsonyít, nem akar velük bajlódni. Ilymódon azzal, hogy az egyik nemzetiséget magához édesgeti, e nemzetiség segítségével elnyomja a többit. Így kormányoztak például Ausztriában. Mindenki emlékszik Beust osztrák miniszter kijelentésére, aki magához hivatta

a magyar minisztert és ezt mondotta: „Te kormányozd a te hordáidat, én meg majd elbánok az enyéimmel.” Azaz te csak nyomd és szorítsd magyarországi nemzetiségeidet, én pedig majd megszorítom ausztriai nemzetiségeimet. Te meg én — mi kiváltságos nemzet vagyunk, a többit el kell nyomni.

Ugyanez volt a helyzet a lengyelekkel magában Ausztriában. Az osztrákok magukhoz édesgették a lengyeleket, kiváltságokat adtak nekik, hogy segítsenek az osztrákoknak lengyelországi állásaikat megerősíteni, s ennek fejében módot adtak a lengyeleknek arra, hogy Galíciát fojtogassák.

Ez a különleges, tisztán osztrák rendszer, amely abban áll, hogy kiválasztanak és kiváltságokkal ruháznak fel egyes nemzetiségeket, hogy azután elbánhassanak a többivel, a bürokrácia szempontjából „gazdaságos” kormányzási rendszer, mert csak egy nemzetiséggel kell törődni, — politikai szempontból azonban ez az állam biztos halála, mert aki a nemzetiségek egyenlőségének elvét megsérti és kiváltságokat ad *egy* nemzetiségnek — az halálra ítélte saját nemzetiségi politikáját.

Ugyanígy kormányozza ma Anglia Indiát. Anglia, hogy a bürokrácia szempontjából könnyebben boldoguljon az indiai nemzetiségekkel és törzsekkel, Indiát Brit-Indiára (240 millió lakossal) és Bennszülöttek Indiájára (72 millió lakossal) osztotta. Milyen alapon? Azon az alapon, hogy Anglia egy nemzetcsoportot el akart különíteni és kiváltságokkal akart felruházni, hogy kényelmesebben kormányozhassa a többi nemzetiséget. Indiában többszáz nemzetiség él, és Anglia így döntött: minek bajlódjak ezekkel a nemzetiségek-

kel, jobb, ha kiválasztok néhány nemzetet, adok nekik valamelyes kiváltságokat és rajtuk keresztül kormányozom a többieket, mert, először, ebben az esetben a többi nemzet elégedetlensége a kiváltságos nemzetek ellen fog irányulni, nempedig Anglia ellen, és másodszor, olcsóbb, ha csak két-három nemzettel kell „bajlódnom".

Ez szintén kormányzási rendszer, angol rendszer. Mire vezet ez? Az apparátust „olcsóbbá" teszi — ez igaz. Ez azonban, elvtársak, csak bürokratikus kényelmi szempontból fontos, döntő az, hogy ez a rendszer az indiai angol uralom biztos halálát okozza, ebben a rendszerben elkerülhetetlenül, oly bizonyosan, mint kétszer kettő négy, benne van az angol kormányzat és az angol fennhatóság halála.

Erre a veszélyes útra akarnak terelni bennünket elhajló grúz elvtársaink, amikor, megszegve a párt valamennyi törvényét, a föderáció ellen harcolnak, amikor ki akarnak válni a föderációból, hogy megtarthassák előnyös helyzetüket. Arra az útra akarnak terelni bennünket, hogy az Örmény és Azerbajdzsán Köztársaság rovására kiváltságokat adjunk nekik. Erre az útra nem léphetünk, mert ez biztos halála lenne egész kaukázusi politikánknak és a kaukázusi Szovjethatalomnak.

Nem véletlen, hogy grúziai elvtársaink megérezték ezt a veszélyt. Az örmények és azerbajdzsánok ellen támadásba menő grúz sovinizmus felrázta Grúzia Kommunista Pártját. Teljesen érthető, hogy Grúzia Kommunista Pártja, mely legális működése óta két kongresszust tartott, minden alkalommal egyöntetűen elvetette az elhajló elvtársak álláspontját, mert a mai

viszonyok között a Kaukázusontúli Föderáció nélkül nem lehet a Kaukázusban sem a békét megóvni, sem az egyenlőséget megvalósítani. Nem szabad megengedni, hogy az egyik nemzet kiváltságosabb helyzetben legyen, mint a másik. Ezt megérezték elvtársaink. Ez az oka annak, hogy Mdivani csoportja két évi harc után csak maroknyi csoport, melyet a párt magában Grúziában már többször kiebrudalt.

Nem véletlen az sem, hogy Lenin elvtárs annyira sietett és annyira sürgette, hogy haladéktalanul alkossuk meg a föderációt. Nem véletlen az sem, hogy Központi Bizottságunk háromszor is úgy határozott, hogy a Kaukázusontúl föderációra van szükség, melynek saját központi végrehajtó bizottsága és saját végrehajtó hatalma van, amelynek döntései a köztársaságokra kötelezőek. Nem véletlen, hogy Dzerzsinszkij elvtárs bizottsága, úgyszintén Kamenyev és Kujbisev bizottsága is, Moszkvába visszatérve, kijelentette, hogy föderáció nélkül lehetetlen meglenni.

Végül nem véletlen az sem, hogy a „Szocialisztyicseszkij Vesztnyik”[69] berkeihez tartozó mensevikek dícsérik a föderáció ellen küzdő elhajló elvtársainkat, a tenyerükön hordozzák őket: minden zsák megtalálja a maga foltját.

Most áttérek azoknak az eszközöknek, azoknak a módoknak a vizsgálatára, amelyek segítségével le kell küzdenünk az egyesülést akadályozó három fő tényezőt: a nagyorosz sovinizmust, a nemzetek tényleges egyenlőtlenségét és a helyi nacionalizmust, különösen, mikor ez sovinizmusba csap át. Azok közül az eszközök közül, amelyek segítségünkre lehetnek abban, hogy simán és teljesen fel-

számoljuk a népek közeledését gátló régi örökséget, hármat emelek ki.

Az első eszköz: el kell követni mindent, hogy a köztársaságokban megértsék és szeressék a Szovjethatalmat, hogy Szovjethatalmunk ne csak orosz, hanem nemzetiségközi hatalom is legyen. Ennek érdekében elengedhetetlen, hogy ne csak az iskolák, hanem a párt és a Szovjetek minden intézménye, minden szerve, fokozatosan elnemzetiesedjék, hogy olyan nyelven működjenek, melyet a tömegek megértenek, és olyan körülmények között működjenek, amelyek megfelelnek az illető nép életmódjának. Csakis ezzel a feltétellel lesz módunkban a Szovjethatalmat orosz hatalomból nemzetiségközi hatalommá tenni, amelyet valamennyi köztársaság dolgozó tömegei megértenek és megszeretnek, különösen azok, amelyek gazdasági és kulturális tekintetben elmaradtak.

A második eszköz, amely megkönnyítheti a cárizmustól és a burzsoáziától kapott örökség síma felszámolását: úgy kell összeállítani a Köztársaságok Szövetségének népbiztosságait, hogy legalább a legfőbb nemzetiségek emberei bent legyenek a népbiztosságok vezetőségeiben, vagyis olyan helyzetet kell teremteni, hogy az egyes köztársaságok szükségleteit és igényeit okvetlenül kielégítsék.

A harmadik eszköz: legfelsőbb központi szerveinkben feltétlenül lennie kell egy olyan szervnek, amelynek az a rendeltetése, hogy kivétel nélkül valamennyi köztársaság és nemzetiség szükségleteit és igényeit kifejezze.

Erre az utóbbi eszközre különösen fel akarom hívni az önök figyelmét.

Ha a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságában két egyenjogú kamarát létesíthetnénk, amelyek egyikét a Szövetség Szovjetkongresszusa választaná tekintet nélkül a nemzetiségekre, másikát pedig a köztársaságok és nemzeti területek választanák (egyenlő számú tagot választanának a köztársaságok is és a nemzeti területek is) és ez utóbbit ugyancsak a Szövetség Szovjetkongresszusa erősítené meg, akkor, azt hiszem, legfelsőbb intézményeink nemcsak kivétel nélkül valamennyi dolgozó osztályérdekeit, hanem a tisztán nemzeti szükségleteket is tükröznék. Olyan szervünk lenne, amely tükrözné a Köztársaságok Szövetségének területén élő nemzetiségek, népek és törzsek külön érdekeit. Nem lehet, elvtársak, a mi viszonyaink között, amikor Szövetségünk 140 millió embert egyesít, akik közül 65 millió nem-orosz, — nem lehet egy ilyen államot kormányozni, ha itt, Moszkvában, a legfelsőbb szervben, nincsenek jelen a nemzetiségek képviselői, akik nemcsak az egész proletariátus közös érdekeit, hanem a különös, speciális, sajátos, nemzetiségi érdekeket is kifejezésre juttatják. Enélkül, elvtársak, nem lehet kormányozni. Ha nincsen ilyen barométerünk, ha nincsenek olyan embereink, akik kifejezésre tudják juttatni az egyes nemzetiségek sajátos szükségleteit, akkor lehetetlen kormányozni.

Kétféle módon lehet egy országot kormányozni: az egyik mód az, mikor az apparátus „le van egyszerűsítve", központjában ott ül, mondjuk, egy csoport vagy egy ember, akinek a vidéken a kormányzók személyé-

ben ott a keze, a szeme. Ez igen egyszerű kormányzati forma, az ország kormányzó feje olyan adatokat kap, aminőket a kormányzóktól kaphat és az ország feje abban a reményben ringatja magát, hogy becsületesen és helyesen kormányoz. Azután surlódások keletkeznek, a surlódások konfliktusokba mennek át, a konfliktusok felkelésekbe. Azután elnyomják a felkeléseket. Ez a kormányzati rendszer nem a mi rendszerünk, s ráadásul nagyon drága, noha egyszerű. Van azonban a kormányzásnak másféle rendszere is, szovjet rendszere. Mi a Szovjetek országában más kormányzati rendszert, olyan kormányzati rendszert valósítunk meg, amely lehetővé teszi, hogy pontosan előrelássuk a parasztság, a nemzetiségek, az úgynevezett „idegen törzsek" és az oroszok körében végbemenő változásokat, eseményeket, hogy legfelsőbb szerveink rendszerében számos barométerünk legyen, amelyek előre jeleznek minden változást, figyelembe veszik és megelőzik a baszmacs-mozgalmat[70] is, a banditizmust is, Kronstadtot is, és minden lehetséges vihart és vészt. Ez a szovjet kormányzati rendszer. Ezt azért nevezik Szovjethatalomnak, népi hatalomnak, mert a nagy tömegekre támaszkodva a kezdet-kezdetén észrevesz minden változást, megfelelő intézkedéseket tesz és idejekorán kiegyenesíti a vonalat, ha elgörbült, önmagát bírálja és kijavítja a vonalat. Ez a kormányzati rendszer a szovjet rendszer, s ez a rendszer megköveteli, hogy legfelsőbb szerveink rendszerében legyenek olyan szerveink, amelyek maradék nélkül tükrözik a nemzeti szükségleteket és igényeket.

Egyesek kifogásolják, hogy ez a rendszer bonyo-

lulttá teszi a kormányzást, hogy újabb szerveket halmoz egymásra. Ez igaz. Először csak az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság Központi Végrehajtó Bizottsága működött, azután megteremtettük a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságát, most pedig a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságát két részre kell majd osztani. Ez elkerülhetetlen. Már mondottam, hogy a legegyszerűbb kormányzati rendszer az, ha odaültetnek egy embert és kormányzókat adnak melléje. Október után azonban nem lehet ilyesmivel kísérletezni. A rendszer bonyolultabbá vált, de megkönnyíti a kormányzást, és az egész kormányzást minden ízében szovjet jellegűvé teszi. Ezért gondolom, a kongresszusnak hozzá kell járulnia ahhoz, hogy a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságában külön szervet — második kamarát létesítsünk, mert ez a szerv feltétlenül szükséges.

Nem állítom, hogy ez a forma tökéletesen biztosítja a Szövetség népeinek együttműködését, nem állítom, hogy ez a tudomány utolsó szava. A nemzeti kérdést nem egyszer fogjuk még tárgyalni, mert a nemzeti és a nemzetközi viszonyok változnak és újra meg újra változhatnak. Egyáltalán nem tartom lehetetlennek, hogy egyes népbiztosságokat, melyeket a Köztársaságok Szövetségében központosítunk, később talán ismét szét kell választani, ha a tapasztalat azt mutatja, hogy egyes népbiztosságok a központosítás után nem váltak be. Egy azonban bizonyos, mégpedig az, hogy az adott viszonyok között és az adott helyzetben jobb módszerrel és más alkalmasabb szervvel nem rendelkezünk. Arra, hogy olyan szervet teremtsünk, amely az egyes köztársaságokban végbe-

menő minden ingadozást és minden változást jelezni képes, jobb eszközünk és más módunk, mint egy második kamara létesítése — egyelőre nincs.

Magától értetődik, hogy a második kamarában nemcsak a négy egyesült köztársaságnak, hanem minden népnek képviselve kell lennie, mert nemcsak arról a négy köztársaságról van szó, amelyek szerződésileg egyesülnek, hanem a Köztársaságok Szövetségének valamennyi nemzetiségéről és népéről. Ezért van szükségünk olyan formára, amely visszatükrözi kivétel nélkül minden nemzetiség és köztársaság kívánalmait.

Összefoglalom, elvtársak, a mondottakat.

A nemzeti kérdést az új nemzetközi helyzet teszi fontossá, mert itt, Oroszországban, föderációnkban, helyesen, mintaszerűen kell megoldanunk a nemzeti kérdést, hogy példát mutassunk a Keletnek, mely a forradalom neheztartaléka, s ezzel erősítsük föderációnk iránti bizalmát és vonzódását.

Országunk belső helyzete szempontjából a „nep" viszonyai, az erősödő nagyorosz sovinizmus és a helyi sovinizmus szintén arra köteleznek bennünket, hogy különösen hangsúlyozzuk a nemzeti kérdés fontosságát.

Beszéltem továbbá arról, hogy a nemzeti kérdés lényege az, hogy helyes kölcsönös viszonyt kell teremtenünk a volt uralkodó nemzet proletariátusa és a régebben elnyomott nemzetek parasztsága között, s ebből a szempontból a nemzeti kérdés konkrét formája ma az, hogy meg kell találnunk azokat az eszközöket és utakat, amelyek a népek együttműködését a Köztársaságok Szövetségében, egységes államban biztosítják.

Beszéltem továbbá azokról a tényezőkről, amelyek elősegítik a népek közeledését. Beszéltem azokról a tényezőkről, amelyek gátolják ezt az egyesülést. Bővebben foglalkoztam a nagyorosz sovinizmussal és rámutattam arra, hogy ez az erő növekvőben van. Ez az erő a fő veszély, mely azzal fenyeget, hogy megingatja a régebben elnyomott népeknek az orosz proletariátusba vetett bizalmát. A nagyorosz sovinizmus legveszélyesebb ellenségünk, amelyet le kell gyűrnünk, mert ha ezt legyűrtük, akkor kilenctizedrészben legyűrtük azt a nacionalizmust is, amely egyes köztársaságokban fennmaradt és fejlődik.

Továbbá. Fennforog az a veszély, hogy az elvtársak egyes csoportjai olyan útra terelhetnek bennünket, amely járhatatlan számunkra. Azt akarják, hogy egyes nemzetiségeknek kiváltságokat adjunk mások rovására. Megmondottam, hogy mi nem léphetünk erre az útra, mert ez alááshatja a nemzeti békét és a másnemzetiségű tömegekben megölheti a Szovjethatalom iránti bizalmat.

Beszéltem továbbá arról, hogy ha a Központi Végrehajtó Bizottságban második kamarát létesítünk, ez lesz a legfőbb eszköze annak, hogy a lehető legsimábban megszüntethessük ezeket az egyesülést gátló tényezőket. Erről a szervről a Központi Bizottság februári plénumán nyiltabban beszéltem, a tézisekben azonban erről burkoltabb formában van szó, hogy módot adjunk az elvtársaknak, hátha ők maguk más, rugalmasabb formát, más, alkalmasabb szervet ajánlanak a nemzetiségek érdekeinek tükrözésére.

Ezek a következtetéseim.

Azt hiszem, hogy ezen az úton és csakis ezen úton, helyesen fogjuk megoldani a nemzeti kérdést és elérjük, hogy a proletárforradalom zászlaját még szélesebbre kibontva, megnyerjük a Kelet országainak, a forradalom neheztartalékainak rokonszenvét és bizalmát a proletárforradalom zászlaja iránt. És Kelet országainak döntő szerepük lehet a proletariátus és az imperializmus jövő harcaiban. (T a p s.)

4. ZÁRSZÓ A „NEMZETI MOZZANATOK A PÁRT- ÉS ÁLLAMÉPÍTÉSBEN" C. ELŐADÓI BESZÉDHEZ

Április 25

Elvtársak! Mielőtt rátérnék arra, hogy a nemzeti kérdéssel foglalkozó szekció munkájáról beszámoljak, engedjék meg, hogy két alapvető pontra vonatkozólag válaszoljak azoknak, akik hozzászóltak előadói beszédemhez. Ez legfeljebb 20 percig fog tartani.

Az első kérdés azzal kapcsolatos, hogy az elvtársak egy csoportja, Buharinnal és Rakovszkijjal az élén, erősen felfújta a nemzeti kérdés jelentőségét, annyira túlozta azt, hogy a nemzeti kérdés miatt szem elől tévesztette a szociális kérdést, a munkásosztály hatalmának kérdését.

Tudjuk, mint kommunistáknak tudnunk kell, hogy egész munkánk alapja a munkások hatalmának megszilárdítására irányuló munka és csak ez után következik a másik kérdés, amely nagyon fontos, de az előbbinek alárendelt kérdés — a nemzeti kérdés. Azt mondják nekünk, hogy nem szabad megbántani a nemzetiségeket. Ez tökéletesen igaz, és ezzel egyetértek — nem szabad őket megbántani. Teljes képtelenség azonban, ha ebből azt az új elmé-

letet kovácsolják, hogy a nagyorosz proletariátust a régebben elnyomott nemzetekkel szemben jogilag hátrányosabb helyzetbe kell hozni. Azt, ami Lenin elvtárs ismert cikkében csupán fordulatos kifejezés, Buharin egész jelszóvá változtatta. Holott világos, hogy a proletárdiktatúra politikai alapját elsősorban és főleg a központi, ipari vidékek alkotják, nempedig a végvidékeken elterülő paraszti országok. Ha túlozzuk a dolgot a paraszti végvidékek előnyére, a proletárvidékek hátrányára, akkor rés támadhat a proletariátus diktatúrájának rendszerén. Ez veszélyes, elvtársak. A politikában nem szabad sem túlozni, sem kisebbíteni a dolgokat, tudni kell, mennyi só kell a levesbe.

Nem szabad elfelejteni, hogy a népek önrendelkezési jogán kívül van még egy másik jog is: a munkásosztály joga hatalmának megszilárdítására, s az önrendelkezési jog ennek alá van rendelve. Előfordul, hogy az önrendelkezési jog ellentétbe kerül a másik, magasabb joggal, a hatalomra jutott munkásosztálynak azzal a jogával, hogy hatalmát megszilárdítsa. Ebben az esetben — ezt nyiltan meg kell mondanunk — az önrendelkezési jog nem akadályozhatja és nem is szabad, hogy akadályozza a munkásosztály diktatúrára való jogának megvalósítását. Az előbbi jognak háttérbe kell szorulnia az utóbbi joggal szemben. Ez történt például 1920-ban, amikor a munkásosztály hatalmának védelme érdekében kénytelenek voltunk Varsó ellen vonulni.

Ezért nem szabad megfeledkezni arról, hogy amikor mindenféle ígéreteket tesznek a nemzetiségeknek, hajbókolnak a nemzetiségek képviselői előtt,

ahogy ezen a kongresszuson egyes elvtársak tették, nem szabad megfeledkezni arról, hogy a nemzeti kérdés hatókörét és — hogy úgy mondjuk — illetékességének határát a mi külső és belső viszonyaink között csak a „munkáskérdésnek”, a kérdések kérdésének illetékessége és hatóköre szabja meg.

Sokan Vlagyimir Iljics feljegyzéseire és cikkeire hivatkoztak. Én nem szívesen idézem tanítómat, Lenin elvtársat, mert nincs jelen és félek, hogy talán helytelenül és nem az alkalomnak megfelelően hivatkoznék rá. Mégis, hogy az elvtársakban a nemzeti kérdés súlyát illetően minden kételyt eloszlassak, kénytelen vagyok egy helyet idézni, amely sarkalatos igazságot fejez ki, és nem adhat okot semmiféle félreértésre. Lenin elvtárs az önrendelkezésről írt cikkében, elemezve Marx egyik levelét a nemzeti kérdésről, erre a következtetésre jut:

„Marx kétségtelenül abból indul ki, hogy a nemzeti kérdés a «munkáskérdéshez» képest alárendelt jelentőségű”[74].

Ez csak két sor, de eldönt mindent. Ezt jól vésse emlékezetébe némely túlbuzgó elvtársunk.

A második kérdés — a nagyorosz sovinizmus és a helyi sovinizmus kérdése. Itt hallottuk Rakovszkijt és különösen Buharint, aki azt indítványozta, hogy hagyjuk ki a helyi sovinizmus ártalmasságáról szóló pontot. Minek bajlódni olyan férgecskével, mint a helyi sovinizmus, mikor olyan „Góliáttal” van dolgunk, mint a nagyorosz sovinizmus. Buharin általában bűnbánó hangulatban volt. Ez érthető is, hiszen éveken át vétett a nemzetiségek ellen, tagadta az

önrendelkezési jogot — végre itt az ideje, hogy bűnbánóan megtérjen. De vezeklés közben a másik végletbe esett. Különös, hogy Buharin felszólítja a pártot, kövesse példáját és szintén szánja-bánja bűneit, noha az egész világ tudja, hogy a párt e téren sohasem vétkezett, hiszen létének első napjától kezdve (1898) elismerte az önrendelkezési jogot, tehát nincs miért vezekelnie. Buharin ugyanis nem értette meg a nemzeti kérdés lényegét. Amikor azt mondjuk, hogy a nemzeti kérdésben a nagyorosz sovinizmus elleni harcot kell homloktérbe állítani, ezzel az orosz kommunista kötelességeit akarjuk hangsúlyozni, ezzel azt akarjuk mondani, hogy az orosz kommunistának kötelessége, hogy ő maga harcoljon az orosz sovinizmus ellen. Ha nem az orosz, hanem a turkesztáni, vagy a grúz kommunisták indítanának harcot az orosz sovinizmus ellen, ezt a harcukat oroszellenes sovinizmusnak minősítenék. Ez mindent összezavarna és erősítené a nagyorosz sovinizmust. Csak az orosz kommunisták vállalhatják és csak ők küzdhetik végig a nagyorosz sovinizmus elleni harcot.

És mit akarunk mondani akkor, amikor azt indítványozzuk, hogy harcolni kell a helyi sovinizmus ellen? Ezzel a helyi kommunisták kötelességét akarjuk hangsúlyozni, a nem-orosz kommunistáknak azt a kötelességét, hogy harcoljanak saját sovinizmusuk ellen. Talán bizony tagadható, hogy vannak oroszellenes soviniszta elhajlások? Hiszen az egész kongresszus szemtanúja volt, hogy igenis van helyi, grúz, baskír stb. sovinizmus, amely ellen harcolni kell. Az orosz kommunisták nem harcolhatnak

a tatár, a grúz, a baskír sovinizmus ellen, mert ha az orosz kommunista vállalná a tatár vagy a grúz sovinizmus elleni nehéz harcot, akkor azt a tatárok vagy grúzok ellen irányuló nagyorosz soviniszta harcnak minősítenék. Ez az egész dolgot összezavarná. Csakis a tatár, a grúz stb. kommunisták harcolhatnak a tatár, a grúz stb. sovinizmus ellen, csakis a grúz kommunisták harcolhatnak sikeresen a grúz nacionalizmus vagy sovinizmus ellen. Ez a nem-orosz kommunisták kötelessége. A tézisekben ezért kell hangsúlyozni ezt a kétoldalú feladatot — az orosz kommunisták feladatát (harc a nagyorosz sovinizmus ellen) és a nem-orosz kommunisták feladatát (harc az örményellenes, tatárellenes, oroszellenes sovinizmus ellen). Enélkül a tézisek egyoldalúak lennének, enélkül nincsen internacionalizmus sem az állam-, sem a pártépítésben.

Ha csak a nagyorosz sovinizmus ellen fogunk harcolni, ez a harc fedezné a tatár stb. soviniszták harcát, amely fokozódik és különösen most, a „nep" viszonyai között veszélyes. Nekünk okvetlenül két fronton kell harcolnunk, mert csak akkor tudunk majd sikereket elérni, ha két fronton harcolunk — egyrészt a nagyorosz sovinizmus ellen, mely a legnagyobb veszély építőmunkánkban, és másrészt a helyi sovinizmus ellen —, mert e kétoldali harc nélkül nem forrhatnak egybe az orosz munkások és parasztok a másnemzetiségű munkásokkal és parasztokkal. Ellenkező esetben az történnék, hogy buzdítjuk a helyi sovinizmust, hogy politikánkkal jutalmazzuk a helyi sovinizmust, ami megengedhetetlen.

Engedjék meg, hogy itt is Lenin elvtársra hivatkozzam. Nem tenném, de mert kongresszusunkon van sok elvtárs, aki össze-vissza idézi és elferdíti Lenin elvtársat, engedjék meg, hogy Lenin elvtárs egyik közismert cikkéből néhány szót felolvassak:

„A proletariátus köteles követelni az «ő» nemzete által elnyomott gyarmatok és nemzetek politikai különválásának szabadságát. Máskülönben a proletariátus internacionalizmusa tartalmatlan lesz, csak szólam marad s az elnyomott és az elnyomó nemzet munkásainak kölcsönös bizalma és osztályszolidaritása lehetetlen"[73].

Ez az uralkodó vagy a volt uralkodó nemzet proletárjainak kötelessége. A továbbiakban Lenin elvtárs már a korábban elnyomott nemzetek proletárjainak, illetve kommunistáinak kötelességeiről beszél:

„Másfelől az elnyomott nemzetek szocialistái főképpen az elnyomott nemzet munkásainak és az elnyomó nemzet munkásainak teljes és feltétlen egységéért — szervezeti egységéért is — kötelesek síkra szállni és kötelesek azt meg is valósítani. Máskülönben a burzsoázia mindenféle gaztette, árulása és csalása közepette lehetetlen megvédeni a proletariátus önálló politikáját és más országok proletariátusával való osztályszolidaritását. Mert az elnyomott nemzetek burzsoáziája a nemzeti szabadság jelszavait állandóan a munkások becsapására használja ki."

Mint látják, ha már Lenin elvtárs nyomdokain akarunk haladni — és itt egyes elvtársak Lenin elvtárs nevére esküdtek —, akkor mindkét tézist, mind a nagyorosz sovinizmus, mind a helyi sovinizmus elleni harcról szóló tézist, mint ugyanannak a jelenségnek két oldalát, mint általában a sovinizmus

elleni harcról szóló téziseket, benn kell hagyni a határozatban.

Ezzel be is fejezem ellenvetéseimet az itt elhangzott felszólalásokra.

Most engedjék meg, hogy jelentést tegyek a nemzeti kérdés szekciójának munkájáról. A szekció alapul elfogadta a Központi Bizottság téziseit. Változatlanul hagyta a tézisek hat pontját: az 1, 2, 3, 4, 5. és 6. pontot. A szekcióban elsősorban arról folyt a vita, hogy az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságról előzetesen le kell-e választani az autonóm köztársaságokat, a Kaukázusontúli Föderációról pedig a független kaukázusi köztársaságokat, hogy ezek a köztársaságok önállóan léphessenek be a Köztársaságok Szövetségébe. Ezt a grúziai elvtársak egy része javasolta, de a grúz, az örmény és az azerbajdzsán küldöttség, mint ismeretes, nem rokonszenvez ezzel a javaslattal. A szekció megvitatta ezt a kérdést és nagy többsége amellett döntött, hogy meg kell hagyni a tézisekben kifejtett tételt, vagyis az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság éppúgy, mint a Kaukázusontúli Föderáció is egész alakulat marad és mint ilyen lép be a Köztársaságok Szövetségébe. A grúz elvtársak e részének nem minden javaslata került szavazásra, mert a javaslatok szerzői, látván, hogy javaslataikkal nem rokonszenveznek, visszavonták azokat. Ebben a kérdésben komoly harc folyt.

A második kérdés, amely harcra adott alkalmat, az volt, hogy milyen legyen a második kamara összetétele. Az elvtársak egy része (a kisebbség) azt javasolta, hogy a második kamara ne valamennyi köz-

társaság, nemzetiség és terület képviselőiből álljon, hanem a négy köztársaság: az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, a Kaukázusontúli Föderáció, Belorusszia és Ukrajna képviselőiből. A többség nem fogadta el ezt a javaslatot és a szekció ellene foglalt állást, mert célszerűbbnek tartotta, ha a második kamara valamennyi köztársaság (független és autonóm köztársaság) és valamennyi nemzeti terület egyenlő számú képviselőiből fog állni. A határozatot nem indokolom meg, mert a kisebbség képviselője, Rakovszkij fel fog szólalni, hogy megindokolja javaslatát, melyet a szekció elvetett. Az ő felszólalása után én is előterjesztem majd indokaimat.

Harc volt még, bár nem nagyon elkeseredett harc, abban a kérdésben is, nem kellene-e a téziseket olyan értelemben módosítani, hogy a nemzeti kérdés eldöntésénél necsak a Keletre vegyünk irányt, hanem a Nyugatra is. A szekcióban ez a módosítás, mely a kisebbség, Rakovszkij módosítása, szavazásra került. A szekció elvetette ezt a módosítást. Rakovszkij felszólalása után még én is beszélni fogok erről a kérdésről.

Felolvasom az elfogadott módosításokat. Hat pontot változatlanul fogadtunk el. A 7. pont második bekezdésének alulról harmadik sorában e szavak elé: „Ezért erélyes harc" — beszúrandó:

„Több nemzeti köztársaságban (Ukrajnában, Belorussziában, Azerbajdzsánban, Turkesztánban) bonyolítja a helyzetet az, hogy a munkásosztálynak, a Szovjethatalom legfőbb támaszának jelentős része nagyorosz nemzetiségű. Ezeken a területeken a város és a falu, a munkásosztály és a parasztság össze-

fogását nagyon erősen akadályozzák a nagyorosz sovinizmusnak a párt- és szovjet szervekben mutatkozó maradványai. Ilyen viszonyok között az orosz kultúra fölényéről szóló beszédek és az a tétel, hogy a magasabb orosz kultúra elkerülhetetlenül legyőzi az elmaradtabb népek (az ukránok, azerbajdzsánok, uzbekok, kirgizek stb.) kultúráját, nem egyéb, mint kísérlet a nagyorosz nemzetiség uralmának állandósítására."

Ezt a módosítást elfogadtam, mert javítja a téziseket.

A második módosítás szintén a 7. pontra vonatkozik. Ez elé a kitétel elé: „máskülönben nem számíthatunk arra" — be kell szúrni a következőket:

„Ennek a segítségnek elsősorban abban kell megnyilvánulnia, hogy a régebben elnyomott nemzetiségek köztársaságaiban több gyakorlati intézkedéssel előmozdítjuk ipari gócok kialakulását, amelyekbe a lehető legnagyobb mértékben bevonjuk a helyi lakosságot. Végül, ennek a segítségnek — a X. kongresszus határozata értelmében — párhuzamosan kell haladnia a dolgozó tömegek harcával, melyet a «nep»-pel kapcsolatban erősödő helyi és bevándorolt kizsákmányoló felső rétegek ellen, saját társadalmi állásaik megerősítéséért folytatnak. Mivel ezek a köztársaságok főleg mezőgazdasági vidékek, a belső szociális intézkedéseknek elsősorban arra kell irányulniok, hogy a dolgozó tömegeknek földet juttassanak a szabad állami alapból."

Továbbá ugyancsak a 7. ponthoz, a második bekezdés közepén, ahol a grúz, azerbajdzsán stb. sovinizmusról van szó, be kell szúrni: „örmény

sovinizmus stb". Az örmény elvtársak nem akarták, hogy az örményeket megsértsék s ezért azt kívánták, hogy az ő sovinizmusukról is emlékezzünk meg a tézisekben.

Továbbá, a tézisek 8. pontjában, ezek után a szavak után: „egységes és oszthatatlan" — beszúrandó:

„Ugyancsak a régi örökség következménye az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság egyes hatóságainak arra irányuló törekvése, hogy alárendeljék maguknak az autonóm köztársaságok önálló népbiztosságait és ilymódon előkészítsék e köztársaságok felszámolását."

A 8. pont a következő szavakkal egészítendő ki:

„és kinyilatkoztatva a nemzeti köztársaságok létének és további fejlődésének feltétlen szükségességét".

Továbbá a 9. pontot úgy kell kezdeni, ahogy olvasom:

„A Köztársaságok Szövetsége, amely minden egyes köztársaság munkásságának és parasztságának egyenlősége és önkéntessége alapján alakult, a proletariátus első kísérlete, hogy független országok kölcsönös nemzetközi viszonyát szabályozza és az első lépés a munka jövendő Szovjet Világköztársaságának megteremtése felé."

A 10. pont „a" alpontja elé „a" alpontként ezt írtuk:

„*a)* a Szövetség központi szerveinek felépítésénél biztosítandó, hogy az egyes köztársaságoknak kölcsönös viszonyukban, úgyszintén a Szövetség központi hatalmához való viszonyukban, egyenlő jogaik és kötelességeik legyenek."

Ezután következik a „b" alpont, amely magában foglalja az eredeti „a" alpont szövegét, a következőképpen:

„*b)* a Szövetség legfelsőbb szerveinek rendszerében külön szerv létesítendő, melyben kivétel nélkül valamennyi nemzeti köztársaságnak és nemzeti területnek egyenlő számú képviselete legyen, olyan összetételben, amely lehetőleg figyelembe veszi e köztársaságok valamennyi nemzetiségét."

A 10. pont eredeti „b" alpontja most „c" alpont lesz a következő szövegezésben:

„*c)* a Szövetség végrehajtó szerveit oly módon kell összeállítani, hogy azokban a köztársaságok képviselőinek valóságos részvétele, valamint a Szövetségben élő népek szükségleteinek és igényeinek kielégítése biztosíttassék."

Ezután következik a „d" alpont, mint kiegészítés:

„*d)* a köztársaságoknak meglehetősen tág pénzügyi és különösen költségvetési jogokat kell adni, amelyek állami, közigazgatási, kulturális és gazdasági kezdeményezésük kifejtését biztosítják."

Ezután következik az „e" alpont, mely azonos az eredeti „c" alponttal:

„*e)* a nemzeti köztársaságok és területek szerveit főleg helyi emberekből kell összeállítani, akik ismerik az ottani népek nyelvét, életmódját, erkölcseit és szokásait."

Hozzáírtunk továbbá egy második alpontot is. Ez most „f" alpont és így szól:

„*f)* külön törvényeket kell hozni, melyek a helyi és nemzeti lakosságot, valamint a nemzeti

kisebbségeket szolgáló valamennyi állami szervben és valamennyi intézményben biztosítják az anyanyelv használatát, s üldözik és teljes forradalmi szigorral büntetik azokat, akik megszegik a nemzetek és különösen a nemzeti kisebbségek jogait."

Kiegészítésként következik a „g" alpont:

„*g)* a Vörös Hadseregben olyan szellemben kell fokozni a nevelő munkát, hogy meghonosodjék benne a Szövetséghez tartozó népek testvériségének és szolidaritásának eszméje, és gyakorlati rendszabályok foganatosítandók nemzeti katonai egységek szervezésére, szigorúan szem előtt tartva a köztársaságok teljes védelmi képességének biztosításához elengedhetetlen intézkedéseket."

Íme a kiegészítések, amelyeket a szekció elfogadott és amelyek ellen nincs kifogásom, mert konkrétabbá teszik a téziseket.

Ami a második részt illeti, ehhez nem nyujtottak be komolyabb módosításokat. A nemzeti kérdés szekciója által választott bizottság úgy határozott, hogy az idevonatkozó kisebb jelentőségű módosításokat a jövendő Központi Bizottság elé terjeszti.

Így tehát a második résznek a szétosztott nyomtatott anyagban olvasható szövegezése nem változott.

5. VÁLASZ A HATÁROZATI JAVASLATHOZ BENYUJTOTT MÓDOSÍTÁSOKRA

Április 25

Noha Rakovszkij háromszorosan megváltoztatta és negyedére rövidítette a szekció elé terjesztett határozati javaslatát, mégis határozottan ellenezni kell a módosítását — mégpedig a következő okból. A nemzeti kérdésről szóló téziseinkben arccal Kelet felé fordulunk, mert ott szunnyadnak neheztartalékaink. Az egész nemzeti kérdés vizsgálatánál Iljics cikkét tartottuk szem előtt, aki egy szót sem szól a Nyugatról, mert a nemzeti kérdés súlypontja nem ott van, hanem Keleten, a gyarmatokon és félgyarmatokon. Rakovszkij azt akarja, hogy amikor a Kelet felé fordulunk, forduljunk egyszersmind a Nyugat felé is. Ez azonban lehetetlen, elvtársak, és természetellenes, mert az emberek arccal általában vagy az egyik, vagy a másik oldal felé fordulnak — lehetetlen egyidejűleg kétfelé fordulni. Mi nem változtathatjuk meg és nem is szabad megváltoztatnunk a tézisek általános jellegét, keleti tónusát. Ezért gondolom, hogy Rakovszkij módosítását el kell vetnünk.

* *
*

Véleményem szerint ez a módosítás sarkalatos jelentőségű. Ki kell jelentenem, hogy ha a kongresszus azt elfogadná, ez a téziseket fenekestől felforgatná. Rakovszkij javaslata szerint a második kamarát úgy kell felépíteni, hogy abban államalakulatok legyenek képviselve. Rakovszkij véleménye szerint Ukrajna államalakulat, Baskíria azonban nem. Miért? Hiszen a köztársaságokban nem töröljük el a népbiztosok tanácsait. Vajjon a baskír Központi Végrehajtó Bizottság nem állami intézmény?! És miért nem állam Baskíria? Vajjon Ukrajna nem lesz többé állam, ha belép a Szövetségbe? Az államfetisizmus megzavarta Rakovszkijt. Ha a nemzetiségek egyenjogúak, ha van nyelvük, sajátos életmódjuk, ha vannak saját erkölcseik és szokásaik, ha ezek a nemzetiségek megteremtették állami intézményeiket: a Központi Végrehajtó Bizottságot, a Népbiztosok Tanácsát, akkor világos, hogy ezek a nemzeti alakulatok — államalakulatok. Azt hiszem, nem szabad letérnünk arról az álláspontunkról, hogy a második kamarában a köztársaságoknak és a nemzetiségeknek, különösen a keleti nemzetiségeknek egyenlőknek kell lenniök.

Rakovszkij nyilván a föderáció porosz rendszerű felépítésének hatása alá került. A német föderációban egyáltalában nincs egyenlőség az államok között. Én azt javasolom, hogy nálunk az osztályképviselettel egysorban — az osztályképviselet: az első kamara, melyet a Szövetség Szovjetkongresszusa választ — legyen nemzetiségi képviselet is, melyben a nemzetiségek az egyenlőség elve alapján vannak képviselve. A forradalom szempontjából elsősorban a keleti népek fontosak, mert szerves kapcsolatban vannak

Kínával, Indiával, egybekapcsolódnak velük nyelvükkel, vallásukkal, szokásaikkal stb. E kis népek súlya sokkal nagyobb, mint Ukrajnáé.

Ha Ukrajnában követünk el egy kis hibát, ennek a hatása nem igen lesz érezhető a Keleten. De ha Adzsarisztánban, ebben a kis országban (120 000 főnyi lakossága van) követünk el egy kis hibát, ez azonnal visszahat Törökországra és visszahat az egész Keletre, mert Törökország a legszorosabb kapcsolatban van a Kelettel. Ha a Tibettel és Kínával kapcsolatban álló kalmükok kis területével szemben követünk el egy kis hibát, ez is sokkal károsabban fog kihatni munkánkra, mint egy Ukrajnával szemben elkövetett hiba. A Kelet hatalmas mozgalmának távlata előtt állunk, munkánknak elsősorban a Kelet felébresztésére kell irányulnia és kerülnünk kell mindent, ami — ha legtávolabbról is, ha közvetve is — csorbíthatná a keleti végvidékek bármely népének, akár legeslegkisebb népének jelentőségét. Ezért gondolom, hogy a Köztársaságok Szövetségének, e 140 millió lakosú nagy országnak kormányzása szempontjából igazságosabb, célszerűbb és a forradalomra nézve előnyösebb, jobb lenne, ha a második kamarában valamennyi köztársaság és nemzeti terület egyenlő képviseletet kapna. 8 autonóm köztársaságunk és 8 független köztársaságunk van, Oroszország mint köztársaság lép be, 14 területünk van, ebből fog állni a második kamara, amely tükrözni fogja a nemzetiségek minden igényét és szükségletét és megkönnyíti e nagy ország kormányzását. Ezért gondolom, hogy Rakovszkij módosítását el kell vetni.

6. PÓTLÁS A NEMZETI KÉRDÉS BIZOTTSÁGÁNAK JELENTÉSÉHEZ

Április 25

Elvtársak, amikor jelentést tettem a nemzeti kérdés szekciójának munkájáról, megfeledkeztem két kisebb kiegészítésről, amelyekről feltétlenül említést kell tennem. A 10. paragrafus „b" pontját, ahol arról van szó, hogy az egyenlőség alapján meg kell teremteni kivétel nélkül minden nemzeti köztársaság és nemzeti terület külön képviseleti szervét, a következőkkel kell kiegészíteni: „olyan összetételben, amely lehetőleg figyelembe veszi e köztársaságok valamennyi nemzetiségét". Ez azért szükséges, mert a második kamarában képviselt egyes köztársaságok területén több nemzetiség él. Vegyük például Turkesztánt. Ott uzbekokon kívül vannak turkmenok, kirgizek és más nemzetiségek s a képviseletet úgy kell összeállítani, hogy abban valamennyi nemzetiség képviselethez jusson.

Még ki kellett egészíteni a második rész végét is. Ez a kiegészítés így szól:

„Tekintettel az autonóm és független köztársaságokban és általában a végvidékeken dolgozó felelős funkcionáriusok munkájának óriási fontosságára (az adott köztársaság dolgozói és a Szövetség valamennyi

többi dolgozója közötti kapcsolat megvalósítása), a kongresszus megbízza a Központi Bizottságot, hogy gondoskodjék olyan funkcionáriusok különösen figyelmes kiválasztásáról, akik teljesen biztosítják a nemzeti kérdésben hozott párthatározatok tényleges megvalósítását."

Végül még pár szóval felelnem kell Radek egyik megjegyzésére. Az örmény elvtársak kérnek erre. Véleményem szerint Radek megjegyzése nem felel meg a valóságnak. Radek itt arról beszélt, hogy az örmények Azerbajdzsánban elnyomják vagy elnyomhatják az azerbajdzsánokat és fordítva, az azerbajdzsánok Örményországban elnyomhatják az örményeket. Ki kell jelentenem, hogy ilyen jelenségek egyáltalán nem is fordulnak elő sehol a világon. Ellenkező jelenségek vannak, előfordul, hogy Azerbajdzsánban az azerbajdzsánok, mint többség, elnyomják az örményeket és lemészárolják őket, amint ez Nahicsevaniban történt, ahol majdnem minden örményt legyilkoltak, az örmények pedig Örményországban majdnem minden tatárt kiirtottak. Ez történt Zangezurban. Az azonban, hogy a kisebbség idegen államban elnyomja a többséget — ilyen természetellenes jelenségek nem szoktak előfordulni.

A SAJTÓ MINT KOLLEKTÍV SZERVEZŐ

Ingulov „Gyökeréig" című cikkében (lásd „Pravda" 98. sz.) azt a fontos kérdést érintette, hogy mi a jelentősége a sajtónak az állam és a párt szempontjából. Nyilván gondolatának alátámasztása végett hivatkozott a Központi Bizottság szervezeti beszámolójára, mely azt mondja, hogy a sajtó „megfoghatatlan kapcsolatot létesít a párt és a munkásosztály között, olyan kapcsolatot, amely erejét tekintve nem gyengébb, mint bármely tömegjellegű összekötő apparátus, hogy a sajtó a legerősebb fegyver, amelynek segítségével a párt minden nap, minden órában beszél a munkásosztállyal"*.

Amikor azonban Ingulov megkísérelte e kérdés megoldását, két hibát követett el: először, elferdítette a Központi Bizottság beszámolójából vett idézet értelmét; másodszor, szem elől tévesztette a sajtó nagyon fontos szervező szerepét. Azt hiszem, hogy tekintettel a kérdés jelentőségére, néhány szóval ki kell térnem ezekre a hibákra.

1. A beszámolónak egyáltalában nem az az ér-

* Lásd ebben a kötetben 218—219. old. — *Szerk.*

telme, hogy a párt szerepe arra a feladatra korlátozódik, hogy a munkásosztállyal *beszéljen*, holott — írja Ingulov — a pártnak *beszélgetnie* kell a munkásosztállyal, nemcsak beszélnie. A „beszélni" és a „beszélgetni" kifejezés szembeállítása nem egyéb, mint haszontalan kötéltánc. A gyakorlatban a „beszélés" és a „beszélgetés" elválaszthatatlan egészet alkotnak, mely az olvasó és az író, a párt és a munkásosztály, az állam és a dolgozó tömegek szakadatlan kölcsönhatásában nyilvánul meg. Így volt ez a proletár tömegpárt létezése óta, már a régi „Iszkra" idején is. Ingulovnak nincs igaza, amikor azt gondolja, hogy ez a kölcsönhatás csak néhány évvel az után kezdődött, hogy a munkásosztály Oroszországban megragadta a hatalmat. A Központi Bizottság beszámolójából vett idézet lényege nem a „beszélésben", hanem abban van, hogy a sajtó „kapcsolatot létesít a párt és a munkásosztály között", olyan kapcsolatot, „amely erejét tekintve nem gyengébb, mint bármely más, tömegjellegű összekötő apparátus". Az idézet értelme a sajtó szervező szerepében rejlik. Éppen ezért került a sajtó, mint a pártot a munkásosztállyal összekötő egyik hajtószíj, a Központi Bizottság *szervezeti* beszámolójába. Ingulov nem értette meg az idézetet és akaratlanul is meghamisította annak értelmét.

2. Ingulov hangsúlyozza a sajtó agitációs, leleplező szerepét s azt hiszi, hogy ezzel kimerül az időszaki sajtó feladata. Több visszaélésre hivatkozik, mely országunkban előfordult és ezzel kapcsolatban azt állítja, hogy a sajtó leleplező munkája, a sajtó útján folytatott agitáció a kérdés „gyökere". Már-

pedig világos, hogy bármily nagyjelentőségű is a sajtó agitációs szerepe — szervező szerepe mai építőmunkánk legéletbevágóbb tényezője. Nemcsak az a fontos, hogy a lap agitáljon és leleplezzen, hanem elsősorban az, hogy a munkatársak, megbízottak és levelezők szerteágazó hálózatával rendelkezzék az egész országban, valamennyi ipari és mezőgazdasági csomóponton, minden kerületben és járásban, hogy az összekötőfonál, mely a párttól indul ki, az ujságon keresztül elérjen kivétel nélkül minden munkás- és parasztvidékre, hogy a kölcsönhatás egyfelől a párt és az állam, másfelől az ipari és paraszti vidékek között teljes legyen. Ha egy olyan népszerű lap, mint például a „Bednota"[73], időnként konferenciára hívná össze országunk különböző pontjain működő megbízottait, hogy megvitassák nézeteiket és beszámoljanak tapasztalataikról, és ha e megbízottak mindegyike ugyanebből a célból szintén konferenciára hívná össze a körzeteiben, járásaiban és helységeiben működő levelezőit, — ezzel megtennők az első komoly lépést nemcsak a párt és a munkásosztály, nemcsak az állam és országunk legfélreesőbb vidékei közötti szervezeti kapcsolat megteremtése terén, hanem magának a sajtónak javítása és élénkítése, időszaki sajtónk egész munkatársi állományának megjavítása és felfrissítése terén is. Az ilyen konferenciák és tanácskozások gyakorlati jelentősége szerintem sokkal nagyobb, mint az ujságírók „összoroszországi" és egyéb kongresszusaié. Olyanná tenni a lapot, hogy az kollektív szervező legyen a párt és a Szovjethatalom kezében, olyanná tenni a lapot, hogy kapcsolatokat létesítsen országunk dolgozó tömegei-

vel s a párt, a Szovjethatalom köré tömörítse őket — ez most a sajtó soronlevő feladata.

Nem lesz fölösleges, ha az olvasó emlékezetébe idézem Lenin elvtárs „Mivel kezdjük?" című cikkének (1901) néhány sorát, mely az időszaki sajtónak pártunk életében betöltött szervező szerepéről szól:

„A lap szerepe azonban nem korlátozódik csupán arra, hogy eszméket terjeszt, politikailag nevel és politikai szövetségeseket nyer meg. A lap nemcsak kollektív propagandista és kollektív agitátor, hanem kollektív szervező is. Az utóbbi tekintetben a lapot az épülő ház körül emelt állványzathoz lehet hasonlítani, amely jelzi az épület körvonalait, megkönnyíti az egyes építőmunkások közötti érintkezést, segítségükre van a munka elosztásában és a szervezett munka útján elért közös eredmények áttekintésében. A lap segítségével és azzal kapcsolatban magától alakul majd ki egy állandó szervezet, amely nemcsak helyi, hanem rendszeres általános munkával is foglalkozik, tagjait megtanítja arra, hogy figyelemmel kísérjék a politikai eseményeket, hogy mérlegeljék azok jelentőségét és a lakosság különböző rétegeire gyakorolt hatását, hogy célravezető módszereket dolgozzanak ki, amelyekkel a forradalmi párt befolyásolhatja ezeket az eseményeket. Már maga a technikai feladat — a lapnak anyaggal való rendszeres ellátása és helyes terjesztése — arra kényszerít, hogy kiépítsük az egységes párt helyi megbízottainak hálózatát, olyan megbízottak hálózatát, akik eleven kapcsolatban vannak egymással, ismerik az általános helyzetet, hozzászoktak ahhoz, hogy az országos munka részletfunkcióit rendszeresen teljesítsék, erejüket egyik-másik forradalmi akció megszervezésén kipróbálják. A megbízottaknak ez a hálózata éppen annak a szervezetnek lesz a váza, amelyre szükségünk van, amely: eléggé nagy ahhoz, hogy átfogja az egész országot; eléggé széles és sokoldalú, hogy szigorú és részletes munkamegosztást hajtson végre; eléggé állhatatos, hogy bármily körülmé-

nyek között, minden «fordulat» és meglepetés esetén is hajthatatlanul folytatni tudja a *maga* munkáját; eléggé rugalmas, hogy egyrészt ki tudjon térni a nyilt mezőn való ütközet elől akkor, amikor a túlnyomó erejű ellenség minden erejét egy pontra vetette, és másrészt ki tudja használni az ellenség nehézkességét s meg tudja rohanni az ellenséget ott és akkor, ahol és amikor az a legkevésbbé várja a támadást"[74].

Lenin elvtárs akkor a lapról, mint pártunk építésének eszközéről beszélt. De nincs okunk kételkedni abban, hogy a Lenin elvtárs által mondottakat teljes egészükben alkalmaznunk kell párt- és államépítésünk mai viszonyai között is.

Az időszaki sajtónak ezt a fontos szervező szerepét Ingulov szem elől tévesztette cikkében. Ez a fő hibája.

Hogyan történhetett, hogy sajtónk egyik fő munkatársa megfeledkezett erről a fontos feladatról? Egy elvtárs tegnap azt mondotta nekem, hogy Ingulov a sajtó kérdésének megoldásán kívül nyilván még egy másik, mellékfeladatot tűzött maga elé: „meg akart csipkedni valakit, valakinek a tyúkszemére akart hágni". Én ezt nem állítom, sőt még azt sem tagadom, hogy mindenkinek joga van a közvetlen feladatokon kívül mellékfeladatokat is maga elé tűzni. De megengedhetetlen, hogy a mellékfeladatok — ha csak egy pillanatra is — elhomályosítsák azt a közvetlen feladatot, hogy tisztázzuk a sajtónak párt- és államépítésünkben betöltött *szervező* szerepét.

„Pravda" 99. sz.
1923 május 6.
Aláírás: I. Sztálin.

EGYRE MÉLYEBBEN AZ INGOVÁNYBA...

A „Pravda" 99. számában cikket írtam* a sajtó szervező szerepéről és rámutattam Ingulovnak a sajtó kérdésében elkövetett két hibájára. Ingulov válaszcikkében (lásd „Pravda" 101. sz.) azzal mentegetőzik, hogy azok nem hibák, hanem „félreértések". Hajlandó vagyok Ingulov hibáit „félreértéseknek" nevezni. De az a baj, hogy Ingulov válaszcikkében három újabb hibát, vagy ha úgy tetszik, három újabb „félreértést" követett el, melyeket, a sajtó különös jelentőségére való tekintettel, sajnos, semmiképpen sem lehet szó nélkül hagyni.

1. Ingulov azt állítja, hogy első cikkében nem tartotta szükségesnek, hogy a sajtó szervező szerepének kérdésére fordítsa legfőbb figyelmét és csak azzal a „részletkérdéssel" kívánt foglalkozni, hogy „ki csinálja pártlapunkat". Rendben van. De ebben az esetben Ingulov miért választott cikkének címéül olyan idézetet a Központi Bizottság szervezeti beszámolójából, amely kizárólag időszaki sajtónk szervező szerepéről szól? Vagy — vagy! Vagy nem értette

---

* Lásd ebben a kötetben 302—306. old. — *Szerk.*

meg Ingulov az idézet értelmét, vagypedig egész cikkét a Központi Bizottság szervezeti beszámolójából vett és a sajtó szervező jelentőségéről szóló idézet pontos értelmével szemben, azzal szöges ellentétben épitette fel. Ingulov hibája mindkét esetben szembeszökő.

2. Ingulov azt állítja, hogy „sajtónknak két-három évvel ezelőtt nem volt kapcsolata a tömegekkel", „nem kapcsolta össze a pártot a tömegekkel", hogy a sajtó és a tömegek között általában „nem volt" kapcsolat. Olvassuk el figyelmesen Ingulovnak ezt az állítását és látni fogjuk, hogy ez az állítás mennyire képtelen, mennyire nincs semmi köze az élethez, a valósághoz. Valóban, ha „két-három évvel ezelőtt" pártsajtónknak és általa magának a pártnak „nem volt kapcsolata" a munkástömegekkel, akkor világos, hogy pártunk nem állta volna meg helyét a forradalom belső és külső ellenségeivel szemben, hanem „egy-kettőre" eltemették volna, megsemmisitették volna! Gondolják csak el: a polgárháború tombol, a párt számos ragyogó sikert aratva védekezik az ellenség támadásaival szemben, a párt a sajtó útján a szocialista haza védelmére szólítja a munkásokat és parasztokat, a dolgozó tömegek tíz- és százezrei a határozatok özönével válaszolnak pártunk felhívására és készen életüket feláldozni a frontra vonulnak — Ingulov pedig mindennek tudatában mégis azt meri állítani, hogy „sajtónknak két-három évvel ezelőtt nem volt kapcsolata a tömegekkel, tehát nem is kapcsolta össze velük a pártot". Hát nem nevetséges ez? Ki hallott már olyat, hogy egy párt, melyet a tömegsajtó „nem kapcsol össze a tömegekkel", mégis

meg tudta mozgatni a munkások és parasztok tíz- és százezreit? Ha pedig a párt mégis megmozgatta a dolgozó tömegek tíz- és százezreit, nem világos-e, hogy a tömegpárt ezt sehogysem tudta volna a sajtó segítsége nélkül elérni? Igen, igen, valaki okvetlenül elvesztette a tömegekkel való kapcsolatát, csakhogy nem a mi pártunk, nem a párt sajtója, hanem másvalaki. Nem szabad a sajtót megrágalmazni! A valóság az, hogy a pártnak a sajtó útján feltétlenül megvolt a kapcsolata a tömegekkel, ennek a kapcsolatnak feltétlenül meg kellett lennie „két-három évvel ezelőtt", de ez a kapcsolat viszonylag gyenge volt, amint ezt pártunk XI. kongresszusának határozata helyesen megállapítja. Most az a feladat, hogy ezt a kapcsolatot kibővítsük, minden eszközzel megszilárdítsuk, erősebbé és rendszeresebbé tegyük. Csak erről van szó.

3. Ingulov azt állítja továbbá, hogy „a párt és a munkásosztály két-három évvel ezelőtt a sajtó közvetítésével nem hatott egymásra". Miért? Azért, mert, amint mondja, „sajtónk akkor nap-nap után harcra szólított, beszámolt a Szovjethatalom intézkedéseiről, a párt határozatairól, a munkásolvasó pedig mindezt válasz nélkül hagyta". Pontosan így írja: „a munkásolvasó mindezt válasz nélkül hagyta".

Ez hihetetlen, szörnyű, de tény.

Közismert dolog, hogy amikor a párt a sajtó útján kiadta a jelszót: „Mindenki a közlekedés frontjára", a tömegek egyhangúlag válaszoltak, a sajtónak százával küldték határozataikat, hogy együttéreznek, hogy készek megvédeni a közlekedést, és fiaik tízezreit küldték a közlekedés támoga-

tására. De Ingulov ezt nem hajlandó a munkásolvasó válaszának tekinteni, nem hajlandó ezt olyan kölcsönhatásnak nevezni, melyet a párt és a munkásosztály között a sajtó közvetített, mert ez a kölcsönhatás nem annyira a levelezők útján, mint inkább közvetlenül a párt és a munkásosztály között ment végbe — természetesen a sajtó révén.

Közismert dolog, hogy amikor a párt kiadta a jelszót: „Harcra az éhínség ellen", a tömegek egyhangúlag válaszoltak a párt felhívására, a határozatok megszámlálhatatlan tömegével árasztották el pártunk sajtóját és fiaik tízezreit küldték a kulák elleni harcra. Ingulov azonban ezt nem hajlandó a munkásolvasó válaszának és olyan kölcsönhatásnak tekinteni, mely a párt és a munkásosztály között a sajtó útján jött létre, mert ez a kölcsönhatás „nem szabályszerűen", hanem néhány levelező és egyebek megkerülésével történt.

Ha tehát a pártsajtó felhívására a munkások tíz- és százezrei válaszolnak, ez Ingulov szerint nem jelenti a párt és a munkásosztály kölcsönhatását, de ha a pártsajtó felhívására tíz-húsz levelező írásban válaszol, akkor ez valóságos, igazi kölcsönhatás a párt és a munkásosztály között. Ez aztán a pártsajtó szervező szerepének meghatározása! Ingulov, hát nem fél az istentől, hogy így összekeveri a marxista értelemben vett kölcsönhatást annak bürokratikus értelmezésével?

De ha a párt és a munkásosztály kölcsönhatását, melyet a sajtó közvetít, nem a bürokrata szemével, hanem marxista szemmel nézzük, akkor világos, hogy ez a kölcsönhatás mindig megvolt, „két-három

évvel ezelőtt" éppúgy, mint régebben, és feltétlenül meg is kellett lennie, mert ellenkező esetben a párt nem tudta volna kezében tartani a munkásosztály vezetését, a munkásosztály pedig nem tudta volna megtartani a hatalmat. Most nyilvánvalóan az a feladat, hogy ezt a kölcsönhatást állandóbbá és maradandóbbá tegyük. Ingulov nemcsak hogy lebecsülte a sajtó szervező jelentőségét, hanem még el is torzította azt, mikor azt a kölcsönhatást, melyet a párt és a munkásosztály között a sajtó közvetít, nem marxista módon, hanem bürokratikusan, felületesen, technikai szempontból értelmezte. És ezt ő „félreértésnek" nevezi . . .

Ami pedig Ingulov „mellékfeladatait" illeti, melyekről ő hallani sem akar, meg kell mondanom, hogy második cikke nem oszlatta el kételyeimet, amelyekről előző cikkemben tettem említést.

„Pravda" 102. sz.
1923 május 10.
Aláírás: I. Sztálin.

AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK A NEMZETI KÖZTÁRSASÁGOK ÉS TERÜLETEK FELELŐS FUNKCIONÁRIUSAIVAL TARTOTT NEGYEDIK TANÁCSKOZÁSA[75]

1923 június 9—12

Az OKP Központi Bizottságának a nemzeti köztársaságok és területek felelős funkcionáriusaival tartott negyedik tanácskozása. Gyorsírói jegyzőkönyv. Moszkva 1923.

1. A KÖZPONTI BIZOTTSÁG POLITIKAI IRODÁJA ÁLTAL JÓVÁHAGYOTT ÉS A IV. TANÁCSKOZÁS ELÉ TERJESZTETT PLATFORMTERVEZET A NEMZETI KÉRDÉSBEN[76]

A PÁRTMUNKA ÁLTALÁNOS VONALA A NEMZETI KÉRDÉS TERÉN

A nemzeti kérdés terén a pártmunka vonalát a XII. pártkongresszus álláspontjától való elhajlások elleni harcban e kongresszusnak a nemzeti kérdésben hozott határozata, mégpedig annak négy pontja: az első rész 7. pontja és a második rész 1, 2. és 3. pontja kell hogy meghatározza.

Pártunk egyik legfőbb feladata, hogy a helyi lakosság proletár és félproletár elemeiből kinevelje és fejlessze a nemzeti köztársaságok és területek fiatal kommunista szervezeteit, hogy minden eszközzel elősegítse e szervezetek talpraállását, hogy valóban kommunista nevelést biztosítson számukra, hogy, ha kezdetben nem is nagyszámú, de valóban internacionalista kommunista kádereket kovácsoljon ki. A Szovjethatalom csak akkor lesz erős a köztársaságokban és a területeken, ha ott megszilárdulnak a valóban komoly kommunista szervezetek.

De a köztársaságok és területek kommunistáinak nem szabad megfeledkezniök arról, hogy az ő helyzetük, már azért is, mert más a lakosság tár-

sadalmi összetétele, lényegesen különbözik a Szövetség ipari központjainak helyzetétől, s ezért a végvidékeken gyakran más munkamódszereket kell alkalmazni. Itt, ha meg akarjuk nyerni a helyi lakosság dolgozó tömegeinek támogatását, engedékenyebbnek kell lennünk a forradalmi-demokratikus, sőt még a Szovjethatalom iránt egyszerűen lojális elemekkel is, mint a központi területeken. A nemzeti köztársaságokban és területeken a helyi értelmiség szerepe sok tekintetben más, mint a Köztársaságok Szövetsége központi területeinek értelmiségéé. A végvidékek annyira szűkölködnek helyi szellemi munkásokban, hogy azok mindegyikét minden erővel a Szovjethatalom oldalára kell vonni.

A végvidékek kommunistáinak ezt kell szem előtt tartaniok: én kommunista vagyok, *ezért* az adott környezetnek megfelelően engedményeket kell tennem azoknak a helyi nemzeti elemeknek, akik a szovjet rendszer keretében lojálisan akarnak és tudnak dolgozni. Ez nem zárja ki, hanem feltételezi, hogy a nacionalista elhajlás ellen rendszeres eszmei harcot folytassunk a marxizmus elveiért és az igazi internacionalizmusért. Csak így lehet sikeresen megszüntetni a helyi nacionalizmust, csak így lehet a Szovjethatalom mellé állítani a helyi lakosság széles rétegeit.

A SZÖVETSÉGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG MÁSODIK KAMARÁJÁNAK LÉTESÍTÉSÉVEL ÉS A SZÖVETSÉG NÉPBIZTOSSÁGAINAK SZERVEZÉSÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ KÉRDÉSEK

A rendelkezésre álló, még hiányos adatok szerint hét ilyen kérdést kell megoldanunk:

a) *A második kamara összetétele.* Ennek a kamarának az autonóm és független köztársaságok képviselőiből és a nemzeti területek képviselőiből kell állania (az autonóm és független köztársaságok mindegyike 4—4 vagy több képviselőt, a nemzeti területek mindegyike elég ha 1—1 képviselőt küld). Kívánatos, hogy az első kamara tagjai általában ne legyenek egyidejűleg a második kamara tagjai is. A köztársaságok és területek képviselőit a Köztársaságok Szövetségének Szovjetkongresszusa erősíti meg. Az első kamarát Szövetségi Tanácsnak, a másodikat a Nemzetiségek Tanácsának kell nevezni.

b) *A második kamara jogai az első kamarához való viszonyában.* Ki kell mondani, hogy az első és a második kamarának *egyenlő* jogai vannak, mindegyik kamarának van törvénykezdeményezési joga és minden törvényjavaslatból, melyet az első vagy a második kamara elé terjesztenek, csak akkor lesz törvény, ha ahhoz mindkét kamara, külön-külön szavazással, hozzájárul. Vitás kérdéseket döntés végett a két kamara képviselőiből alakított egyeztető bizottságnak adnak át, s abban az esetben, ha nem jön létre megegyezés, a két kamara együttes ülésén újabb szavazásra bocsátják a kérdést. Ha az ilymódon kijavított vitás törvényjavaslat nem kapja meg mindkét kamara többségét, a kérdést a Köztársaságok Szövetségének rendkívüli vagy soron következő Szovjetkongresszusa elé kell vinni.

c) *A második kamara hatásköre.* A második (éppúgy mint az első) kamara hatáskörébe azok a kérdések tartoznak, melyeket a Szovjetunió Alkotmányának első pontja odautal. A Szövetségi Köz-

ponti Végrehajtó Bizottság Elnökségének és a Szövetségi Népbiztosok Tanácsának törvényhozói funkciói érvényben maradnak.

d) *A Köztársaságok Szövetsége Központi Végrehajtó Bizottságának Elnöksége.* A Központi Végrehajtó Bizottságnak csak egy Elnöksége lehet. Az Elnökséget a Központi Végrehajtó Bizottság mindkét kamarája választja, természetesen gondoskodva a nemzetiségek, legalább a legnagyobb nemzetiségek képviseletéről. Az ukránoknak az a javaslata, hogy a Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság *egy* Elnöksége helyett a két kamarának megfelelően két, törvényhozási joggal felruházott elnökséget létesítsenek, célszerűtlen. Az Elnökség a Szövetség legfelsőbb hatalma, amely egyik ülésszaktól a másik ülésszakig állandóan, megszakítás nélkül működik. Két, törvényhozási joggal felruházott elnökség létesítésével a legfelsőbb hatalom kettéoszlanék, s ez elkerülhetetlenül sok nehézséget okozna a munkában. Mindkét kamarának van elnöksége, de törvényhozási funkciók nélkül.

e) *A központosított népbiztosságok száma.* A Központi Bizottság előző plénumainak határozatai szerint öt *központosított* és öt *irányító* népbiztosságnak kell lennie (központosított: a Külügyi, Külkereskedelmi, Hadügyi, Vasúti és Postaügyi Népbiztosság; irányító: a Pénzügyi, Közellátási, Munkaügyi Népbiztosság, a Legfőbb Népgazdasági Tanács, a Munkás-Paraszt Inspekció). A többi népbiztosság teljesen autonóm. Az ukránok azt javasolják, hogy a Külügyi és a Külkereskedelmi Népbiztosságok ne központosított, hanem irányító népbiztosságok

legyenek, vagyis a Szövetségi Külügyi és Külkereskedelmi Népbiztossággal párhuzamosan maradjanak meg a köztársaságokban is a Külügyi és a Külkereskedelmi Népbiztosságok, amelyekre kötelezők a megfelelő Szövetségi Népbiztosságok utasításai. Ez a javaslat nem fogadható el, mert valóban *egy* szovjet államot akarunk alkotni, amelynek a külvilág előtt mint egységes egésznek kell fellépnie. Ugyanezt kell mondanunk a koncessziós szerződésekről is, amelyek megkötését a Köztársaságok Szövetségében kell összpontosítani.

f) *A Szövetségi Népbiztosságok összeállítása.* A Szövetségi Népbiztosságok kollégiumait ki kell bővíteni a legnagyobb és legfontosabb nemzetiségek képviselőivel.

g) *A köztársaságok költségvetési jogai.* A köztársaságok számára megállapított kereteken belül, amelyek nagyságát külön kell meghatározni, ki kell terjeszteni a köztársaságok költségvetési önállóságát.

RENDSZABÁLYOK A HELYI LAKOSSÁG DOLGOZÓ ELEMEINEK A PÁRT- ÉS SZOVJETÉPÍTÉSBE VALÓ BEVONÁSÁRA

Nem teljes adatok alapján egyelőre négy rendszabályt lehetne javasolni:

a) Az állam és a párt apparátusait meg kell tisztítani a nacionalista elemektől (elsősorban a nagyorosz nacionalistáktól, de az oroszellenes és más nacionalistáktól is). A tisztítást óvatosan, felülvizsgált adatok alapján, a párt Központi Bizottságának ellenőrzése alatt kell végrehajtani.

b) Rendszeres és lankadatlan munkával nemzetiesíteni kell a köztársaságok és területek állami és pártintézményeit abban az értelemben, hogy fokozatosan bevezetik a helyi nyelv használatát s a felelős funkcionáriusokat a helyi nyelv megtanulására kötelezik.

c) Ki kell válogatni a helyi értelmiség többé-kevésbbé lojális elemeit és be kell vonni őket a szovjet intézményekbe, ugyanakkor felelős funkcionáriusainknak a köztársaságokban és a területeken azon kell lenniök, hogy szovjet és pártfunkcionáriusokat képezzenek ki a párt tagjai közül.

d) Pártonkívüli munkás- és parasztkonferenciákat kell szervezni, amelyeken a népbiztosok és általában a felelős pártmunkások beszámolnak a Szovjethatalom legfontosabb intézkedéseiről.

RENDSZABÁLYOK A HELYI LAKOSSÁG KULTURÁLIS HELYZETÉNEK JAVÍTÁSA ÉRDEKÉBEN

Nagyjából a következő rendszabályokra van szükség:

a) a helyi lakosság nyelvén működő (pártonkívüli) klubok és más művelődési intézmények létesítése;

b) a helyi lakosság nyelvén működő iskolák hálózatának kibővítése;

c) a helyi származású, többé-kevésbbé lojális néptanítók bevonása az iskolai oktatásba;

d) az írás-olvasást a helyi nyelveken terjesztő társaságok hálózatának megszervezése;

e) könyvkiadás megszervezése.

GAZDASÁGI ÉPÍTÉS A NEMZETI KÖZTÁRSASÁGOKBAN ÉS TERÜLETEKEN A NEMZETI ÉLETMÓD SAJÁTOSSÁGAI SZEMPONTJÁBÓL

Nagyjából a következőkre van szükség:

a) az áttelepítés szabályozása, és ahol szükséges, megszüntetése;

b) amennyire lehet, a helyi dolgozó lakosság földhözjuttatása az állami földalapból;

c) megfelelő mezőgazdasági hitelnyujtás a helyi lakosságnak;

d) az öntözőmunkálatok fokozása;

e) a szövetkezetek, különösen a falusi ipari szövetkezetek minden módon való támogatása (a házi iparosok bevonására törekedve);

f) gyárak átvitele a megfelelő nyersanyagban bővelkedő köztársaságokba;

g) kisipari és műszaki iskolák létesítése a helyi lakosság számára;

h) mezőgazdasági tanfolyamok szervezése a helyi lakosság számára.

GYAKORLATI INTÉZKEDÉSEK NEMZETI KATONAI EGYSÉGEK SZERVEZÉSE ÉRDEKÉBEN

A köztársaságokban és a területeken már most hozzá kell fogni katonai iskolák létesítéséhez, hogy helyi emberekből bizonyos időn belül parancsnoki kart képezzenek ki, amely majd a nemzeti katonai egységek megszervezésének magjává válhat. Magától értetődik, hogy kellő mértékben biztosítani kell a nemzeti egységek, különösen a parancsnoki kar párt- és szociális összetételét. Ott, ahol helyi szárma-

zású, régi katonai káderek vannak (Tatária, részben Baskíria), azonnal nemzeti milícia-ezredeket lehetne szervezni. Ha nem tévedek, Grúziában, Örményországban és Azerbajdzsánban már van egy-egy ilyen hadosztály. Ukrajnában és Belorussziában (különösen Ukrajnában) azonnal lehetne egy-egy milícia-hadosztályt szervezni.

Nemzeti katonai egységek szervezése elsőrendű fontosságú kérdés, mert fel kell készülnünk a védelemre Törökország, Afganisztán, Lengyelország stb. esetleges támadásaival szemben és mert lehetséges az is, hogy a Köztársaságok Szövetsége kényszerül akcióra a szomszéd államok ellen. Nem szorul bizonyításra, hogy a nemzeti katonai egységek milyen fontosak a Köztársaságok Szövetségének belső helyzete szempontjából. Azt gondolom, hogy ezzel kapcsolatban körülbelül 20—25 000 fővel kell majd növelni hadseregünk létszámát.

A PÁRT OKTATÁSI MUNKÁJÁNAK MEGSZERVEZÉSE

Nagyjából a következőkre van szükség:

a) alsófokú politikai iskolák szervezése a helyi lakosság nyelvén;

b) marxista irodalom megteremtése a helyi lakosság nyelvén;

c) jól szerkesztett időszaki sajtó szervezése a helyi lakosság nyelvén;

d) a Keleti Népek Egyeteme munkájának kibővítése a központban és a vidéken, az egyetem anyagiakkal való ellátása;

e) a Keleti Népek Egyeteme mellett, a Moszkvában tartózkodó központi bizottsági tagok bevonásával, párt-vitaklub alakítása;

f) a köztársaságokban és a területeken az ifjúsági szövetségben és a nők között folyó munka fokozása.

PÁRT- ÉS SZOVJET FUNKCIONÁRIUSOK KIVÁLOGATÁSA A NEMZETI KÉRDÉSBEN A XII. KONGRESSZUSON HOZOTT HATÁROZAT VÉGREHAJTÁSA SZEMPONTJÁBÓL

A Központi Bizottság káderosztályába, agitációs- és propagandaosztályába, szervezési osztályába, nőosztályába és instruktori apparátusába megfelelő számú (2—2 vagy 3—3) nemzetiségi elvtársat kell bevonni, hogy azok segítségével megkönnyítsék a Központi Bizottság mindennapi pártmunkáját a végvidékeken s hogy a köztársaságokban és a területeken helyesen osszák el a párt- és szovjet funkcionáriusokat, vagyis szem előtt tartva az Oroszországi Kommunista Párt XII. kongresszusán a nemzeti kérdésben hozott határozat vonalának biztosítását.

2. JOBBOLDALIAK ÉS „BALOLDALIAK" A NEMZETI KÖZTÁRSASÁGOKBAN ÉS TERÜLETEKEN

Beszéd a tanácskozás napirendjének első pontja: „A Szultán-Galijev ügy" tárgyában

Június 10

Azért szólalok fel, hogy néhány megjegyzést fűzzek az elvtársak beszédeihez. Ami a Szultán-Galijev ügyével kapcsolatban felmerült kérdés elvi oldalát illeti, azt a napirend második pontjáról szóló előadói beszédemben igyekszem majd megvilágítani.

Mindenekelőtt magáról a tanácskozásról. Itt valaki (elfelejtettem, ki) azt mondotta, hogy ez a tanácskozás valami rendkívüli jelenség. Ez nem igaz. Az ilyen tanácskozások nem újak pártunkban. A mai tanácskozás számszerint a negyedik a Szovjethatalom fennállása óta. 1919 elejéig három tanácskozást tartottunk. Az akkori helyzet megengedte, hogy ilyen tanácskozásokat tartsunk. Később, 1919 után, 1920—1921-ben, amikor nyakig voltunk a polgárháborúban, nem volt időnk ilyen tanácskozásokra. És csak most, miután végeztünk a polgárháborúval, amikor a gazdasági építés vonalán munkánk elmélyült, miután maga a pártmunka is — különösen a nemzetiségek lakta területeken és köztársaságokban — konkrétabbá lett, csak most nyilt ismét lehetőségünk arra, hogy ilyen

tanácskozást egybehívjunk. Azt hiszem, a Központi Bizottság gyakran fog ehhez az eszközhöz folyamodni, hogy teljes kölcsönös megértést hozzon létre azok között, akik a politikát a helyszínen végrehajtják és azok között, akik ezt a politikát kidolgozzák. Azt hiszem, nemcsak olyan konferenciákat kell tartani, amelyeken valamennyi köztársaság és terület képviselteti magát, hanem külön konferenciákat is az egyes területekkel és az egyes köztársaságokkal konkrétabb határozatok kidolgozása céljából. Csakis ilymódon lehet a Központi Bizottságot is, a helyi funkcionáriusokat is kielégíteni.

Meghallgattam néhány elvtársat, akik arról beszéltek, hogyan figyelmeztettem Szultán-Galijevot, amikor elolvastam első konspiratív levelét, amely, azt hiszem, Adigamovnak szólt, aki valami okból hallgat, nem szólal fel, holott éppen neki kellene legelsősorban és legtöbbet beszélnie. Ezek az elvtársak szememre vetették, hogy túlságosan védtem Szultán-Galijevot. Igen, valóban a végsőkig védtem, mert ezt kötelességemnek tartottam és ma is az a véleményem, hogy ez kötelességem volt. De csak bizonyos határon belül védelmeztem őt. És amikor Szultán-Galijev átlépte ezt a határt, elfordultam tőle. Első konspiratív levele arról tanuskodik, hogy ő, Szultán-Galijev, már szakít a párttal, mert levelében majdnem fehérgárdista hangot üt meg, mert úgy ír a Központi Bizottság tagjairól, ahogyan az ellenségről szoktak írni. Véletlenül találkoztam vele a Politikai Irodában, ahol a Tatár Köztársaságnak a Földművelésügyi Népbiztosság vonalán támasztott követeléseit képviselte. Nyomban figyelmeztettem őt,

átadtam neki egy kis feljegyzést, amelyben pártellenesnek minősítettem konspiratív levelét, vádoltam, hogy validovi szervezetet alakít és megmondottam neki, hogy ha nem hagyja abba az illegális, pártellenes munkát, rossz vége lesz a dolognak és részemről ne számítson semmiféle támogatásra. Szultán-Galijev nagy zavarba jött és azt felelte, hogy engem félrevezettek, hogy ő valóban írt Adigamovnak, de nem azt írta, hanem valami mást, ő mindig párthű ember volt és az is marad, becsületszavára fogadja, hogy a jövőben is hű marad a párthoz. Ennek ellenére egy hét múlva újabb konspiratív levelet küld, amelyben arra kötelezi Adigamovot, hogy vegye fel a kapcsolatot a baszmacsokkal és vezérükkel, Validovval, a levelet pedig „égesse el". Ez aljasság volt, ez csalás volt, ami arra késztetett engem, hogy Szultán-Galijevval magszakítsak minden kapcsolatot. Ettől kezdve Szultán-Galijevra úgy tekintettem, mint aki a párton kívül, a Szovjeteken kívül áll, és nem tartottam többé lehetségesnek, hogy szóba álljak vele, noha többízben tolakodóan kereste az alkalmat, hogy „beszélgessen" velem. A „baloldali" elvtársak már 1919 elején szememre vetették, hogy támogatom Szultán-Galijevot, meg akarom tartani a pártnak, hogy kímélem őt, abban a reményben, hogy nem lesz nacionalista, marxistává válik. Én valóban kötelességemnek tartottam, hogy Szultán-Galijevot egy ideig támogassam. A keleti köztársaságokban és területeken olyan kevesen vannak értelmiségiek, gondolkodó, sőt általában írni-olvasni tudó emberek, hogy úgyszólván öt ujjunkon meg lehet őket számlálni — hogy is ne becsülnők meg őket. Vétek lenne, ha nem

tennénk meg mindent, hogy azokat a keletieket, akikre szükségünk van, megóvjuk az elzülléstől, megmentsük a pártnak. De mindennek van határa. Ezt a határt akkor lépte át Szultán-Galijev, mikor a kommunisták táborából átállt a baszmacsok táborába. Ettől az időtől kezdve nem létezik többé a párt számára. Ezért volt kedvesebb neki a török követ, mint pártunk Központi Bizottsága.

Samigulov hasonló szemrehányással illetett, mondván, hogy ő többízben tanácsolta, végezzünk Validovval egycsapásra, én azonban Validov védelmére keltem, meg akartam tartani a pártnak. Én valóban védtem Validovot, mert azt reméltem, hogy megjavul. A politikai pártok történetéből tudjuk, hogy másmilyen emberek is megjavultak már. Úgy láttam, hogy Samigulov nagyon egyszerűen szeretné eldönteni a kérdést. Ezért nem fogadtam meg a tanácsát. Igaz, egy év mulva bekövetkezett, amit Samigulov előre megmondott, Validov nem javult meg, átment a baszmacsokhoz. De a párt mégis nyert azzal, hogy egy évig késleltettük Validov kilépését a pártból. Ha 1918-ban leszámoltunk volna Validovval, meg vagyok róla győződve, hogy akkor olyan elvtársak, mint Murtazin, Adigamov, Halikov és mások nem maradtak volna meg sorainkban. (K ö z b e s z ó l á s: „Halikov megmaradt volna".) Halikov talán nem ment volna el, de a sorainkban dolgozó elvtársak egész csoportja Validovval együtt távozott volna. Ezt értük el türelmünkkel és körültekintésünkkel.

Meghallgattam Riszkulovot és meg kell mondanom, hogy beszéde nem volt egészen őszinte, félig-meddig diplomata beszéd volt (k ö z b e s z ó l á s:

„Igaz") és általában beszéde nyomasztóan hatott. Világosabb beszédet és több őszinteséget vártam tőle. Bármit mond is Riszkulov, kétségtelen, hogy Szultán-Galijev két konspiratív levelét őrzi odahaza, melyeket senkinek sem mutatott meg, kétségtelen, hogy Riszkulov eszmeileg kapcsolatban állott Szultán-Galijevval. Riszkulov azt állítja, hogy neki semmi köze sincs Szultán-Galijev bűnügyéhez, mert a baszmacsokhoz vezető vonalon nincsen kapcsolata Szultán-Galijevval. Ez lényegtelen. Nem erről van szó a mai tanácskozáson. A szultán-galijevizmussal való eszmei, ideológiai kapcsolatról van szó. Márpedig hogy ilyen kapcsolat Riszkulov és Szultán-Galijev között volt, ez világos, elvtársak, ezt Riszkulov maga sem tagadhatja. De nem jött-e már el az ideje annak, hogy itt, erről a szószékről, nyiltan és fenntartás nélkül elítéljék a szultán-galijevizmust? Ebben az értelemben Riszkulov beszéde nem volt kielégítő, félig-meddig diplomata beszéd volt.

Jenbajev szintén diplomata, nem őszinte beszédet mondott. Vajjon nem tény-e, hogy Jenbajev és a tatár funkcionáriusok egy csoportja, akiket kitűnő gyakorlati embereknek tartok, noha ideológiailag ingadozók, nem tény-e, hogy ők Szultán-Galijev letartóztatása után a Központi Bizottságtól Szultán-Galijev szabadonbocsátását követelték, teljes kezességet vállaltak Szultán-Galijevért és célzásokat tettek arra, hogy a Szultán-Galijevnál lefoglalt okmányok nem valódiak? Vajjon nem tény ez? És mi derült ki a vizsgálat során? Az derült ki, hogy a lefoglalt okmányok egytől-egyig valódiak. Valódiságukat maga Szultán-Galijev is elismerte és többet mondott el

bűneiről, mint amennyit az okmányok mondanak, teljesen beismerte bűnét, beismerte és megbánta. Hát nem világos-e, hogy mindezek után Jenbajevnak határozottan és visszavonhatatlanul el kellett volna ismernie hibáit és el kellett volna ítélnie Szultán-Galijevot? Ezt azonban Jenbajev nem tette. Felhasználta az alkalmat, hogy gúnyolódjék a „baloldaliakon", de a szultán-galijevizmust határozottan, ahogyan kommunistához illik, nem volt hajlandó elítélni, nem akarta magát kiszakítani abból a mocsárból, ahová Szultán-Galijev süllyedt — nyilván azt gondolta, hogy a diplomatizálás majd segít.

Firdevsz beszéde merő diplomatizálás volt. Ki kit vezetett eszmeileg: Szultán-Galijev vezette-e Firdevszet, vagy Firdevsz vezette-e Szultán-Galijevot — ám legyen ez nyilt kérdés. Mégis azt hiszem, hogy eszmeileg inkább Firdevsz vezette Szultán-Galijevot, semmint fordítva. Szultán-Galijev elméleti próbálkozásait nem tartom okvetlenül megengedhetetlennek. Ha Szultán-Galijevnál csupán a pántürkizmus és pániszlamizmus ideológiájáról lett volna szó, ez még nem lett volna olyan nagy baj, azt mondanám, hogy ez az ideológia, bár a X. pártkongresszusnak a nemzeti kérdésben hozott határozata tiltja, megtűrhetőnek tekinthető és beérhetnők azzal, hogy pártunkon belül bíráljuk. Mikor azonban az ideológiai próbálkozásoknak az a vége, hogy kapcsolatot létesítenek a baszmacsok vezéreivel, Validovval és másokkal, akkor semmiesetre sem szabad a baszmacs gyakorlatot holmi ártatlan ideológiával mentegetni, ahogy azt Firdevsz próbálja. Szultán-Galijev működésének ezzel a mentegetésével senkit sem fognak megtéveszteni.

Ilymódon az imperializmust is, a cárizmust is igazolni lehetne, hiszen azoknak is megvan a maguk ideológiája, amely látszatra olykor meglehetősen ártatlan. Így nem szabad érvelni. Önök itt nem bíróság előtt állanak, hanem felelős funkcionáriusok tanácskozásán vannak, amely nyiltságot és őszinteséget követel önöktől, nem diplomáciát.

Jól beszélt véleményem szerint Hodzsanov. Ikramov sem beszélt rosszul. De ezeknek az elvtársaknak a beszédében van egy pont, amely gondolkodóba ejt. Mindketten azt mondották, hogy a mai Turkesztán és a cári Turkesztán között semmi különbség sincs, csak a cégér változott, Turkesztán olyan maradt, amilyen a cár alatt volt. Elvtársak, ha ez nem nyelvbotlás, ha ez tudatos beszéd, ha ezt jól átgondolva mondották, akkor ki kell jelentenem, hogy ebben az esetben a baszmacsoknak igazuk van, nekünk pedig nincs igazunk. Ha Turkesztán valóban gyarmat, mint a cárizmus idején volt, akkor a baszmacsoknak igazuk van, akkor nem nekünk kell törvényt ülni Szultán-Galijev fölött, hanem neki kell törvényt ülnie fölöttünk, mint olyan emberek fölött, akik eltűrik, hogy a Szovjethatalom határain belül gyarmatok legyenek. Ha ez igaz, akkor nem értem, miért nem mentek át önök is a baszmacsokhoz? Hodzsanov és Ikramov nyilván nem gondolták át beszédüknek ezt a részét, mert lehetetlen, hogy ne tudnák, hogy a mai Szovjet-Turkesztán gyökeresen különbözik a cári Turkesztántól. Az elvtársak beszédeiből azért ragadtam ki ezt a homályos helyet, hogy az elvtársak gondolkozzanak rajta és javítsák ki hibájukat.

Vállalom azoknak a vádaknak egy részét, amelyeket Ikramov fejtett ki a Központi Bizottság tevékenységével kapcsolatban, mert nem voltunk mindig figyelmesek és nem sikerült mindig idejében napirendre tűznünk azokat a gyakorlati kérdéseket, melyeket a keleti köztársaságok és területek helyzete diktált. A Központi Bizottság természetesen túl van terhelve és kénytelen egyet-mást elodázni. Nevetséges volna azonban azt hinni, hogy a Központi Bizottság mindent meg tud tenni a kívánatos ütemben. Igaz, Turkesztánban kevés az iskola. A helyi nyelvek még nem honosodtak meg az állami intézményekben, az intézmények még nincsenek nemzetiesítve. A kultúra általában alacsony színvonalú. Mindez igaz. De hiheti-e valaki komolyan, hogy a Központi Bizottság vagy az egész párt két-három év alatt fel tudja lendíteni Turkesztán kultúráját? Mindnyájan jajgatunk és panaszkodunk, hogy az orosz kultúra, a Köztársaságok Szövetségének többi népénél kulturáltabb orosz nép kultúrája alacsony színvonalú. Iljics többízben leszögezte, hogy kevés a kultúránk, hogy két-három, sőt tíz év alatt sem lehet lényegesen emelni az orosz kultúrát. De ha az orosz kultúrát sem lehet két-három, sőt tíz év alatt sem lényegesen emelni, akkor hogyan követelhetik, hogy a nem-orosz, elmaradt, csaknem analfabéta területek kultúráját egykettőre fellendítsük? Hát nem világos-e, hogy ebben kilenctizedrészben maga a helyzet, az elmaradottság a „hibás”, s hogy ezt — mint mondani szokás — okvetlenül tekintetbe kell venni.

Most áttérek a „baloldaliak” és jobboldaliak kérdésére.

Vannak-e „baloldaliak" és jobboldaliak a területek és köztársaságok kommunista szervezeteiben? Persze, hogy vannak. Ez tagadhatatlan.

Mi a jobboldaliak bűne? A jobboldaliak bűne az, hogy ők nem tekinthetők ellenméregnek és nem nyujtanak megbízható védelmet a „nep"-pel kapcsolatban fejlődő és erősödő nacionalista áramlatokkal szemben. A szultán-galijevizmus ténye, az a tény, hogy a keleti köztársaságok, különösen Baskíria és Tatária bizonyos köreiben vannak hívei, kétségtelenül azt bizonyítja, hogy a jobboldali elemek, amelyek ott, ezekben a köztársaságokban túlnyomó többségben vannak, nem nyujtanak elegendő védelmet a nacionalizmussal szemben.

Nem szabad elfelejteni, hogy a végvidékeken, a köztársaságokban és területeken kommunista szervezeteink csak abban az esetben fejlődhetnek és erősödhetnek meg, csak abban az esetben válhatnak igazi internacionalista, marxista káderekké, ha leküzdik a nacionalizmust. A végvidékeken és a köztársaságokban a marxista káderek, a marxista élcsapat kinevelésének legfőbb eszmei akadálya a nacionalizmus. Pártunk története azt tanítja, hogy a bolsevikok pártjának orosz része a mensevizmus elleni harcban nőtt és erősödött, mert a mensevizmus a burzsoázia ideológiája, a mensevizmus közvetíti a burzsoá ideológiát pártunkba és a mensevizmus leküzdése nélkül pártunk nem izmosodhatott volna meg. Iljics többízben írt erről. A bolsevizmus csak abban a mértékben nőtt és szilárdult meg mint igazi vezető párt, amilyen mértékben a szervezeti és ideológiai mensevizmust le tudta győzni. Ugyanezt kell mon-

danunk a végvidékek és köztársaságok kommunista szervezeteinek a nacionalizmushoz való viszonyáról is. Ezeknek a szervezeteknek a szempontjából a nacionalizmusnak ugyanaz a szerepe, mint ami a multban a mensevizmus szerepe volt a bolsevikok pártja szempontjából. Csakis nacionalista lepel alatt hatolhat be végvidéki szervezeteinkbe mindenféle burzsoá befolyás, s köztük a mensevik befolyás is. A köztársaságokban működő szervezeteink csak abban az esetben válhatnak marxista szervezetekké, ha ellen tudnak állni annak a nacionalista áramlatnak, amely a végvidékeken pártunkat ostromolja, — ostromolja, mert a burzsoázia újjászületik, a „nep" növekszik, a nacionalizmus erősödik, még megvannak a nagyorosz sovinizmus maradványai, amelyek egyúttal táplálják a helyi nacionalizmust, és hatnak a külföldi államok, amelyek minden módon szítják a nacionalizmust. Harc a köztársaságokban és a területeken ez ellen az ellenség ellen — ez az a szakasz, amelyen a nemzeti köztársaságokban kommunista szervezeteinknek keresztül kell menniök, ha mint valóban marxista szervezetek meg akarnak szilárdulni. Nincs más út. És ebben a harcban a jobboldaliak gyengék. Gyengék, mert a párttal szemben kételyeik vannak és könnyen a nacionalizmus befolyása alá kerülnek. Ez a bűne a nemzeti területeken és köztársaságokban működő kommunista szervezetek jobbszárnyának.

De nem kevésbbé bűnösök, ha nem bűnösebbek, a „baloldaliak". Amilyen kétségtelen, hogy a végvidékek kommunista szervezetei a nacionalizmus leküzdése nélkül nem szilárdulhatnak meg és nem fej-

lődhetnek igazi marxista káderekké, éppoly kétségtelen, hogy ezek a káderek csak abban az esetben válhatnak tömegszervezetekké, csak abban az esetben tömöríthetik maguk köré a dolgozó tömegek többségét, ha eléggé rugalmasak lesznek ahhoz, hogy állami intézményeinkbe bizonyos engedmények útján bevonjanak minden valamennyire lojális nemzetiségi elemet, ha megtanulnak manőverezni, ha a pártban erélyes harcot fognak folytatni a nacionalizmus ellen és párhuzamosan ugyanolyan erélyesen fognak harcolni azért, hogy a helyi emberek, a helyi értelmiség stb. többé-kevésbbé lojális elemeit bevonják a szovjet munkába. A végvidéki „baloldaliaknak" nem igen vannak kételyeik a párttal szemben és nem igen kerülnek a nacionalizmus befolyása alá. De a „baloldaliaknak" az a bűnük, hogy nem tudnak eléggé rugalmasak lenni a lakosság burzsoá-demokratikus, illetve egyszerűen lojális elemei irányában, nem tudnak és nem is akarnak manőverezni ezeknek az elemeknek a bevonása érdekében, meghamisítják a párt vonalát, amely arra irányul, hogy megnyerje az ország dolgozó lakosságának többségét. Holott ezt a rugalmasságot, ezt a manőverező képességet bármi áron is, de el kell sajátítaniok, ki kell fejleszteniök, hogy tudjanak harcolni a nacionalizmus ellen és ugyanakkor értsenek ahhoz is, hogy a többé-kevésbbé lojális elemeket bevonják állami intézményeinkbe. De ezt a képességet csak abban az esetben lehet elsajátítani és kifejleszteni, *ha* a leggondosabban figyelembe vesszük területeink és köztársaságaink bonyolult és sajátos viszonyait; *ha* nem fogjuk egyszerűen csak lemásolni és átültetni a központi ipari területeken kidolgozott

mintákat, melyeket nem lehet mechanikusan átültetni a végvidékekre; *ha* nem fogunk egy kézlegyintéssel lemondani a lakosság nacionalista érzelmű elemeiről, a nacionalista érzelmű kispolgárokról; *ha* megtanuljuk, hogyan kell ezeket az elemeket az általános állami munkába bevonni. A „baloldaliak" bűne az, hogy szektaszellemmel vannak megmételyezve és nem értik meg, hogy ezek a bonyolult pártfeladatok a nemzeti köztársaságokban és területeken elsőrendű fontosságúak.

A jobboldaliak azért veszélyesek, mert a nacionalizmus iránti engedékenységükkel megnehezíthetik végvidéki kommunista kádereink fejlődését, a „baloldaliak" viszont azért veszélyesek a pártra nézve, mert leegyszerűsített és hebehurgya „kommunizmusuk" hevében pártunkat elszakíthatják a parasztságtól és a helyi lakosság széles rétegeitől.

E kettő közül melyik a nagyobb veszély? Ha a „balra" elhajló elvtársak a jövőben is olyan politikát szándékoznak folytatni, amely a helyi népességet mesterségesen rétegekre tagolja — és ha ezt a politikát nemcsak Csecsnában és a Jakut területen, nemcsak Turkesztánban ... (I b r a g i m o v: „Ez a differenciálás taktikája".) Ibragimov most hirtelenében a rétegekre tagolás politikáját a differenciálás politikájával akarja helyettesíteni, ez azonban mitsem változtat a dolgon — ha, mint mondom, a „baloldaliak" a jövőben is a felülről jövő széttagolás politikáját szándékoznak folytatni; ha azt gondolják, hogy az orosz mintákat mechanikusan át lehet ültetni sajátos nemzeti környezetbe anélkül, hogy a lakosság életmódját és a konkrét viszonyokat

tekintetbe vennék; ha azt gondolják, hogy a nacionalizmus ellen harcolva ki kell dobni mindent, ami nemzeti; szóval, ha a végvidéki „baloldali" kommunisták nem szándékoznak megjavulni — akkor ki kell jelentenem, hogy a két veszély közül a „baloldali" veszély bizonyulhat veszélyesebbnek.

Ezt kívántam mondani a „baloldaliak" és jobboldaliak kérdéséről. Kissé elébevágtam a tárgyalások menetének, de ez azért történt, mert maga a tanácskozás is kissé előreszaladt, amikor belekezdett a napirend második pontjára tartozó egyes kérdések megvitatásába.

Ostorozni, sarkalni kell a jobboldaliakat, hogy tanuljanak meg harcolni a nacionalizmus ellen azért, hogy a helyi emberekből igazi kommunista kádereket kovácsoljanak ki. De ostorozni kell a „baloldaliakat" is, hogy tanuljanak meg rugalmasnak lenni és ügyesen manőverezni azért, hogy megnyerjék a lakosság széles tömegeit. Minderre azért van szükség, mert — helyesen mondotta Hodzsanov — az igazság a „középen" van, a jobboldaliak és a „baloldaliak" között.

3. GYAKORLATI RENDSZABÁLYOK A NEMZETI KÉRDÉSBEN A XII. PÁRTKONGRESSZUSON HOZOTT HATÁROZAT VÉGREHAJTÁSÁRA

Előadói beszéd a napirend második pontjához

Június 10

Elvtársak! Önök már bizonyára megkapták a Központi Bizottság Politikai Irodájának a nemzeti kérdésre vonatkozó platformtervezetét*. (Közbeszólások: „Nem kaptuk meg valamennyien".) Ez a platform a napirend második pontjához készült és annak minden alpontjára kiterjed. A tanácskozás napirendjét, melyet a Központi Bizottság rejtjeles táviratban közölt, mindenesetre valamennyien megkapták.

A Politikai Iroda javaslatai három csoportra oszthatók.

Az első kérdéscsoport a köztársaságok és területek kommunista kádereinek helyi emberekkel való megerősítésére vonatkozik.

A második csoport azokat a kérdéseket öleli fel, amelyek a nemzeti kérdésben a XII. kongresszuson hozott konkrét határozatok gyakorlati végrehajtásával függenek össze. Ezek a kérdések: a helyi lakosság dolgozó elemeinek a párt- és államépitésbe való be-

* Lásd ebben a kötetben 315—323. old. — *Szerk.*

vonása; a helyi lakosság kultúrszínvonalának emeléséhez szükséges intézkedések; a köztársaságok és területek gazdasági helyzetének javítása, tekintettel az életviszonyok különleges sajátosságaira; végül a szövetkezeti kérdés a területeken és köztársaságokban, a gyárak áthelyezése, ipari gócok teremtése stb. Ez a kérdéscsoport a területek és köztársaságok gazdasági, kulturális és állami feladatait érinti, melyeket a helyi viszonyoknak megfelelően kell megoldani.

A harmadik kérdéscsoport a Köztársaságok Szövetségének Alkotmányára vonatkozik, különösen arra a kérdésre, hogy a Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság második kamarájának létesítésével kapcsolatban minő módosításokat kell tenni az Alkotmányon. Ez a kérdéscsoport, mint tudjuk, a Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság küszöbönálló ülésszakával függ össze.

Rátérek az első kérdéscsoportra, arra a kérdésre, mi módon neveljünk ki és fejlesszünk helyi emberekből marxista kádereket, olyan kádereket, amelyek a Szovjethatalom legfontosabb és végeredményben döntő támaszai lehetnek a végvidékeken. Ha pártunk fejlődését tekintjük (pártunk orosz részéről beszélek, mert az a legfontosabb), ha nyomon követjük pártunk fejlődésének fő szakaszait s ha ennek analógiájára felvázoljuk a területek és köztársaságok kommunista szervezeteinek legközelebbi fejlődési útját, akkor, azt hiszem, meg tudjuk majd érteni pártunk fejlődésének sajátosságait a végvidéki országokban.

Pártunknak, pártunk orosz részének első fejlődési szakaszában az volt a legfőbb feladat, hogy kádereket, marxista kádereket teremtsünk. Ezeket

a marxista kádereket a mensevizmus elleni harcban teremtettük meg és kovácsoltuk ki. Akkor, abban az időszakban — ez az időszak a bolsevik párt megalapitásától a likvidátoroknak mint a mensevizmus legtökéletesebb kifejezőinek a pártból való kiűzéséig tart — e káderek legfőbb feladata az volt, hogy a bolsevizmusnak megnyerjék a munkásosztály legaktívabb, legbecsületesebb és legkiválóbb elemeit, hogy kiegészítsék a kádereket, hogy kikovácsolják az élcsapatot. Akkor elsősorban azok ellen a burzsoá jellegű áramlatok ellen, különösen a mensevizmus ellen folyt a harc, amelyek gátolták a káderek tömörítését, gátolták, hogy a káderek egységes egésszé, a párt alapvető magjává forrjanak össze. A pártnak akkor még nem az volt a legközelebbi és legéletbevágóbb feladata, hogy messzeágazó kapcsolatokat teremtsen a munkásosztály és a dolgozó parasztság milliós tömegeivel, hogy megnyerje ezeket a tömegeket, hogy meghódítsa az ország többségét. A párt akkor még nem jutott el idáig.

Csak pártunk fejlődésének következő, második szakaszában, amikor ezek a káderek kifejlődtek, amikor pártunk alapvető magjává jegecesedtek, amikor már megnyertük vagy majdnem megnyertük a munkásosztály legjobb elemeinek rokonszenvét, csak ezután merült fel a párt előtt az a legközelebbi, elodázhatatlan feladat, hogy megnyerje a milliós tömegeket, hogy a pártkádereket igazi munkás tömegpárttá változtassa. Ebben az időszakban pártunk magvának nem annyira a mensevizmus ellen, mint inkább pártunk „baloldali" elemei ellen, a különböző „otzovisták" ellen kellett harcolnia, akik

az 1905 után bekövetkezett új viszonyok sajátosságainak komoly tanulmányozása helyett forradalmi frázisokat pufogtattak, leegyszerűsített „forradalmi" taktikájukkal gátolták, hogy pártunk káderei igazi tömegpárttá váljanak, egész munkájukkal annak a veszélynek tették ki a pártot, hogy elszakad a széles munkástömegektől. Aligha kell bizonyítani, hogy a párt nem tudta volna megnyerni a dolgozó tömegek millióit, ha nem harcolt volna erélyesen ez ellen a „baloldali" veszély ellen.

Nagy vonásokban ez a képe annak a harcnak, melyet pártunk orosz része két fronton, a jobboldaliak, vagyis a mensevikek, és a „baloldaliak" ellen folytatott, ezt a képet mutatja pártunk legfontosabb részének, orosz részének fejlődése.

Lenin elvtárs „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" című brosúrájában eléggé meggyőzően vázolta a kommunista pártok fejlődésének ezt a szükségszerű, elkerülhetetlen útját. Lenin elvtárs ebben a brosúrában kimutatta, hogy a nyugati kommunista pártoknak körülbelül ugyanezeken a fejlődési fokokon kell átmenniök és már át is mennek azokon. A magam részéről hozzáfűzöm, hogy ugyanezt elmondhatjuk végvidéki kommunista pártjaink és kommunista szervezeteink fejlődéséről is.

Hangsúlyoznom kell azonban, hogy pártunk multjának és végvidéki párszervezeteink jelenének hasonlóságai ellenére a nemzeti köztársaságokban és területeken pártunk fejlődésének mégis vannak lényeges sajátosságai, amelyekkel okvetlenül számolnunk kell, mert ha nem számolunk velük a leggondosabban, könnyen megeshetik, hogy egész sor igen

durva hibát követünk el, amikor meghatározzuk azokat a feladatokat, amelyek a végvidéki marxista kádereknek helyi emberekből való kinevelésével kapcsolatosak.

Vizsgáljuk meg ezeket a sajátosságokat.

Végvidéki szervezeteinkben a jobboldali és a „baloldali" elemek elleni harc szükséges és elengedhetetlen, mert máskülönben nem nevelhetünk ki a tömegekkel szoros kapcsolatban álló marxista kádereket. Ez világos. De a végvidékek helyzetének pártunk multbeli fejlődésétől eltérően az a sajátossága, hogy a káderek kikovácsolása és tömegpárttá való átfejlesztése a végvidékeken nem a burzsoá rend viszonyai között megy végbe, mint egykor pártunk történetében, hanem a szovjet rend, a proletárdiktatúra viszonyai között. Akkor, a burzsoá rendben, az akkori viszonyoknak megfelelően lehetséges és szükséges is volt, hogy *előbb* a mensevikeket üssük (hogy marxista kádereket neveljünk), *azután* pedig az otzovistákat (hogy ezeket a kádereket tömegpárttá fejlesszük). E két elhajlás ellen folyó harccal volt tele pártunk történetének két időszaka. Most, a mai viszonyok között, ezt semmiképpen sem tehetjük ugyanígy, mert ma a párt hatalmon van, a hatalmon levő pártnak pedig feltétlenül szüksége van arra, hogy a végvidékeken marxista szempontból megbízható, helyi emberekből nevelt káderei legyenek, akik kapcsolatban vannak a lakosság nagy tömegeivel. Most nincs meg az a lehetőségünk, hogy *előbb* a jobboldali veszélyt küzdjük le a „baloldaliak" segítségével — ahogy pártunk multjában történt —, s *azután* a „baloldali" veszélyt

a jobboldaliak segítségével —, most mindkét fronton *egyidejűleg* kell harcolnunk, mindkét veszély leküzdésére törekedve, hogy a harc eredményeképpen helyi emberekből kikerülő, a tömegekkel kapcsolatban álló képzett marxista kádereink legyenek a végvidékeken. Akkor még lehettek olyan kádereink, akik nem voltak kapcsolatban a nagy tömegekkel, s akiknek a fejlődés következő szakaszában kellett megteremteniök ezt a kapcsolatot — most azonban beszélni is nevetséges erről, mert a Szovjethatalom idején nem lehet elképzelni olyan marxista kádereket, akik egy vagy más módon nincsenek kapcsolatban a széles tömegekkel. Ezek olyan káderek volnának, akiknek semmi közük sincs sem a marxizmushoz, sem a tömegpárthoz. Mindez jóval bonyolultabbá teszi a dolgot és arra kötelezi végvidéki pártszervezeteinket, hogy a jobboldaliak és a „baloldaliak" ellen egyidejűleg harcoljanak. Ezért mondja pártunk, hogy a két elhajlás ellen két fronton egyidejűleg kell harcolni.

Rá kell mutatnom továbbá arra a körülményre, hogy végvidéki kommunista szervezeteink nem elszigetelten fejlődnek, ahogyan a multban pártunk orosz része fejlődött, hanem úgy, hogy fejlődésüket közvetlenül befolyásolja pártunk központi magva, amely megmutatta nemcsak azt, hogy ki tud alakítani marxista kádereket, hanem azt is, hogy ezeket a kádereket egybe tudja kapcsolni a lakosság nagy tömegeivel, hogy forradalmi módon tud manőverezni a Szovjethatalomért folyó harcban. E tekintetben a végvidékek helyzetének sajátossága az, hogy ezekben az országokban pártszervezeteink a Szovjethatalom ottani fejlődési viszonyainak megfelelően

saját erőikkel úgy manőverezhetnek és úgy is kell hogy manőverezzenek a lakosság széles tömegeihez fűződő kapcsolataik megszilárdítása érdekében, hogy kihasználják pártunk előző fejlődési szakaszának gazdag tapasztalatait. Az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottsága egészen a legutóbbi időkig rendszerint közvetlenül, a végvidéki kommunista szervezetek feje fölött, sőt olykor e szervezetek megkerülésével manőverezett, s mindenféle többé-kevésbbé lojális nemzetiségi elemet bevont a szovjet építés közös munkájába. Most a végvidéki pártszervezeteknek maguknak kell ezt a munkát elvégezniök. Ezt megtehetik és meg is kell tenniök, mert ez a legjobb módja annak, hogy a helyi emberekből nevelt kádereket igazi tömegpárttá fejlesszék, amely magával tudja vinni az ország lakosságának többségét.

Ez az a két sajátosság, amelyekkel feltétlenül számolni kell, amikor meghatározzuk, milyen vonalat kövessen pártunk a végvidékeken a marxista káderek nevelése terén és annak érdekében, hogy e káderek segítségével megnyerje a lakosság széles tömegeit.

Áttérek a második kérdéscsoportra. Mivel nem mindenki kapta meg a platformtervezetet, felolvasom és megmagyarázom.

Először: „rendszabályok proletár és félproletár elemeknek a párt- és szovjetépítésbe való bevonására". Mire kellenek ezek? Arra kellenek, hogy a párt- és különösen a szovjetapparátust közelebb hozzuk a lakossághoz. Elengedhetetlen, hogy ezek az apparátusok olyan nyelven működjenek, melyet a lakosság nagy tömegei megértenek, különben lehetetlen az

apparátust közelebb hozni a lakossághoz. Pártunknak az a feladata, hogy a Szovjethatalmat a tömegek szívügyévé tegye, s ezt a feladatot csak úgy lehet teljesíteni, ha a Szovjethatalmat érthetővé tesszük a tömegek számára. Az állami intézmények vezetőinek és maguknak az intézményeknek is olyan nyelven kell dolgozniok, melyet a lakosság megért. Az intézményekből ki kell űzni a soviniszta elemeket, akik megbontják a Köztársaságok Szövetségében élő népek kölcsönös barátságát és szolidaritását, az ilyen elemektől meg kell tisztítani intézményeinket Moszkvában éppúgy, mint a köztársaságokban, s a köztársaságokban az állami intézmények élére helyi embereket kell állítani, akik ismerik a lakosság nyelvét és szokásait.

Emlékszem, két évvel ezelőtt a kirgiz köztársaságban a Népbiztosok Tanácsának elnöke Pesztkovszkij volt, aki nem tudott kirgizül. Ez már akkor igen nagy nehézségeket okozott — gátolta a Kirgiz Köztársaság Népbiztosi Tanácsa és a kirgiz paraszttömegek közötti kapcsolat megszilárdítását. Éppen ezért a párt beavatkozott a dologba és elérte, hogy a Kirgiz Köztársaság Népbiztosi Tanácsának most kirgiz elnöke van.

Emlékszem, továbbá, hogy a mult évben a baskíriai elvtársak egy csoportja azt javasolta, hogy Baskíria Népbiztosi Tanácsának elnökéül orosz elvtársat személjenek ki. A párt határozottan elvetette ezt a javaslatot és elérte, hogy erre az állásra baskír elvtársat jelöljenek.

A feladat az, hogy ezt a vonalat és általában a kormányintézmények fokozatos nemzetiesítésének vo-

nalát érvényesítsék valamennyi nemzeti köztársaságban és területen és elsősorban olyan fontos köztársaságban, mint Ukrajna.

Másodszor: „a helyi értelmiség többé-kevésbbé lojális elemeinek kiválogatása és bevonása, s ezzel egyidejűleg szovjet káderek nevelése a párt tagjai sorából". Ez a tétel nem szorul bővebb magyarázatra. Most, amikor a munkásosztály van hatalmon, amely maga köré tömörítette a lakosság többségét, nem kell félni attól, hogy a többé-kevésbbé lojális elemeket, még a volt „októbristákat" is, bevonjuk a szovjet építésbe. Ellenkezőleg, a nemzeti területeken és köztársaságokban ezeket az elemeket feltétlenül be kell vonni a munkába, hogy a munka folyamán átgyúrjuk és szovjetizáljuk őket.

Harmadszor: „pártonkívüli munkás- és paraszt-konferenciák szervezése, melyeken a kormány tagjai beszámolnak a Szovjethatalom intézkedéseiről". Tudom, hogy a köztársaságokban, például a Kirgiz Köztársaságban, sok népbiztos idegenkedik attól, hogy beutazza a vidéket, hogy jelen legyen a parasztok gyűlésein, felszólaljon a népgyűléseken és a nagy tömegeket megismertesse azzal a munkával, melyet a párt és a Szovjethatalom a parasztokat különösen érdeklő kérdések terén végez. Ennek véget kell vetni. Okvetlenül egybe kell hívni a parasztok és munkások pártonkívüli konferenciáit és ezeken a konferenciákon meg kell ismertetni a tömegeket a Szovjethatalom munkájával. Enélkül álmodni sem lehet arról, hogy az államapparátus és a nép egymáshoz közelebb kerül.

Továbbá: „rendszabályok a helyi lakosság kultu-

rális helyzetének javítása érdekében". Több rendszabályt javasolunk, melyeket persze nem szabad kimerítőeknek tekinteni. Ilyen rendszabályok: *a)* „a helyi lakosság nyelvén működő (pártonkívüli) klubok és más művelődési intézmények létesítése"; *b)* „a helyi lakosság nyelvén működő különböző fokú iskolák hálózatának kibővítése"; *c)* „a többé-kevésbbé lojális néptanítók bevonása"; *d)* „az írástudást a helyi nyelveken terjesztő társaságok hálózatának megszervezése"; *e)* „könyvkiadás megszervezése". Ezek a rendszabályok világosak és érthetők. Ezért nem szorulnak bővebb magyarázatra.

Továbbá: „gazdasági építés a nemzeti köztársaságokban és területeken a nemzeti életmód sajátosságainak szempontjából". A Politikai Iroda a következő rendszabályokat javasolja: *a)* „az áttelepítés szabályozása, és ahol szükséges, megszüntetése"; *b)* „a helyi *dolgozó* lakosságnak földhözjuttatása az állami földalapból"; *c)* „megfelelő mezőgazdasági hitelnyujtás a helyi lakosságnak"; *d)* „az öntözési munkálatok fokozása"; *e)* „gyárak átvitele a nyersanyagokban bővelkedő köztársaságokba"; *f)* „kisipari és műszaki iskolák létesítése"; *g)* „mezőgazdasági tanfolyamok szervezése" és végül *h)* „a szövetkezetek, különösen a falusi ipari szövetkezetek minden módon való támogatása (a piacra dolgozó házi iparosok bevonásával)".

Az utolsó ponttal bővebben kell foglalkoznom, mert annak különös jelentősége van. Azelőtt, a cár idején, az volt a fejlődés útja, hogy a kulák gyarapodott, a mezőgazdasági tőke erősödött, a középparaszti tömeg bizonytalan egyensúlyban volt, a parasztság

nagy tömegei, a földet túró törpebirtokosok nagy tömegei pedig kénytelenek voltak a pusztulás és elszegényedés szorítójában vergődni, — most ellenben, a proletárdiktatúra idején, mikor a hitel, a föld, a hatalom a munkásosztály kezében van, most a fejlődés útja nem lehet többé a régi, még a „nep" viszonyai ellenére sem, a magántőke újjászületése ellenére sem. Egyáltalán nincs igazuk azoknak az elvtársaknak, akik azt állítják, hogy mert a „nep" fejlődik, ezért kénytelenek leszünk megismételni a régi históriát, kénytelenek leszünk a parasztság többségének tömeges tönkretétele útján kulákokat tenyészteni. Ez az út — nem a mi utunk. Az új viszonyok között, mikor a proletariátus van hatalmon és a proletariátus kezében futnak össze a gazdaság legfőbb szálai, a fejlődésnek más úton kell haladnia, mely arra vezet, hogy a falusi kistermelők különböző szövetkezetekben egyesülnek, melyeket a magántőke ellen folyó harcukban az állam támogat, olyan úton, mely arra vezet, hogy a kistermelők milliói a szövetkezetek révén fokozatosan bekapcsolódnak a szocialista építésbe, olyan úton, mely a falusi kisbirtokos parasztok gazdasági helyzetének fokozatos javulására (nem pedig pusztulásukra) vezet. Ebben az értelemben, a Köztársaságok Szövetségének jövendő gazdasági fejlődése szempontjából, elsőrendű jelentőségű, hogy a végvidékeken, ezekben a főleg paraszti országokban, „minden módon támogassuk a szövetkezeteket".

Továbbá: „gyakorlati intézkedések nemzeti katonai egységek szervezése érdekében". Azt hiszem, hogy alaposan elkéstünk ezekkel a rendszabályokkal. Nemzeti katonai egységeket kell teremtenünk. Ter-

mészetesen máról-holnapra nem lehet ilyen katonai egységeket teremteni, de a köztársaságokban és a területeken már most hozzá lehet és hozzá is kell fogni katonai iskolák létesítéséhez, hogy helyi emberekből bizonyos idő alatt olyan parancsnoki kart neveljünk, amely azután magva lehet a nemzeti katonai egységek megszervezésének. El kell kezdeni s azután tovább kell fejleszteni ezt az ügyet. Ez elengedhetetlen. Ha olyan köztársaságokban, mint Turkesztán, Ukrajna, Belorusszia, Grúzia, Örményország, Azerbajdzsán, megbízható parancsnoki karral rendelkező hű nemzeti katonai egységeink volnának, akkor köztársaságunk a védelem és az esetleges kikényszerített akciók szempontjából sokkal jobban volna biztosítva, mint most. Haladéktalanul el kell indítanunk ezt a munkát. Ezzel kapcsolatban természetesen hadseregünk létszámát mintegy 20—25 000 fővel kell majd növelni, ez azonban nem leküzdhetetlen akadály.

A többi pontra nem térek ki részletesen, mert azok amúgyis érthetők és nem szorulnak magyarázatra (lásd a platformtervezetet).

A kérdések harmadik csoportja a Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság második kamarájának létesítésével és a Köztársaságok Szövetsége népbiztosságainak szervezésével függ össze. Itt a Politikai Iroda a legfőbb kérdéseket emelte ki, azokat, amelyek elsősorban vetődnek fel. De e kérdések felsorolását nem szabad kimerítőnek tekinteni.

A Politikai Iroda véleménye szerint a második kamarának a Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság alkotórészének kell lennie. Egyesek azt javasolták, hogy létesítsünk a fennálló Központi Végrehajtó

Bizottsággal párhuzamos Legfelsőbb Nemzetiségi Szovjetet, amely nem lenne a Központi Végrehajtó Bizottság alkotórésze. A Politikai Iroda elvetette ezt a tervet és amellett foglalt állást, hogy célszerűbb magát a Központi Végrehajtó Bizottságot két kamarára osztani. Az első kamara Szövetségi Szovjetnek nevezhető s ezt a Köztársaságok Szövetségének Szovjetkongresszusán választják meg, a második kamarát pedig a Nemzetiségek Szovjetjének lehetne nevezni, s ezt a köztársaságok Központi Végrehajtó Bizottságai és a nemzeti területek területi kongresszusai választják meg olymódon, hogy minden köztársaság 5—5 és minden terület 1—1 képviselőt választ, a megválasztott képviselőket pedig a Köztársaságok Szövetségének Szovjetkongresszusa megerősíti.

Ami a második kamara és az első kamara jogi viszonyát illeti, úgy döntöttünk, hogy a két kamarának egyenjogúnak kell lennie. Mindkét kamarának van elnöksége, de ezeknek az elnökségeknek nincsen törvényhozási joguk. A két kamara együttes ülésen közös Elnökséget választ, mely a Központi Végrehajtó Bizottság ülésszakai közötti időben a legfelsőbb hatalom hordozója. Egyetlenegy törvényjavaslatnak sem lehet törvényereje, ha nem fogadta el mind a két kamara, azaz a két kamara teljesen egyenlőjogú.

Továbbá, néhány szót a Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségéről. Ezt a kérdést már érintettem. A Politikai Irodának az a véleménye, hogy lehetetlen megtűrni két törvényhozói funkcióval bíró elnökséget. Az elnökség, ha legfelsőbb hatalom, nem osztható két vagy több részre, legfelsőbb hatalom csak *egy* lehet. A Szövetségi Központi Végrehajtó

Bizottság közös Elnökségét célszerű lesz az első és a második kamara elnökségéből összeállítani és ki kell egészíteni néhány taggal, akiket mindkét kamara közös ülésén, vagyis a Központi Végrehajtó Bizottság plenáris ülésén választanak.

A központosított népbiztosságok számáról. Önök tudják, hogy a régi Alkotmány szerint — melyet a mult évben hagyott jóvá a Köztársaságok Szövetségének Szovjetkongresszusa — a hadügy, külügy, külkereskedelem, posta-távíró és vasút vezetése a Köztársaságok Szövetségének Népbiztosi Tanácsában összpontosul és másik öt népbiztosság: a Legfőbb Népgazdasági Tanács, a Közellátási Népbiztosság, a Pénzügyi Népbiztosság, a Munkaügyi Népbiztosság és a Munkás-Paraszt Inspekció irányító, kettős alárendeltségű népbiztosság, a többi hat népbiztosság pedig független. Ezt a javaslatot az ukránok egyrésze, Rakovszkij, Szkripnyik és mások erősen bírálták. A Politikai Iroda azonban elvetette az ukránoknak azt a javaslatát, hogy a Külügyi Népbiztosságot és a Külkereskedelmi Népbiztosságot kivegyék a központosított népbiztosságok sorából s az irányító népbiztosságok közé sorolják, és a mult évi határozatok szellemében, alapjában elfogadta az Alkotmány fő tételeit.

Nagyjából ezek a meggondolások vezették a Politikai Irodát a platformtervezet kidolgozásánál.

Azt ajánlom, hogy a tanácskozás a Szövetségi Alkotmány és a második kamara kérdését csak röviden vitassa meg, annál is inkább, mert ezt a kérdést a Központi Bizottság plénumának bizottságában[77] dolgozzák ki. Véleményem szerint bővebben kellene

beszélni a XII. kongresszus határozatainak végrehajtására vonatkozó gyakorlati rendszabályokról. Főleg annak a kérdésnek kellene szentelni a vita nagyobb részét, hogyan erősítsük meg a helyi emberekből kikerülő marxista kádereket.

Mielőtt megindulna a vita, azt hiszem, célszerű lenne meghallgatni a köztársaságok és területek képviselőinek helyi anyag alapján készült jelentéseit.

4. ZÁRSZÓ

Június 12

Mindenekelőtt néhány szót akarok mondani az elvtársak jelentéseiről és e jelentésekkel kapcsolatban a tanácskozás általános jellegéről. Ez már a negyedik tanácskozás a Szovjethatalom fennállása óta, de csak ez a tanácskozás igazán teljes, csak ezen a tanácskozáson hallottuk a köztársaságok és területek többé-kevésbbé teljes és alapos jelentéseit. A jelentésekből megállapítható, hogy a területeken és a köztársaságokban a kommunista káderek fejlődtek, megtanulják, hogyan kell önállóan dolgozni. Azt hiszem, hogy azt a gazdag anyagot, amelyet az elvtársak itt ismertettek, a területek és a köztársaságok munkájának tapasztalatát, melyről az elvtársak beszámoltak, a tanácskozás jegyzőkönyve formájában feltétlenül az egész párt közkincsévé kell tenni. Az emberek fejlődtek, haladnak, megtanulnak kormányozni — elsősorban ezt a benyomást keltik bennünk a jelentések, ez az első következtetés, melyet a jelentések alapján levonhatunk.

A jelentések tartalmát tekintve, az előterjesztett anyag két csoportra osztható: a szocialista köztársaságok jelentéseire és a népi, nem szocialista köztársaságok (Buhara, Horezm) jelentéseire.

Térjünk rá a jelentések első csoportjának vizsgálatára. A jelentésekből látható, hogy a párt- és különösen az államapparátusnak a nép nyelvéhez és életviszonyaihoz való közeledése tekintetében a Grúziai Köztársaság a legfejlettebb és első helyen áll. Grúzia után Örményország következik. Utánuk pedig a többi köztársaság és terület. Ez a megállapitás szerintem vitathatatlan. Ez a jelenség Grúzia és Örményország fejlettebb kultúrájával magyarázható. Grúziában az írni-olvasni tudók arányszáma meglehetősen nagy, eléri a 80 százalékot, Örményországban az írni-olvasni tudók száma legalább 40 százalék. Ez a titka annak, hogy ez a két ország megelőzi a többi köztársaságot. Ebből következik, hogy minél több az írni-olvasni tudók száma, minél kulturáltabb valamely ország, köztársaság, terület, annál közelebb áll ott a párt- és szovjetapparátus a néphez, a nép nyelvéhez, életviszonyaihoz. Természetesen csak akkor, ha a többi feltétel egyenlő. Ez világos. Ez a következtetés nem új és éppen azért, mert nem új, gyakran elfelejtik és a kulturális elmaradottságot, egyben tehát az állami elmaradottságot is, gyakran a párt politikai „hibáinak" számlájára, konfliktusok stb. számlájára írják, holott az ok az, hogy a műveltség alacsonyfokú, nincsen kultúra. Ha országodat fejlett állammá akarod tenni, emeld a lakosság műveltségét, emeld országod kultúráját — akkor minden egyéb is meglesz.

Ha ebből a szempontból nézzük a dolgot és a jelentések alapján ítéljük meg az egyes köztársaságok helyzetét, akkor meg kell állapitani, hogy Turkesztán helyzete, mai állapota a legkedvezőtlenebb, a legnyugtalanítóbb. Kulturális elmaradottság, az

írni-olvasni tudók elképesztően csekély száma, olyan államapparátus, mely elszakadt Turkesztán népeinek nyelvétől és életviszonyaitól, a fejlődési ütem halálos lassúsága — ezt a képet tárja elénk a mai Turkesztán. Pedig világos, hogy a Kelet forradalmasítása szempontjából valamennyi szovjet köztársaság közül Turkesztán a legfontosabb, nemcsak azért, mert Turkesztánt a Kelettel leginkább kapcsolatban álló nemzetiségek lakják, hanem azért is, mert földrajzi fekvésénél fogva beékelődik annak a legjobban kizsákmányolt Keletnek a szívébe, amely a legtöbb puskaport halmozta föl az imperializmus elleni harcra. Ezért mondjuk, hogy a mai Turkesztán a Szovjethatalom leggyengébb pontja. Feladatunk, hogy Turkesztánt mintaköztársasággá, Kelet forradalmasításának legelőretoltabb állásává tegyük. Éppen ezért Turkesztánra különös figyelmet kell fordítanunk abban az értelemben, hogy emeljük a tömegek kultúrszínvonalát, hogy nemzetiesítsük az államapparátust stb. Nem kímélve erőnket, nem riadva vissza semmiféle áldozattól, bármi áron, de ezt a feladatot végre kell hajtani.

A Szovjethatalom másik gyenge pontja Ukrajna. Műveltség és kultúra tekintetében Ukrajnában ugyanaz, vagy majdnem ugyanaz a helyzet, mint Turkesztánban. Az államapparátus éppoly messze van a nép nyelvétől és életviszonyaitól, mint Turkesztánban. Pedig Ukrajna ugyanolyan jelentőségű Nyugat népeire nézve, mint Turkesztán Kelet népeire nézve. Ukrajna helyzetét még az ország ipari fejlődésének bizonyos sajátosságai is bonyolítják. Ukrajna fő iparágai ugyanis, a szénipar és a kohászat, nem

alulról, nem a népgazdaság természetes fejlődése folyamán, hanem felülről jöttek létre, ezeket kívülről vitték be, mesterségesen honosították meg. Ennek következtében ezekben az iparágakban a proletariátus nem helyi, nem ukrán anyanyelvű. Ez pedig jelentősen megnehezíti a város kulturális befolyását a falura, a proletariátus és a parasztság összefogását, mert a proletariátus és a parasztság nemzeti összetétele különböző. Ezzel számolnunk kell, ha Ukrajnát mintaköztársasággá akarjuk tenni. Márpedig feltétlenül mintaköztársasággá kell tenni, mert Ukrajnának óriási jelentősége van Nyugat népeire nézve.

Áttérek a horezmi és buharai jelentésekre. Horezmről nem fogok beszélni, mert Horezm képviselője nincs jelen: nem akarom a horezmi kommunista párt és a horezmi kormány munkáját pusztán annak az anyagnak alapján bírálni, mely a Központi Bizottság rendelkezésére áll. Amit itt Brojdo mondott Horezmről, a multra vonatkozik. Annak alig van valami köze Horezm mai helyzetéhez. Az ottani pártról azt mondotta, hogy annak 50 százaléka kereskedő stb. Lehet, hogy ez így volt a multban, de ott most párttisztítás folyik, még egyetlen „egységes tagsági könyvet" sem adtak ki Horezmnak, tulajdonképpen nincs is ottan párt, pártról csak a tisztítás után lehet majd beszélni. Azt mondják, hogy ott a pártnak néhányezer tagja van. Azt hiszem, hogy a párttisztítás után aligha marad ott több mint néhányszáz párttag. Tavaly Buharában is ez volt a helyzet: 16 000 tagja volt a pártnak, a párttisztítás után azonban legfeljebb ezer tagja maradt.

Áttérek a buharai jelentésre. Buharáról szólva

előzetesen néhány szót kell mondanom a jelentések általános hangjáról és jellegéről. Véleményem szerint a köztársaságok és területek jelentései általában megbízhatók voltak, általában megfeleltek a valóságnak. Csak egy jelentés ellenkezett lényegesen a valósággal — a buharai jelentés. Ez nem is jelentés, hanem elejétől végig diplomácia, mert azt, ami rossz Buharában, elleplezi, elkeni, s ami külsőleg csillog és szembeötlő, azt homloktérbe, közszemlére állítja. Következtetése az, hogy Buharában minden rendben van. Azt hiszem, nem azért jöttünk erre a tanácskozásra, hogy diplomatizáljunk egymással, hogy szemtől-szembe nyájaskodjunk, egymás háta mögött pedig rászedjük egymást, hanem azért, hogy megmondjuk a teljes igazságot, kommunistákhoz illően megmutassuk, feltárjuk a fekélyeket és megtaláljuk orvosságukat. Csakis ilymódon haladhatunk előre. A buharai jelentés ebből a szempontból abban különbözik valamennyi többi jelentéstől, hogy nem igazmondó. Nem volt véletlen, hogy a buharai előadónál a buharai Nazirok Tanácsának összetétele iránt érdeklődtem. A Nazirok Tanácsa — a Népbiztosok Tanácsa. Vannak-e ott dehkánok, azaz parasztok? Az előadó nem válaszolt. Nekem azonban tudomásom van arról, hogy a buharai kormányban egyetlen paraszt sincs. A kormány 9 vagy 11 tagja közül az egyik egy gazdag kereskedő fia, a másik kereskedő, a harmadik intellektuel, a negyedik molla, az ötödik kereskedő, a hatodik intellektuel, aztán ismét egy kereskedő és így tovább, de nem találunk ott egyetlenegy dehkánt sem. Pedig Buhara, mint tudják, kizárólag paraszti ország.

Ez a kérdés közvetlenül összefügg Buhara kor-

mányának politikájával. Milyen politikát folytat ez a kormány, amelynek élén kommunisták állnak, számol-e a parasztság érdekeivel, saját parasztságának érdekeivel? Csak két tényre szeretnék rámutatni, amelyek szemléltetik a kommunisták által vezetett buharai kormány politikáját. A legfelelősebb elvtársak és régi párttagok aláírásával ellátott okmányból kitűnik például, hogy a buharai állami bank által fennállása óta nyujtott hitelek 75 százalékát magánkereskedők kapták, és csak 2 százalékát a paraszti szövetkezetek. Abszolút számokban kifejezve: 7 000 000 aranyrubelt kereskedőknek adtak, a parasztoknak pedig 220 000 aranyrubel jutott. Továbbá: Buharában nem kobozták el a földeket. De elkobozták az emir állatállományát . . . a parasztok javára. És mi történt azzal? Ugyanabból az okmányból kitűnik, hogy körülbelül 2 000 darab állatot koboztak el a parasztok javára, abból azonban a parasztok körülbelül 200 darab állatot kaptak, a többit eladták, természetesen jómódú polgároknak.

És ez a kormány szovjet, népi kormánynak nevezi magát! Aligha szorul bizonyításra, hogy a buharai kormány itt vázolt tevékenységének semmi köze sincs ahhoz, ami népi, ami szovjet.

Az előadó szivárványszínekben ecsetelte a buharai népnek az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársasághoz és a Köztársaságok Szövetségéhez való viszonyát. Szerinte ezen a téren is minden a legnagyobb rendben van. Kitűnik, hogy a buharai köztársaság be akar lépni a Köztársaságok Szövetségébe. Az előadó nyilván azt gondolja, hogy csak akarni kell és azonnal kitárulnak előtte a Köz-

társaságok Szövetségének kapui. Nem, elvtársak, a dolog nem ilyen egyszerű. Előbb meg kell kérdezni, beengedik-e a Köztársaságok Szövetségébe? Aki azt akarja, hogy befogadják a Szövetségbe, annak előbb a Szövetség népei előtt ki kell érdemelnie a Szövetségbe való belépés jogát, ki kell vívnia magának ezt a jogot. Figyelmeztetnem kell a buharai elvtársakat, hogy a Köztársaságok Szövetsége nem szemétlerakodó hely.

Mielőtt a jelentésekkel foglalkozó zárszavam első részét befejezném, szeretnék még a jelentések egyik jellemző vonására rámutatni. Senki, egyetlen előadó sem felelt arra a tanácskozás napirendjén szereplő kérdésre, hogy vannak-e szabad, fel nem használt helyi funkcionáriusok. Erre a kérdésre senki sem válaszolt, ezt a kérdést — Grinykót kivéve, aki azonban nem előadó — senki sem érintette. Pedig ez a kérdés elsőrendű fontosságú. Vannak-e a köztársaságokban és a területeken szabad, fel nem használt helyi emberekből lett funkcionáriusok, s ha vannak, miért nincsenek felhasználva, ha pedig nincsenek ilyen tartalékok, de mégis szükség van funkcionáriusokra, milyen nemzetiségi elemekkel töltik be a párt- és szovjetapparátus betöltésre váró helyeit. Ezeknek a kérdéseknek igen nagy jelentőségük van a pártra nézve. Tudomásom van arról, hogy a köztársaságokban és a területeken a vezető funkcionáriusok, főleg az oroszok egy része olykor nem ad teret a helyi emberekből lett funkcionáriusoknak, gátolják, hogy bizonyos állásokba előléptessék őket, háttérbe szorítják őket. Ilyen esetek előfordulnak, és ez is egyik oka a köztársaságokban és a területe-

ken észlelhető elégedetlenségnek. De az elégedetlenség legfőbb oka az, hogy alig van, vagy helyesebben egyáltalán nincs munkára alkalmas, helyi emberekből álló szabad tartalék. Ezen fordul meg minden. Ha nincs elegendő helyi funkcionárius, akkor persze nem-helyi funkcionáriusokat kell alkalmazni, másnemzetiségű embereket kell munkába állítani, mert az idő nem vár, mert építeni és igazgatni kell, a helyi emberekből lett káderek pedig lassan nőnek. Azt hiszem, hogy a területek és a köztársaságok funkcionáriusai kissé ravaszkodtak, amikor hallgattak erről. Pedig világos, hogy a félreértések kilenctizedrésze abból származik, hogy nincsen elegendő helyi funkcionárius. Ebből azt a következtetést kell levonni, hogy sürgősen kádereket, szovjet és pártfunkcionáriusokat kell kiképezni helyi emberekből. Ez a párt harci feladata.

A jelentésekről áttérek a beszédekre. Meg kell jegyeznem, elvtársak, hogy senki, egy szónok sem bírálta a Politikai Iroda platformtervezetének elvi részét. (Közbeszólás: „Az helyes, nincs azon mit bírálni".) Ez annak a jele, hogy a tanácskozás egyetért, szolidáris a platform elvi részében kifejtett tételekkel. (Felkiáltások: „Helyes".)

Trockij pótlását vagy beszúrását (ez a pótlás az elvi részt érinti) el kell fogadni, mert egyáltalán semmit sem változtat a határozati javaslat elvi részének jellegén, sőt, természetszerűen következik belőle. Annál is inkább el kell fogadni, mert Trockij pótlása voltaképpen a X. kongresszusnak a nemzeti kérdésben hozott határozatát, ennek a határozatnak azt a pontját ismétli, amely kimondja, hogy a petrográdi és moszkvai példákat nem szabad mechanikusan át-

ültetni a területekre és a köztársaságokba. Ez persze ismétlés, de azt tartom, hogy olykor nem árt bizonyos dolgokat ismételni. Ennélfogva nem szándékozom bővebben foglalkozni a határozati javaslat elvi részével. Szkripnyik beszédéből kivehető, hogy ő a maga módján értelmezi a határozati javaslat elvi részét. Homloktérbe állítja a fő feladatot: a legnagyobb veszélyt jelentő nagyorosz sovinizmus elleni harcot, s ezt alkalmul használja fel arra, hogy a másik veszélyt, a helyi nacionalizmus veszélyét árnyékba borítsa. Az elvi rész ilyen értelmezése azonban nagyon téves.

A Politikai Iroda platformjának második része a Köztársaságok Szövetségének jellegére és a Szövetségi Alkotmánynak az úgynevezett második kamara létesítésével összefüggő néhány módosítására vonatkozik. Meg kell mondanom, hogy ezekben a kérdésekben a Politikai Iroda és az ukrán elvtársak között nézeteltérések vannak. A Politikai Iroda egyhangúlag fogadta el a platformtervezetet. Rakovszkij azonban egyes pontokat kifogásol. Ez a Központi Bizottság plénumának bizottságában is megmutatkozott. Talán nem kellene itt erről beszélni, mert nem itt döntik el ezt a kérdést. Már ismertettem a platformnak ezt a részét, és mondottam, hogy ezt a kérdést a Központi Bizottság plénumának bizottságában és a Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének bizottságában[78] dolgozzák ki. De ha már szóba került, nem térhetek ki előle.

Nem igaz, hogy a konföderáció és a föderáció kérdése lényegtelen kérdés. Vajjon véletlen az, hogy az ukrán elvtársak a Köztársaságok Szövetségének

kongresszusán elfogadott alkotmánytervezet tárgyalása alkalmával kihúzták azt a mondatot, hogy a köztársaságok „*egy* szövetséges államban egyesülnek”? Vajjon véletlen ez, és nem ezt tették-e az ukrán elvtársak? Miért törölték ezt a mondatot? Vajjon véletlen az, hogy az ukrán elvtársak ellenjavaslatukban azt ajánlották, hogy a Külkereskedelmi Népbiztosságot és a Külügyi Népbiztosságot ne központosítsák, hanem tegyék irányító népbiztosságokká? Hol van akkor az egységes szövetséges állam, ha minden köztársaságnak meglesz a maga Külügyi és Külkereskedelmi Népbiztossága? Vajjon véletlen az, hogy az ukránok ellenjavaslatukban a két kamara két elnöksége között osztják fel a Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének hatalmát és ezzel voltaképpen megszüntetik azt? A Központi Bizottság plénumának bizottsága megvizsgálta és letárgyalta Rakovszkij idevonatkozó összes módosításait és elvetette azokat. Miért kell hát azokat itt megismételni? Ez a makacsság arra vall, hogy egyes ukrán elvtársak meg akarják változtatni a Szövetség jellegét, olyasvalamit akarnak, ami a konföderáció és a föderáció között van, de ami inkább konföderáció, mint föderáció. Pedig világos, hogy mi nem konföderációt, hanem a köztársaságok föderációját, egységes szövetséges államot alkotunk, mely a hadügyet, a külügyet, a külkereskedelmet stb. egyesíti, olyan államot, amelynek léte nem csorbítja az egyes köztársaságok szuverenitását.

Ha a Szövetségnek Külügyi, Külkereskedelmi stb. Népbiztossága van és ugyanakkor a Szövetséghez tartozó köztársaságokban is megvannak ezek a nép-

biztosságok, akkor a Szövetség nyilván nem léphet fel a külvilág előtt mint egységes állam, mert vagy központosítjuk ezeket a népbiztosságokat és mint egységes szövetség lépünk fel a külső ellenséggel szemben, vagypedig nem központosítjuk ezeket a népbiztosságokat s nem szövetséges államot alkotunk, hanem köztársaságok konglomerátumát, és akkor minden köztársaságnak saját párhuzamos apparátussal kell rendelkeznie. Azt hiszem, hogy ebben a kérdésben nem Rakovszkijnak és Szkripnyiknek, hanem Manuilszkij elvtársnak van igaza.

Az államot illető kérdésekről áttérek a tisztán konkrét, gyakorlati jellegű kérdésekre, amelyek részben a Politikai Iroda gyakorlati javaslatával, részben pedig azokkal a módosításokkal függenek össze, amelyeket gyakorlati téren működő elvtársaink itt tehetnek. Mint a Politikai Iroda előadója, nem mondottam és nem is mondhattam, hogy a Politikai Iroda konkrét, gyakorlati javaslatai kimerítők. Ellenkezőleg, előrebocsátottam, hogy a javaslatokból kimaradhatott egy és más s ezért elkerülhetetlenek a pótlások. Az egyik ilyen pótlás az, amelyet a szakszervezetekkel kapcsolatban Szkripnyik indítványozott. Ez a pótlás elfogadható. Mikojan elvtárs kiegészítéseit szintén elfogadom. Valóban módosításra van szükség egyes elmaradt köztársaságok és területek kiadói és általában sajtóalapját illetően. Ezt a kérdést szem elől tévesztettük. Szem elől tévesztettük egyes területek, sőt köztársaságok iskolai kérdését is. Az elemi iskolákat nem kapcsoltuk be az állami költségvetésbe. Ez valóban mulasztás és lehetséges, hogy ilyen természetű mulasztás van még egész

halomra való. Ezért azt ajánlom a gyakorlati téren dolgozó elvtársaknak, akik sokat beszéltek szervezetük állapotáról, de annál kevesebb konkrét javaslatot tettek, hogy gondolkodjanak erről és konkrét pótlásaikat, módosításaikat stb. terjesszék a Központi Bizottság elé, amely egybegyüjti azokat, a megfelelő pontokat kiegésziti velük és megküldi a szervezeteknek.

Beszélnem kell Grinyko egyik javaslatáról, melyben azt ajánlja, hogy a kevésbbé kulturált és esetleg kevésbbé proletár nemzetiségek helyi emberei kedvezményes feltételekkel léphessenek be a pártba, illetve legyenek előléptethetők vezető szervekbe. Ez a javaslat helyes, és véleményem szerint el kell fogadni.

A következő javaslattal fejezem be zárszómat: fogadjuk el alapul a Politikai Irodának a nemzeti kérdésben előterjesztett platformtervezetét, Trockij módositásának figyelembevételével. Kérjük fel a Központi Bizottságot, hogy a beküldött és még beküldendő gyakorlati jellegű módositásokat osztályozza és a platform megfelelő pontjaiban érvényesítse. Kérjük fel a Központi Bizottságot, hogy a platformtervezetet, a jegyzőkönyveket, a határozati javaslatot, az előadók által beterjesztett fontosabb okmányokat egy héten belül nyomassa ki és küldje szét a szervezeteknek. Fogadjuk el a platformtervezetet anélkül, hogy előbb külön bizottság elé utalnók.

Nem érintettem azt a kérdést, hogy létesitsünk-e a Központi Bizottság mellett külön bizottságot, mely a nemzeti kérdéssel kapcsolatban felmerülő ügyeket intézné. Elvtársak, nem tartom egészen célszerűnek, hogy ilyen bizottságot szervezzünk. Először, meg vagyok róla győződve, hogy a köztársaságok és a területek

erre a célra nem fognak kiváló funkcionáriusokat a rendelkezésünkre bocsátani. Másodszor, azt hiszem, hogy a területi pártbizottságok és a nemzeti Központi Bizottságok nem fognak beleegyezni abba, hogy a funkcionáriusok elosztására vonatkozó jogaikat átengedjék a Központi Bizottság mellett szervezendő külön bizottságnak. Most, amikor elosztjuk az erőket, rendszerint megkérdezzük a területi pártbizottságokat és a nemzeti Központi Bizottságokat. Ha a Központi Bizottság mellett külön bizottság lenne, a súlypont természetesen oda helyeződnék át. Nincs semmi hasonlóság a nemzeti kérdéssel kapcsolatban felmerülő ügyek intézésére ajánlott bizottság és a szövetkezeti kérdéssel vagy a falusi munka kérdésével foglalkozó bizottság között. A falusi munkával foglalkozó bizottság és a szövetkezeti bizottság rendszerint általános útmutatásokat dolgoz ki. A nemzeti kérdésben azonban nem általános útmutatásokra van szükség, hanem egyes köztársaságokat és területeket illető konkrét intézkedések megjelölésére, amire egy közös bizottság nem képes. Aligha van olyan bizottság, amely, mondjuk, az ukrán köztársaság részére valamilyen határozatot tudna kidolgozni és elfogadni: két vagy három ukrán ember nem helyettesítheti Ukrajna Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottságát. Ezért gondolom, hogy ez a bizottság semmi lényegeset nem adhat. Azt hiszem, hogy egyelőre teljesen elegendő, ha — amint javasolják — a Központi Bizottság fontosabb osztályaiba nemzetiségi elvtársakat viszünk be. Ha fél év alatt ennek nem lesz különösebb eredménye, akkor napirendre tűzhetjük egy külön bizottság létesítésének kérdését.

5. VÁLASZ A FELSZÓLALÁSOKRA

Június 12

Mivel megtámadtak (d e r ü l t s é g), engedjék meg, hogy az „egységessel és oszthatatlannal" kapcsolatban válaszoljak. Éppen Sztálin volt az, aki a nemzeti kérdésről szóló határozati javaslat 7. pontjában megbélyegezte az „egységeset és oszthatatlant". Világos, hogy nem „oszthatatlant", hanem föderációt akarunk, az ukránok ellenben konföderációt akarnak ránktukmálni. Ez az egyik kérdés.

A második kérdés Rakovszkijjal kapcsolatos. Ismétlem, már megmondottam, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének első Szovjetkongresszusán elfogadott Alkotmány úgy szól, hogy ezek és ezek a köztársaságok „*egy szövetséges államban egyesülnek*" — a „Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében". Az ukránok ellenjavaslatot küldtek a Központi Bizottságnak. Az úgy szól, hogy ezek és ezek a köztársaságok a „*Szocialista Köztársaságok Szövetségét alkotják*". Kihagyták ezeket a szavakat: „egy szövetséges államban egyesülnek". Három szót kihagytak. Miért? Ez talán véletlenség? Hol itt a föderáció? Másodszor: abban is a konföderalizmus csíráját látom, hogy Rakovszkij az első kongresszu-

son elfogadott Alkotmány egyik pontjából az Elnökségről szóló szavakat, amelyek szerint az Elnökség „az ülésszakok közötti időben a legfelsőbb hatalom viselője”, kihagyta s a hatalmat a két kamara elnökségei között osztotta fel, vagyis a szövetségi hatalmat fikcióvá tette. Miért tette ezt? Azért, mert ellenzi a szövetséges állam eszméjét, mert ellene van egy igazi szövetséges hatalom megteremtésének. Ez volt a második kérdés.

A harmadik: az ukránok tervezete szerint a Külügyi és a Külkereskedelmi Népbiztosságot nem központosítanák, hanem a központosított népbiztosságok sorából az irányító népbiztosságok sorába kerülnének.

Ez a három pont az, amelyek miatt Rakovszkij javaslataiban a konföderáció csiráit látom. Miért tér el az ön véleménye az ukrán küldöttség által is elfogadott Alkotmány szövegétől? (R a k o v s z k i j: „XII. kongresszus is volt”.)

Engedelmet kérek. A XII. kongresszus az ön módosításait elvetette és ezt a szövegezést fogadta el: „a köztársaságok egy szövetséges államban egyesülnek”.

Úgy látom, hogy egyes ukrán elvtársak a Köztársaságok Szövetségének első kongresszusától a párt XII. kongresszusáig és a jelen tanácskozásig terjedő időben a föderalizmustól valamelyest a konföderalizmus felé „fejlődtek”. Nos, én a föderáció mellett, vagyis a konföderáció ellen, vagyis Rakovszkij és Szkripnyik javaslatai ellen szállok síkra.

AZ OKTÓBERI FORRADALOM ÉS A KÖZÉPRÉTEGEK KÉRDÉSE

Kétségtelen, hogy a középrétegek kérdése a munkásforradalom egyik alapvető kérdése. A középrétegekhez tartozik a parasztság és a városi dolgozó kisember. Ide kell számítani az elnyomott nemzetiségeket is, amelyek kilenctizedrészben középrétegekből állanak. Ezek, mint látjuk, azok a rétegek, amelyek gazdasági helyzetüknél fogva a proletariátus és a tőkésosztály között állnak. Ezeknek a rétegeknek fontosságát két körülmény határozza meg: először, ezek a rétegek a ma létező államok népességének többségét vagy mindenesetre jelentős kisebbségét alkotják; másodszor, ezek a rétegek komoly tartalékok, a tőkésosztály onnan toborozza hadseregét a proletariátus ellen. A proletariátus nem tarthatja meg a hatalmat a középrétegek, és elsősorban a parasztság rokonszenve, támogatása nélkül, különösen olyan országban, mint a mi országunk, a Köztársaságok Szövetsége. A proletariátus még álmában sem gondolhat komolyan a hatalom megragadására, ha ezeket a rétegeket legalábbis nem semlegesíti, ha ezek a rétegek még nem tudnak elszakadni a tőkésosztálytól, ha zömük még mindig a tőke hadserege.

Ezért folyik a harc a középrétegekért, a parasztságért. Ez a harc vörös fonálként húzódik végig egész forradalmunkon 1905-től 1917-ig. Ez a harc még korántsincs befejezve és még a jövőben is folytatódni fog.

Az 1848-as francia forradalom többek közt azért szenvedett vereséget, mert nem keltett rokonszenvező visszhangot a francia parasztságban. A Párizsi Kommün egyebek közt azért bukott el, mert a középrétegek és elsősorban a parasztság ellenállásába ütközött. Ugyanezt kell mondanunk az 1905-ös oroszországi forradalomról is.

Egyes vulgáris marxisták, élükön Kautskyval, az európai forradalmak tapasztalatából kiindulva arra a következtetésre jutottak, hogy a középrétegek és elsősorban a parasztság úgyszólván született ellenségei a munkásforradalomnak, hogy ennélfogva hosszabb fejlődési időszakra kell irányt venni, amelynek eredményeképpen a proletariátus a nemzetek többségévé lesz, s ezzel egyúttal létrejönnek majd a munkásforradalom győzelmének reális feltételei. Ennek a következtetésnek az alapján ezek a vulgáris marxisták óva intették a proletariátust az „időelőtti" forradalomtól. Ennek a következtetésnek az alapján „elvi meggondolásokból" a középrétegeket kiszolgáltatták a tőkének. Ennek a következtetésnek az alapján jósolták nekünk az oroszországi Októberi Forradalom pusztulását, arra hivatkozva, hogy Oroszországban a proletariátus kisebbség, hogy Oroszország paraszti ország és ennélfogva győzelmes munkásforradalom Oroszországban lehetetlen.

Jellemző, hogy maga Marx egészen másképpen értékelte a középrétegeket és elsősorban a paraszt-

ságot. A vulgáris marxisták, akik hátat fordítottak a parasztságnak és azt politikailag teljesen kiszolgáltatták a tőkének, lármásan „elvi következetességükkel" kérkedtek, — Marx ellenben, ez a legkövetkezetesebb marxista valamennyi marxista közül, állandóan azt tanácsolta a kommunisták pártjának, hogy ne tévessze szem elől a parasztságot, nyerje meg a parasztságot a proletariátus számára és biztosítsa a parasztság támogatását a közelgő proletárforradalomban. Ismeretes, hogy az ötvenes években, a franciaországi és németországi februári forradalom veresége után, Marx ezt írta Engelsnek és Engels útján Németország kommunista pártjának:

„Németországban minden attól függ majd, hogy lehetséges lesz-e a proletárforradalmat a parasztháborúnak valamiféle második kiadásával támogatni"[79].

Marx ezt az ötvenes évek Németországáról, egy paraszti országról írta, ahol a proletariátus a lakosság jelentéktelen kisebbsége volt, ahol a proletariátus kevésbbé volt szervezett, mint 1917-ben Oroszországban, és ahol a parasztság, helyzeténél fogva, kevésbbé volt hajlandó a proletárforradalmat támogatni, mint ahogy az 1917-es Oroszországban támogatta.

Kétségtelen, hogy az Októberi Forradalom a „parasztháborúnak" és a „proletárforradalomnak" az a szerencsés egyesülése volt, amelyről Marx írt — nem törődve az „elvhű" fecsegőkkel. Az Októberi Forradalom bebizonyította, hogy ez az egyesülés lehetséges és megvalósítható. Az Októberi Forradalom bebizonyította, hogy a proletariátus megragadhatja és meg is tarthatja a hatalmat, ha a középréte-

geket és elsősorban a parasztságot el tudja szakítani a tőkésosztálytól, ha ezeket a rétegeket a tőke tartalékaiból a proletariátus tartalékaivá tudja tenni.

Röviden: az Októberi Forradalom — a világ valamennyi forradalma közül először — homloktérbe állította a középrétegek és elsősorban a parasztság kérdését és azt a II. Internacionále hőseinek minden „elmélete" és kuvikolása ellenére győzelmesen megoldotta.

Ez az Októberi Forradalom első érdeme, ha ebben az esetben egyáltalán lehet érdemről beszélni.

De ez még nem minden. Az Októberi Forradalom tovább ment és megkísérelte a proletariátus köré sorakoztatni az elnyomott nemzetiségeket. Fentebb már mondottam, hogy az elnyomott nemzetiségek kilenctizedrészben parasztokból és városi dolgozó kisemberekből állanak. Ez azonban még nem meríti ki az „elnyomott nemzetiség" fogalmát. Az elnyomott nemzetiségeket rendszerint nemcsak mint parasztságot és városi dolgozót nyomják el, hanem elnyomják mint nemzetiségeket is, vagyis mint meghatározott nemzetiségű, nyelvű, kultúrájú, életmódú, erkölcsű, szokású dolgozókat. Az elnyomás kettős présének múlhatatlanul forradalmasítania kell az elnyomott nemzetiségek dolgozó tömegeit, múlhatatlanul harcra kell késztetnie őket az elnyomás fő ereje — a tőke ellen. A proletariátusnak ezen az alapon sikerült egyesítenie a „proletárforradalmat" a „parasztháborúval" és ezen túlmenően a „nemzeti háborúval" is. Mindennek messze Oroszország határain túl ki kellett terjesztenie a proletárforradalom hatásterületét, múlhatatlanul veszélyeztetnie kellett a tőke legmélyebben

fekvő tartalékait. Ha valamely uralkodó nemzetiség középrétegeiért folyó harc — harc a tőke legközelebbi tartalékaiért, akkor az elnyomott nemzetiségek szabadságharcának okvetlenül a tőke egyes, legmélyebb tartalékainak meghódításáért folyó harccá, a gyarmati és nemteljesjogú népeknek a tőke igája ellen irányuló szabadságharcává kellett válnia. Ez az utóbbi harc még korántsincs befejezve — sőt még nem aratta első döntő sikereit sem. De ez a harc, a legmélyebb tartalékokért folyó harc — az Októberi Forradalom következményeképpen — megkezdődött és kétségtelenül lépésről-lépésre ki fog bontakozni az imperializmus fejlődésének arányában, Szövetségünk hatalmának növekedése arányában, a nyugati proletárforradalom fejlődése arányában.

Röviden: az Októberi Forradalom indította meg gyakorlatilag a proletariátus harcát a tőke legmélyebb tartalékaiért, az elnyomott és nemteljesjogú országok néptömegeiért, az Októberi Forradalom először emelte magasba ennek a harcnak, a legmélyebb tartalékok meghódításáért folyó harcnak zászlaját. Ez az Októberi Forradalom második érdeme.

A szocializmus zászlaja alatt küzdöttünk a parasztság meghódításáért. A parasztság a proletariátus kezéből kapott földet, a proletariátus segítségével győzte le a földbirtokosokat, a proletariátus vezetésével lett a hatalom részesévé — s ezért éreznie kellett, látnia kellett, hogy felszabadulásának folyamata a proletariátus zászlaja alatt, a proletariátus vörös zászlaja alatt ment végbe és fog végbemenni a jövőben is. Ennek következtében a szocializmus zászlajának, amely régebben elijesztette a parasztságot,

olyan zászlóvá kellett válnia, amely magára vonja a parasztság figyelmét, amely megkönnyíti az elesettségtől, nyomorúságtól, elnyomatástól való megszabadulását.

Ugyanez áll, csakhogy még nagyobb mértékben, az elnyomott nemzetiségekre is. A nemzetiségek felszabadításának harci riadója, melyet olyan tények támasztottak alá, mint Finnország felszabadítása, a csapatok kivonása Perzsiából és Kínából, a Köztársaságok Szövetségének megalakítása, Törökország, Kína, Hindosztán, Egyiptom népeinek nyilt morális támogatása — ez a riadó azoknak az embereknek az ajkáról hangzott el először, akik győzelmet arattak az Októberi Forradalomban. Nem tekinthető véletlennek, hogy Oroszország, mely az elnyomott nemzetiségek számára régebben az elnyomás zászlaját jelentette, most, miután szocialista Oroszországgá lett, a felszabadulás zászlajává vált. Az sem véletlen, hogy az Októberi Forradalom vezérének, Lenin elvtársnak neve ma a legszeretettebb név a gyarmati és nemteljesjogú országok elgyötört és eltiport parasztsága és forradalmi értelmisége ajkán. Egykor az óriási Római Birodalom elnyomott és eltiport rabszolgái a kereszténységet tekintették a reménység horgonyának, most úgy fejlődnek a dolgok, hogy a szocializmus lehet (és már kezd is lenni!) az imperializmus óriási kiterjedésű gyarmati államaiban élő sokmilliós néptömegek szabadságzászlaja. Aligha lehet kétséges, hogy ez a körülmény jelentékenyen megkönnyítette a szocializmussal szemben táplált előítéletek ellen folyó harcot és az elnyomott országok legtávolabbi szegletei felé is utat nyitott a szocializ-

mus eszméinek. Régebbben a szocialistának nehéz volt nyilt sisakkal mutatkoznia az elnyomott vagy elnyomó országok nem-proletár középrétegei előtt, most ellenben már nyiltan propagálhatja közöttük a szocializmus eszméit abban bízva, hogy meghallgatják és esetleg hallgatnak is rá, mert olyan erős érvre támaszkodik mint az Októberi Forradalom. Ez szintén az Októberi Forradalom eredménye.

Röviden: Az Októberi Forradalom a szocializmus eszméi számára szabaddá tette az utat valamennyi nemzetiség és törzs középrétegei, nem-proletár, paraszti rétegei felé, a szocializmus zászlaját valamennyi nemzetiség és törzs középrétegeinek, nem-proletár, paraszti rétegeinek népszerű zászlajává tette. Ez az Októberi Forradalom harmadik érdeme.

„Pravda" 253. sz.
1923 november 7.
Aláírás: I. Sztálin.

A MUNKÁSNŐK ÉS PARASZTNŐK ELSŐ KONGRESSZUSÁNAK ÖTÖDIK ÉVFORDULÓJÁRA[80]

Pártunk Központi Bizottsága öt évvel ezelőtt hívta egybe Moszkvába a munkásnők és parasztnők első összoroszországi kongresszusát. A kongresszuson több mint ezer küldött volt jelen, akik legalább egymillió dolgozó nőt képviseltek. Ez a kongresszus határkövet jelentett pártunknak a dolgozó nők között végzett munkájában. Ennek a kongresszusnak felbecsülhetetlen érdeme, hogy köztársaságunkban lerakta a munkás- és parasztnők politikai nevelésének *szervezeti* alapját.

Egyesek azt hihetnék, hogy ebben nincsen semmi különös, hogy a párt mindig foglalkozott a tömegek, a nőket is magukban foglaló tömegek politikai nevelésével, hogy a nők politikai nevelésének nem lehet komoly jelentősége, hiszen vannak egybeforrt munkás- és parasztkádereink. Ez a nézet teljesen helytelen. Most, mikor a hatalom a munkások és parasztok kezében van, a dolgozó nők politikai nevelése elsőrendű fontosságú.

Mégpedig a következő okokból.

Országunk lakossága körülbelül 140 millió lélek, ennek legalább a fele nő, főleg megfélemlített, kevéssé

tudatos, sötétségben tartott munkás- és parasztnő. Országunk komolyan hozzálátott az új, szovjet élet építéséhez, nem világos-e tehát, hogy ennek az országnak a női, akik a lakosság felét alkotják, ólomsúlyként fogják gátolni minden haladásunkat, ha továbbra is megfélemlítettek, öntudatlanok, felvilágosulatlanok maradnak.

A munkásnő ott áll a munkás mellett. Vele együtt dolgozik ipari építésünk közös ügyén. Elősegítheti a közös ügyet, ha öntudatos, ha politikailag felvilágosult. De tönkreteheti a közös ügyet, ha megfélemlített, ha öntudatlan — tönkreteheti, nem rosszakaratból, hanem azért, mert öntudatlan.

A parasztnő ott áll a paraszt mellett. Vele együtt viszi előre mezőgazdaságunk fejlesztésének közös ügyét, mezőgazdaságunk haladását, felvirágzását. Óriási hasznára lehet ennek az ügynek, ha felszabadul a sötétség és tudatlanság alól. És fordítva: gátolhatja az egész ügyet, ha továbbra is a tudatlanság rabja marad.

A munkásnők és parasztnők ugyanolyan szabad polgárok, mint a munkások és parasztok. Résztvesznek Szovjetjeink, szövetkezeteink választásában, beválaszthatók a Szovjetekbe és szövetkezetekbe. A munkásnők és parasztnők megjavíthatják Szovjetjeinket és szövetkezeteinket, erősíthetik és fejleszthetik azokat, ha politikailag felvilágosultak. A munkás- és parasztnők gyengíthetik és alááshatják azokat, ha elmaradottak és tudatlanok.

Végül, a munkásnők és parasztnők ifjúságunknak, országunk jövendőjének szülői, nevelői. Lelki nyomorékká tehetik a gyermeket, de nevelhetnek

nekünk egészséges szellemű ifjúságot is, amely előbbre tudja vinni országunkat. Ez attól függ, együttérez-e a nő, az anya, a szovjet rendszerrel, vagypedig a pap, a kulák, a burzsoázia szavára hallgat-e.

Ez az oka annak, hogy most, mikor a munkások és parasztok hozzáfogtak az új élet építéséhez, a munkásnők és parasztnők politikai nevelése elsőrendű, óriási fontosságú feladat, a burzsoázia tényleges legyőzésének kérdése.

Ezért a munkásnők és parasztnők első kongresszusa, amely elindította a dolgozó nők politikai nevelésének megszervezését, valóban felbecsülhetetlen jelentőségű.

Öt évvel ezelőtt a munkásnők és parasztnők első kongresszusán az volt a párt soronlevő feladata, hogy az új, szovjet élet építésének közös munkájába bevonja a *munkásnők* százezreit. Akkor az iparvidékek munkásnői álltak az első sorokban, ők voltak a dolgozó nők legmozgékonyabb és legöntudatosabb elemei. El kell ismerni, hogy ebben a tekintetben nem keveset tettek öt év alatt, noha még mindig sok a tennivaló.

Most az a párt soronlevő feladata, hogy új, szovjet életünk építésének közös munkájába bevonja a *parasztnők* millióit. Öt évi munkánk folyamán már számos vezető került ki a parasztnők sorából. Reméljük, hogy a parasztnőkből lett vezetők sorai újabb öntudatos parasztnőkkel fognak bővülni. Reméljük, hogy a párt ezzel a feladattal is megbirkózik.

1923 november 10.

„Kommunyisztka" („A Kommunista Nő") c. folyóirat 11. sz.
1923 november
Aláírás: I. Sztálin.

BESZÉD A KATONAI AKADÉMIA ÜNNEPI ÜLÉSÉN

1923 november 17

(Rövid ujságbeszámoló)

Sztálin elvtárs, a Lovas Hadsereg megalapitója és tiszteletbeli vörös katonája beszédet mondott vörös lovasságunk negyedik évfordulójának ünnepén.

Sztálin elvtárs hangsúlyozza, hogy amikor a lovasság központi magvát, mint a jövendő Lovas Hadsereg csíráját szervezték, az ügy kezdeményezői ellentétbe kerültek a vezető katonai körök és katonai szakemberek véleményével, akik általában fölöslegesnek tartották, hogy lovasságot szervezzünk.

Lovas Hadseregünk történelmének legjellegzetesebb fordulópontja volt, amikor lovasságunkat 1919 nyarán gépfegyveresítették. A nevezetes „kis géppuskáskocsi" szemlélteti legjobban ezt a fordulópontot.

Bármilyen nagyszerű is lovasságunk, ha hadműveleteiben nem tudja egyesíteni a ló erejét a géppuska és a tüzérség erejével, akkor nem komoly erő többé.

Lovas Hadseregünk 1919 végén írta be történelmébe a legdicsőségesebb lapot, amikor 12 lovasezrede Voronyezs előterében szétzúzott mintegy 22 ellenséges ezredet. Tulajdonképpen ettől az időponttól kez-

dődött a lovas hadtest átalakítása Lovas Hadsereggé.

Ennek az időszaknak jellemző vonása, hogy lovasságunk ebben a szakaszban még egy újabb sajátosságra tett szert, amely lehetővé tette Gyenyikin lovasságának legyőzését. Lovasságunk ugyanis magához kapcsolt néhány gyalogos egységet, melyeket rendszerint szekereken szállított és az ellenséggel szemben fedezetül használt fel, amikor pihenőre volt szüksége, hogy összeszedje erejét s azután újból rácsapjon az ellenségre. A lovasság egyesítése a gyalogsággal mint kisegítő erővel — ez a kombináció, ez az újabb sajátosság lovasságunkat komoly manőverező ököllé változtatta, amely rémületbe ejtette az ellenséget.

— Elvtársak — fejezte be beszédét *Sztálin* elvtárs —, én nem az az ember vagyok, aki könnyen elragadtatom magam, de meg kell mondanom, hogy ha Lovas Hadseregünknek ezek az új tulajdonságai megmaradnak, akkor lovasságunk és vezére, Bugyonnij elvtárs, legyőzhetetlen lesz.

„Izvesztyija" 265. sz.
1923 november 20.

A PÁRT FELADATAIRÓL

Beszéd az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Krasznaja-Presznyai Kerületi Bizottságának a csoportszervezőkkel, a vitaklub tagjaival és a pártsejtvezetőségekkel együtt tartott kibővített gyűlésén

1923 december 2

Elvtársak! Mindenekelőtt ki kell jelentenem, hogy itt nem a párt Központi Bizottsága nevében, hanem saját nevemben szólalok fel. Ha a gyűlésnek kedve van meghallgatni egy ilyen beszédet — állok rendelkezésére. (Felkiáltások: „Kérjük".) Ez nem azt jelenti, hogy köztem és a Központi Bizottság között bármiféle nézeteltérés van ebben a kérdésben — szó sincs róla. Azért szólalok fel saját nevemben, mert annak az albizottságnak, melyet a Központi Bizottság a pártonbelüli helyzet megjavítására irányuló rendszabályok kidolgozására alakított[81], a napokban kell a Központi Bizottság elé terjesztenie munkája eredményét; ez még nem történt meg, s ezért egyelőre nincs formális jogom arra, hogy a Központi Bizottság nevében beszéljek, noha meg vagyok győződve arról, hogy az, amit most tőlem hallani fognak, alapjában véve a Központi Bizottságnak ebben a kérdésben elfoglalt álláspontját fogja kifejezni.

A VITA — A PÁRT EREJÉNEK JELE

Az első kérdés, melyre feleletet kell adnom: mi az értelme a sajtóban és a pártsejtekben folyó vitának? Miről tanuskodik és mit jelent ez a vita? Nem vihart jelent-e, mely a párt nyugodt életét felkavarta, nem annak a jele-e ez a vita, hogy — amint egyesek állítják — a párt bomlik, szétesik, vagy hogy — amint mások mondják — a párt elfajul?

Azt hiszem, elvtársak, hogy a pártban nincs sem elfajulás, sem bomlás. Arról van szó, hogy a párt az utóbbi időben megnőtt, eléggé megtisztult a felesleges tehertől, proletárabbá vált. Tudják, hogy két évvel ezelőtt pártunknak kereken 700 000 tagja volt, tudják, hogy a pártból többezer párttag kimaradt, vagy kisöpörték őket. Továbbá, a párt összetétele ez alatt az idő alatt megjavult és minőségileg magasabb szintre emelkedett, mert a munkásosztály anyagi helyzete az ipar fellendülésével kapcsolatban megjavult, mert a falvakból visszatértek a régi szakképzett munkások, mert az ipari munkásság soraiban a kulturális fellendülés újabb hulláma észlelhető.

Szóval, a párt a felsorolt okoknál fogva megnőtt, minőségileg jobb lett, szükségletei gyarapodtak, a párt igényesebb lett, többet akar tudni, mint amenynyit eddig tudott és többet kíván megoldani, mint amennyit eddig megoldott.

A megindult vita nem a párt gyengeségének, még kevésbbé bomlásának vagy elfajulásának a jele, hanem az erő jele, a szilárdság jele, annak a jele, hogy a párt minőségi összetétele megjavult, aktivitása fellendült.

A VITA OKAI

A második kérdés, amelyre felelnünk kell: miért éppen ebben az időszakban, éppen ez év őszén éleződött ki annyira a pártonbelüli politika kérdése? Mi ennek a magyarázata? Mik az okai? Azt hiszem, elvtársak, hogy ennek két oka van.

Az egyik ok — az a forrongás, az a sztrájkhullám, mely a munkabér kérdésével kapcsolatban ez év augusztusában köztársaságunk egyes vidékein végighömpölygött. Ez a sztrájkhullám ugyanis feltárta szervezeteink hiányosságait, feltárta azt, hogy egyes szervezeteink — párt- és szakszervezeteink egyaránt — elszakadtak az üzemi eseményektől, s a sztrájkhullámmal kapcsolatban felderítettek pártunkon belül néhány illegális, lényegében kommunistaellenes szervezetet, melyek a párt felbomlasztására törekedtek. És mindezek a fogyatékosságok, melyeket a sztrájkhullám felszínre hozott, olyan rikítóak voltak, olyan kijózanítólag hatottak pártunkra, hogy a párt felismerte: a párton belül változások szükségesek.

A másik ok, amely éppen ebben az időben élezte ki a pártonbelüli politika kérdését — azok a tömeges szabadságolások, melyeket pártunk tagjai megtűrtek. Ezek a szabadságolások természetesen teljesen érthetők, de tömeges jellegüknél fogva arra vezettek, hogy a pártélet üteme éppen abban az időben volt jóval gyengébb, mikor a gyárakban a forrongás kezdődött, s ez a körülmény nagy mértékben megkönnyítette a felgyülemlett fogyatékosságok feltárását éppen a szóbanforgó időszakban, éppen ez év őszén.

A PÁRTÉLET FOGYATÉKOSSÁGAI

Pártéletünk fogyatékosságairól beszéltem, melyek ez év őszén derültek ki s előtérbe állították a pártélet megjavításának kérdését. Melyek a pártéletben észlelhető fogyatékosságok? Talán az, hogy mint egyes elvtársak gondolják, a párt vonala volt helytelen, avagy az, hogy bár a párt vonala helyes volt, de a gyakorlatban helytelenül hajtották végre, bizonyos szubjektív és objektív feltételek következtében eltorzult?

Azt hiszem, pártéletünk fő fogyatékossága éppen az, hogy noha a pártnak kongresszusaink határozataiban kifejezett vonala helyes — a helyi szervezetek gyakorlata (persze nem mindenütt, de egyes kerületekben) helytelen volt. Noha pártunk vonala helyes proletár-demokratikus vonal, a helyi gyakorlatban olyan tényekkel találkoztunk, melyek a helyes vonal bürokratikus eltorzításáról tanuskodnak.

Ez a legfőbb fogyatékosság. A kongresszusok (a X, XI, XII. pártkongresszus) által kijelölt fő pártvonal és helyi szervezeteinknek e vonal végrehajtása során kialakult gyakorlata között ellentmondás van — ez az alapja pártéletünk valamennyi fogyatékosságának.

A pártvonal azt mondja, hogy pártunk gyakorlatának legfontosabb kérdéseit, természetesen azok kivételével, amelyek elodázhatatlanok vagy amelyek katonai és diplomáciai titkok, feltétlenül meg kell vitatni a pártgyűléseken. Ezt mondja a pártvonal. A párt helyi gyakorlata pedig, ha nem is mindenütt, azt tartotta, hogy tulajdonképpen nincs is nagy szük-

ség arra, hogy a párt belső életének számos gyakorlati kérdését pártgyűléseken megvitassák, mert a Központi Bizottság és más vezető szervezetek maguk eldöntik ezeket a kérdéseket.

A pártvonal azt mondja, hogy pártunk vezető funkcionáriusait okvetlenül választani kell, hacsak nincsenek ennek leküzdhetetlen akadályai, mint például a párttagsági idő stb. Tudják, hogy a párt szervezeti szabályzata szerint kormányzósági bizottsági titkárnak csak olyan párttagot lehet megválasztani, aki már Október előtt párttag volt, kerületi bizottsági titkárnak csak az a párttag választható, aki legalább három éve, sejttitkárnak pedig csak az, aki legalább egy éve párttag. De a párt gyakorlata sokszor azt tartotta, hogy ha tagsági időre van szükség, akkor nincs szükség valóságos választásokra.

A pártvonal azt tartja, hogy a párt tömegét állandóan tájékoztatni kell a gazdasági szervek, vállalatok és trösztök munkájáról, mert pártsejtjeink természetesen erkölcsileg felelősek a pártonkívüli tömegek előtt az üzemekben előforduló fogyatékosságokért. A párt gyakorlata ennek ellenére azt tartotta, hogy ha van Központi Bizottság, amely utasításokat ad a gazdasági szerveknek, s ha a gazdasági szervekre ezek az utasítások kötelezők, akkor azokat végre fogják hajtani a párttömegek alulról jövő ellenőrzése nélkül is.

A pártvonal azt tartja, hogy a különböző munkaterületeken dolgozó felelős funkcionáriusok, akár pártvonalon, akár gazdasági, szakszervezeti, katonai vonalon dolgoznak, bármennyire specializálódnak is munkájukban, mégis kapcsolatban vannak egymással,

egyazon egész elválaszthatatlan részei, mert mindannyian a proletariátus egyazon ügyéért dolgoznak, amelyet nem lehet részekre szakítani. A párt gyakorlata viszont azt tartja, hogy ha már a munka specializálódott, azaz megoszlott tulajdonképpeni párt-, tulajdonképpeni gazdasági, katonai stb. munkára, akkor a pártvonalon dolgozók nem felelnek a gazdasági vonalon dolgozókért, a gazdasági funkcionáriusok nem felelnek a pártfunkcionáriusokért, és a köztük levő kapcsolat lazulása, sőt megszakadása általában elkerülhetetlen.

Elvtársak, nagyjából ezek azok az ellentmondások, amelyek a X, XI. és XII. pártkongresszus számos határozatában megszabott pártvonal és a párt gyakorlata között fennállanak.

Gondolatban sem vádolom a helyi szervezeteket a pártvonalnak ezért az eltorzításáért, mert ha jobban megvizsgáljuk a dolgot, ez nem annyira bűne, mint inkább baja helyi szervezeteinknek. Hogy mi ennek a bajnak a lényege és hogyan fordulhatott így a dolog — arra még rátérek, de magát a tényt máris le kellett szögeznem, hogy megmagyarázzam ezt az ellentmondást és azután rendszabályokat indítványozhassak kiküszöbölésére.

Arra sem gondolok, hogy Központi Bizottságunkat csalhatatlannak tartsam. A Központi Bizottságnak is vannak gyengéi, mint minden intézménynek és szervezetnek, — a Központi Bizottságnak is vannak bajai meg bűnei, bűne például már az is, hogy ezeket a fogyatékosságokat különböző okokból nem tárta fel idejében és nem gondoskodott kiküszöbölésükről.

De most nem ez a kérdés. Most az a fontos, hogy

tisztázzuk az említett fogyatékosságok okait. Honnan származnak hát ezek a fogyatékosságok és hogyan küszöbölhetjük ki azokat?

A FOGYATÉKOSSÁGOK OKAI

Az első ok az, hogy pártszervezeteink még nem, vagy még mindig nem szabadultak meg a háborús időszak egyes maradványaitól; ez az időszak elmúlt ugyan, de funkcionáriusaink agyában ott hagyta a pártban akkor uralkodó katonai szellem maradványait. Azt hiszem, ezek a maradványok nyilvánulnak meg abban a nézetben, amely szerint a párt nem öntevékeny szervezet, nem a proletariátus öntevékeny harcos szervezete, hanem intézmények afféle rendszere, több intézmény afféle komplexuma, melyben vannak alantas és vannak fölöttes tisztviselők. Ez a nézet, elvtársak, alapjában hibás, semmi köze sincs a marxizmushoz, — ez olyan nézet, amely mint csökevény szállott ránk örökségül abból az időből, amikor a háborús időszakban militarizáltuk a pártot, amikor a párttömegek öntevékenységének kérdése akaratlanul is háttérbe szorult, s amikor a katonai parancsoknak döntő jelentőségük volt. Nem emlékszem, hogy ezt a nézetet valamikor is kereken kimondták, de ez a nézet vagy ennek a nézetnek elemei még mindig ránehezednek munkánkra. Elvtársak, ezek ellen a nézetek ellen harcolnunk kell minden erőnkkel, mert nagyon is reális veszélyt jelentenek, amely kedvező feltételeket teremt ahhoz, hogy pártunk lényegében helyes vonalát a gyakorlatban elferdítsék.

A második ok az, hogy államgépezetünk, mely jelentős mértékben bürokratikus, bizonyos nyomást

gyakorol a pártra és a pártfunkcionáriusokra. 1917-ben, amikor hegynek fel, Október felé haladtunk, úgy képzeltük el a dolgot, hogy nálunk kommün lesz, hogy ez a dolgozók szabad társulása lesz, hogy az intézményekben véget vetünk a bürokratizmusnak s hogy az államot, ha nem is a legközelebbi időszakban, de két-három rövid időszak leforgása alatt sikerül a dolgozók társulásává változtatni. A gyakorlat azonban megmutatta, hogy ez olyan eszménykép, amelytől még messze vagyunk és ahhoz, hogy az államot megtisztítsuk a bürokratizmus elemeitől, ahhoz, hogy a szovjet társadalmat a dolgozók társulásává változtassuk, a lakosság magasfokú műveltségére van szükség, köröskörül teljesen biztosított békés helyzetre van szükség, mert csak akkor lehet fölösleges egy nagylétszámú állandó hadsereg, amely rengeteg pénzt nyel el és nagy hivatalokat követel, amelyek rányomják bélyegüket valamennyi többi állami intézményre. Államgépezetünk jelentős mértékben bürokratikus és még sokáig az marad. Ebben a gépezetben dolgoznak pártunk tagjai és ebben a bürokratikus gépezetben olyan a helyzet — mondhatnám, olyan a légkör —, hogy az megkönnyíti pártfunkcionáriusaink, pártszervezeteink bürokratizálódását.

A fogyatékosságok harmadik oka, elvtársak, egyes pártsejtjeink elégtelen aktivitásában, elmaradottságában, sőt néha, különösen a végvidékeken, teljes iskolázatlanságában keresendő. E vidékek pártsejtjei nem elég aktívak, politikai és kulturális tekintetben elmaradtak. Ez a körülmény kétségtelenül szintén kedvez annak, hogy a pártvonalat elferdítsék.

A negyedik ok az, hogy a helyi szervezetekben

nincsen elegendő pártszempontból képzett elvtárs. A Központi Bizottságban nemrég hallottam egy ukrajnai szervezet képviselőjének jelentését. Az előadó nagyon tehetséges, nagy reményekre jogosító elvtárs volt. Azt mondotta, hogy 130 pártsejt közül 80-nak olyan titkára van, akit a kormányzósági pártbizottság nevezett ki. Mikor megjegyezték, hogy ez a szervezet az adott esetben helytelenül jár el, az elvtárs arra hivatkozott, hogy a pártsejtekben nincsenek képzett emberek, nincsenek megfelelő tagsági idővel rendelkező párttagok, s hogy a sejtek maguk kérnek titkárokat stb. Lehetséges, hogy ez az elvtárs ötven százalékban túlzott, hogy itt voltaképpen nemcsak az a baj, hogy a pártsejtekben nincsenek képzett emberek, hanem az is, hogy a kormányzósági pártbizottság, híven a régi hagyományokhoz, túlbuzgó volt. De ha a kormányzósági pártbizottságnak csak ötven százalékban volna is igaza, akkor is világos, hogy ha Ukrajnában vannak ilyen sejtek, annál inkább vannak ilyenek azokon a végvidékeken, ahol a szervezetek fiatalok, ahol kevesebb kádere van a pártnak, ahol az iskolázottság is kisebb, mint Ukrajnában. Ez is egyike azoknak az okoknak, amelyek kedvező feltételeket teremtenek ahhoz, hogy pártunk lényegében helyes vonalát a gyakorlatban elferdítsék.

Végül, az ötödik ok — a rossz tájékoztatás. Rosszul tájékoztatunk — elsősorban a Központi Bizottság —, talán azért, mert nagyon túl van terhelve munkával. Rosszul tájékoztatnak minket a helyi szervezetek. Ennek véget kell vetni. Ez is egyik komoly oka annak, hogy pártunkban felhalmozódtak a fogyatékosságok.

HOGYAN KÜSZÖBÖLJÜK KI A BELSŐ PÁRTÉLET FOGYATÉKOSSÁGAIT?

Mit kell hát tennünk e fogyatékosságok kiküszöbölése érdekében?

Először is minden módon, fáradhatatlanul harcolni kell a háborús időszak pártunkban megrekedt maradványai és szokásai ellen, az ellen a helytelen nézet ellen, hogy pártunk intézmények rendszere, nempedig a proletariátus harci szervezete, amely aktívan gondolkodik, öntevékeny, eleven életet él, rombolja a régit és alkotja az újat.

Másodszor, fokozni kell a párttömegek aktivitását azáltal, hogy megvitatásra eléjük terjesztjük az őket érdeklő kérdéseket, amikor ezek nyiltan megvitathatók, és biztosítjuk a pártfórumoktól jövő minden javaslat szabad bírálatának lehetőségét. Mert a pártfegyelmet csak ilyen úton lehet valóban tudatos, valóban vasfegyelemmé tenni, mert csak ilyen úton lehet gyarapítani a párttömegek politikai, gazdasági és kulturális tapasztalatát, mert csak ilyen módon lehet előkészíteni azokat a feltételeket, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy a párttömegek lépésről-lépésre újabb aktív funkcionáriusokat, újabb vezetőket emeljenek ki alulról.

Harmadszor, minden pártszervet és minden vezető pártfunkcionáriust választani kell, hacsak a választási elv alkalmazásának nincsenek leküzdhetetlen akadályai, mint például a megfelelő párttagsági idő hiánya stb. Véget kell vetni annak a gyakorlatnak, hogy az elvtársaknak felelős párttisztségekre való előléptetésénél figyelmen kívül hagyják a szervezet

többségének akaratát, el kell érni, hogy a választási elv valóban érvényesüljön a gyakorlatban.

Negyedszer, feltétlenül szükséges, hogy valamennyi munkaterület felelős funkcionáriusainak — a gazdasági, párt-, szakszervezeti, katonai funkcionáriusoknak — a Központi Bizottság, a kormányzósági bizottságok és a területi bizottságok mellett állandóan működő tanácskozásaik legyenek; hogy a tanácskozásokat rendszeresen tartsák és azokat a kérdéseket tűzzék a tanácskozások napirendjére, melyeknek tárgyalását a tanácskozás szükségesnek tartja; hogy a különböző fegyvernemek funkcionáriusai között ne szakadjon meg a kapcsolat és mindezek a funkcionáriusok egyetlen pártcsalád tagjainak érezzék magukat, akik egy közös ügyért, a proletariátus ügyéért dolgoznak, amely oszthatatlan; hogy a Központi Bizottság, valamint a helyi pártszervezetek körül olyan helyzet alakuljon ki, amely lehetővé teszi a pártnak, hogy megkapja és ellenőrizze valamennyi munkaterületen dolgozó felelős funkcionáriusaink munkatapasztalatait.

Ötödször, üzemi pártsejtjeinket be kell vonni az üzemek és trösztök ügyeinek menetével összefüggő kérdések tárgyalásába. Úgy kell megszervezni a dolgot, hogy a sejtek tájékozva legyenek vállalataink és trösztjeink igazgatási szerveinek munkájáról, hogy befolyást gyakorolhassanak erre a munkára. Önök, mint a pártsejtek képviselői, tudják, hogy az üzemek munkájáért milyen nagy erkölcsi felelősség terheli üzemi pártsejtjeinket a pártonkívüli tömegek előtt. Hogy a sejt a gyárban dolgozó pártonkívüli tömeget vezethesse és magával vihesse, hogy felelős lehes-

sen a vállalat ügyeiért — márpedig erkölcsileg feltétlenül felel a pártonkívüli tömegek előtt az üzem hiányosságaiért —, ismernie kell ezeket az ügyeket, lehetőséget kell kapnia arra, hogy a vállalat ügyeire valamilyen módon befolyást gyakoroljon. Ezért feltétlenül szükséges, hogy a sejteket a vállalattal összefüggő gazdasági kérdések megvitatásába bevonják, hogy a trösztböz tartozó vállalatok pártsejtjeinek képviselői időről-időre gazdasági konferenciákat tartsanak a tröszt ügyeivel kapcsolatos kérdések megvitatása céljából. Ez a párttömegek gazdasági tapasztalatainak gyarapításához és az alulról jövő ellenőrzés megszervezéséhez egyaránt szükséges, biztos utak egyike.

Hatodszor, javítanunk kell pártsejtjeink minőségi összetételét. Zinovjev cikkében már szó volt arról, hogy pártsejtjeink minőségi tekintetben helyenként elmaradtak a környező pártonkívüli tömegtől.

Ezt az állítást természetesen nem szabad általánosítani és valamennyi sejtre kiterjeszteni. Pontosabb volna, ha ezt mondanók: pártsejtjeink sokkal magasabb kulturális színvonalon állnának, mint most, és a pártonkívüliek előtt sokkal nagyobb tekintélyük volna, ha nem vágtunk volna eret ezeken a pártsejteken, ha nem emeltük volna ki belőlük azokat az embereket, akiket kénytelenek vagyunk gazdasági, közigazgatási, szakszervezeti és mindenféle más munkára állítani. Ha mindazok a munkás elvtársaink, ha azok a káderek, akiket ez alatt a hat év alatt a pártsejtekből kiemeltünk, visszatérnének sejtjeikhez, kell-e bizonyítanom, hogy ezek a sejtek

valamennyi mégannyira fejlett pártonkívüli munkásnál is három fejjel magasabbak volnának? Éppen azért, mert a pártnak nincsenek más káderei az állam-gépezet javítására, éppen azért, mert a párt a jövőben is kénytelen ebből a forrásból meríteni — éppen ezért sejtjeink kultúrszínvonaluk tekintetében kissé sántítani fognak a jövőben is, ha minőségi összetételük javítása érdekében nem foganatosítunk sürgősen megfelelő rendszabályokat. Mindenekelőtt a legnagyobb mértékben fokozni kell a sejtekben a párt oktató munkáját. Azonkívül sutba kell dobni a fölösleges formalizmust, amely helyi szervezeteinkben olykor észlelhető, amikor munkás elvtársakat vesznek fel a pártba. Azt hiszem, hogy nem szabad a formaságokat öncélnak tekinteni; a pártnak enyhíteni lehet és enyhítenie is kell a munkások pártba való felvételének feltételeit. Helyi szervezeteink már megkezdték ezt. A pártnak kézbe kell vennie ezt az ügyet és szervezett kampányt kell indítania, hogy megkönnyítse a gyári munkások belépését a pártba.

Hetedszer, fokozni kell a munkát a pártonkívüli munkások között. Ez szintén azoknak az eszközöknek egyike, amelyekkel javítani lehet a párt belső helyzetét, fokozni lehet a párt tömegeinek aktivitását. Meg kell mondanom, szervezeteink még mindig kevés figyelmet fordítanak arra, hogy a pártonkívüli munkásokat szovjet szerveinkbe bevonják. Nézzük akár a Moszkvai Szovjet most folyó választásait. Szerintem e választások egyik nagy fogyatékossága, hogy nagyon kevés pártonkívülit választanak meg. Azt mondják, hogy a szervezetnek van olyan határozata, amelynek értelmében legalább ennyi meg ennyi pár-

tonkívülit, ennyi meg ennyi százalékot stb. meg kell választani. De én úgy látom, hogy valójában sokkal kevesebb pártonkívülit választanak meg. Azt mondják, hogy maguk a tömegek makacskodnak és kizárólag kommunistákat akarnak megválasztani. Ebben kételkedem, elvtársak. Azt hiszem, ha nem leszünk minimális bizalommal a pártonkívüliek iránt, a pártonkívüliek válaszul nagy bizalmatlansággal fizethetnek szervezeteinknek. Elvtársak, a pártonkívüliek iránti bizalom feltétlenül szükséges. Kényszeríteni kell a kommunistákat, hogy vonják vissza jelöléseiket. Nem kell arról szónokolni, hogy csak kommunistákat válasszanak, ösztönözni kell a pártonkívülieket, be kell vonni őket az állami munkába. Ezt javunkra írják és a pártonkívüliek válaszképpen bizalommal fordulnak majd szervezeteink felé. A moszkvai választás példaképe annak, hogy szervezeteink kezdenek bezárkózni a maguk pártcsigaházába, ahelyett hogy kitágítanák tevékenységük területét, lépésről-lépésre maguk köré tömörítve a pártonkívülieket.

Nyolcadszor, fokozni kell a munkát a parasztok körében. Nem tudom, miért ne lehetne falusi pártsejtjeink elé, amelyek helyenként sorvadnak, amelyekből az emberek olykor megszöknek, amelyekhez a parasztoknak nincs valami nagy bizalmuk (ezt be kell ismernünk) — miért ne lehetne e sejtek elé például két gyakorlati feladatot tűzni: először, legyenek a paraszt életével összefüggő szovjet törvények magyarázói és terjesztői, és másodszor, legyenek a mezőgazdasági ismeretek agitátorai és terjesztői, agitáljanak legalább amellett, hogy idejében kell felszántani a mezőt, hogy meg kell tisztítani a vetőmagvakat stb.

Tudják-e önök, elvtársak, hogy ha minden paraszt rászánna csak egy cseppécske fáradságot és megtisztítaná a vetőmagvakat — akkor minden talajjavítás és új gépek nélkül is egy gyeszjatyináról tíz puddal több termést lehetne betakarítani? És mit jelent az, ha gyeszjatyinánként tíz puddal nő a termelés? Ez azt jelenti, hogy egymilliárd puddal lesz több az évi bruttó termés. És mindezt különösebb fáradság nélkül el lehetne érni. Miért ne foglalkozhatnának falusi sejtjeink ezekkel az ügyekkel? Ez talán kevésbbé fontos, mint Curzon politikájáról beszélgetni? A paraszt akkor megértené, hogy a kommunisták felhagytak a szószátyárkodással, hogy hasznos dologgal foglalkoznak és a parasztok nagy bizalommal viseltetnének falusi sejtjeink iránt.

Már nem is szólok arról, hogy a pártélet javítása és felélénkítése érdekében mennyire szükséges a párt agitációs és politikai-felvilágosító munkájának fokozása az ifjúság körében, mely az új kádereket adja, mennyire szükséges e munka fokozása a Vörös Hadseregben, a küldöttnők és általában a pártonkívüliek között.

Nem térek ki arra sem, hogy mennyire szükséges számunkra az eddiginél jobb tájékoztatás — a jobb tájékoztatás felülről lefelé és alulról felfelé, amiről már beszéltem.

Ezek, elvtársak, azok a javítási rendszabályok, ez az a belső pártdemokráciára vett irány, melyet a Központi Bizottság már ez év szeptemberében körvonalazott és amelyet a legalsóbb szervezettől a legfelsőbbig mindenütt meg kell valósítani.

A „Pravdá"-ban megjelent egyes vitacikkecskék-

ben a munkásdemokrácia kérdésével kapcsolatban két szélsőség, két túlzás észlelhető. Most ezekkel a szélsőségekkel szeretnék foglalkozni.

Az első szélsőség a választás elvével van kapcsolatban. Egyes elvtársak hajlandók túlzásba vinni a választás elvét. Ha már választunk, hát legyen választás! Párttagsági idő? Minek az? Válaszd azt, aki kedves a szívednek. Ez a felfogás, elvtársak, hibás. Ezt a párt nem fogadja el. Persze, nálunk most nincs háború, a békés fejlődés időszakában élünk. De van „nep". Erről ne feledkezzenek meg, elvtársak. A párt nem a háború alatt, hanem a háború után hajtotta végre a pártisztítást. Miért? Azért, mert a háború alatt a vereségtől való félelem egyetlen egészbe fogta össze a pártot és az egyes pártonbelüli bomlasztó elemek kénytelenek voltak az élethalálharcot vívó párttal egy ösvényen haladni. Most nincsenek ilyen összetartó abroncsok, mert nincs háború, most „nep" van nálunk, teret adtunk a kapitalizmusnak, újjászületik a burzsoázia. Igaz, a párt tisztul, erősödik, másrészt azonban körülvesz bennünket a keletkező és növekvő burzsoáziának új légköre, amely burzsoázia még nem is olyan erős, de a belkereskedelem terén már le tudta gyűrni egyes szövetkezeteinket és kereskedelmi szerveinket. A párt éppen a „nep" bevezetése után hajtotta végre a párttisztítást, felére csökkentve a párt létszámát; a párt éppen a „nep" bevezetése után határozta el, hogy szervezeteinknek a „nep" szellemétől való megóvása érdekében, például, szigorúbb feltételekhez kell kötni a nem-proletár elemeknek a pártba való belépését, bizonyos párttagsági időt kell megkövetelni a vezető

pártfunkcionáriusoktól stb. Helyesen cselekedett-e a párt, amikor ilyen óvintézkedésekkel korlátozta a „széles" demokráciát? Véleményem szerint helyesen cselekedett. Ezért gondolom, hogy a demokrácia kell, a vezető funkcionáriusokat választani kell, de ugyanakkor a XI. és XII. kongresszus által elfogadott korlátozó rendszabályoknak, legalábbis a fontosabbaknak, szintén érvényben kell maradniok.

A másik szélsőség a vita határainak kérdésében mutatkozik. Egyes elvtársak azt akarják, hogy a vita korlátlan legyen, a kérdések megvitatását tekintik a pártmunka alfájának és omegájának és megfeledkeznek a pártmunka másik oldaláról, mégpedig — gyakorlati oldaláról, amely a párthatározatok *végrehajtását* követeli. Legalábbis ilyen benyomást tett rám Radzin cikkecskéje. Radzin a korlátlan vita elvét Trockijra való utalással igyekszik indokolni, aki állítólag azt mondotta, hogy „a párt — az azonosan gondolkodó emberek önkéntes szövetsége". Kerestem Trockij műveiben ezt a mondatot, de nem akadtam nyomára. Trockij aligha mondhatta ezt a párt meghatározásának végleges formulájaként, ha pedig mondotta, aligha tett ide pontot. A párt nemcsak az azonosan gondolkodó emberek szövetsége, a párt, ezenkívül, az azonosan cselekvő emberek szövetsége is, a közös eszmei bázis (program, taktika) alapján harcoló, azonosan cselekvő emberek harci szövetsége. Helytelennek tartom a Trockijra való utalást, mert ismerem Trockijt és tudom, hogy a Központi Bizottságnak azok közé a tagjai közé tartozik, akik a legerőteljesebben hangsúlyozzák a pártmunka gyakorlati oldalát. Szerintem tehát Radzin

viseli a felelősséget ezért a meghatározásért. De mire vezet ez a meghatározás? *Vagy* arra, hogy a párt szektává, filozófiai iskolává fajul, mert csak ilyen szűkkörű szervezetekben lehetséges egészen azonos gondolkodás, *vagy*pedig arra, hogy a párt szakadatlanul vitatkozó klubbá válik, amely örökké tárgyal és örökké okoskodik, amíg frakcióalakítás, amíg pártszakadás nem lesz a dologból. Pártunk e két lehetőség egyikét sem kívánhatja. Ezért gondolom, hogy a kérdések megvitatása elengedhetetlen, a vita szükséges, de az is szükséges, hogy a vitának legyen határa, amely megóvja a pártot, a proletariátus harci osztagát attól, hogy vitarendező klubbá fajuljon.

Beszédemet befejezve, óvnom kell önöket, elvtársak, e két szélsőségtől. Azt hiszem, hogyha elvetjük mindkét szélsőséget és becsületesen, erélyesen hozzáfogunk a belső pártdemokrácia megvalósításához abban az irányban, amelyen a Központi Bizottság már ez év szeptemberében elindult — akkor minden bizonnyal elérjük pártmunkánk javulását. (T a p s.)

„Pravda“ 277. sz.
1923 december 6.

A VITÁRÓL, RAFAILRÓL, PREOBRAZSENSZKIJ ÉS SZAPRONOV CIKKEIRŐL ÉS TROCKIJ LEVELÉRŐL

A VITÁRÓL

A párt belső helyzetéről folyó vita, mely néhány héttel ezelőtt kezdődött, nyilván végéhez közeledik, legalábbis Moszkvában és Petrográdon. Petrográd, mint ismeretes, a párt vonala mellett foglalt állást. Moszkva legfontosabb kerületei szintén a Központi Bizottság vonalát fogadták el. A moszkvai pártszervezet aktivájának december 11-i városi gyűlése teljes egészében helyeselte a párt Központi Bizottságának szervezeti és politikai vonalát. Bizonyos, hogy a moszkvai pártszervezet küszöbönálló általános konferenciája szintén kerületeinek nyomdokain fog haladni. Az ellenzéket, mely nem egyéb, mint a „baloldali" kommunisták egy részének (Preobrazsenszkij, Sztukov, Pjatakov stb.) és az úgynevezett demokratikus centralistáknak (Rafail, Szapronov stb.) blokkja, összemorzsolták.

Érdekes a vita menete és jellemzők azok az átalakulások, amelyeken az ellenzék a vita folyamán átment.

Az ellenzék előljáróban se többet, se kevesebbet

nem követelt, „csak" azt, hogy vizsgáljuk felül a párt fő vonalát, melyet az utóbbi két év alatt, a „nep" egész időszaka alatt a pártépitésben és a pártonbelüli politikában követtünk. Azt követelte, hogy teljes mértékben hajtsuk végre a X. kongresszusnak a belső pártdemokráciáról szóló határozatát, de ugyanakkor ahhoz is ragaszkodott, hogy helyezzük hatályon kívül a X, XI. és XII. pártkongresszus által elfogadott korlátozásokat (csoportalakítások megtiltása, párttagsági idő stb.). De az ellenzék még tovább is ment. Azt állította, hogy a párt lényegében katonai szervezetté vált, a pártfegyelem helyett pedig katonai fegyelmet vezettek be s ezért azt követelte, hogy az egész pártapparátust forgassák fel fenekestől, távolítsák el a legfontosabb pártfunkcionáriusokat stb. Persze nem volt hiány a Központi Bizottság címére intézett borsos szavakban és szitkokban. A „Pravda" tele volt cikkekkel és cikkecskékkel, amelyekben valamennyi halálos bűnnel megvádolták a Központi Bizottságot. Csak az hiányzott, hogy a japán földrengés miatt is a Központi Bizottságot vádolják.

A Központi Bizottság, mint egész, ebben az időszakban nem avatkozott be a „Pravda" hasábjain folyó vitába, a legcsekélyebb mértékben sem gátolta a párttagok bírálati szabadságát. Sőt még azt sem tartotta szükségesnek, hogy visszautasitsa egyes bírálók képtelen vádjait, mert úgy vélte, hogy a párt tagjai eléggé öntudatosak ahhoz, hogy önállóan döntsék el a vitás kérdéseket.

Ez volt — hogy úgy mondjam — a vita első időszaka.

Később, amikor kifogytak a borsos szavakból,

amikor nem hatott többé a szitkozódás sem, és a párt tagjai a kérdés tárgyilagos megvitatását követelték — elkövetkezett a vita második időszaka. Ez az időszak akkor kezdődött, mikor a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság közzétette a pártépítésről szóló határozatát[82]. A Központi Bizottság Politikai Irodája és a Központi Ellenőrző Bizottság Elnöksége, kiindulva a Központi Bizottság októberi plénumának[83] határozatából, amely jóváhagyta a pártonbelüli demokráciára vett irányt, ebben a határozatban megjelölte a belső pártdemokrácia megvalósításának feltételeit. Ezzel a vitában fordulat állott be. Most már nem lehetett általános bírálatra szoritkozni. A Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság által kidolgozott konkrét terv arra kényszerítette az ellenzéket, hogy vagy elfogadja ezt a tervet, vagypedig más, párhuzamos, de éppolyan konkrét tervet terjeszt elő a pártdemokrácia megvalósítására vonatkozólag. És ekkor kiderült, hogy az ellenzék nem tud a Központi Bizottság tervével szembeállítani egy másik tervet, amely kielégíthetné a pártszervezeteket. Kezdődött az ellenzék visszavonulása. Az ellenzék fegyvertárából eltűnt az a követelés, hogy meg kell változtatni a párt fő vonalát, melyet az utóbbi két évben a pártépítés terén követett. Kifakult, elfonnyadt az ellenzéknek az a követelése, hogy helyezzék hatályon kívül a X, XI. és XII. pártkongresszusnak a demokráciát korlátozó határozatait. Háttérbe szorult és enyhült az az ellenzéki követelés is, hogy fenekestől forgassák fel az egész pártapparátust. E követelések helyett az ellenzék most már csak azt javasolta, hogy „ponto-

san formulázzák meg a frakciók kérdését", „válasszák újra mindazokat a pártszerveket, amelyeket korábban kineveztek", „szüntessék meg a kinevezési rendszert" stb. Jellemző, hogy a Krasznaja Presznya és a Zamoszkvorecsje kerület szervezetei az ellenzéknek ezeket a többszörösen mérsékelt javaslatait is elvetették és nagy szótöbbséggel a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság határozatát üdvözölték.

Ez volt — hogy úgy mondjam — a vita második időszaka.

Most a vita harmadik időszakába léptünk. Ennek az időszaknak az a jellemző vonása, hogy az ellenzék tovább hátrál — hogy úgy mondjam —, rendezetlenül visszavonul. Ezúttal még az elkopott és többszörösen mérsékelt ellenzéki követelések is kiestek az ellenzék határozatából. A legutóbbi határozati javaslat (ha nem tévedek, számszerint a harmadik), melyet Preobrazsenszkij a moszkvai szervezet aktív funkcionáriusainak gyűlése (több mint ezer ember) elé terjesztett, így szól:

„Csak a Politikai Iroda határozatainak gyors, egyértelmű és őszinte végrehajtása, különösen a belső pártapparátus választások útján történő megújítása biztosíthatja, hogy pártunk megrázkódtatások és belső harc nélkül térjen át az új irányra, csak így fokozható a párt sorainak igazi egybeforrottsága és egysége."

Nem tekinthető véletlennek az a tény, hogy a gyűlés az ellenzéknek még ezt a teljesen ártalmatlan javaslatát is elvetette. Nem véletlen az sem, hogy a gyűlés nagy szótöbbséggel olyan határozatot fogadott el,

amely „helyesli a Központi Bizottság politikai és szervezeti vonalát".

RAFAILRÓL

Azt hiszem, hogy Rafail a legkövetkezetesebb és legmegrögzöttebb képviselője a mai ellenzéknek, vagy pontosabban, az ellenzék mai blokkjának. Rafail az egyik vitagyűlésen kijelentette, hogy pártunk lényegében katonai szervezetté vált, hogy katonai fegyelem van soraiban, s ennélfogva az egész pártapparátust, mint meg nem felelő és az igazi pártszerűség szellemétől távolálló apparátust, fenekestől fel kell forgatni. Úgy látom, hogy ilyen vagy ehhez hasonló gondolatok kavarognak a mostani ellenzékiek fejében, de különböző meggondolások miatt nem merik azokat kimondani. El kell ismerni, hogy Rafail ebben a tekintetben merészebb volt, mint ellenzéki kollégái.

Ámde Rafailnak egyáltalán nincs igaza. Nem csak formailag, hanem elsősorban a dolog lényegét tekintve nincs igaza. Mert ha pártunk valóban katonai szervezetté vált volna, vagy akárcsak azzá kezdene válni, vajjon nem világos-e, hogy akkor nem volna sem a szó tulajdonképpeni értelmében vett pártunk, sem proletárdiktatúránk, sem forradalmunk.

Mi a hadsereg?

A hadsereg felülről épülő zárt szervezet. A hadsereg lényegéből következik, hogy a hadsereg élén felülről kinevezett vezérkar áll, mely a kényszerítés elve alapján alakítja a hadsereget. De a vezérkar nemcsak alakítja, hanem még el is látja, ruházza a hadsereget stb. Tehát az egész hadsereg

anyagilag teljesen a vezérkartól függ. Egyebek közt ezen alapszik a katonai fegyelem, melynek megszegése esetén a legszigorúbb büntetés sajátos formája a főbelövés. Ezzel magyarázható az is, hogy a vezérkar akkor és oda vezényelheti a hadsereget, amikor és ahová akarja, csak saját stratégiai terveit tartva szem előtt.

Mi a párt?

A párt a proletariátus élcsapata, mely az önkéntesség elve alapján alulról épül fel. A pártnak is megvan a maga vezérkara, csakhogy ezt nem felülről nevezik ki, hanem alulról, az egész párt választja. Nem a vezérkar alakítja a pártot, hanem ellenkezőleg, a párt alakítja a vezérkarát. Maga a párt az önkéntesség elve alapján alakul. A párt vezérkara és az egész párt között nincs meg az az anyagi függőség sem, amelyről fentebb a hadsereggel kapcsolatban beszéltem. A párt vezérkara nem látja el, nem élelmezi és nem ruházza a pártot. Egyebek közt ezzel magyarázható, hogy a párt vezérkara önkényesen nem vezényelheti a pártot oda és akkor, ahová és amikor kedve tartja, hogy a párt vezérkara csak annak az osztálynak gazdasági és politikai érdekei vonalán vezetheti az egész pártot, amelynek a párt maga is része. Ezért olyan sajátos jellegű a pártfegyelem, mely alapjában véve a meggyőzés módszerén épül, nem úgy, mint a katonai fegyelem, mely alapjában véve a kényszerítés módszerén épül. Ezzel magyarázható az a nagy különbség, mely a legszigorúbb pártbüntetés (kizárás a pártból) és a legszigorúbb katonai büntetés (főbelövés) között van.

Elegendő összehasonlítani ezt a két meghatá-

rozást, hogy megértsük Rafail hibájának teljes képtelenségét.

A párt — mondja Rafail — katonai szervezetté vált. De hogyan lehet katonai szervezetté változtatni a pártot, ha anyagilag nem függ vezérkarától, ha az önkéntesség elve alapján alulról épül fel, ha maga alakítja meg vezérkarát? Ha Rafail tétele igaz, akkor mivel magyarázható, hogy a munkások özönlenek a pártba, hogy a párt befolyása a pártonkívüliek tömegeiben növekszik, hogy az egész világ dolgozó rétegeinek körében egyre nagyobb a párt népszerűsége?

Vagy — vagy:

Vagy teljesen passzív és önállótlan a párt, — de akkor mivel magyarázható az, hogy ez a passzív és önállótlan párt magával viszi a világ legforradalmibb proletariátusát és már néhány éve a világ legforradalmibb országát kormányozza?

*Vagy*pedig aktív és öntevékeny a párt, — de akkor nem értjük, hogy ez az aktív és öntevékeny párt miért nem döntötte meg ez alatt az idő alatt a párt katonai rendszerét, ha valóban van ilyen rendszer a pártban?

Vajjon nem világos-e, hogy pártunk, amely három forradalmat hajtott végre, amely szétzúzta Kolcsakot és Gyenyikint s most megrendíti a világimperializmus alapjait — hogy ez a párt egy hétig sem tűrte volna azt a katonai rendszert és parancsuralmi rendet, amelyről olyan könnyedén és könnyelműen beszél Rafail, vajjon nem világos-e, hogy ez a párt Rafail felhívásának bevárása nélkül is egy szempillantás alatt szétzúzta volna ezt a rendszert, és új rendszert teremtett volna?

Ám — szörnyű az álom, de irgalmas az isten. A helyzet az, hogy Rafail, előszőris, összetévesztette a pártot a hadsereggel és a hadsereget a párttal, mert nyilvánvalóan nem ismeri jól sem a pártot, sem a hadsereget. Másodszor pedig, Rafail nyilván maga sem hisz felfedezésében, s a párt parancsuralmi rendjéről elmondott „rémisztő" szavakra azért van szükksége, hogy megindokolja a mai ellenzék fő jelszavait, amelyek szerint *a)* szabadságot kell biztosítani a frakciós csoportosulásoknak és *b)* a legfelsőbb szervezettől a legalsóbbig mindenütt el kell távolítani a párt vezető elemeit.

Rafail nyilván érzi, hogy „rémisztő" szavak nélkül nem lehet becsempészni ezeket a jelszavakat.

Ez a lényeg.

PREOBRAZSENSZKIJ CIKKÉRŐL

Preobrazsenszkij a párt pártépítési fő vonalának helytelenségében látja a pártélet fogyatékosságainak fő okát. Preobrazsenszkij azt állítja, hogy „a párt immár két éve alapjában helytelen vonalat követ pártonbelüli politikájában", hogy „a párt fő vonala, melyet a «nep» időszakában a pártépítésben és a pártonbelüli politikában követett", helytelennek bizonyult.

Mi a párt fő vonala a „nep" időszakában? A párt X. kongresszusa határozatot hozott a munkásdemokráciáról. Helyesen járt-e el a párt, amikor ilyen határozatot hozott? Preobrazsenszkij úgy véli, hogy a párt helyesen járt el. De a párt ugyanezen a X. kongresszuson nagyon komolyan korlátozta a demokráciát, amikor megtiltotta a csoportalakítást. Helyesen

járt-e el a párt, amikor elfogadta ezt a korlátozást? Preobrazsenszkij úgy véli, hogy a párt nem járt el helyesen, mert ez a korlátozás — szerinte — feszélyezi a párt önálló gondolkodását. A párt XI. kongresszusa újból korlátozta a demokráciát, amikor meghatározott párttagsági időt stb. szabott meg. A XII. pártkongresszus csak megerősítette ezeket a korlátozásokat. Helyesen járt-e el a párt, amikor elfogadta ezeket a korlátozásokat, amelyeknek a „nep" viszonyai között biztosítékul kell szolgálniok a kispolgári tendenciák ellen? Preobrazsenszkij úgy véli, hogy a párt helytelenül járt el, mert ezek a korlátozások — szerinte — feszélyezték a pártszervezetek öntevékenységét. A következtetés világos: Preobrazsenszkij azt javasolja, hogy helyezzük hatályon kívül a pártnak a pártépítés terén követett fő vonalát, melyet a X. és XI. pártkongresszus jelölt ki a „nep" viszonyai között.

Ámde a X. és XI. pártkongresszust közvetlenül Lenin elvtárs vezette. A csoportosulások megtiltásáról (az egységről) szóló határozatot a X. kongresszuson Lenin elvtárs terjesztette elő és fogadtatta el. A demokrácia további korlátozásait, a meghatározott párttagsági időt stb., Lenin elvtárs legközvetlenebb közreműködésével fogadta el a XI. kongresszus. Nem gondolja-e Preobrazsenszkij, hogy ő tulajdonképpen azt javasolja, hogy helyezzük hatályon kívül a pártnak a „nep" viszonyai közt megszabott vonalát, amely szervesen összefügg a leninizmussal? Miért nem akarja Preobrazsenszkij megérteni, hogy amikor a pártépítésnek a „nep" viszonyai között szükséges fő vonalát hatályon kívül akarja helyeztetni, ezzel

lényegileg annak a hírhedt „névtelen platformnak”[84] egyes javaslatait ismétli, mely a leninizmus revízióját sürgette?

Csak fel kell vetni ezeket a kérdéseket és azonnal érthető lesz, hogy a párt nem haladhat Preobrazsenszkij nyomdokain.

Mit is javasol Preobrazsenszkij? Sem többet, sem kevesebbet, mint azt, hogy állítsuk vissza „az 1917—1918-as típusú” pártéletet. Mi volt a kérdéses szempontból az 1917—1918-as pártélet jellegzetessége? Az, hogy akkor csoportosulások és frakciók voltak pártunkban, hogy akkor dúlt a csoportosulások nyilt harca, hogy a párt akkor válságos időt élt át, hogy a párt élete forgott kockán. Preobrazsenszkij azt követeli, hogy ezt a rendet, melynek a X. kongresszuson véget vetettünk, legalább „részben” állítsuk vissza. Ráléphet-e pártunk erre az útra? Nem, nem léphet rá. Nem léphet rá, először azért, mert 1917—1918-ban nem volt „nep” és így a pártélet 1917—1918-as elveinek visszaállítása nem felel meg és nem is felelhet meg a párt szükségleteinek 1923-ban, amikor van „nep”. Nem léphetünk rá, másodszor azért, mert a frakcióharc letűnt rendjének visszaállítása elkerülhetetlenül a párt egységének aláaknázására vezetne, különösen most, amikor nincs jelen közöttünk Lenin elvtárs.

Preobrazsenszkij kívánatosnak és eszményinek igyekszik feltüntetni az 1917—1918-as pártéletet. Mi azonban tudjuk, hogy az akkori pártéletnek nagyon sok árnyoldala volt, amelyek mélységesen megrázkódtatták a pártot. Azt hiszem, a bolsevikok egymás elleni harca a pártban sohasem volt olyan

elkeseredett, mint akkor, a breszti béke időszakában. Tudjuk például, hogy a „baloldali" kommunisták, akiknek akkor külön frakciójuk volt, elvakultságukban odáig mentek, hogy komolyan beszéltek az akkori Népbiztosok Tanácsának leváltásáról, és új emberekből, a „baloldali" kommunisták frakciójához tartozó emberekből új Népbiztosi Tanácsot akartak alakítani. A mai ellenzék egy része — Preobrazsenszkij, Pjatakov, Sztukov stb. — akkor a „baloldali" kommunisták frakciójához tartozott.

Vajjon ezt a régi „eszményi" rendet kívánja Preobrazsenszkij „visszaállítani" pártunkban?

Világos, hogy a párt semmiesetre sem egyezik bele e régi rend „visszaállításába".

SZAPRONOV CIKKÉRŐL

Szapronov abban látja a pártélet fogyatékosságainak fő okát, hogy a párt apparátusaiban „vaskalapos pártfunkcionáriusok", „tanítónénik" vannak, akik „iskolás módszerrel" „nevelik a párttagokat" és ilymódon gátolják a párttagok valóságos nevelését a harc folyamán. Szapronov tehát pártapparátusunk funkcionáriusait „tanítónéniknek" nevezi és eszeágában sincs megkérdezni: honnan jöttek ezek az emberek és hogyan történhetett az, hogy pártunk munkájában döntő súlyra tettek szert a „vaskalapos pártfunkcionáriusok"? Szapronov, amikor ezt az enyhén szólva kockázatos és demagóg tételt hangoztatja, elfelejtette, hogy a marxista nem érheti be puszta kinyilatkoztatásokkal, hogy a marxistának elsősorban az a kötelessége, hogy megértse a jelenséget, ha az valóban létezik, és megmagyarázza azt, mert

csak így lehet majd a dolgokon valóban segíteni. Szapronovot azonban nyilván nem érdekli a marxizmus. Neki az fontos, hogy mindenáron szidja a pártapparátust — a többi majd csak lesz valahogyan. A „vaskalapos pártfunkcionáriusok" rosszakaratúak — Szapronov véleménye szerint ez az oka pártéletünk fogyatékosságainak. El kell ismerni — nagyszerű magyarázat.

Csupán az nem érthető —

1) hogyan tarthatták meg kezükben ezek a „tanítónénik" és „vaskalapos pártfunkcionáriusok" a világ legforradalmibb proletariátusának vezetését?

2) hogyan tarthatták meg kezükben a „tanítónénik" nevelésére bízott „pártbeli iskolás gyerekek" a világ legforradalmibb országának vezetését?

Mindenesetre világos, hogy „vaskalapos pártfunkcionáriusokról" fecsegni könnyebb, mint megérteni és megbecsülni pártapparátusunk óriási érdemeit.

Hogyan akarja Szapronov pártéletünk fogyatékosságait gyógyítani? Gyógyszere éppen olyan egyszerű, mint diagnózisa. „Felül kell vizsgálni tisztikarunkat", el kell távolítani mostani funkcionáriusainkat — ez Szapronov gyógyszere. Ebben látja a belső pártdemokrácia megvalósításának legfőbb biztosítékát. Korántsem akarom tagadni, hogy pártéletünk javítása szempontjából fontosak a demokratikus módon szervezett új választások. De aki ebben látja a legfőbb biztosítékot — az nem érti sem a párt belső életét, sem annak fogyatékosságait. Az ellenzék soraiban ott látjuk Belobodorodovot, akinek „demokratizmusára" még ma is jól emlékeznek a rosztovi munká-

sok; ott látjuk Rozengolcot, akinek „demokratizmusát" nem köszönték meg folyamhajózási munkásaink és vasutasaink; ott látjuk Pjatakovot, akinek „demokratizmusa" miatt az egész Donyec-medence jajveszékelt, sőt üvöltött; ott látjuk Alszkijt, akinek „demokratizmusát" mindenki jól ismeri; ott látjuk Biket, akinek „demokratizmusát" máig is nyögi egész Horezm. Azt hiszi Szapronov, hogy ha mai „vaskalapos pártfunkcionáriusainkat" az előbb nevezett „tisztelt elvtársakkal" váltanák fel, akkor ez pártunkban a demokrácia diadala volna? Engedjék meg, hogy kissé kételkedjem ebben.

Nyilvánvalóan kétféle demokratizmus van: az öntevékenység és a pártvezetésben való aktív részvétel felé törekvő párttömegek demokratizmusa, és az elégedetlen pártmágnások demokratizmusa, akik egyeseknek másokkal való felváltásában látják a demokratizmus lényegét. A párt az előbbi demokratizmus mellett száll síkra és azt vaskézzel meg is valósítja. De félrelöki az elégedetlen pártmágnások „demokratizmusát", amelynek semmi köze sincs a pártonbelüli igazi munkásdemokráciához.

Hogy a pártonbelüli demokráciát biztosítsuk, mindenekelőtt le kell küzdenünk a háborús időszak maradványait és szokásait, melyek még ott kísértenek egyes funkcionáriusaink agyában, amikor a pártot nem öntevékeny szervezetnek, hanem intézmények rendszerének fogják fel. De ezeket a maradványokat nem lehet máról-holnapra leküzdeni.

Hogy a pártonbelüli demokráciát biztosítsuk, másodszor, le kell küzdenünk körülbelül egymillió tisztviselőt foglalkoztató bürokratikus államgépeze-

tünk nyomását a pártapparátusra, amely legfeljebb 20—30 000 funkcionáriusból áll. De ennek az óriási gépezetnek a nyomását máról-holnapra leküzdeni és ezen a gépezeten máról-holnapra úrrá lenni — lehetetlen.

Hogy a pártonbelüli demokráciát biztosítsuk, harmadszor, emelnünk kell számos elmaradt sejt kultúrszínvonalát és helyesen kell elosztanunk az aktív funkcionáriusokat a Szövetség egész területén, amit megintcsak nem lehet máról-holnapra elérni.

Amint látják, nem olyan egyszerű a teljes demokráciát biztosítani, mint Szapronov képzeli, ha persze demokratizmuson nem Szapronov üres, formális demokratizmusát, hanem valódi, munkás, hamisítatlan demokratizmust értünk.

Nyilvánvaló, hogy az egész pártnak, valamennyi szervezetének, a legalsóbbtól a legfelsőbbig, meg kell feszítenie akaraterejét, hogy biztosítsuk és megvalósítsuk az igazi pártdemokráciát.

TROCKIJ LEVELÉRŐL

A Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság egyhangúlag hozta a pártdemokráciáról szóló, december 7-én közzétett határozatát. Trockij is a határozatra szavazott. Ezért feltehető volt, hogy a Központi Bizottság tagjai, tehát Trockij is, egységesen fogják felhívni a párt tagjait, hogy támogassák egyértelműen a Központi Bizottságot és határozatát. Ezt a feltevést azonban a tények megcáfolták. Trockij a napokban levelet intézett a pártértekezletekhez, amelyet csakis úgy lehet értelmezni, hogy amikor a párttagok egységesen akarják támogatni a Köz-

ponti Bizottságot és álláspontját, Trockij megkísérli, hogy a párttagoknak ezt az egységre törekvő akaratát gyengítse.

Ítéljenek önök maguk.

Trockij a pártapparátus bürokratizmusáról és a régi gárda, vagyis a leninisták, a fő pártmag elfajulásának veszélyéről szólva, a következőket írja:

„Nem egyszer fordult elő a történelemben, hogy a «régi gárda» elfajult. Nézzük a legfrissebb és legkirívóbb történelmi példát — a II. Internacionále vezéreit és pártjait. Tudjuk, hogy Wilhelm Liebknecht, Bebel, Singer, Viktor Adler, Kautsky, Bernstein, Lafargue, Guesde és mások Marx és Engels legközelebbi és közvetlen tanítványai voltak. De tudjuk azt is, hogy ezek a vezérek — egyesek részben, mások teljesen — elfajultak, opportunistákká lettek" ... „Meg kell mondanunk — éppen nekünk «öregeknek» kell megmondanunk —, hogy a mi nemzedékünk, amely természetszerűen vezető szerepet játszik a pártban, önmagában nem nyujt semmiféle biztosítékot a proletár és forradalmi szellem fokozatos és észrevétlen gyengülése ellen, ha megengedjük, hogy a párt tűrje azoknak az apparátusi-bürokratikus politikai módszereknek fokozott alkalmazását és meggyökerezését, melyek az ifjú nemzedéket a nevelés passzív tárgyává teszik és elkerülhetetlenül éket vernek az apparátus és a tömeg, az öregek és az ifjak közé" ... „Az ifjúság a párt legbiztosabb barométere, az ifjúság a legélesebben reagál a pártbürokratizmusra" ... „Az ifjúságnak ki kell harcolnia a forradalmi formulákat..."

Elsőszöris el kell oszlatnom egy esetleges félreértést. Trockij, mint leveléből látható, a bolsevikok régi gárdájához számítja magát, tehát kész magára vállalni azokat az esetleges vádakat, melyekkel a régi gárdát illethetik, ha az valóban az elfajulás

útjára lép. El kell ismerni, hogy ez az önfeláldozási készség kétségtelenül a nagylelkűség jele. De Trockijt meg kell védelmeznem Trockijjal szemben, mert ő, érthető okokból, nem vállalhat és nem is köteles felelősséget vállalni a régi bolsevik gárda vezető kádereinek esetleges elfajulásáért. Az áldozat természetesen szép dolog, de szükségük van-e a régi bolsevikoknak erre az áldozatra? Azt hiszem, hogy nincs szükségük rá.

Másodszor, érthetetlen, hogyan lehet egy napon említeni olyan opportunistákat és mensevikeket, mint Bernstein, Adler, Kautsky, Guesde stb. és a bolsevikok régi gárdáját, amely kezdettől fogva állandóan harcolt és, remélem, a jövőben is becsülettel fog harcolni az opportunizmus ellen, a mensevikek ellen, a II. Internacionále ellen. Mi az oka ennek a fonákságnak, ennek az összekeverésnek, kinek van erre szüksége, amikor a párt érdekeiről van szó, nempedig valamilyen más meggondolásokról, amelyek korántsem a régi gárda védelmét célozzák? Mi értelme van a régi bolsevikok opportunizmusára tett célzásoknak, mikor a régi bolsevikok az opportunizmus elleni harcban nőttek fel?

Harmadszor, én semmiesetre sem gondolom azt, hogy a régi bolsevikok teljesen be vannak biztosítva az elfajulás veszélye ellen, ezt éppoly kevéssé állíthatom, mint azt, hogy teljesen be vagyunk biztosítva, mondjuk, a földrengés ellen. Az ilyen veszélyt, mint *lehetőséget*, el lehet ismerni és el is kell ismerni. De azt jelenti-e ez, hogy ez a veszély *reális*, hogy máris van ilyen veszély? Úgy gondolom, hogy nem azt jelenti. Maga Trockij sem bizonyította egyetlen adattal sem,

hogy az elfajulás veszélye reális veszély. Pedig vannak pártunkban olyan elemek, akik valóban felidézhetik az elfajulás veszélyét pártunk egyes soraiban. A mensevikek egy részére gondolok, akik *kénytelen-kelletlen* léptek be pártunkba és akik még nem szabadultak meg régi opportunista szokásaiktól. Lenin elvtárs a párttisztítás idején a következőket írta ezekről a mensevikekről és erről a veszélyről:

„Minden opportunista jellegzetes tulajdonsága az alkalmazkodó képesség ... és a mensevikek, mint opportunisták — mondhatni — «elvből» alkalmazkodnak a munkások között uralkodó áramlathoz, ők is, mint a nyúl, amely télen fehér lesz, színt változtatnak, hogy ne vehessék észre őket. Ismerni kell a mensevikeknek ezt a sajátosságát és számolni kell vele. De számolni vele — ez azt jelenti, hogy a pártot meg kell tisztítani azoknak a mensevikeknek körülbelül 99 százalékától, akik 1918 után csatlakoztak az Oroszországi Kommunista Párthoz, vagyis akkor, amikor a bolsevikok győzelme már valószínűvé, majd kétségtelenné kezdett válni" (XXVII. köt. 13. old. [84a]).

Hogyan történhetett az, hogy Trockij szem elől tévesztette ezt a veszélyt, az ilyen reálisan létező veszélyeket, s ugyanakkor az esetleges veszélyt, a régi bolsevik gárda elfajulásának veszélyét hangsúlyozta? Hogyan lehet szemet húnyni a reális veszély előtt és ugyanakkor előtérbe állítani egy — mondhatni — nem reális, egy esetleges veszélyt, ha a párt érdekeit akarjuk védeni, nempedig a Központi Bizottság többségének, a régi bolsevik gárda vezető magvának tekintélyét akarjuk aláásni? Hát nem világos, hogy az ilyen „eljárás" csak az ellenzék malmára hajtja a vizet?

Negyedszer, mióta lehet — ahogy Trockij teszi — egymással *szembeállítani* az „öregeket", akik elfajulhatnak, és az „ifjúságot", mely a párt „legbiztosabb barométere", mióta lehet *szembeállítani* a „régi gárdát", amely elbürokratásodhatik és az „ifjú gárdát", amelynek „ki kell harcolnia a forradalmi formulákat"? Honnan ered ez a szembeállítás, miért volt erre szükség? Vajjon az ifjúság és a régi gárda nem egységfrontban harcolt-e mindig a külső és a belső ellenség ellen? Vajjon nem az „öregek" és az „ifjak" egységében van forradalmunk legfőbb ereje? Honnan ered ez a kísérlet, mely arra irányul, hogy a régi gárdát lejárassák és az ifjúságnak demagóg módon hízelegjenek azért, hogy ilymódon éket verjenek és egyre mélyebbre verjék az éket pártunk e két fő osztaga közé? Kinek van minderre szüksége, ha a párt érdekeit, a párt egységét, a párt egybeforrottságát tartjuk szem előtt, és nem az a szándékunk, hogy az ellenzék örömére megpróbáljuk megingatni pártunk egységét?

Hát így védelmezik a Központi Bizottságot és a pártdemokráciáról szóló határozatát, méghozzá olyan határozatát, amelyet egyhangúlag fogadtunk el?

Trockij egyébként nyilvánvalóan nem is tűzte maga elé ezt a feladatot, amikor levéllel fordult a pártértekezlethez. Nyilván más célja volt, mégpedig az, hogy a Központi Bizottság határozatának védelmét színlelve diplomatikusan támogassa az ellenzéket abban a harcban, melyet az ellenzék a párt Központi Bizottsága ellen folytat.

Tulajdonképpen ezzel magyarázható Trockij levelének kétlaki jellege.

Trockij blokkban van a demokratikus centralistákkal és a „baloldali" kommunisták egy részével — ez Trockij fellépésének politikai értelme.

„Pravda" 285. sz.
1923 december 15.
Aláírás: I. Sztálin.

EGY SZÜKSÉGES MEGJEGYZÉS

(Rafailról)

A „Pravdá"-ban (285. sz.) megjelent „A vitáról, Rafailról stb." cikkemben azt írtam, hogy Rafailnak a presznyai gyűlésen tett kijelentése szerint „pártunk lényegében katonai szervezetté vált, hogy katonai fegyelem van soraiban, s ennélfogva az egész pártapparátust, mint meg nem felelő ... apparátust, fenekestől fel kell forgatni". Rafail ezzel kapcsolatban a „Pravdá"-ban megjelent cikkében kijelenti, hogy helytelenül tolmácsoltam nézeteit, a „vita hevében leegyszerűsítettem" azokat stb. Rafail azt írja, hogy csak analógiát (hasonlatosságot) állapított meg a párt és a hadsereg között, hogy az analógia nem azonosság. „A párt vezetésének rendszere hasonlít a hadsereg vezetésének rendszeréhez: ez nem azt jelenti — mondja —, hogy egyik a másiknak pontos másolata, hanem csak azt, hogy a kettő között párhuzamot vontam."

Igaza van-e Rafailnak?

Nincs igaza. Nézzük, miért.

Először. Rafail a presznyai gyűlésen elhangzott beszédében a pártot nem egyszerűen összehasonlította a hadsereggel, mint most állítja, hanem a dolog

lényegét tekintve, azonosította a hadsereggel, mondván, hogy a párt a hadsereg mintájára épül. Előttem van Rafail beszédének gyorsírással írt szövege, melyet ő maga is átnézett. Ebben azt olvassuk: „Egész pártunk az alapszervezetektől a legfelsőbb szervekig a hadsereg mintájára épült." Aligha lehet tagadni, hogy itt nem egyszerű összehasonlítással, hanem a párt és a hadsereg építésének egyenlősítésével, azonosításával van dolgunk.

Lehet-e állítani, hogy pártunk a hadsereg mintájára épült? Világos, hogy nem lehet: mert a párt alulról épül fel, az önkéntesség elve alapján, és anyagilag független vezérkarától, melyet a párt választ; a hadsereg viszont, mint tudjuk, felülről épül a kényszerítés elve alapján és anyagilag teljesen vezérkarától függ, amelyet nem választanak, hanem felülről neveznek ki. És így tovább, és így tovább.

Másodszor. Rafail nem azt teszi, hogy egyszerűen összehasonlítja a párt vezetésének rendszerét a hadsereg vezetésének rendszerével, hanem egyenlőségi jelet tesz a kettő közé, minden „szószaporítás" nélkül azonosítja őket. Rafail ezt írja cikkében: „Megállapítjuk, hogy a párt vezetésének rendszere *azonos* a hadsereg vezetésének rendszerével, mégpedig nem valamiféle mellékes meggondolásokból, hanem a párt állapotának objektív elemzéséből kifolyólag." Rafail itt letagadhatatlanul nem arra szorítkozik, hogy párhuzamot vonjon a párt vezetése és a hadsereg vezetése között, mert „egyszerűen", „szószaporítás nélkül" azonosítja őket.

Azonosítható-e a vezetésnek ez a két rendszere? Nem, nem azonosítható, mert a hadsereg vezetésé-

nek rendszere, mint rendszer, nem fér össze sem a párt lényegével, sem azokkal a módszerekkel, melyekkel a párt a tagjait és a pártonkívüli tömeget befolyásolja.

Harmadszor. Rafail azt bizonygatja cikkében, hogy a párt egészének és a párt egyes tagjainak sorsa végeredményben a Központi Bizottság káderosztályától függ, hogy a „párttagokat mozgósítottaknak tekintik, a káderosztály állít *mindenkit* munkába, *senkinek* sincs joga arra, hogy a legkisebb mértékben is rendelkezzék önmagával, s a káderosztálytól vagy a «vezérkartól» függ az ellátás mértékének, vagyis a fizetésnek, a munka nemének stb. megállapítása". Igaz-e mindez? Persze, hogy nem igaz! Békeidőben évente alig nyolc-tízezer ember megy keresztül a Központi Bizottság káderosztályán. A Központi Bizottságnak az OKP XII. kongresszusán előterjesztett jelentéséből[85] tudjuk, hogy 1922-ben 10 700 ember ment keresztül a Központi Bizottság káderosztályán (vagyis félannyi, mint 1921-ben). Ha ebből a számból levonjuk azt az 1 500 embert, akiket a helyi szervezetek iskolákba küldtek, és a szabadságolt betegeket (több mint 400 embert), valamivel több mint 8 000 marad. Ezek közül a Központi Bizottság egy év alatt 5 167 felelős funkcionáriust osztott be (vagyis kevesebbet, mint a káderosztályon keresztülment párttagok felét). Márpedig a pártnak akkor nem ötezer és nem tízezer, hanem körülbelül 500 000 tagja volt, akiknek zömével a Központi Bizottság káderosztálya nem foglalkozott és nem is foglalkozhatott. Rafail nyilvánvalóan elfelejtette, hogy a Központi Bizottság békeidőben általában csak a felelős funk-

cionáriusokat osztja be munkára, hogy a Központi Bizottság káderosztálya nem állapíthatja meg, és nem is kell hogy megállapítsa a ma már több mint 400 000 tagot számláló párt valamennyi tagjának „fizetését". Miért volt hát szüksége Rafailnak erre a nevetséges túlzásra? Nyilvánvalóan azért, hogy „tényeken" mutassa ki a párt vezetési rendszerének és a hadsereg vezetési rendszerének „azonosságát".

Ezek a tények.

Ezért gondoltam és gondolom továbbra is, hogy Rafail „nem ismeri jól sem a pártot, sem a hadsereget".

Ami Rafailnak a X. kongresszus határozataiból vett idézeteit illeti, azoknak semmi közük sincs a jelen kérdéshez, mert azok az idézetek csak a háborús időszaknak pártunkban megmaradt csökevényeire, s nem „a párt vezetési rendszerének és a hadsereg vezetési rendszerének" úgynevezett „azonosságára" vonatkoznak.

Igaza van Rafailnak, hogy a hibákat ki kell javítani, hogy nem szabad csökönyösen ragaszkodni a hibákhoz. Éppen ezért még mindig remélem, hogy Rafail végülis kijavítja az általa elkövetett hibákat.

„Pravda" 294. sz.
1923 december 28.
Aláírás: I. Sztálin.

ÜDVÖZLET A „KOMMUNYISZT”[86] CÍMŰ LAPNAK

Szívből üdvözlöm a „Kommunyiszt”-ot ezredik számának megjelenése alkalmából. Kívánom, hogy legyen megbízható világítótorony, amely Kelet dolgozó tömegei előtt bevilágítja a kommunizmus teljes diadala felé vezető utat.

Sztálin
Az OKP Központi Bizottságának
titkára

„Bakinszkij Rabocsij”
(„Bakui Munkás”) 294. (1022.) sz.
1923 december 30.

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet

NYILATKOZAT A SZOVJET SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGÉNEK MEGALAKÍTÁSÁRÓL

A szovjet köztársaságok megalakulása óta a világ államai két táborra szakadtak: a kapitalizmus táborára és a szocializmus táborára.

Ott, a kapitalizmus táborában — nemzeti ellenségeskedés és egyenlőtlenség, gyarmati rabság és sovinizmus, nemzeti elnyomás és pogromok, imperialista kegyetlenkedések és háborúk.

Itt, a szocializmus táborában — kölcsönös bizalom és béke, nemzeti szabadság és egyenlőség, a népek békés együttélése és testvéri együttműködése.

A kapitalista világ évtizedeken át olymódon próbálta megoldani a nemzetiségi kérdést, hogy a népek szabad fejlődését össze akarta egyeztetni az ember ember által való kizsákmányolásának rendszerével. Ezek a kísérletek nem vezettek eredményre. Ellenkezőleg, a nemzeti ellentétek csomója egyre jobban összekuszálódik, s magát a kapitalizmus létét fenyegeti. A burzsoázia képtelen volt a népek együttműködését megszervezni.

Csak a Szovjetek táborában, csak a lakosság többségét maga körül tömörítő proletariátus diktatúrájának viszonyai között volt lehetséges gyökerestől kiirtani a nemzeti elnyomást, megteremteni a kölcsönös bizalom légkörét és lerakni a népek testvéri együttműködésének alapját.

Csakis ezeknek a körülményeknek köszönhető, hogy a szovjet köztársaságoknak sikerült visszaverniök az egész világ

imperialistáinak, a belső és külső imperialistáknak támadásait.

Csakis ezeknek a körülményeknek köszönhető, hogy a szovjet köztársaságoknak sikerült a polgárháborút eredményesen felszámolniok, létüket biztosítaniok és hozzáfogniok a békés gazdasági építéshez.

De a háborús évek nem múltak el nyomtalanul. Elpusztított mezők, néma gyárak, elpusztított termelőerők és kimerült gazdasági segélyforrások — ezt hagyta örökbe a háború és ennek következtében az egyes köztársaságoknak a gazdasági építésre irányuló külön erőfeszítései elégtelenek. A népgazdaság helyreállítása a köztársaságok különkülön léte mellett lehetetlennek bizonyult.

Másrészt a nemzetközi helyzet bizonytalansága és újabb támadások veszélye a kapitalista környezet viszonyai között elkerülhetetlenné teszi a szovjet köztársaságok egységfrontjának megteremtését.

Végül, az osztálytermészeténél fogva nemzetközi Szovjethatalomnak már a felépítése is arra készteti a szovjet köztársaságok dolgozó tömegeit, hogy egy szocialista családban egyesüljenek.

Ezek a körülmények parancsolóan követelik, hogy a szovjet köztársaságok egy szövetséges államban egyesüljenek, amely biztosítani tudja a külső biztonságot, a belső gazdasági fellendülést és a népek szabad nemzeti fejlődését egyaránt.

A szovjet köztársaságok népei nemrégen tartották szovjetkongresszusaikat és egyhangúlag elhatározták, hogy megalakítják a „Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét”. A szovjet köztársaságok népeinek akarata megbízható záloga annak, hogy ez a Szövetség egyenjogú népek önkéntes egyesülése; hogy minden köztársaságnak biztosított joga van a Szövetségből való szabad kilépésre; hogy a Szövetségbe való belépés nyitva áll minden már létező és a jövőben létrejövő szocialista szovjet köztársaság előtt; hogy az új szövetséges állam méltó betetőzése lesz a népek békés együttélésének és testvéri együttműködésének, melynek alapjait 1917 októberében rakták le; hogy az új szövetséges állam erős bástya lesz a világkapitalizmussal szemben és újabb döntő lépést fog jelenteni azon az úton, mely az egész világ dolgozóinak egy Szocialista Szovjet Világköztársaságban való egyesüléséhez vezet.

Midőn mindezt az egész világ színe előtt kijelentjük, és ünnepélyesen kihirdetjük, hogy a Szovjethatalom alapelvei, melyek a bennünket meghatalmazó szocialista szovjet köztársaságok alkotmányaiban jutottak kifejezésre, megingathatatlanok — mi, e köztársaságok küldöttei, meghatalmazásunk alapján elhatározzuk, hogy aláírjuk a „Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének” megalakításáról szóló szerződést.

2. sz. melléklet

SZERZŐDÉS A SZOVJET SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGÉNEK MEGALAKÍTÁSÁRÓL

Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság (OSzFSzK), az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság (USzSzK), a Belorussz Szocialista Szovjet Köztársaság (BSzSzK) és a Kaukázusontúli Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság (KSzFSzK — Grúzia, Azerbajdzsán és Örményország) ezennel szövetségi szerződést kötnek, amelynek értelmében egy szövetséges államban — a „Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségé"-ben — egyesülnek a következő alapokon.

1. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének, illetve az őt képviselő legfelsőbb szerveknek hatáskörébe tartozik:

a) a Szövetség képviselete a nemzetközi érintkezés terén;

b) a Szövetség külső határainak megváltoztatása;

c) új köztársaságoknak a Szövetségbe való felvételéről szóló szerződések megkötése;

d) a hadüzenet és a békekötés;

e) külföldi államkölcsönök felvétele;

f) nemzetközi szerződések becikkelyezése;

g) a bel- és külkereskedelem rendszerének megállapítása;

h) a Szövetség egész népgazdaságára vonatkozó alapelvek és általános terv megállapitása, úgyszintén koncessziós szerződések megkötése;

i) a közlekedésügy, valamint a posta- és távíróügy szabályozása;

j) az összszövetségi fegyveres erők szervezeti alapelveinek megállapítása;

k) a Szövetség egységes állami költségvetésének jóváhagyása, az érme-, pénz- és hitelrendszer, úgyszintén az összszövetségi, köztársasági és helyi adórendszer megállapítása;

l) a Szövetség egész területén a földbirtokrendezésre, a földhasználatra, úgyszintén a föld méhében rejlő kincsek, az erdők és vizek használatára vonatkozó alapelvek megállapítása;

m) a településsel kapcsolatos összszövetségi törvényhozás;

n) a bírósági szervezet és bírósági eljárás alapelveinek megállapítása, úgyszintén a szövetségi polgári és büntető törvényhozás;

o) a munkaügyi alaptörvények megállapítása;

p) a közoktatás általános elveinek megállapítása;

r) az általános közegészségügyi rendszabályok megállapítása;

s) a mérték- és súlyrendszer megállapítása;

t) az összszövetségi statisztika megszervezése;

u) az alapvető törvényhozás a szövetségi állampolgárság területén a külföldiek jogairól;

v) az általános kegyelmezési jog;

z) a szövetségi köztársaságok Szovjetkongresszusai, Központi Végrehajtó Bizottságai és Népbiztosi Tanácsai által hozott határozatok hatályon kívül helyezése, ha ezek a határozatok sértik a szövetségi szerződést.

2. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének legfelsőbb hatalmi szerve a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Szovjetkongresszusa, a kongresszusok közötti időközben pedig — a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Központi Végrehajtó Bizottsága.

3. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Szovjetkongresszusa a városi Szovjetek és a kormányzósági szovjetkongresszusok képviselőiből áll. A városi Szovjetek minden 25 000 választó után egy képviselőt, a kormányzósági Szovjetkongresszusok minden 125 000 lakos után egy képviselőt küldenek.

4. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének

Szovjetkongresszusára a kormányzósági Szovjetkongresszusokon választják a küldötteket.

5. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének rendes Szovjetkongresszusait a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Központi Végrehajtó Bizottsága évente egyszer hívja egybe; a rendkívüli kongresszusokat a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Központi Végrehajtó Bizottsága saját határozata alapján, vagypedig legalább két szövetségi köztársaság kívánságára hívja egybe.

6. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Szovjetkongresszusa a szövetségi köztársaságok képviselőiből az egyes köztársaságok lakosságának számarányában összesen 371 tagból álló Központi Végrehajtó Bizottságot választ.

7. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Központi Végrehajtó Bizottságának rendes ülésszakait évenként háromszor hívják egybe. A rendkívüli ülésszakokat a szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének határozata alapján, vagy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Népbiztosi Tanácsának, illetve valamelyik szövetségi köztársaság Központi Végrehajtó Bizottságának kívánságára hívják egybe.

8. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Szovjetkongresszusait és Központi Végrehajtó Bizottságának ülésszakait a szövetségi köztársaságok fővárosaiban hívják egybe olyan sorrendben, amint azt a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Központi Végrehajtó Bizottságának Elnöksége megállapítja.

9. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Központi Végrehajtó Bizottsága Elnökséget választ, mely a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságának ülésszakai között a Szövetség legfelső hatalmi szerve.

10. A Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságának Elnöksége 19 tagból áll, akik közül a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottsága a szövetségi köztársaságok számának megfelelően megválasztja a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságának négy elnökét.

11. A Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságának végrehajtó szerve a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Népbiztosi Tanácsa, melyet a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottsága választ a Központi Végrehajtó

Bizottság felhatalmazásának időtartamára a következő összetételben:

a Szövetség Népbiztosi Tanácsának Elnöke,
az Elnökhelyettesek,
a Külügyi Népbiztos,
a Hadügyi és Haditengerészeti Népbiztos,
a Külkereskedelmi Népbiztos,
a Közlekedésügyi Népbiztos,
a Posta- és Távíróügyi Népbiztos,
a Munkás-Paraszt Inspekció Népbiztosa,
a Legfőbb Népgazdasági Tanács Elnöke,
a Munkaügyi Népbiztos,
a Közellátási Népbiztos,
a Pénzügyi Népbiztos.

12. Abból a célból, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének területén megszilárduljon a forradalmi törvényesség és hogy a szövetségi köztársaságok az ellenforradalom elleni harcra egyesítsék erőkifejtésüket, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Központi Végrehajtó Bizottsága mellett Legfelsőbb Bíróság létesül, mely a legfelsőbb bírósági ellenőrzés funkcióit gyakorolja, a Szövetség Népbiztosi Tanácsa mellett pedig megalakul az Egyesített Állami Politikai Igazgatóság, melynek elnöke — tanácskozói joggal — tagja a Szövetség Népbiztosi Tanácsának.

13. A Szövetség Népbiztosi Tanácsának rendeletei és határozatai kötelezők minden szövetségi köztársaságra és a Szövetség egész területén közvetlenül végrehajtandók.

14. A Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságának és Népbiztosi Tanácsának rendeleteit és határozatait a szövetségi köztársaságokban általánosan használt nyelveken (orosz, ukrán, belorussz, grúz, örmény, türk nyelven) kell kinyomatni.

15. A szövetségi köztársaságok Központi Végrehajtó Bizottságai a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságának Elnökségénél megfellebbezhetik a Szövetség Népbiztosi Tanácsának rendeleteit és határozatait, de a fellebbezésnek nincs halasztó hatálya.

16. A Szövetség Népbiztosi Tanácsának határozatait és rendelkezéseit csak a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottsága, illetve annak Elnöksége helyezheti hatályon kívül; a Szövetség egyes népbiztosainak rendelkezéseit pedig a Szövet-

ség Központi Végrehajtó Bizottsága, ennek Elnöksége, illetve a Szövetség Népbiztosainak Tanácsa helyezheti hatályon kívül.

17. A Szövetség népbiztosainak rendelkezéseit a szövetségi Köztársaságok Központi Végrehajtó Bizottságai, illetve azok Elnökségei csak rendkívüli esetekben függeszthetik fel, amikor e rendelkezések nyilvánvalóan ellentétben állnak a Szövetség Népbiztosi Tanácsának vagy Központi Végrehajtó Bizottságának rendeleteivel. A rendelkezés felfüggesztéséről a szövetségi köztársaságok Központi Végrehajtó Bizottsága, illetve annak Elnöksége haladéktalanul értesíti a Szövetség Népbiztosi Tanácsát és a Szövetség megfelelő népbiztosát.

18. A Szövetségi Köztársaságok Népbiztosi Tanácsának tagjai a következők:

a Népbiztosok Tanácsának Elnöke,
az Elnökhelyettesek,
a Legfőbb Népgazdasági Tanács Elnöke,
a Földművelésügyi Népbiztos,
a Közellátási Népbiztos,
a Pénzügyi Népbiztos,
a Munkaügyi Népbiztos,
a Belügyi Népbiztos,
az Igazságügyi Népbiztos,
a Munkás-Paraszt Inspekció Népbiztosa,
a Közoktatásügyi Népbiztos,
a Közegészségügyi Népbiztos,
a Társadalmi Biztosítás Népbiztosa,
a Nemzetiségügyi Népbiztos,

úgyszintén — tanácskozó joggal — a Szövetség következő népbiztosságainak meghatalmazottai: a külügyi, a hadügyi és haditengerészetügyi, a külkereskedelmi, a közlekedésügyi, és a posta- és távíróügyi népbiztosságok meghatalmazottai.

19. A szövetségi köztársaságok Legfőbb Népgazdasági Tanácsa, Közellátási, Pénzügyi, Munkaügyi Népbiztossága és Munkás-Paraszt Inspekciója, amelyek közvetlenül a szövetségi köztársaságok Központi Végrehajtó Bizottságainak és Népbiztosi Tanácsainak vannak alárendelve, tevékenységükben a Szövetség megfelelő népbiztosainak rendelkezései szerint járnak el.

20. A Szövetséghez tartozó köztársaságoknak saját költségvetésük van, mely a Szövetség Központi Végrehajtó

Bizottsága által jóváhagyandó általános szövetségi költségvetés alkotórésze. A köztársaságok költségvetési bevételeit és kiadásait a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottsága állapítja meg. A bevételek jegyzékét és a bevételekből a szövetségi köztársaságok költségvetésének javára fordítandó rész mértékét a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottsága állapítja meg.

21. A szövetségi köztársaságok polgárai számára egységes szövetségi állampolgárságot állapítanak meg.

22. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének van zászlaja, címere és állampecsétje.

23. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének fővárosa Moszkva.

24. A szövetségi köztársaságok a jelen szerződésnek megfelelően módosítják alkotmányukat.

25. A szövetségi szerződés jóváhagyása, megváltoztatása és kiegészítése kizárólag a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Szovjetkongresszusának hatáskörébe tartozik.

26. Minden szövetségi köztársaságnak joga van arra, hogy szabadon kilépjen a Szövetségből.

JEGYZETEK

[1] Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság területén élő türk népek kommunistáinak tanácskozását, melyet az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága hívott egybe, 1921 január 1—2-án tartották Moszkvában. A tanácskozáson Azerbajdzsán, Baskíria, Turkesztán, Tatária, Dagesztán, Tyerek terület, Kirgizia, Krim pártfunkcionáriusai vettek részt. A tanácskozáson megvitatták a keleti népek kommunista szervezetei Központi Irodájának jelentését, a szervezeti kérdést stb. Január 2-án Sztálin szólalt fel a szervezeti kérdésben (beszédét nem jegyezték gyorsírással). A tanácskozás Sztálin előadói beszéde alapján kidolgozta és elfogadta „Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság türk népei között folytatott munka Központi Irodájának szabályzatát". A keleti népek kommunista szervezeteinek Központi Irodáját, amely 1918 óta működött, e „Szabályzat" értelmében az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság türk népei között folytatott agitáció és propaganda Központi Irodájává szervezték át. — *1*

[2] Az OK(b)P-nak a VIII. pártkongresszus által elfogadott programjáról, annak „Gazdasági téren" című részéről és az OK(b)P IX. kongresszusának „A szakszervezetek és szervezeteik kérdése" című határozatairól van szó (lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 289—291. és 337—340. old., oroszul). — *4*

[3] Az OK(b)P VIII. kongresszusáról és e kongresszus katonai és más kérdésekben hozott határozatairól lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam.' VIII. fej. 2. pont és „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 280—313. old. (oroszul). Sztálin az OK(b)P VIII. kongresszusán felszólalt a hadügyi kérdésben (*Sztálin* Művei. 4. köt. 1950. 263—264. old.) és résztvett a Katonai Bizottságban, amelyet a kongresszus a hadügyi kérdésben hozandó határozat kidolgozására küldött ki. — *6*

[4] A VIII. Szovjetkongresszus, az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács és a Moszkva Városi Szakszervezeti Tanács kommunista frakcióinak együttes üléséről van szó, melyet 1920 december 30-án tartottak. — *13*

[5] A „Párt soronlevő feladatai a nemzeti kérdés terén" című téziseket az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának 1921 február 5-i ülésén tárgyalták. A tézisek végleges megszövegezését külön bizottságra bízták, melynek élén Lenin és Sztálin állott. A téziseket a „Pravda" február 10-i, 29. számában tették közzé és külön brosúrában is megjelentek 1921-ben. — *17*

[6] A pániszlamizmus — vallási-politikai ideológia, mely az iszlámot valló (muzulmán vallású) valamennyi népnek *egy* egészben való egyesülését hirdeti. A XIX. század végén erősen elterjedt Kelet országainak kizsákmányoló osztályai között; Törökország abból a célból használta ki, hogy az egész világ muzulmánjait a török szultán, mint „minden igazhitű kalifája" hatalmának alávesse. Lenin jellemzése szerint a pániszlamizmus egyike azoknak az áramlatoknak, amelyek arra törekedtek, hogy egybekapcsolják „az európai és amerikai imperializmus elleni szabadságmozgalmat és a kánok, földesurak, mollák stb. helyzetének megerősítését" (*Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. 1949. 785. old.).

A pántürkizmus, melynek az a célja, hogy a türk népeket a török állam uralma alá vesse, a balkán háborúk idején (1912—1913) keletkezett. Az 1914—1918-as háború

idején szélsőséges agresszív és soviniszta ideológiává fejlődött. Oroszországban az Októberi Szocialista Forradalom után az ellenforradalmi elemek a pániszlamizmust és a pántürkizmust a Szovjethatalom elleni harc érdekében használták ki. — *30*

[7] Az OK(b)P X. kongresszusa 1921 március 8-tól 16-ig tartott. A kongresszus megvitatta a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság beszámolóit és a következő kérdésekről szóló előadói beszédeket: a szakszervezetek és szerepük az ország gazdasági életében, a terményadó, a pártépítés, a párt soronlevő feladatai a nemzeti kérdés terén, a párt egysége és az anarcho-szindikalista elhajlás stb. A Központi Bizottság politikai beszámolóját Lenin tartotta. Ő mondott beszédet a terményadóról, valamint a pártegységről és az anarcho-szindikalista elhajlásról is. A kongresszus összegezte a szakszervezeti vita eredményét és nagy szótöbbséggel jóváhagyta a lenini platformot. A kongresszus „A pártegységről" szóló határozatában, melyet Lenin írt, elítélte az összes frakciós csoportokat, elrendelte, hogy azonnal oszlassák fel azokat és hangsúlyozta, hogy a párt egysége a proletárdiktatúra sikerének legfőbb feltétele. A kongresszus elfogadta Lenin határozati javaslatát „A szindikalista és anarchista elhajlásról pártunkban", amelyben elítélte az úgynevezett „munkásellenzéket" és az anarcho-szindikalista elhajlók eszméjének propagálását a kommunista párttagsággal összeférhetetlennek nyilvánította. A X. kongresszus határozatot fogadott el arról, hogy az egész terményfölösleg kötelező beszolgáltatásáról át kell térni a terményadóra, hogy át kell térni az új gazdasági politikára. Sztálin „A párt soronlevő feladatai a nemzeti kérdés terén" című előadói beszédét március 10-én mondotta. A kongresszus egyhangúlag elfogadta Sztálin téziseit alapul és a kérdés további kidolgozására bizottságot választott. A bizottság munkájának eredményéről Sztálin a március 15-i esti ülésen számolt be. A kongresszus egyhangúlag elfogadta azt a határozati javaslatot, amelyet Sztálin a bizottság nevében előterjesztett. A kongresszus elítélte a nemzeti kérdésben észlelhető pártellenes elhajlásokat: a nagyhatalmi (nagyorosz) sovinizmust és a helyi nacionalizmust, mint a kommunizmus és a proletár internaciona-

lizmus ügyére káros és veszélyes elhajlásokat. A kongresszus a nagyorosz sovinizmust minősítette a fő veszélynek és ez ellen irányította a fő csapást. (Az OK(b)P X. kongresszusáról lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." IX. fej. 3. pont. A kongresszus határozatait lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 356—395. old., oroszul.) — *33*

8 „Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság villamosítási terve. Az Oroszországi Villamosítási Állami Bizottság [GOELRO] jelentése a VIII. Szovjetkongresszusnak" című gyüjteményt a Legfőbb Népgazdasági Tanács tudományos és műszaki osztálya adta ki 1920 decemberében. — *53*

9 „*Ekonomicseszkaja Zsizny*" („Gazdasági Élet") — napilap, az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége gazdasági és pénzügyi népbiztosságainak és intézményeinek (a Legfőbb Népgazdasági Tanács, a Munka és Honvédelem Tanácsa, az Állami Tervbizottság, az Állami Bank, a Pénzügyi Népbiztosság stb.) lapja; megjelent 1918 novemberétől 1937 novemberéig. — *54*

10 Kétésfeles Internacionále — „a szocialista pártok nemzetközi munkaközössége" — Bécsben, 1921 februárjában alakult meg azoknak a centrista pártoknak és csoportoknak konferenciáján, amelyek a forradalmi hangulatú munkástömegek nyomására ideiglenesen kiváltak a II. Internacionáléból. A kétésfeles Internacionále vezérei (F. Adler, O. Bauer, L. Martov és mások) bírálták ugyan a II. Internacionálét, valójában azonban a proletármozgalom minden fontosabb kérdésében opportunista politikát folytattak és a megalakult egyesülést arra igyekeztek kihasználni, hogy gyengítsék a munkástömegek körében fokozódó kommunista befolyást. 1923-ban a kétésfeles Internacionále ismét egyesült a II. Internacionáléval. — *55*

11 „A Keleti Népek Akció- és Propagandatanácsát" a keleti népek Bakuban, 1920 szeptemberében tartott első kon-

gresszusának határozata alapján alakították meg. A Tanács a Kelet szabadságmozgalmának támogatását és egyesítését tűzte ki céljául; körülbelül egy évig működött. — *59*

12 A Szocialista Szovjet Hegyköztársaság dolgozó nőinek I. kongresszusát Vlagyikavkazban tartották 1921 június 16—18-án. A kongresszuson 152 küldöttnő volt jelen. Voltak közöttük csecsenc, oszét, tatár, kabard, balkár és más nemzetiségű nők, akik a távoli hegyi falvakból érkeztek a kongresszusra. A kongresszuson a következő kérdéseket tárgyalták: Kelet nőinek gazdasági és jogi helyzete régebben és most, a háziipari termelés és a hegyi nők részvétele abban, a népművelés és Kelet női, az anya- és csecsemővédelem stb. Sztálin táviratát a kongresszus június 18-i esti ülésén olvasták fel. A kongresszus üdvözlő táviratot küldött Sztálinnak. — *64*

13 Az Autonóm Szocialista Szovjet Hegyköztársaságot az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1921 január 20-i dekrétuma alapján szervezték. Az Autonóm Szocialista Szovjet Hegyköztársasághoz eredetileg a csecsenc, nazranovi, vlagyikavkazi, kabard, balkár és karacsáj kerületek tartoztak. 1921—1924-ben az Autonóm Szocialista Szovjet Hegyköztársaságból egymásután több autonóm nemzeti terület vált ki. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1924 július 7-én kelt dekrétumával megszüntette az Autonóm Szocialista Szovjet Hegyköztársaságot. — *64*

14 A Kommunista Internacionáléba való felvétel 21 feltételéről van szó. Ezeket a feltételeket a Komintern II. kongresszusa 1920 augusztus 6-án hagyta jóvá. — *70*

15 Lenin „A proletariátus feladatairól a jelenlegi forradalomban" c. áprilisi téziseiről van szó (*Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 1949. 7—12. old.). — *70*

16 A kronstadti ellenforradalmi lázadásról van szó, mely 1921 márciusában tört ki (lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." IX. fej. 1. pont). — *71*

[17] Lenin. A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban *(Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 1948. 565—679. old.). —*72*

[18] *Lenin* Művei. 3. kiad. VII. köt. és 4. kiad. 8. köt. (oroszul). — *72*

[19] Lenin. A kadetok győzelme és a munkáspárt feladatai *(Lenin* Művei. 3. kiad. IX. köt. 79—143. old., oroszul). — *72*

[20] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 258—272. old. — *73*

[21] Lenin „A Szovjethatalom soronlevő feladatai" c. brosúrájáról van szó *(Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 361—396. old.). — *74*

[22] Credo — az „ökonomisták" csoportjának kiáltványa. A Credóról lásd *Lenin* „Az oroszországi szociáldemokraták tiltakozása" *(Lenin.* Marx, Engels, marxizmus. 1949. 89—100. old.). — *75*

[23] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége *(Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 678—768. old.).— *79*

[24] A Demokratikus Tanácskozást Petrográdon 1917 szeptember 14-től 22-ig tartották. A Tanácskozást a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságának és a Parasztküldöttek Szovjetjei Végrehajtó Bizottságának mensevik-eszer vezetői hívták egybe. A Tanácskozás a szocialista pártok, a megalkuvó Szovjetek, a szakszervezetek, zemsztvók, kereskedelmi-ipari körök és katonai egységek képviselőiből állott. A Tanácskozáson Előparlamentet (Ideiglenes Köztársasági Tanácsot) választottak, mely az Ideiglenes Kormány tanácskozó szerve volt. A megalkuvók szándéka az

volt, hogy az Előparlament segítségével a forradalmat megállítsák és az országot a szovjet forradalom útjáról a burzsoá-alkotmányos fejlődés útjára tereljék. — *81*

[25] Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautský (*Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 415—507. old.). — *86*

[26] Lenin „Mi a teendő?" c. könyvéről van szó (*Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 175—348. old.). — *86*

[27] Marx—Engels. A Kommunista Párt kiáltványa (*Marx—Engels.* Válogatott művek. 1949. 1. köt. 22—24. old.). — *86*

[28] Sztálin 1921 június végén érkezett Nalcsikból (ahol gyógykezelték) Tifliszbe, hogy résztvegyen az OK(b)P Központi Bizottsága Kaukázusi Irodájának a helyi párt- és szakszervezetek képviselőivel együtt tartott plénumán. A plénum július 2-től 7-ig tartott és a kaukázusontúli szovjet köztársaságok építésének legfontosabb gazdasági és politikai kérdéseit tárgyalta. A plénum a politikai helyzetről szóló határozatában, melyet Sztálin vezetésével dolgoztak ki, megszabta a kaukázusontúli kommunisták feladatait és döntő csapást mért a nacionalista elhajlókra. A plénum kimondotta, hogy a kaukázusontúli szovjet köztársaságok gazdasági tevékenységének egyesítésére bizottságot kell szervezni, s a többi közt még a következő kérdéseket tárgyalta: a kaukázusontúli vasút helyzete, a papírpénz forgalma a kaukázusontúli szovjet köztársaságokban, Nagornij Karabah autonómiája, Adzsária kérdése, az abháziai helyzet stb. A tifliszi pártszervezet július 6-i taggyűlésén Sztálin beszédet mondott „A kommunizmus soronlevő feladatai Grúziában és a Kaukázusontúl". A beszéd megjelent a „Pravda Gruzii" („Grúzia Igazsága") című lap július 13-i, 108. számában és külön brosúrában is az OK(b)P Központi Bizottságának Kaukázusi Irodája kiadásában 1921-ben. — *94*

[29] Musszavatisták — „Musszavat" párt — Azerbajdzsán burzsoáziájának és földesurainak nacionalista pártja;

1912-ben keletkezett. Az Októberi Forradalom és a polgárháború időszakában ez a párt volt a legfőbb ellenforradalmi erő Azerbajdzsánban. A musszavatisták a török, később pedig az angol intervenciósok támogatásával 1918 szeptemberétől 1920 áprilisáig voltak hatalmon Azerbajdzsánban. A bakui munkások, Azerbajdzsán parasztjai és a segítségükre jövő Vörös Hadsereg közös erőfeszítéssel megdöntötték a musszavatista kormányt. — *102*

30 Dasnakok — „Dasnakcutyun" párt — örmény burzsoá nacionalista párt; a XIX. század kilencvenes éveiben keletkezett. 1918—1920-ban a dasnakok álltak Örményország burzsoá-nacionalista kormányának élén és Örményországot a Szovjet-Oroszország ellen harcoló angol intervenciósok támaszpontjává tették. Örményország dolgozói a Vörös Hadsereg támogatásával 1920 novemberében megdöntötték a dasnak kormányt. — *102*

31 Arról a katonai-politikai egyezményről van szó, melyet Anglia és Franciaország 1904-ben kötött. Ez az egyezmény volt az Antant (Anglia, Franciaország és a cári Oroszország imperialista szövetségének) kezdete. — *104*

32 „*Iszkra*" („Szikra") — az első országos orosz illegális marxista lap; Lenin alapította 1900-ban (az „Iszkra" jelentőségéről és szerepéről lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." II. fej. 2. pont). — *108*

33 N. Lenin „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Petrográd 1920 (*Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. 678—768. old.). — *110*

34 *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. 476. old. — *114*

35 A washingtoni konferenciáról van szó, mely 1921 november 12-től 1922 február 6-ig tartott. A konferenciát a fegyverkezések korlátozása, valamint a csendesóceáni és távolkeleti kérdések megvitatása céljából hívták össze. A kon-

ferencián a következő államok vettek részt: az Észak-amerikai Egyesült Államok, Anglia és a dominiumok, Japán, Franciaország, Olaszország, Kína, Belgium, Hollandia és Portugália. Szovjet-Oroszországot a szovjet kormány tiltakozása ellenére sem hívták meg a konferenciára. A washingtoni konferencia befejezte a világ háborúutáni újrafelosztását; arra irányuló kísérlet volt, hogy a Csendes-óceán térségében újból szabályozza az imperialista erők viszonyát. A washingtoni egyezmények meghatározták az imperialista hatalmak tengeri fegyverkezésének méreteit, az imperialista hatalmaknak csendesóceáni szigetekre való jogait és Kínára vonatkozólag kimondották a „nyilt ajtók" politikájának elvét, vagyis „minden nemzet egyenlőségét a Kínában nyíló ipari és kereskedelmi lehetőségek tekintetében". A washingtoni konferencia nem küszöbölte ki, hanem ellenkezőleg, fokozta az imperialista hatalmak ellentéteit. — *129*

36 „Zvezda" („Csillag") — legális bolsevik ujság; megjelent Pétervárott 1910 december 16-tól 1912 április 22-ig (kezdetben hetenként, majd hetenként kétszer és háromszor). A lap eszmei irányítása Lenin kezében volt. Lenin külföldről rendszeresen küldött cikkeket a lapnak. A „Zvezda" legközelebbi munkatársai V. M. Molotov, M. Sz. Olminszkij, N. G. Poletajev, N. N. Baturin, K. Sz. Jeremejev és mások voltak. A lap munkájában résztvett A. M. Gorkij is. Sztálin 1912 tavaszán, amikor Pétervárott tartózkodott, közvetlenül vezette a lap munkáját és több cikket írt a lapba (*Sztálin* Művei. 2. köt. 1949. 242—266. old.). Egyes lapszámok 50—60 000 példányban jelentek meg. A „Zvezda" készítette elő a „Pravda" c. bolsevik napilap megjelenését. A cári kormány 1912 április 22-én betiltotta a „Zvezdá"-t. A „Zvezda" folytatása a „Nyevszkaja Zvezda" („Névai Csillag") volt, amely 1912 októberéig jelent meg. — *140*

37 Sztálin „Céljaink" című cikkét idézi, mely a „Pravda" 1912 április 22-i, 1. számában jelent meg (*Sztálin* Művei. 2. köt. 267. old.). — *141*

38 *Sztálin* Művei. 2. köt. 268. old. — *142*

[39] Az eszerek pere Moszkvában 1922 június 8-tól augusztus 7-ig tartott. Harmincnégy vádlott állott a Legfelsőbb Forradalmi Törvényszék előtt. A vádlottak közül tizenegyen a szociálforradalmár (eszer) párt Központi Bizottságának tagjai voltak. A tárgyaláson megállapították, hogy az eszerek pártja az Októberi Szocialista Forradalom első napjaitól kezdve harcolt a Szovjethatalom ellen, fegyveres felkeléseket és összeesküvéseket szervezett, támogatta az intervenciósokat, terrorista cselekményeket hajtott végre a bolsevik párt és a szovjet kormány vezetői ellen. — *145*

[40] A génuai (1922 április 10—május 19) és a hágai (1922 június 15—július 20) nemzetközi gazdasági konferenciáról van szó. A génuai konferenciát a tőkés világ és Szovjet-Oroszország egymáshoz való viszonyának rendezése céljából hívták egybe. A konferencia részvevői egyfelől Anglia, Franciaország, Olaszország, Japán és más tőkés államok voltak, másfelől Szovjet-Oroszország. A tőkés országok képviselői olyan követeléseket nyujtottak át a szovjet küldöttségnek, amelyek teljesítése azt jelentette volna, hogy Szovjet-Oroszország a nyugati tőke gyarmatává válik (azt követelték, hogy Szovjet-Oroszország fizesse meg a háborús és a háborúelőtti tartozásokat, a külföldieknek adja vissza államosított tulajdonukat stb.). A szovjet küldöttség elvetette a külföldi tőkések követeléseit. A kérdés megvitatását a szakértők hágai konferenciájára bízták. A hágai konferencián sem jött létre megegyezés, mert egyik fél sem engedett az álláspontjából. — *145*

[41] Sztálin vezette azt a bizottságot, melyet az OK(b)P Központi Bizottságának 1922 október 6-i plénumán választottak az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságnak, az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaságnak, a Kaukázusontúli Föderációnak és a Belorussz Szocialista Szovjet Köztársaságnak a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében való egyesüléséről szóló törvényjavaslat kidolgozására. Ez a bizottság vezette a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége I. Szovjetkongresszusának előkészítő munkálatait. — *149*

42 Arról az egyezményről van szó, melyet a független köztársaságok: az Azerbajdzsán, Örmény, Grúz, Belorussz, Ukrán, Horezmi, Buharai, Távolkeleti Köztársaság meghatalmazott képviselői Moszkvában, 1922 február 22-én kötöttek az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság képviselőivel, s amelyben az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságot felhatalmazták, hogy a nevezett köztársaságokat a Génuába egybehívott általános európai gazdasági konferencián képviselje. — *152*

43 A Távolkeleti Köztársaság 1920 áprilisától 1922 novemberéig állott fenn. A Távolkeleti Köztársaság a Bajkálmelléki, a Bajkálontúli területből, az Amur területből, Primorjából (Tengermellékből), Kamcsatkából és Szahalin északi részéből állott. — *152*

44 A Kaukázusontúli Föderációt — a Kaukázusontúli Szocialista Szovjet Köztársaságok Föderatív Szövetségét — a grúziai, az azerbajdzsáni és az örményországi központi végrehajtó bizottság meghatalmazott képviselőinek 1922 március 12-én tartott konferenciáján alakították meg. 1922 decemberében a Föderatív Szövetséget Kaukázusontúli Szocialista Föderatív Szovjet Köztársasággá (KSzFSzK) alakították át. A Kaukázusontúli Föderáció 1936-ig állott fenn. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének 1936. évi Alkotmánya értelmében az Örmény, az Azerbajdzsán és a Grúz Szovjet Szocialista Köztársaság szövetségi köztársaságként kapcsolódtak be a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségébe. (A Kaukázusontúli Föderációról lásd ebben a kötetben 245—250. és 270—277. old.) — *154*

45 A Buharai és Horezmi Népi Szovjet Köztársaságot az egykori buharai és khivai kánságok népeinek győzelmes felkelései eredményeképpen, 1920-ban alakították. 1924 végén és 1925 elején, azzal kapcsolatban, hogy Közép-Ázsiát nemzeti ismérvek szerint osztották be, a buharai és horezmi köztársaság területét az újonnan alakított Turkmen és az Uzbek Szövetségi Szovjet Szocialista Köz-

társasághoz, a Tadzsik Autonóm Szovjet Szocialista Köztársasághoz és Kara-Kalpak Autonóm Területhez csatolták. — *154*

46 A X. Összoroszországi Szovjetkongresszus Moszkvában ülésezett és 1922 december 23-tól december 27-ig tartott. A kongresszuson 2 215 küldött volt jelen, köztük a szerződéses köztársaságok: a Kaukázusontúli Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság és a Belorussz Szocialista Szovjet Köztársaság 488 küldötte, akik azért jöttek Moszkvába, hogy résztvegyenek a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének I. Szovjetkongresszusán s akiket mint tiszteletbeli vendégeket meghívtak a X. Összoroszországi Szovjetkongresszusra is. A X. Összoroszországi Szovjetkongresszus napirendjén a következő kérdések szerepeltek: az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak és a Népbiztosok Tanácsának beszámolója a köztársaság bel- és külpolitikájáról, jelentés az ipar állapotáról, a Földművelésügyi Népbiztosság jelentése (a parasztgazdaság fellendítésére irányuló munkálatok eredménye), a Közoktatásügyi Népbiztosság jelentése, a Pénzügyi Népbiztosság jelentése, a szerződéses szovjet köztársaságok javaslata a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakítására vonatkozólag. A szovjet köztársaságok egyesítéséről Sztálin tartott előadói beszédet a kongresszus december 26-i ülésén. A kongresszus egyhangúlag elfogadta Sztálin határozati javaslatát. Sztálin előadói beszéde után Ukrajna, Azerbajdzsán, Grúzia, Örmény-ország és Belorusszia képviselői szólaltak fel és népeik nevében üdvözölték a szovjet köztársaságoknak egységes államszövetségben — a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében — való egyesülését. — *157*

47 A szovjet kormány és Urquhart angol nagyipari vállalkozó közt folytatott koncessziós szerződési tárgyalásokról van szó. Urquhart az uráli és kazahsztani ásványi kincsek bányászását akarta koncesszióba kapni. A Népbiztosok Tanácsa 1922 október 6-án elvetette a szerződéstervezetet, mert Urquhart uzsorafeltételeket szabott és mert az angol konzervatív kormány ellenséges politikát

folytatott Szovjet-Oroszországgal szemben. A szovjet kormány elutasító határozatával kapcsolatban a burzsoázia szovjetellenes sajtókampánya fokozódott. — *160*

48 A lausanne-i konferenciát (mely 1922 november 20-tól 1923 július 24-ig tartott), Franciaország, Anglia és Olaszország kezdeményezésére, a közelkeleti kérdés megvitatása céljából hívták össze (Görögország és Törökország békeszerződése, a török határok megállapítása, a tengerszorosok rendjéről szóló egyezmény megkötése stb.). A konferencián a nevezett országokon kívül Japán, Románia, Jugoszlávia, Görögország, Bulgária, Törökország vett részt (az Északamerikai Egyesült Államok képviselői mint megfigyelők voltak jelen). Szovjet-Oroszországot csupán a tengerszorosok (Boszporusz, Dardanellák) kérdésének megvitatásához hívták meg a konferenciára. A konferencián a szovjet küldöttség, a tengerszorosok kérdésével foglalkozó bizottságban, ellenezte azt a javaslatot, hogy a tengerszorosokon békében és háborúban egyaránt hadihajók közlekedhessenek, és azt indítványozta, hogy a tengerszorosok Törökország kivételével valamennyi hatalom hadihajói számára el legyenek zárva. A bizottság a szovjet küldöttség indítványát elvetette. — *161*

49 A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének I. Szovjetkongresszusa 1922 december 30-án Moszkvában ülésezett. Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság részéről 1 727, az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság részéről 364, a Kaukázusontúli Föderáció részéről 91 és a Belorussz Szocialista Szovjet Köztársaság részéről 33 küldött volt jelen. A kongresszus megtárgyalta Sztálin előadói beszédét a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakításáról, jóváhagyta a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakításáról szóló Nyilatkozatot és Szerződést és megválasztotta a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Központi Végrehajtó Bizottságát. — *169*

50 Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság, a Belorussz

Szocialista Szovjet Köztársaság és a Kaukázusontúli Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság meghatalmazott küldötteinek konferenciáját 1922 december 29-én tartották. A konferencia megtárgyalta és elfogadta a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakulásáról szóló Nyilatkozatot és Szerződést. A konferencián Sztálin ismertette a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége I. Szovjetkongresszusának munkarendjét. A konferencia Sztálint bízta meg azzal, hogy előadói beszédet tartson a kongresszuson a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakulásáról. December 30-án reggel a meghatalmazott küldöttségek aláírták a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakulásáról szóló Nyilatkozatot és Szerződést. — *172*

51 Sztálin „Az orosz kommunisták stratégiájának és taktikájának kérdéséhez" című, a „Pravda" 1923 március 14-i (56. sz.), az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt fennállása 25. évfordulójának szentelt számában, a „Petrogradszkaja Pravda" 1923 március 14, 15. és 16-i, 57, 58. és 59. számában és a „Kommunyisztyicseszkaja Revoljucija" („Kommunista Forradalom") című folyóirat 1923 április 1-i, 7. (46.) számában jelent meg. Később ennek a cikknek egy részét „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták stratégiája" címmel Sztálin „Az Októberi Forradalomról" (Moszkva 1932) című könyvében tették közzé. — *173*

52 Szverdlov egyetem — J. M. Szverdlov Munkás-Paraszt Kommunista Egyetem.

Szverdlov kezdeményezésére 1918-ban az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság mellett rövid ideig tartó agitációs és propagandatanfolyamokat szerveztek, melyeket 1919 januárjában a Szovjetmunka Iskolájának neveztek el. Ebből az iskolából létesítették az OK(b)P VIII. kongresszusának (1919 március) határozata alapján a Szovjet- és Pártmunka Központi Iskoláját. 1919 második felében a Szovjet- és Pártmunka Központi Iskoláját J. M. Szverdlov Munkás-Paraszt Kommunista Egyetemmé szervezték át. — *173*

[53] A „Munka Felszabadítása" csoport — az első orosz marxista csoport; G. V. Plehanov alapította Genfben, 1883-ban. (A csoport tevékenységéről és történelmi szerepéről lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." I. fej. 2. pont.) — *185*

[54] Az 1917 április 20—21-én rendezett petrográdi politikai tömegtüntetés alkalmával a bolsevik párt petrográdi bizottságának egy csoportja (Bagdatyev és mások) azt a jelszót adta ki, hogy azonnal meg kell dönteni az Ideiglenes Kormányt; ez a jelszó ellentétben állott a bolsevik párt Központi Bizottságának a tüntetés békés jellegére vonatkozó utasításával. A párt Központi Bizottsága elítélte ezeknek a „baloldali" kalandoroknak a magatartását (lásd *Lenin* Művei. 3. kiad. XX. köt. 224—225. old., oroszul). — *186*

[55] Lenin. A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban (*Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 565—679. old.). — *189*

[56] Az „összekötő bizottságot", melynek Csheidze, Sztyeklov, Szuhanov, Filippovszkij és Szkobelev (később Csernov és Cereteli is) tagja volt, a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetjének mensevik és eszer Végrehajtó Bizottsága 1917 március 7-én alakította, hogy összeköttetést tartson fenn az Ideiglenes Kormánnyal, „befolyásolja" azt és ellenőrizze tevékenységét. Valójában az „összekötő bizottság" csak segítette az Ideiglenes Kormányt burzsoá politikája megvalósításában és a munkások tömegeit igyekezett visszatartani attól, hogy aktív forradalmi harcot folytassanak azért, hogy a Szovjetek kezébe menjen át minden hatalom. Az „összekötő bizottság" 1917 májusáig működött, mikor a mensevikek és eszerek képviselői közvetlenül beléptek az Ideiglenes Kormányba. — *190*

[57] Lenin. A proletariátus feladatairól a jelenlegi forradalomban (*Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 7—12. old.). — *191*

58 A nemzeti kérdésről a XII. pártkongresszusra készített tézisek tervezetét az OK(b)P Központi Bizottságának 1923 február 21-i plénumán vitatták meg. A tézisek megszerkesztésére bizottságot alakítottak, élén Sztálinnal. A téziseket az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája március 22-én tárgyalta és jóváhagyta. A téziseket március 24-én a „Pravda" 65. számában közzétették. — *195*

59 Szmenovehizmus — burzsoá politikai áramlat; a külföldi orosz fehérgárdista emigráció körében, 1921-ben keletkezett. N. Usztrjalov, J. Kljucsnyikov és mások csoportja vezette, amely előbb „Szmena Veh" („Útirányváltoztatás") címmel egy cikkgyüjteményt, majd egy ugyanilyen című folyóiratot adott ki. A szmenovehizmus ideológiája annak a burzsoáziának a nézeteit tükrözte, amely lemondott arról, hogy nyilt fegyveres harcot folytasson a Szovjethatalom ellen, s arra számított, hogy Szovjet-Oroszországnak az új gazdasági politikára (a „nep"-re) való áttérése következtében a szovjet rend a burzsoá demokrácia szellemében fokozatosan meg fog változni. — *201*

60 Az OK(b)P X. kongresszusának határozatát „A párt soronlevő feladatairól a nemzeti kérdés terén" lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 386. old., oroszul. — *202*

61 Az OK(b)P XII. kongresszusa 1923 április 17-től 25-ig tartott. Az Októberi Szocialista Forradalom győzelme után ez volt az első kongresszus, amelyen Lenin nem lehetett jelen. A kongresszus megvitatta a Központi Bizottságnak, a Központi Ellenőrző Bizottságnak, a Komintern Végrehajtó Bizottsága oroszországi képviseletének beszámolóit, és az iparról, a párt- és államépítés nemzeti mozzanatairól, a falusi adópolitikáról, az új közigazgatási beosztásról stb. szóló előadói beszédeket. A kongresszus határozataiban figyelembe vette Leninnek mindazokat az útmutatásait, amelyeket utolsó cikkeiben és leveleiben adott. Az OK(b)P XII. kongresszusa össze-

gezte az új gazdasági politika kétévi eredményét és határozottan visszautasította Trockijt, Buharint és ezek híveit, akik úgy értelmezték a „nep"-et, mint a szocialista állásokból való visszavonulást. A kongresszus nagy figyelmet fordított a szervezeti és a nemzeti kérdésre. A kongresszus április 17-i esti ülésén mondta el Sztálin a Központi Bizottság szervezeti beszámolóját. A Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatban elfogadott kongresszusi határozat helyeselte a Munkás-Paraszt Inspekció és a Központi Ellenőrző Bizottság átszervezésének lenini tervét és megállapította, hogy a Központi Bizottság szervező apparátusa és az egész szervező munka megjavult. Sztálin „Nemzeti mozzanatok a párt- és államépítésben" c. előadói beszéde a kongresszus április 23-i ülésén hangzott el. A kongresszus április 23-án és 24-én tárgyalta ezt a kérdést, azután a kérdés további tárgyalását a kongresszus nemzeti szekciójába utalta, amely Sztálin közvetlen vezetésével dolgozott. Április 25-én a kongresszus jóváhagyta a szekció Sztálin tézisein alapuló határozati javaslatát. A kongresszus leleplezte a nacionalista elhajlókat és erélyes harcra hívta fel a pártot a nemzeti kérdésben észlelhető elhajlások, a nagyorosz sovinizmus és a helyi burzsoá nacionalizmus ellen. (Az OK(b)P XII. kongresszusáról lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." IX. fej. 3. pont. A kongresszus határozatait lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 472—524. old., oroszul.) — *209*

62 *„Izvesztyija Centralnovo Komityeta Rosszijszkoj Kommunyisztyicseszkoj Partyii (b)"* („Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának Hírei") — tájékoztató folyóirat, melyet az OK(b)P VIII. kongresszusának határozata alapján adtak ki. Megjelent 1919 május 28-tól 1929 október 10-ig (első 20 száma a „Pravda" mellékleteként jelent meg). Az „Izvesztyija CK" tájékoztató lapból lassanként központi pártfolyóirattá alakult át, mely 1929-től a „Partyijnoje Sztroityelsztvo" („Pártépítés") címmel jelent meg. „Az OK(b)P Központi Bizottságának beszámolója a XII. pártkongresszusnak" az „Izvesztyija CK" 1923 áprilisi, 4. (52.) számában jelent meg. — *211*

63 Sztálin a „Hogyan szervezzük át a Munkás-Paraszt Inspekciót?" és az „Inkább kevesebbet, de jobban" című cikkekre gondol (*Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 1010—1030. old.). — *222*

64 Sztálin az „Ipari parancsnoki karunk (Az OKP Központi Bizottságának káderosztálya által összeállított adatok alapján)" című brosúrára (Moszkva 1923) gondol. — *227*

65 Az eszer párt egyszerű tagjainak összoroszországi kongresszusa Moszkvában ülésezett és 1923 március 18-tól 20-ig tartott. A kongresszus megállapította, hogy az eszer párt véglegesen felbomlott és emigráns vezető szerveinek nincs joguk egy nemlétező párt nevében fellépni. — *238*

66 A vita-melléklet a „Pravdá"-ban jelent meg az OK(b)P XII. kongresszusa előtt „Kongresszus előtti vita-melléklet" címmel. Öt számot adtak ki, négyet a kongresszus előtt és egyet a kongresszus tartama alatt („Pravda" 46, 65, 75, 82, 86. sz., 1923 március 1, 24, április 5, 15, 20.). — *240*

67 Sztálin a „demokratikus centralizmus" pártellenes csoportra gondol. (Erről a csoportról lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." VIII. fej. 3. pont és IX. fej. 2. pont.) — *243*

68 Az Oroszországi Szociáldemokrata (bolsevik) Munkáspárt VII. (áprilisi) összoroszországi konferenciájáról van szó, mely 1917 április 24-től 29-ig tartott. Sztálin a konferencián előadói beszédet mondott a nemzeti kérdésről; az idevonatkozó határozati javaslatot Lenin írta. (A konferencia határozatait lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 225—239. old., oroszul.) — *250*

69 „*Szocialisztyicseszkij Vesztnyik*" („Szocialista Híradó") — fehéremigráns mensevikek sajtószerve; Martov alapította

1921 februárjában. 1933 márciusáig Berlinben adták ki, 1933 májusától 1940 júniusáig Párizsban, később Amerikában jelent meg. A „Szocialisztyicseszkij Vesztnyik" a legreakciósabb imperialista körök szócsöve. — *277*

[70] A baszmacs-mozgalom — ellenforradalmi nacionalista mozgalom Közép-Ázsiában (Turkesztán, Buhara, Horezm) 1918—1924-ben; nyilt politikai banditizmus formáját öltötte; bájok (földbirtokosok) és mollák vezették; az volt a célja, hogy a középázsiai köztársaságokat elszakítsa Szovjet-Oroszországtól és visszaállítsa a kizsákmányoló osztályok uralmát. Az angol imperialisták, akik gyarmatukká akarták tenni Közép-Ázsiát, tevékenyen támogatták a baszmacs-mozgalmat. — *280*

[71] Lenin. A nemzetek önrendelkezési jogáról (*Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 855. old.). — *287*

[72] Lenin. A szocialista forradalom és a nemzetek önrendelkezési joga (*Lenin* Művei. 3. kiad. XIX. köt. 41. old., oroszul). — *290*

[73] „*Bednota*" („Szegényparasztság") — a SzK(b)P Központi Bizottságának napilapja; 1918 márciusától 1931 januárjáig jelent meg. — *304*

[74] Lenin. Mi a teendő? (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 30—32. sz.) 1950. 22—23. old. — *306*

[75] Az OK(b)P Központi Bizottságának és a nemzeti köztársaságok és területek felelős funkcionáriusainak negyedik tanácskozását Sztálin kezdeményezésére hívták össze. A tanácskozást Moszkvában 1923 június 9-től 12-ig tartották. A tanácskozáson az OK(b)P Központi Bizottságának tagjain és póttagjain kívül a nemzeti köztársaságok és területek 58 képviselője vett részt. A tanácskozás napirendjének legfontosabb pontja Sztálin előadói beszéde volt: „Gyakorlati rendszabályok a nemzeti kérdésben a

XII. pártkongresszuson hozott határozat végrehajtására". A helyi viszonyokról a nemzeti köztársaságok és területek 20 pártszervezetének képviselői tettek jelentést. A tanácskozás megvitatta még a Központi Ellenőrző Bizottság jelentését Szultán-Galijev pártellenes, szovjetellenes tevékenységéről. (A tanácskozás határozatait lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 525—530. old., oroszul.) — *313*

76 A nemzeti kérdésről szóló platformtervezetet Sztálin 1923 május végén, a IV. tanácskozás előkészítésével kapcsolatban írta. A platformtervezetet az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája június 4-én hagyta jóvá. A tanácskozás ezt a platformtervezetet mint határozatot fogadta el Sztálin „Gyakorlati rendszabályok a nemzeti kérdésben a XII. pártkongresszuson hozott határozat végrehajtására" című előadói beszéde alapján. — *315*

77 Az OK(b)P plénumának azt a bizottságát, melynek a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségével kapcsolatban gyakorlati javaslatokat kellett kidolgoznia, az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának 1923 február 24-én hozott határozata értelmében alakították. A bizottság élén Sztálin állott, tagjai valamennyi szövetségi köztársaság pártszervezeteinek képviselői voltak. A bizottság irányította a Szovjetunió alkotmánytervezetének kidolgozását. — *350*

78 Az a bizottság, amelyet a Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottságának Elnöksége a Szovjetunió Alkotmányának kidolgozására alakított, a szövetségi köztársaságok 25 képviselőjéből állott. A bizottságban Sztálin az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságot képviselte. A bizottság plenáris üléseit, amelyeken az Alkotmány tervezetét megvitatták 1923 június 8-tól 16-ig tartották. — *360*

79 Sztálin Marxnak Engelshez 1856 április 16-án írott leveléből idéz (*Marx—Engels*. Válogatott levelek. 1950. 101. old.). — *369*

80 A munkás- és parasztnők első összoroszországi kongresszusát Moszkvában tartották 1918 november 16-tól 21-ig. A kongresszuson 1 147 küldöttnő volt jelen. A kongresszuson — november 19-én — Lenin is felszólalt. A kongresszus azt kívánta, hogy a pártbizottságok mellett külön szerveket létesítsenek a nők közötti munkára. A kongresszus után az OK(b)P Központi Bizottságának határozata értelmében a nők körében végzendő agitációs és propagandamunkára a pártbizottságok mellett bizottságokat, az OK(b)P Központi Bizottsága mellett pedig Központi Választmányt létesítettek. — *374*

81 Arról a bizottságról van szó, melyet az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának és a Központi Bizottság 1923 szeptember 23—25-i plénumának határozata értelmében alakítottak. — *379*

82 A pártépítésről szóló határozatot az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának és a Központi Ellenőrző Bizottság Elnökségének 1923 december 5-i együttes ülésén fogadták el és a „Pravda" 1923 december 7-i, 278. számában tették közzé. — *399*

83 Az OK(b)P Központi Bizottságának és a Központi Ellenőrző Bizottságnak együttes plénumáról van szó, melyet 1923 október 25-től 27-ig 10 pártszervezet képviselőivel közösen tartottak. (A plénum határozatát lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 531—532. old., oroszul.) — *399*

84 Arról a névtelen platformról van szó, melyet egy magát „Munkáscsoportnak" nevező ellenforradalmi illegális csoport adott ki közvetlenül az OK(b)P XII. kongresszusa előtt. (A „Munkáscsoportot" a pártból kizárt Mjasznyikov és Kuznyecov szervezte Moszkvában, 1923-ban. Nagyon kevés tagja volt és 1923 őszén felszámolták.) —*406*

84a *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 892—893. old. — *413*

85 Sztálin arra a beszámolóra gondol, melyet az OKP Központi Bizottsága terjesztett a XII. pártkongresszus elé és amely az „Izvesztyija CK RKP(b)" c. folyóirat 1923 áprilisi, 4. (52) számában jelent meg. — *418*

86 „*Kommunyiszt*" („A Kommunista") — napilap, az Azerbajdzsán Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának és Bakui Bizottságának sajtószerve. Azerbajdzsán nyelven jelenik meg. Az első számot Azerbajdzsán bolsevik szervezete 1919 augusztus 29-én adta ki illegálisan. Az első szám után a musszavatista kormány lehetetlenné tette a lap megjelenését. Miután Azerbajdzsánban létrejött a Szovjethatalom, 1920 április 30-tól kezdve a lap ismét megjelent. Sztálin üdvözlete a „Kommunyiszt" 1923 december 29-i számában azerbajdzsán nyelven, a „Bakinszkij Rabocsij" („Bakui Munkás") 1923 december 30-i számában és a „Zarja Vosztoka" („Kelet Hajnala") 1924 január 3-i számában orosz nyelven jelent meg. — *420*

ÉLETRAJZI ADATOK

(1921—1923)

1921

Január 1—2. Sztálin vezeti az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság területén élő türk népek kommunistáinak tanácskozását; a tanácskozáson megnyitó beszédet és a szervezeti kérdésről előadói beszédet mond.

Január 5. Sztálin megírja „Nézeteltéréseink" című cikkét, mely a „Pravda" 1921 január 19-i, 12. számában jelent meg.

Január 14. Sztálin az Első Tengerészeti Parti Osztag színházában (Petrográdon) rendezett népgyűlésen beszédet mond az aktuális helyzetről.

Január 17. Sztálin az OK(b)P Moszkvai Bizottságának kibővített ülésén beszédet mond a szakszervezetek szerepéről a termelésben, Trockij és Buharin tézisei ellen, a „tízek" lenini platformja védelmében.

Január 18. Sztálin az OK(b)P Moszkvai Bizottságának kibővített ülésén felszólal a

hadsereg milícia-rendszere ellen és síkra száll a káderhadsereg fejlesztéséről és megszilárdításáról szóló javaslat mellett.

Január 19. Sztálin elnököl a Nemzetiségügyi Népbiztosság Nemzetiségi Tanácsának ülésén; beválasztják a Nemzetiségi Tanács szabályzattervezetének kidolgozására alakított bizottságba.

Február 5. Az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája megvitatja Sztálin téziseit: „A párt soronlevő feladatai a nemzeti kérdés terén"; a tézisek végleges megszövegezésére bizottságot alakítanak, Leninnel és Sztálinnal az élén.

Február 7. Az OK(b)P X. kongresszusára Sztálin és Lenin a bizottság többi tagjával együtt megszerkesztik a nemzeti kérdésről szóló téziseket.

Február 10. A „Pravda" 29. számában megjelennek Sztálin tézisei: „A párt soronlevő feladatai a nemzeti kérdés terén".

Február 12. Sztálin megbeszélést folytat a Dagesztáni Autonóm Szocialista Szovjet Köztársaság képviselőivel.

Február 15. Sztálin táviratot küld G. K. Ordzsonikidzének Bakuba, melyben közli az OK(b)P Központi Bizottsága utasításait a XI. hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsának és kéri Ordzsonikidzét, hogy naponta tájékoztassa a kaukázusi eseményekről.

Február 16. Sztálin tájékoztatást kér G. K. Ordzsonikidzétől a grúziai, örményországi és azerbajdzsáni helyzetről.

Február 28. Sztálin rövid levelet ír Leninnek, amelyben hangsúlyozza, hogy Batumot feltétlenül meg kell védeni a törökök ellen.

Március 3. Sztálin a grúziai kommunistáknak közvetlen vonalon átadja Lenin üdvözletét és utasításait.

Március 5. Sztálin a Nemzetiségügyi Népbiztosság mellett működő Nemzetiségi Tanács ülésén beszámol a Nemzetiségi Tanács szabályzatának kidolgozására alakított bizottság munkájáról.

Március 8—16. Sztálin résztvesz az OK(b)P X. kongresszusának munkájában.

Március 8. Az OK(b)P X. kongresszusa Sztálint megválasztja a kongresszus elnökségének tagjává.

Március 9. Sztálin résztvesz a szovjet kormány és a török küldöttség tárgyalásain.

Március 10. Sztálin az OK(b)P X. kongresszusán előadói beszédet mond „A párt soronlevő feladatairól a nemzeti kérdés terén”.

Március 13. Lenin feljegyzést küld Sztálinnak arról, hogy az OK(b)P X. kongresszusának

részvevőit a kronstadti lázadás elnyomására kell küldeni.

Március 14. Az OK(b)P X. kongresszusa Sztálint megválasztja az OK(b)P Központi Bizottságának tagjává.

Március 15. Sztálin a nemzeti kérdésről szóló határozat kidolgozására alakított bizottság nevében jelentést tesz az OK(b)P X. kongresszusának.

Március 16. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma Sztálint a Központi Bizottság Politikai Irodájának és Szervezési Irodájának tagjává választotta.

Március. Sztálin levelet ír Leninnek Oroszország villamosítási tervéről.

Április 16. Sztálin a Fűtőanyag Főigazgatóság szabályzatával kapcsolatban megküldi megjegyzéseit Leninnek.

Április 19. Sztálin résztvesz a Népbiztosok Tanácsának ülésén: kiküldik az Azerbajdzsáni Ásványolaj Bizottság hatáskörének kibővítéséről szóló rendelettervezet kidolgozására alakított bizottságba.

Április 22. Sztálin az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége elé terjeszti a Nemzetiségügyi Népbiztosságnak a Komi Autonóm Terület megalakítására vonatkozó tervezetét.

Április 25. Sztálin a Nemzetiségügyi Népbiztosság

mellett működő Nemzetiségi Tanács ülésén beszámol azokról a módosításokról, melyeket az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége „A Nemzetiségi Tanács Szabályzatán" tett, és felszólal a Komi Autonóm Terület megalakításáról folyó vitában.

Május 2. Sztálin megírja „A nemzeti kérdés feltevéséhez" című cikket, mely a „Pravda" 1921 május 8-i, 98. számában jelent meg.

Május 5. Sztálin a Nemzetiségügyi Népbiztosság kollégiumának ülésén ismerteti azt a rendelettervezetet, melynek értelmében a népbiztosságok minden olyan törvényjavaslatot és határozatot, mely a különböző nemzetiségeket érinti, véleményezés végett kötelesek a Nemzetiségügyi Népbiztosság elé terjeszteni.

Május 10. A Népbiztosok Tanácsának ülésén Sztálin felszólal a helyi munkás-paraszt inspekció kérdésében.

Május 16. Sztálin elnököl a Nemzetiségügyi Népbiztosság kollégiumának ülésén. A kollégium határozatot fogadott el a dolgozó jakutok kongresszusának egybehívásáról, hogy megtárgyalják a Jakut Autonóm Terület megalakításának kérdését.

Május 16—25. Sztálin résztvesz az OK(b)P Központi Bizottságának a IV. Összoroszországi Szakszervezeti Kongresszus előkészí-

tésére és irányítására alakított bizottsága munkájában.

Május 18. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának megbízásából a IV. Összoroszországi Szakszervezeti Kongresszus kommunista frakciójának ülésén felszólal az anarcho-szindikalista csoport határozati javaslata ellen, melyet az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács Elnökségének kongresszusi beszámolójával kapcsolatban terjesztettek elő.

Május 19. Sztálin résztvesz annak a bizottságnak munkájában, melyet az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma küldött ki, hogy vizsgálja meg Tomszkijnak a IV. Összoroszországi Szakszervezeti Kongresszuson tanusított pártellenes magatartását.

Május vége. Sztálin Nalcsikba utazik gyógykezelésre.

Június 12. Sztálin üdvözletet küld a Kabard Kerület IV. Szovjetkongresszusának.

Június 17. Sztálin üdvözlő táviratot küld a hegyköztársasági nők I. kongresszusának.

Június vége. Sztálin Nalcsikból Tifliszbe utazik, hogy résztvegyen az OK(b)P Központi Bizottsága Kaukázusi Irodája plénumának munkájában.

Július 2—7. Sztálin résztvesz az OK(b)P Központi

Bizottsága Kaukázusi Irodája plénumának munkájában.

Július 4. Lenin táviratban jelentést kér G. K. Ordzsonikidzétől, hogy miért szakították meg Sztálin üdülését és orvosi véleményt kér Sztálin egészségi állapotáról.

Július 6. Sztálin a tifliszi pártszervezet taggyűlésén beszédet mond „A kommunizmus soronlevő feladatairól Grúziában és a Kaukázusontúl". A beszéd a „Pravda Gruzii" 1921 július 13-i 108. számában jelent meg.

Július 7, 8, 14. Sztálin résztvesz a Grúziai Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága plénumának munkájában. A plénum Sztálin indítványára megvitatta a Grúziai Kommunista Pártnak a népgazdaság helyreállítása és a Szovjethatalom megszilárdítása terén folytatott politikáját.

Július 25. Lenin jelentést kér G. K. Ordzsonikidzétől, hogy hány napra szakították meg Sztálin üdülését és kéri, hogy közöljék vele Sztálin kezelőorvosának nevét és címét.

Augusztus 8. Sztálin Nalcsikból Moszkvába utazik.

Augusztus 18. Lenin utasítja az Állami Tervbizottságot, adjon módot Sztálinnak, hogy megismerkedhessék a gazdasági kérdések anyagával, különösen az arany-

iparra és a bakui ásványolajiparra vonatkozó anyaggal.

Augusztus 22. Az OK(b)P Központi Bizottsága Sztálint megbízza a Központi Bizottság agitációs és propagandaosztályának általános vezetésével.

Augusztus 28. A „Pravda" 190. számában megjelenik Sztálin cikke: „A párt a hatalom megragadása előtt és után".

Szeptember 6—8. Sztálin résztvesz abban a bizottságban, melyet az OK(b)P Központi Bizottsága a vasúti közlekedés központi apparátusa munkájának megjavítására alakított.

Szeptember 22. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének ülésén Sztálint beválasztják abba a bizottságba, melynek szabályoznia kellett a föld elosztását a hegyi lakosság (csecsencek) és a kozákok között.

Szeptember 27. Sztálin megkapja Lenin levelét: „A Munkás-Paraszt Inspekció feladatainak, e feladatok értelmezésének és teljesítésének kérdéséhez" és válaszlevelet ír Leninnek: „Válasz az inspekció kérdésében".

November 3. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének ülésén Sztálint beválasztják a IX. Összoroszországi Szovjetkongresszus előkészítésére alakított bizottságba.

November 5.	A „Zsizny Nacionalnosztyej" („A Nemzetiségek Élete") című lap 24. (122.) számában megjelenik Sztálin „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták nemzeti politikája" c. cikke.
November 13.	Sztálin a krasznaja-presznyai kerületi pártbizottság klubjában előadást tart „A kommunisták politikai stratégiájáról és taktikájáról és az új gazdasági politikáról".
November 17.	Sztálin résztvesz az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének ülésén, amelyen a mezőgazdasági kommúnák, artelek és a föld társas megművelésére alakult csoportok kérdését tárgyalták.
November 18.	A párt Központi Bizottsága megerősíti Sztálint, mint a Központi Bizottság „Vesztnyik agitacii i propagandi" („Agitációs és Propaganda Értesítő") című folyóiratának egyik szerkesztőjét.
November 28.	Sztálin megkapja Leninnek a Kaukázusontúli Föderáció megalakítására vonatkozó javaslatát és megjegyzéseket, módosításokat fűz a javaslathoz. Lenin elfogadja Sztálin módosítását.
November 29.	Az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája elfogadja Lenin és Sztálin határozati javaslatát a kaukázusontúli köztársaságok föderációjáról.
December 18.	A „Pravda" 286. számában megjelenik Sztálin „Távlatok" c. cikke.

December 20. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának tagjaival együtt aláírja a Népbiztosok Tanácsának az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság villamosítási tervéről szóló rendelettervezetét.

December 23. A IX. Összoroszországi Szovjetkongresszus Sztálint beválasztja az elnökségbe.

December 28. A IX. Összoroszországi Szovjetkongresszus Sztálint az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tagjává választja.

December 29. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság IX. egybehívásának első ülésszakán Sztálint az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének tagjává választják és megerősítik mint Nemzetiségügyi Népbiztost és mint a Munkás-Paraszt Inspekció Népbiztosát.

December. Sztálin résztvesz az OK(b)P Központi Bizottságának a falusi munka kérdéseivel foglalkozó bizottság munkájában.

1922

Január 9. Sztálin a Nemzetiségügyi Népbiztosság kollégiumának ülésén elnököl és felszólal a Karacsaj-Cserkesz terület megalakításának kérdésében.

Január 14. Sztálin V. M. Molotovnak megküldi az OK(b)P Központi Bizottságának Tur-

kesztán kommunista pártjához intézendő körlevele tervezetét.

Január 16. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodájában azt javasolja, hogy a génuai konferenciára küldendő egységes képviselet kérdésének megtárgyalása céljából hívják össze konferenciára valamennyi független köztársaság központi végrehajtó bizottságának képviselőit.

Január 21. Sztálin elnököl a Munkás-Paraszt Inspekció Népbiztossága kollégiumának ülésén és felszólal az 1922-es költségvetés felülvizsgálata tárgyában.

Január 27. Sztálin résztvesz az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság második, rendkívüli ülésszakának ülésén, amelyen a génuai konferenciára kijelölendő küldöttség kérdését tárgyalták.

Január 28. Sztálin a „Régi Bolsevikok Társasága" alakuló ülésén felszólal a Társaság alapszabályának kérdésében.

Sztálin elnököl a Munkás-Paraszt Inspekció Népbiztosságának kollégiumában és felszólal e népbiztosság területi meghatalmazottainak szabályzatához írt utasítás kérdésében.

Február 14. Sztálin és A. D. Cjurupa fogadja a technikai főiskolák tanárainak csoportját,

Február 22.	Sztálin írásban figyelmezteti a grúziai kommunistákat, hogy gyakorlati rendszabályokkal kell biztosítaniok a grúziai Vörös Hadsereg erősítésére vonatkozó lenini útmutatások végrehajtását.
Február 28.	Sztálin megkapja Lenin levelét, amelyben Lenin azt javasolja, hogy a Munkás-Paraszt Inspekció Népbiztosságában dolgozzanak ki egy tervezetet a magántársaságoknak és magánvállalatoknak a Munkás-Paraszt Inspekció ellenőrző hatáskörébe utalásáról.
Március 21.	Sztálin megkapja Lenin levelét, amelyben Lenin azt javasolja, hogy a Munkás-Paraszt Inspekció Népbiztosságának munkatársai a határozatok végrehajtásának ellenőrzésében segítsék a Népbiztosok Tanácsának apparátusát.
Március 27— április 2.	Sztálin résztvesz az OK(b)P XI. kongresszusának munkájában.
Március 27.	Az OK(b)P XI. kongresszusa Sztálint beválasztja a kongresszus elnökségébe.
Március 28.	Az OK(b)P XI. kongresszusán Sztálint beválasztják a 22-k (a volt „munkásellenzék” csoportja) ügyében kiküldött bizottságba.
Március 29—30.	Sztálin résztvesz a 22-k (a volt „munkásellenzék” csoportja) ügyében kiküldött bizottság munkájában.
Március 31.	Az OK(b)P XI. kongresszusa Sztálint beválasztja a párt pénzügyi politikájá-

ról szóló határozat végleges megszövegezésére alakított bizottságba.

Április 2. Az OK(b)P XI. kongresszusa Sztálint a párt Központi Bizottságának tagjává választja.

Április 3. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma Lenin javaslatára Sztálint választja meg a párt Központi Bizottságának főtitkárává.

Április 28. Sztálin levelet ír Leninnek, hogy meg kell változtatni a parasztok vetőmaggal való ellátásának rendjét.

Május 4. Sztálin „A »Pravda« tizedik évfordulójára (Emlékezések)" címmel cikket ír a „Pravda" 1922 május 5-i, 98. számába.

Május 5. Sztálin üdvözli a „Pravdá"-t fennállásának tizedik évfordulója alkalmából. Az üdvözlet megjelent a „Pravda" 98. számában.

Május 12—17. Sztálin résztvesz abban a bizottságban, melyet az OK(b)P Központi Bizottsága az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság és az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság központi szerveinek kölcsönös viszonyáról szóló szabályzat kidolgozására alakított.

Május 19. Az OK(b)P Központi Bizottságának az egységfront taktikájáról a Kom-

intern Végrehajtó Bizottságának küldött, Sztálin által aláírt levele megjelent a „Pravda" 110. számában.

Június 7. Sztálin résztvesz a Komintern Végrehajtó Bizottságának II. kibővített plénumán.

Június 15. Az OK(b)P Központi Bizottságának a Kirgiz Köztársaság kommunistáihoz intézett, Sztálin által aláírt levele megjelent a „Zsizny Nacionalnosztyej" című folyóirat 12. (147.) számában.

Július 9. A „Pravda" 151. számában megjelent az OK(b)P Központi Bizottságának valamennyi kormányzósági, területi pártbizottsághoz, a Központi Bizottság nemzeti és területi irodáihoz intézett, Sztálin által aláírt levele a terményadókampány szervezéséről.

Július 13. Sztálin meglátogatja Lenint Gorkiban.

Július 14. Sztálin táviratilag értesíti G. K. Ordzsonikidzét Lenin egészségi állapotáról.

Augusztus 3. Sztálin elnököl az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma által a XII. pártkonferenciával kapcsolatban kiküldött szervező bizottság ülésén.

Augusztus 4—7. Sztálin résztvesz az OK(b)P XII. összoroszországi konferenciájának munkájában.

Augusztus 4. Az OK(b)P XII. konferenciája Sztálint beválasztja az elnökségbe.

Augusztus 5. Lenin Gorkiba hívja Sztálint és megbízza azzal, hogy adja át üdvözletét a XII. összoroszországi pártkonferenciának. Sztálin az esti ülésen a konferenciának átadja Lenin üdvözletét.

Augusztus 11. A párt Központi Bizottsága bizottságot alakít, élén Sztálinnal, hogy az OK(b)P Központi Bizottságának plénumára készítse elő az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság, a Belorussz Szocialista Szovjet Köztársaság és a Kaukázusontúli Föderáció kölcsönös viszonyának kérdését.

Szeptember 15. Sztálin Leninnél Gorkiban tett látogatásáról feljegyzéseket ír.

Szeptember 23—24. Sztálin résztvesz annak a bizottságnak munkájában, melyet az OK(b)P Központi Bizottsága az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság, a Belorussz Szocialista Szovjet Köztársaság és a Kaukázusontúli Föderáció közötti kölcsönös viszony kérdésének előkészítésére alakított.

Szeptember 27. Sztálin beszélgetést folytat Leninnel a szovjet köztársaságoknak szövetséges államban való egyesüléséről.

Október 6. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénumán Sztálin előadói beszédet

mond az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság, a Belorussz Szocialista Szovjet Köztársaság és a Kaukázusontúli Föderáció kölcsönös viszonyáról. A plénum a szovjet köztársaságok egységes szövetséges államban való egyesülésének előkészítő munkáját irányító bizottságot alakított, élén Sztálinnal.

Október 16. Sztálin a Grúziai Kommunista Párt Központi Bizottságával közli az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának határozatát, mely szerint a Kaukázusontúli Föderáció megmarad és az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársasággal, az Ukrán és a Belorussz Köztársasággal a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében egyesül.

Október 30. A párt Központi Bizottsága jóváhagyja Sztálinnak mint küldöttnek kiküldetését a Komintern IV. kongresszusára.

November 5. Sztálinnak az Októberi Forradalom ötödik évfordulója alkalmából Petrográdnak küldött üdvözlete megjelent a „Petrogradszkaja Pravda" 251. számában.

November 18. A „Pravda" 261. számában megjelent Sztálinnak a „Pravda" tudósítójával folytatott beszélgetése a független nemzeti köztársaságok egyesüléséről.

November 21—28. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénumán alakított bizottság Sztálin

vezetésével kidolgozza „A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Alkotmányának fő pontjait".

November 30. Sztálin a Központi Bizottság Politikai Irodájának ülésén előadói beszédet mond a Köztársaságok Szövetségéről. A Politikai Iroda Sztálin előadói beszéde alapján jóváhagyta „A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Alkotmányának fő pontjait".

December 5. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma által alakított bizottság ülésén Sztálint beválasztják a Szövetségi Alkotmány és a Nyilatkozat szövegének kidolgozására kiküldött albizottságba.

December 5. és 16. között. Sztálin megírja a „Nyilatkozat a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakításáról" tervezetét.

December 16. Az OK(b)P Központi Bizottsága plénuma által alakított bizottság Sztálin elnökletével elfogadja a „Szerződés a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakításáról" tervezetét és a Nyilatkozat tervezetét. Mindkét tervezetet Sztálin terjesztette elő.

December 18. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénumán Sztálin előadói beszédet mond a szovjet köztársaságok közötti Szövetségi Szerződés tervezetéről. A plénum a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége I. Szovjetkongresszusának előkészítésére bizottságot nevez ki, élén Sztálinnal.

December 20. Sztálin vezeti a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége I. Szovjetkongresszusának előkészítésére alakított bizottság ülését.

December 23—27. Sztálin résztvesz a X. Összoroszországi Szovjetkongresszus munkájában.

December 23. A X. Összoroszországi Szovjetkongresszus Sztálint beválasztja az elnökségbe.

December 26. A X. Összoroszországi Szovjetkongresszuson Sztálin előadói beszédet mond a szovjet köztársaságok egyesüléséről.

Sztálin a X. Összoroszországi Szovjetkongresszus kommunista frakciójának ülésén felszólal a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kérdésében.

December 27. A X. Összoroszországi Szovjetkongresszus Sztálint megválasztja az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tagjává és az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság küldöttévé a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének I. Szovjetkongresszusára.

December 28. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság X. egybehívása első ülésszakán Sztálint beválasztják az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségébe és megerősítik nemzetiségügyi népbiztosi tisztségében.

December 29. Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság, a Kaukázusontúli Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság és a Belorusz Szocialista Szovjet Köztársaság meghatalmazott küldöttségeinek konferenciáján Sztálin ismerteti a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége I. Szovjetkongresszusának munkarendjét. A konferencia Sztálint megbízza, hogy a kongresszuson a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakulásáról előadói beszédet mondjon.

December 30. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének I. Szovjetkongresszusa Sztálint beválasztja a kongresszus elnökségébe.

Sztálin a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének I. Szovjetkongresszusán előadói beszédet mond a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakulásáról. A kongresszus Sztálint beválasztja a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Központi Végrehajtó Bizottságába.

Sztálin beszédet mond a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Központi Végrehajtó Bizottsága I. egybehívásának első ülésén. Sztálint beválasztják a Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségébe.

December 31. Az „Izvesztyija" 1. száma közli Sztálin újévi üdvözletét.

1923

Január 2. Sztálin résztvesz a Nemzetiségügyi Népbiztosság Bizottságának ülésén, mely a Burját-Mongol Autonóm Szocialista Szovjet Köztársaság megalakításának kérdését tárgyalta.

Január 10. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Központi Végrehajtó Bizottságának Elnöksége Sztálint beválasztja a szövetségi népbiztosságok felépítésére vonatkozó tervezet kidolgozására alakított bizottságba.

Január 23. A J. M. Szverdlov Kommunista Egyetemen Sztálin előadást tart „A párt stratégiájáról és taktikájáról".

Február 4. A Központi Bizottság Politikai Irodájában Sztálin azt javasolja, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Központi Végrehajtó Bizottságában szervezzenek második kamarát, mint a Szövetség valamennyi népének érdekeit képviselő szervet.

Február 21—24. Sztálin résztvesz a Központi Bizottság plénumának munkájában.

Február 21. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma megtárgyalta Sztálin téziseit, melyeket a nemzeti kérdésről a XII. pártkongresszusra írt. A tézisek végleges megszövegezésére bizottságot alakítottak, élén Sztálinnal.

Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma Sztálint beválasztja abba a

bizottságba, melynek a XII. pártkongresszusra véglegesen ki kell dolgoznia a Központi Bizottság szervezeti téziseit.

Február 24. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma jóváhagyja a Szövetség Alkotmánytervezetének kidolgozására alakított bizottságot, élén Sztálinnal.

Március 11—12. Sztálin a Központi Bizottság Politikai Irodájának megbízásából Lenin egészségi állapotáról táviratilag értesíti a kormányzósági, területi pártbizottságokat, a nemzeti kommunista pártok központi bizottságait és a Központi Bizottság tagjait.

Március 14. Sztálin „Az orosz kommunisták stratégiájának és taktikájának kérdéséhez" c. cikke megjelenik a „Pravda" 56. számában, melyet az OK(b)P 25 éves fennállásának szenteltek.

Március 22. A Központi Bizottság Politikai Irodájának ülésén Sztálin ismerteti a XII. pártkongresszusra írt téziseket a nemzeti kérdésről. A Politikai Iroda elrendeli, hogy a téziseket mint az OK(b)P Központi Bizottsága által jóváhagyott téziseket közzé kell tenni.

Március 24. A „Pravda" 65. száma közli Sztálin téziseit: „Nemzeti mozzanatok a párt- és államépítésben".

Április 3. Moszkva kormányzóság X. pártkonferenciája Sztálint küldöttül választja az OK(b)P XII. kongresszusára.

Április 17—25. Sztálin részt vesz az OK(b)P XII. kongresszusának munkájában.

Április 17. Az OK(b)P XII. kongresszusa Sztálint beválasztja a kongresszus elnökségébe.

Az OK(b)P XII. kongresszusán Sztálin tartja a Központi Bizottság szervezeti beszámolóját.

Április 19. Sztálin az OK(b)P XII. kongresszusán zárszót mond a Központi Bizottság szervezeti beszámolójához.

Április 23. Sztálin az OK(b)P XII. kongresszusán előadói beszédet mond „Nemzeti mozzanatok a párt- és államépítésben" címmel.

Április 24. Az OK(b)P XII. kongresszusa Sztálint a párt Központi Bizottságának tagjává választja.

Április 25. Sztálin vezeti a XII. pártkongresszus nemzeti szekciójának munkáját, a szekcióban felszólal a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánya kérdésében.

Az OK(b)P XII. kongresszusán Sztálin zárszót mond a „Nemzeti mozzanatok a párt- és államépítésben" című előadói beszédéhez.

Április 26. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma Sztálint megválasztja a Politikai Iroda és a Szervező Iroda

tagjául, képviselőjéül küldi ki a Központi Ellenőrző Bizottságba és megerősíti a párt Központi Bizottságának főtitkári tisztségében.

Május 6. A „Pravda" 99. száma közli Sztálin „A sajtó mint kollektív szervező" című cikkét.

Május 10. A „Pravda" 102. száma közli Sztálin „Egyre mélyebben az ingoványba..." című cikkét.

Május 24. Az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája kiküldi Sztálint — az OSzFSzK képviseletében — abba a kibővített bizottságba, melyet a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságának Elnöksége az Alkotmány kidolgozására alakított.

Május—június. Sztálin résztvesz a Szövetség Központi Végrehajtó Bizottságának Elnöksége által az Alkotmány kidolgozására alakított kibővített bizottság munkájában.

Június 4. A Központi Bizottság Politikai Irodájának ülésén Sztálin beszámol az OK(b)P Központi Bizottságának a nemzeti köztársaságok és területek felelős funkcionáriusaival tartandó IV. tanácskozása előkészítéséről. A Politikai Iroda jóváhagyta Sztálin platformtervezetét a nemzeti kérdésről.

Június 9—12. Sztálin vezeti az OK(b)P Központi Bizottságának a nemzeti köztársaságok

és területek felelős funkcionáriusaival tartott IV. tanácskozását.

Június 10. Az OK(b)P Központi Bizottságának a nemzeti köztársaságok és területek felelős funkcionáriusaival tartott IV. tanácskozásán Sztálin beszédet mond „a jobboldaliakról és a «baloldaliakról» a nemzeti köztársaságokban és területeken", és előadói beszédében kijelöli azokat a gyakorlati rendszabályokat, amelyekkel biztosítani kell a nemzeti kérdésben a XII. pártkongresszuson hozott határozat végrehajtását.

Június 12. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának a nemzeti köztársaságok és területek felelős funkcionáriusaival tartott IV. tanácskozásán zárszót mond előadói beszédéhez.

Június 14. A Szövetségi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének az Alkotmány kidolgozására alakított kibővített bizottságában Sztálin felszólal az egységes szövetségi állampolgárság kérdésében.

Június 22—23. Sztálin résztvesz az OK(b)P Központi Ellenőrző Bizottsága plénumának munkájában.

Június 26. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága plénumán előadói beszédet mond a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmányáról.

Július 8. A „Pravda" 151. száma közli az OK(b)P Központi Bizottságának Sztá-

lin által aláírt felhívását, hogy minden feljegyzést, levelet, jegyzetet és más okmányt, melyet Lenin írt, adjanak át a Moszkvában szervezendő Lenin Intézetnek.

Július 14. Abból az alkalomból, hogy a Központi Végrehajtó Bizottság ülésszaka jóváhagyta a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmányát, a „Pravda" 156. számában megjelenik „A világ minden népéhez és kormányához" intézett felhívás, melyet Sztálin és a Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének más tagjai írtak alá.

Szeptember 23—25. Sztálin vezeti az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkáját.

Október 25—27. Sztálin vezeti az OK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának tíz pártszervezet képviselőivel közösen tartott együttes plénumát.

November 7. A „Pravda" 253. számában megjelent Sztálin „Az Októberi Forradalom és a középrétegek kérdése" című cikke.

November 10. Sztálin cikket ír „A munkásnők és parasztnők első kongresszusának ötödik évfordulójára", mely a „Kommunyisztka" („A Kommunista Nő") c. folyóirat 1923 novemberi, 11. számában jelent meg.

November 17. Sztálin beszédet mond a Katonai Akadémiának a Lovas Hadsereg ne-

gyedik évfordulója alkalmából tartott ünnepi ülésén.

December 2. Sztálin az OK(b)P krasznaja-presznyai kerületi bizottságának kibővített gyűlésén beszédet mond „A párt feladatairól".

December 5-ig. Sztálin résztvesz annak az albizottságnak a munkájában, melyet az OK(b)P Központi Bizottsága alakított a pártépítésről szóló határozati javaslat kidolgozására. Az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának és a Központi Ellenőrző Bizottság Elnökségének december 5-i együttes ülésén elfogadták a határozatot; a határozatot a „Pravda" december 7-i, 278. száma közölte.

December 15. A „Pravda" 285. száma közli Sztálin „A vitáról, Rafailról, Preobrazsenszkij és Szapronov cikkeiről és Trockij leveléről" c. cikkét, úgyszintén az OK(b)P Központi Bizottságának az OK(b)P valamennyi szervezetéhez intézett, Sztálin által aláírt felhívását, melyet a párt belső helyzetéről folyó vitával kapcsolatban adtak ki.

December 28. A „Pravda" 294. száma közli Sztálin „Egy szükséges megjegyzés (Rafailról)" c. cikkét.

TARTALOM

1922

3411. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Janka Gyula.